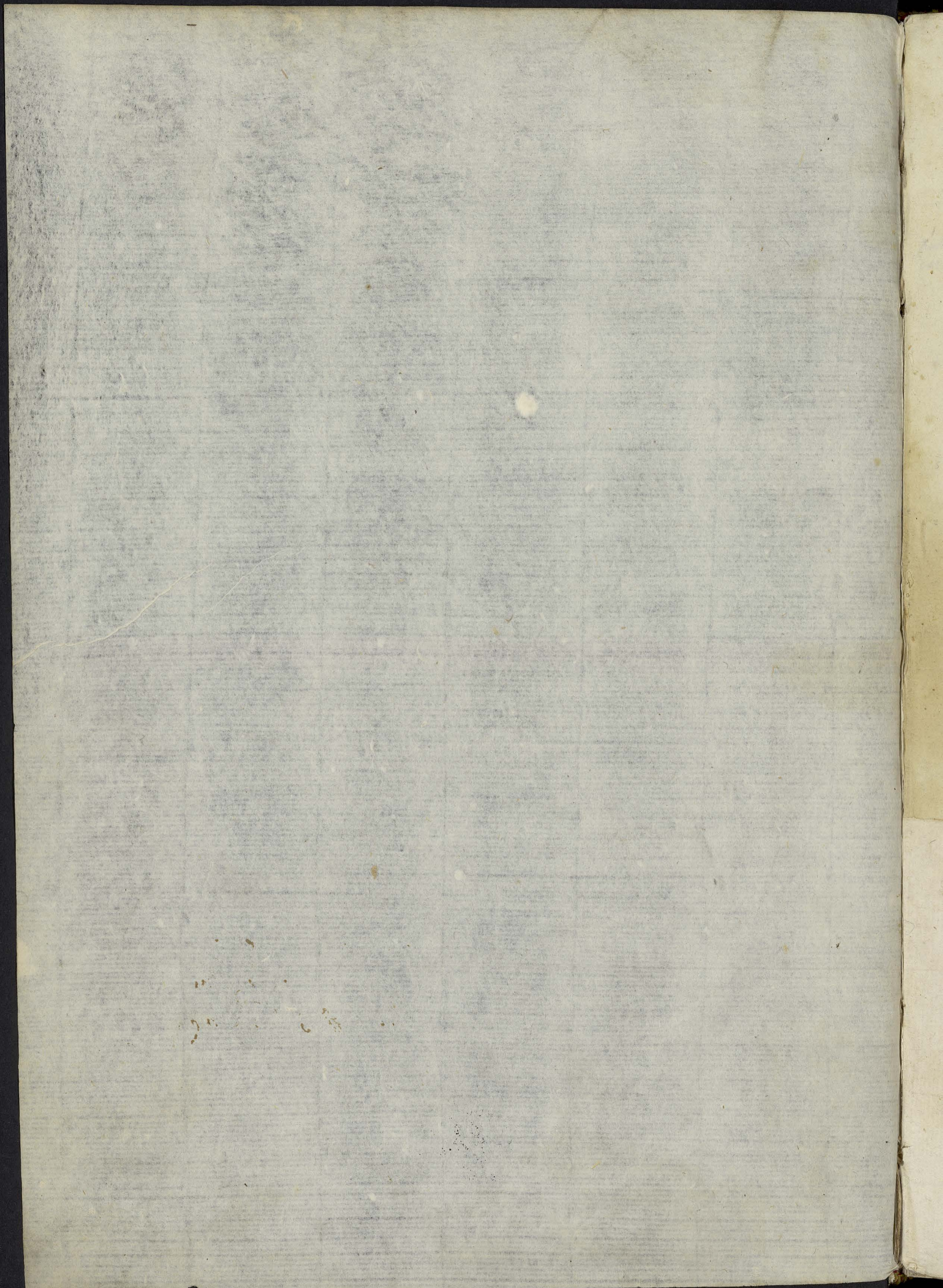

Inven. 1292 & 1293

Inven. 1292 - 1293

WP
59

Prologus

Excellentissimi viri artium ac sacre theologie professoris erimij magistri Nicolai de orbellis de francia ordinis minorum secundum doctrinam doctoris subtilis Scoti: logice brevis: sed admodum utilis super textu magistri Petri hispani expositio incipit.

in 1623
in Bologna

Noniam teste sapiente pro-
verbiorum 22°. Adolescens
iuxta viam suam etiam cum
senuerit non recedet ab ea.
Utile est nolentibus studere
doctrinam doctoris subtilis
scoti: que inter ceteras mari-
me extat roboris et veritatis
in eius principiis a iuuentu-
te introduci. Ipsa enim ha-

bita alie faciliter haberi possunt: sed non e contra.
Igitur iuxta ipsius mentem aliqua logicalia pro in-
uenibus super summulas Petri hispani christo du-
ce breuiter enodabo. et quia multe materie que tra-
ctantur in logica per amplius reperiunt in philoso-
phia: remitto aliquando ad quoddam compendium: quod
super philosophia eiusdem doctoris dictis compilavi:
sepeque noto ea que hic dicuntur: in quibus locis ab eo-
dem doctore habentur: ut ea ibidem diffusius valeas
intueri. Et intulatur autem iste liber: liber summula-
rum Petri hispani: quia in hoc libro sub breui com-
pendio determinat ea que in logica habetur diffuse.
C Subiectum vero seu materia circa quam ista hec con-
sideratio est syllogismus. Et sciendum quod subiectum
alicuius scientie potest dici obiectum seu genus scibi-
le. Genus nempe sepe pro materia sumitur. Unde
in diffinitione quidam ita genus ponit ut materia
differetia ut forma. Obiectum est illud circa quod fert
potentia: ut potentia visiva tendit in lucem vel colorem.
Unde dicitur obiectum ab ob quod est contra et iactum quasi
contra iactum. Subiectum igitur de quo in aliqua scientia
principaliter tractatur dicitur obiectum vel genus scibi-
le: quia est materia circa quam tendit consideratio ipsius
scientie. Dicitur etiam subiectum ratione proprietatum
que sibi insunt per se. Vnde subiectum dicitur quasi sub-
iactum. Et sciendum quod primum subiectum alicuius sci-
entie secundum Scotum in prologo primi sententiarum dicitur il-
lud quod continet primo virtualiter omnes veritates illius
scientie cuius est subiectum. Dicitur autem aliquid pri-
mo inesse alicui quod inest ei in quantum tale: siue per
propria rationem et non per aliud: sed alijs per ipsum.
ut proprietates hominis: scilicet risibilitas seu fle-
nitas et huiusmodi insunt homini in quantum homo.
quia enim homo est animal rationale: ideo est risi-
bilis: et sic risibilitas primo inest homini: inferiori-
us autem ab homine: sed per se insit risibilitas non ta-
men primo. Sorus enim in quantum sorus non est risibilis:
sed in quantum homo. Et sic continere virtualiter po-
est capi dupliciter. scilicet virtualiter actualiter: et
virtualiter potentialiter. virtualiter actualiter conti-
net subiectum proprias passiones que ab ipso oriuntur
virtualiter potentialiter superius continet passiones
inferiores que ipsi insunt: non per rationem ipsius supe-
rioris: sed per proprias rationes ipsorum. C Primum
igitur subiectum alicuius scientie pertinet virtualiter actua-
liter: vel virtualiter potentialiter omnes proprietates
que principaliter tractantur in illa scientia cui est ade-
quatum. Veritates vero sibi minus principaliter confi-
derate ad ipsum reducuntur: et habent attributionem: si-
cut philosophus reducit 4° Metaphysice. ad sub-

iectum eius quod est ens in quantum ens: generationem
que est via ad esse: et corruptionem que est via ad non
esse: et negationes et priuationes quia priuat ipsum
esse. et sic de alijs: siue sint partes subiective: siue par-
tes integrales: vel quouis alio modo. Et quoniam patet
quod syllogismus in communi sumptus est primum subie-
ctum: siue adequatum totius logice. probatur quia conti-
net virtualiter actualiter passiones proprias que
sibi primo insunt: ut verum a falso discernere. a magis
noto ad minus notum evidenter concludendo procedere
et huiusmodi. Continet etiam virtualiter actualiter
proprietates que insunt suis partibus subiectivis:
scilicet syllogismo dialectico sophistico et demon-
strativo per rationem syllogismi. Virtualiter vero pote-
tialiter continet passiones que ipsis insunt per pro-
prias rationes. C Idem probatur sic. illud est sub-
iectum in aliqua scientia cuius partes et proprietates
considerantur in ipsa. Unde primo posteriorum dicitur.
Una scientia est unius generis quecumque ex primis co-
ponit: et partes aut passiones harum sunt per se. Et syl-
logismus est huiusmodi in scientia logice. ergo est ei
subiectum. probatur minor. de ipso enim syllogismo in
communi tractatur in libro priorum. De eius autem parti-
bus subiectivis tractatur in alijs libris nonne logice.
scilicet de syllogismo dialectico in libris topicorum.
de syllogismo demonstrativo in libro posteriorum. de
elencis in libro elencorum. De eius vero partibus inte-
gralibus syllogismi que etiam possunt dici eius principia
intrinseca. scilicet propositionibus et terminis tractatur in
veteri logica in libro per yermenias vltimam et predicam-
entorum. C Dicitur autem istis libris logica vetus: non quia
primo fuerit inuenta: sed quia ea que ibi tractantur sunt
materia remota logice. Non enim ita principaliter
intendunt a logico sicut syllogismus de quo tractatur
in logica noua. Ad syllogismum etiam possunt reduci alie
species argumentationis: ut inductio. enthymema. et ere-
ptum. sicut imperfectum reducitur ad perfectum. 2° priorum.
Non enim ita principaliter intendunt a logico: sicut
ipse syllogismus. C Contra predicta arguitur duplici-
ter. primo sic. Syllogismus nullas habet passiones.
ergo non est subiectum logice. consequentia est nota: et an-
tecedens probatur: quia si syllogismus haberet passio-
nes cum sit ens rationis: tunc ille passiones erunt nihil:
quod videtur falsum probatio consequentie. quod omne ens
minus ente rationis est omnino non ens: sed passio
fundata in ente rationis est minus ente rationis:
cum passio sit minoris entitatis quam subiectum. ergo ta-
lis passio erit nihil. C Item secunda intentio in communi
sumpta est subiectum logice. ergo syllogismus non erit
ibi subiectum. consequentia est nota. probatur antecedens
quia logica est de secundis intentionibus adiectis pri-
mis secundum Aristotelem. C Pro ratione ad ista argumeta no-
tandum quod intentio vel conceptus potest capi tripliciter.
vno modo pro specie obiecti que est ratio concipien-
di: et dicitur intentio quia per ipsam sensus vel intellectus
tendit in obiectum secundum Scotum. xiiij. di. 2. sensus. Secundo
modo intentio sumitur pro actu concipiendi vel intelli-
gendi. Alio modo pro obiecto conceptu vel perceptibili.
res enim concepta vel intellecta dicitur intentio in-
quantum in ipsam tendit intellectus ipsam consideran-
do. C Item notandum quod duplex est actus intellectus.
quia quidam est actus rectus: quidam est actus collati-
uus. Actus rectus dicitur quo intellectus fertur super
aliquam rem: ut quando intellectus intelligit rosam.
Actus vero collatiuus appellatur quo intellectus rem
intellectam comparat ad seipsam vel ad aliam. C Item

Justus in

BIBLIOTHECA
VNI. IACELL.
CRACOVENSIS

M. Luca Piotrowski.

notandū q̄ duplex est intētio. scilicet prima et secunda. Prima est prima rei cōsideratio: accipiēdo cōsiderationem p̄o obiecto concepto. Unde prima intētio est ipsa res primo intellecta et cōsiderata: cuius cōsideratio immediate causat a re uel a specie rei partialiter. Res enim dicitur intētio: ut cognita uel ut cognoscibilis. Unde termini prime intentionis dicuntur qui significant huiusmodi res cōceptas uel cōceptibiles. ut homo equus visio intellectio nigredo albedo. Secunda intētio est quedā relatio seu cōparatio intellectus qua vna prima intētio cōparatur ad aliā: uel vnū primo intellectū ad aliud p̄mo intellectū per actū intellectus. exemplū: Intellectus intelligēs hominē et animal cōparat vnū ad aliud s̄m rationē predicabilis et subicibilis: que cōparatio ex parte animalis dicitur genus: et ex parte hominis species. Et sic s̄m diuersas cōparationes format intellectus diuersas secundas intētiōes: puta generis speciei ac individui et huiusmodi: ita q̄ ois secunda intētio est formaliter relatio rationis: sicut propositio et enūciatio cōpositio et diuisio: in quibus uerū et falsum sunt in mēte et nō in rebus s̄m Arist. 6° metaphysice. Sunt enim secundae intētiōes que cōsistunt in quadā cōparatione duorū conceptorū: siue illa duo sunt idē s̄m rem: siue diuersa. Ut si enim quādoq̄ intellectus vno ut duobus compositionē formans: sicut cū dicitur homo est homo. Ex quo patet q̄ talis cōpositio est solū in intellectu et non in rebus. Syllogismus est etiā secunda intētio. Est enim habitudo seu cōpositio premissarū ad conclusionē. Cuius premissis rōdes ad rationes. Ad primā cū dicitur q̄ si syllogismus haberet passiones tūc eēt nihil: quia esset minus ens q̄ ens rationis. Rōdeo q̄ sicut est dare gradū in entibus realib⁹ sic est dare in entibus rationis: et ideo nō oportet q̄ quicquid est minus entis rationis sit nō ens et nihil: q̄z illa res rationis que subicitur alteri rei rationis sit magis res aliquo modo. tamē non sequit̄ ex hoc q̄ res fundata sit nihil. Nō repugnat igit̄ syllogismūz sit ens rationis habere passiones. sicut Arist. 5° metaphysice distinguit vnitates reales s̄m fundamenta realia: et vnitates intētionales s̄m fundamenta intētionalia: ut ibi declarat Scot⁹. Ad secundam quādo arguebat q̄ logica est de secundis intētionibus: dico q̄ sicut theologia est de rebus et de signis. de rebus ut de deo et creaturis. de signis vō ut de sacramētis que sunt signa gratie: siue de his que cōmuniter tractant̄ in theologia nō tanq̄ de primo subiecto. Prīmū enim subiectū eius est aliqua res scilicet deus: ad quē alie res et signa reducunt̄: sic logica est de secundis intētionibus nō tanq̄ de primo subiecto: sed tanq̄ de his que cōmuniter tractant̄ ibidē. Quedā vō secunda intētio scilicet syllogismus est ibi subiectū primū: ad quē alie intētiōes p̄t̄ reduci: ut patet ex predictis. Dicitur aut̄ logica esse de secundis intētionibus adiunctis primis: quia logica applicat secundas intētiōes ad primas quas cōsiderat nō s̄m se: sed inquantū sunt fundamenta secundarū intētionū. Notificans etiā relatiōes rationis per ipsarū fundamenta propter earū modum entitatē. sicut etiā 5° metaphysice distinguunt modū relatiōis realis s̄m uarietate fundamentorū: ut videbit̄. c. de ad aliqd. Et fundamentū etiā relatiōis rōnis dicitur s̄m Sco. viij. q. quolibetorū: nō q̄ ex natura rei inde oriat̄: quia tunc esset realis: sed quia est proxima ratio qua intellectus cōparat vnū

ad aliud: s̄m etiam eundem in. vi. q. Cum intellectus possit vnā relatiōē rationis ad aliā cōparare vna potest esse fundamentū alterius sicut intentio speciei fundat in intētiōe generis: dicendo genus est species. Cū enim vniuersale sit cōmune ad illa quinque predicabilia illa se habēt ut species respectu vniuersalis. Sic itaq̄ patet q̄ syllogismus est subiectū logice. De alijs requisitis ad rationem subiecti vide primo physicoz. et primo metaphysice. Quomodo etiā scientie habēt vnitatem speciei generis primi uel remoti: vide 6° metaphysice. Diuidit autē liber iste in septē partes. In prima determinat de enūciatiōe et de eius partibus et proprietatibus: et correspondet duobus libris per yermenias Ari. et dicit per yermenias aperi quod est de armenis qd̄ est interpretatio quasi de interpretatione. Sunt autē idē ex parte rei interpretatio enūciatio et propositio: q̄z ratione differant. Interpretatio enim dicitur oratio prout in ea aliquid expumit̄ esse uerū uel falsum. Enūciatio vō dicitur oratio enūcians aliquid de aliquo. propositio autē strictesumit̄ prout ponitur in premissis ad inferendū conclusionē. Unde dicitur quasi in inferēdo pro alio positio. Et autē termini sint priores propositionib⁹ et sic libri predicabilū et predicamentorū precedant libris per yermenias. Auctoz tamē primo determinat de propositionibus: q̄ in his sunt minores difficultates q̄ in predicabilib⁹ et predicamentis. In secunda parte tractat de predicabilib⁹ que correspondet predicabilib⁹ Porphirij. In tertia de. x. predicamentis que correspondet libro predicamentorū Ari. In quarta de syllogismo simplici seu cōmuni que correspondet libris priorū Ari. In quinta de syllogismo dialectico qui procedit ex probabilibus que correspondet libris topicorū Ari. et Boetij. In sexta de syllogismo sophistico seu apparenti que correspondet libris elencorū Ari. In septima de supponib⁹ que sunt extracte a varijs libris logice. De syllogismo autē demonstratiuo de quo tractat Ari. in libro posteriorū nō fecit autē particulare tractatū in suis summulis. de ipso tamen multa inferunt in varijs locis huius libri.

Valectica est ars artium scientiarum ad omnū methodorum principia viā habens. Sola enim dyalectica probabiliter disputat de principiis omnium aliarum scientiarum. Et ideo in acquisitione omnium aliarum scientiarum dyalectica dicitur esse prior. Dicitur enim dyalectica a dyā qd̄ est duo et logos qd̄ est sermo: uel lexis qd̄ est ratio. quasi duorū sermo uel ratio scilicet opponentis et respondentis in disputando. Sed quia disputatio non potest haberi nisi mediāte sermone: nec sermo nisi mediante uoce: nec uox nisi mediāte sono. Ideo a sono tanq̄ a communiori inchoandum est. Sonus est quicquid ab auditu proprie et per se percipitur. Dico autem proprie et per se: q̄z homo uel campana audiatur: hoc nō est proprie nec per se sed per sonū suū. Sonorū

alina

alius uox: alius nō uox. Sonus uox est idē q̄ ipsa uox. Unde uox est sonus ab ore animalis prolatus: naturalibus instrumētis formatus. Naturalia instrumēta q̄bus uox format̄ sunt nouē. scilicet guttur lingua palatuz quatuor dentes ⁊ duo labia simul. vnde uersus: Instrumenta nouem sunt: guttur lingua palatum. Quatuor ⁊ dētes ⁊ duo labia simul. Sonus non uox est qui generatur ex collisione duorum corporum inanimatorū ut fragor arborum strepitus pedum. Vocū alia significatiua: Alia nō significatiua. Vox significatiua est illa que auditui nostro aliqd̄ representat: ut homo hominem. Vox nō significatiua est illa que auditui nostro nihil representat: ut bus bas. Vocum significatiuarū alia significat naturaliter: alia ad placitum: Vox significatiua naturaliter est illa que ap̄d omnes idem representat: ut gemitus infirmorum: dolorē: latratus canum: irā uel gaudiū. Vox significatiua ad placitum est illa que ad uoluntatem prīmī instituentis aliquid significat: ut hō hominem: equus equum. Vocū significatiuarum ad placitum: alia incompleta: alia complexa. Completa ut oratio. Incompleta ut nomen uel uerbum.

Jeanc. premittit diffinitionem dialectice: in qua reddit auditores beniuolos ⁊ attētos: ostendēdo huius sciētie dignitatē ⁊ utilitatē dī. q̄ dialectica est ars artū ⁊ scientia sciārū ad oīum methodorū principia viam habens. Ad cuius euidentia sciendū q̄ dialectica potest sumi dupliciter. vno modo pro parte logice que procedit ex probabilibus ⁊ sic non sumitur hic. alio modo prout idē est q̄ logica: ⁊ sic sumitur in proposito. Alterius est sciendū q̄ ars ⁊ scientia dupliciter possunt capi. vno modo stricte. ⁊ sic nō sumit̄ in proposito. Sunt enim habitus ex opposito distincti: ut patet 6° ethicorū: ubi ponuntur habitus intellectuales. s. sapiētia scientia intellectus prudentia ⁊ ars: qui sic distinguuntur. Intellectus enim sapiētia ⁊ scientia sunt habitus speculatiui qui scilicet ordinantur ad scire ⁊ non ad operari. Differunt tamē in hoc q̄ intellectus est habitus priorum principiorū demonstrationis. Scientia vō est habitus cōclusionis ex causis inferioribus. Sapiētia autē considerat causas primas. s. deū ⁊ intelligētiās. Vñ ibidē dicit̄ esse caput sciētiarū. Prudentia vō et ars sunt habitus practici qui. s. ordinant̄ ad opari: ⁊ differunt. Nam prudentia dirigit in actionib⁹ que non transeunt in exteriorē materiā: sed sunt pfectiones agētis. Unde dicit̄ ibi q̄ prudentia est recta ratio rerū a nobis agibilū. Ars vō dirigit in actionibus que in materiā exteriorē transeunt: sicut edificare secare. Unde dicit̄ ars est recta ratio rerū a nobis factibilū. Alio modo sumit̄ ars large: ⁊ etiam sciētia videlicet pro habitu cōclusionis demonstrationis: siue ille habitus sit practicus: siue speculatiuus. ⁊ sic vñ sumit̄ pro reliquo. Sed videt̄ q̄ vñ illorū superfluat: ⁊ q̄ sit ibi nugatio seu inutilis

repetitio eiusdē. Respondeo q̄ non est ibi nugatio. Logica enim nō tñ dicit̄ scientia scientiarum sed etiā ars artū ad maiorē expressionē. Iper hoc enī innuitur q̄ non tantūmodo logica est de numero sciētiarū speculatiuarū: sed etiā de numero artū liberaliū. Quod nō cōuenit omni sciētie speculative: sicut patet de physica ⁊ metaphysica. Itē enī dicit̄ ars artū designatur q̄ logica non tñ excedit sciētiās speculatiuas: sed etiā practicas: inquantū dat modū arguēdi utrisq̄. Et nota q̄ l3 genitiuus pluralis reflexus super suū nominatū singularem designet excellentiā iuxta illud. Additur excellens flos floz virgo maria. Logica tamē nō simpliciter excellit alias sciētiās. Scientie enim reales ut physica ⁊ metaphysica sunt digniores logica que est de entibus rationis: sed ipsas excellit s3 qd̄ inquantū oēs utitur logica in forma arguēdi: ideo sequit̄. ad omniū methodorū principia viā habēs. Ipsa enim dirigit ad principia omniū aliarū sciētiarū docēdo modū quo ex ipsis principiis conclusiones inferunt̄: l3 enim principia sciētiarū p̄supponant̄ in qualibet sciētia: nec per eandē scientiās ualeant probari: si tamē ab aliquo negarentur posset per logicā cōtra ipsa negātes ex datis ⁊ cōcessis ab eis disputari: sicut arguit Ari. 4° metaphysice. Est autē method⁹ via breuis ⁊ utilis per quam obliquitates deuitant̄: ⁊ ad terminū facili ter deueniunt: sic per sciētiās tanq̄ per breues semitas obliquitates errorū deuitamus: ⁊ ad notitiā ueritatis deuenimus: quā tamē ueritatis notitiā ex inuentis a nobis cōsequi nō ualemus. Cōtra p̄dicta posset argui q̄ logica nō habet viā ad principia omniū sciētiarū: quia tñ haberet viā ad seipsam: qd̄ est falsum. Ad hoc respondetur vno modo: q̄ hec est distributio accommodata. i. alijs a se accommodata: ⁊ sic logica habet viā ad principia omniū sciētiarū aliarū a se. Aliter respōdetur q̄ nō est inconueniēs idē seipsū dirigere: sicut homo dirigit uoluntatē suā per intellectū: cum tamen intellectus ⁊ uolūtas sint realiter idē l3 formaliter distinguantur: sic aliquis super his que in logica considerant̄ disputans dirigat per syllogismorū regulas que in ipsa logica cōtinent̄. Ad euidentia p̄dictorū notandū q̄ duplices sunt artes. Quedā sunt artes mechanice: quedā sunt liberales. Principales artes mechanice ad quas alie possunt reduci sunt septem ⁊ cōtinentur in his uersibus. Tana nemo miles nauigatio rus medicina. His ars fabrilis archibedonica sit. Et dicitur archibedonica ab archos qd̄ est princeps ⁊ theozin qd̄ est cernere uel speculari: quia cōsideratio artis fabrilis habet quandā excellentiā super alias: inquantū alie indigēt ipsa ad suas operationes exercēdas. l3 autē ars fabrilis quo ad hoc dicat̄ alijs s̄m quid principari. simpliciter tamē magis famulat̄ ⁊ subuiuit eo modo quo loquit̄ Ari. p̄mo metaphysice. ⁊ p̄mo ethicorū. de sciētijs famulantibus que dicunt̄ ille quārū fines ordinant̄ in fines sciētiarū superiorū seu archibedonicarū: sicut finis frenefactiue que est facere freno ordinatur in equestre: ⁊ equestris in militarem. Dicunt̄ autē mechanice a mecor caris quod est adulteror. Ipse enim dirigunt operationes que circa corpus sunt. Corpus autē facit animā mecari: in q̄tū facit eā auerti a creatore ⁊ p̄uerti ad creaturā. Artes etiā liberales sunt septē. ⁊ continentur in istis uersibus. Dia. loquitur: dia nera docet: reth

fulmo, et ar
beria curali

Infantia

hec

Infantia

uerba colorat. **D**u canit: ar numerat: qe pōderat. ast tollit astra. **G**rammatica enim docet congrue loq. **D**ialectica docet uerū a falso. **R**hetorica docet uerba colorare et ornare. **M**usica docet canere. **A**rismetica numerare. **G**eometria docet terram metiri. **A**strologia docet de cursu astroz. **D**icuntur autē tres primie triviales quia sunt tres vie in vñū terminū tendētes. s. in sermonē. **O**rdinant enim ad sermonis cōgruitatē ueritatem et ornatum. **A**llie dicunt quadriviales: quia sunt quatuor vie in vñū terminū tendētes. Sunt enim scientie mathematicae que tractāt de quātitate. **A**rismetica et musica considerāt quātitatē discretā. **G**eometria et astrologia quātitatē continuā. Et dicunt liberales: quia filii liberoz et nobilium in istis antiquis introducebantur.

Si querat cum **A**risto. 6° **M**etaphysice distinguat scientiā speculatiuā reālē in mathematicam: physicā: et metaphysicā: et scientie mathematicae enumerant inter artes liberales cur etiam inter ipsas non ponuntur physica et metaphysica? **D**ico qd enumeratio artū liberaliū est quo ad illas artes quibus liberi et nobiles viri antiquitus utebantur. **I**nsistebāt tunc magis mathematice q̄ physice et metaphysice: quia plus mathematica confert ad complacentiā et curiositatē vite presentis cui initebantur antiqui: De futura vita nil certū habentes q̄ physica et metaphysica. **P**er physicā etiā et metaphysicā impugnat multitudo deoz quos colebāt cum in ipsis probet statū esse in vno omnīū principis: qui est primū mouēs immobile. Et ideo a paucis tunc physica et metaphysica: scilicet a philosophis qui erant plus ceteris a mundo absoluti videbantur. nunc vō est e contra. quia enim physica et metaphysica plus conferūt ad theologiā q̄ mathematicā: ideo circa ipsas maxime insistant xpiani.

Circa predicta posset dubitari: utrum logica sit scientia speculatiua uel practica. **A**d cuius evidentia sciendū q̄ sicut **A**risto. 2° metaphysice dicit qd scientia speculatiua est illa cuius finis ordinatur ad scire. **P**ractica vō ordinatur ad operationem quam dirigit. **U**nde practica dicitur a praxis grece qd est operatio latine. **Q**ue autem sit illa operatio cuius scientia practica est directiua declarat **S**co. in prologo primi sens. dicens qd praxis a qua scientia dicitur practica est actus alterius potentie q̄ intellectus naturaliter posterior: intellectio ne natus cōformiter elici rationi recte ad hoc qd sit rectus: qd sic potest declarari. **O**patio enim a qua scientia dicitur practica est actus elicited sen productus a uoluntate que est altera potētia ab intellectu: uel actus imperatus ab eadē sicut uoluntas imperat manibus ut operentur uel pedibus ut gradiantur et cetera huiusmodi. et talis operatio naturaliter est posterior: intellectio ne. **A**ctum enim uoluntatis precedit intellectus: quia s̄m **A**ugustinum nihil uolūtū nisi precognitum. **T**alis autem actus est natus cōformiter elici intellectio ne recte ad hoc ut sit rectus. **A**d hoc enim qd operatio sit recta oportet qd cōformetur dictamini recte rationis. **E**xemplum recta ratio dictat qd elemosyna est danda de proprio pauperi propter deum. **S**i quis det elemosynam de alieno: aut propter inanem gloriā talis operatio non erit recta: quia non cōformabitur reiterationi. **U**nde 6° ethicoz dicitur qd electio recta necessario presupponit rationem rectam. **P**raxis

ergo a qua sciētia dicitur practica est operatio producta uel imperata a uoluntate: et autē intellectus imperet uoluntas ut intelligat: tamen ille actus intelligendi non est praxis: cum non sit alterius potētie ab intellectu: et sic sibi deest prima conditio praxis. **U**t enim dicit **A**risto. 3° de anima. **I**ntellectus sola extensione sit practicus: in quantum uidelicet extra se tendit dirigendo actum alterius potentie a se. **C**um igitur stando precise in actibus intellectus non sit extensus intellectus in illis nō est praxis. **N**ec ualet dicere qd sufficiat ad praxim qd vnus actus intellectus extendatur dirigendo alium quia tunc principium in speculatiuis esset practicum cum extendatur ad habitum conclusionū. **S**ed quid absurdus? **E**t his patet qd logica nō est scientia practica cum non sit directiua praxis. **E**st igitur speculatiua quia ordinatur ad scire. **C** Sed cōtra hoc arguit **A**uic. **H**abitus cuius finis proprius non est actus proprius est habitus practicus. logica est huiusmodi: ergo minor patet: quia ordinatur ad alias scientias. **P**reterea habitus qui diuiditur in utentem et docentem est practicus: logica est huiusmodi: ergo est practica. **I**tem arguitur sic. logica docet nos arguere: ergo est practica. antecedens est notum. probatur consequentia: quia argumentatio uocalis est actus a uoluntate imperatus. **A**d primum respondeo qd maior est uera: si habeat pro fine perfecto actum alterius generis a speculatione: ita qd sit directiua uere praxis: et sic minor est falsa. **A**d secundum reducitur contra ipsum: quia assumpta maiore addo minorem sic: sed metaphysica diuiditur in utentem et docentem: ergo metaphysica est practica. conclusio est euidenter falsa ergo maior: quia minor cōceditur ab ipso. **E**t probatur quia omnes alie scientie utuntur metaphysica specialiter quantum ad principia communia que dicuntur dignitates: quas omnes alie scientie accipiunt a metaphysica s̄m philosophus 4° metaphysice. **N**otandum autem qd logica dicitur docens in quantum considerat de secundis intentionibus instituens modum quomodo per eas procedi possit ad cōclusiones in singulis scientiis ostendendas. **V**rens vō dicitur in quantum modo adinuenit utitur ad concludendum aliquid in singulis scientiis. **A**d tertium dico qd argumentatio uocalis non est uere praxis: quia ordinatur ad scire: quia ut dicit philosophus: illa que ordinatur ad vñū tanq̄ ad vñū non reputantur nisi vñū. **U**nde logica non docet arguere uocaliter ut ibi sistamus: sed ut sciamus. **A**rgumentatio etiam uocalis ordinatur ad mentalem qd est opus intellectus. **E**t ideo in acquisitione rē. **N**ic anctor infert ex predictis qd in acquisitione omnium aliarum scientiarum dialectica prius debet acquiri cum omnes alie utantur ipsa quantum ad modum arguēdi. **E**t si arguatur qd grammatica prius acquiratur q̄ logica. **R**espondeo qd duplex est grammatica. **Q**ueda enī est usualis et positiua. ut illa que est de ipso sonibus et significationibus terminoz et huiusmodi et hec est prior in ordine doctrine ipsa logica. **A**lia est grammatica regulatiua et disputatiua: que per ueras rationes docet discernere congruum ab incongruo: et hec est scientia et sequitur logicam: igitur grammatica imperfecte acquiratur ante logicam: non tamē pōt haberi perfecte sine ea. **D**einde dicit qd dialectica dicitur: id est deriuatur a dialo qd est

et logica nō
practica
qm.

Dubio

qd est scia spe.
qd est practica.

diffio pxis.

hō.
logica docet
inter

grammatica usualis et positiua
regulatiua et disputatiua

quod est duo & logos quod est sermo: uel leris quod est ratio quasi duorum sermo uel ratio scilicet opponentis & respondentis in disputatione: uel uiniustentis locum duorum. Idem enim potest per se disputare arguendo & respondendo sibi ipse. Et notandum qd dya potest scribi per y grecum: & tunc significat idem quod duo: uel per i latinum: & tunc significat idem qd de. unde uersus. Scribe per y grecum dya duo significabit. Scribe per i nostruz de tibi significabit.

C Sed quia disputatione rē. Hic auctor ponit ordinem dīdōrum dicens. Cum disputatione non possit haberi nisi mediante sermone: nec sermone nisi mediante uoce: & omnis uox est sonus: ideo a sono tanq̃ a comuniōi est inchoandum. Hoc autem intelligitur de disputatione uocali que non potest exprimi nisi per uocem. dicitur autem disputatione quasi duorum putatio. C Pro quo notandum qd sicut dicit Ari. primo phisicorū. Innata est nobis uia a magis communibus ad minus communia procedere. Cum igitur hic sit agendum de enunciatione uel propositione que constituitur ex nomine & uerbo: in quorum diffinitione ponitur uox: & omnis uox est sonus: ideo a sono tanq̃ a comuniōi inchoandum est.

Agitur autem in logica de argumentis propositionibus & terminis uocalibus: quia ipsi intellectus de facili poterit cognosci quid de mentalibus & scriptis propositionibus rationabiliter debeat dici.

Infinit autem auctor sonum dicens qd sonus est quicquid ab auditu proprie & per se percipitur. Et dicitur proprie quia lz homo et campana audiuntur: tamen hoc non est proprie et per se: sed per sonum suum. C Ad cuius evidentiam sciendum qd duplex est sensibile sūm Arist. 2° de anima. scilicet per accidens & per se. C Est autem sensibile per accidens qd accidit ei qd est sensibile per se: sicut accidit albo esse hominem: ideo homo est sensibile per accidens. Tale autem sensibile apprehenditur per aliquā potentiam cognitiuā: ut per estimatiuā uel intellectiū. C Sensibile autem per se est illud qd per se mouet sensum ad actū sentiendi causando in eo speciem suā. Et hoc est duplex: quia quoddam est propriū: & quoddā est commune. C Est autem sensibile propriū quod non potest alio sensu sentiri. ut sonus respectu auditus: color uel lux respectu uisus: sapor respectu gustus. & sic de alijs. C Sensibile autem commune est illud quod apprehenditur a pluribus sensibus. et sunt quinque: scilicet numerus motus magnitudo figura & quies. C Dicitur autem sensibile propriū primum sensibile sūm Sco. iij. & ii. di. secundi sen. quia uirtute propria & per propriam rationem mouet sensum. Sensibile autem commune lz per se fit sensibile: non tamen primum: quia non nisi cū alio mouet sensum. C Et si arguas qd commune sensibile sit sensibile per accidens cum accidat sensibili proprio. C Respondeo qd lz sensibile commune accidat sensibili proprio: est tamen sensibile per se cū causet speciem suā in sensu particulari: & ab ipso apprehendatur. Non sic sensibile per accidens. Unde homo & campana dicuntur audiri. non qd apprehendatur ab auditu: sed a uirtute estimatiua uel intellectiua: cum auditus sonum eorum apprehendat. C Notandum insuper qd obiectum & potentia sunt due cause pariales actus sentiendi sūm Augu-

stinum 2° de trinitate dicens. qd ex uisibili & uidente gignitur uisio. Species autem obiecti & ipsa uisio sunt effectus ordinati obiecti uisibilis: ita qd prius nata est species generari in medio & organo q̃ actus uidendi sūm Sco. ii. di. secundi sen. C His premissis sciendum qd in diffinitione soni proprie & per se non ponuntur superflue: quia proprie ponitur ad differentiam sensibilis communis. Sonus enim non est tale sensibile: & per se ponitur ad differentiam sensibilis per accidens. C Notandum insuper qd illud uerbum percipitur positum in diffinitione soni dicit aptitudinem & non actum: sicut dicunt communiter uerba in diffinitionibus posita.

C Sciendum insuper qd sicut sonus cognoscitur per auditum: ita cognoscitur silentium quod est priuatio soni. Priuatio etiam cognoscitur per habitum sicut uisus est cognitio uisus & tenebre: & olfactus odorabilis: & non odorabilis 2° de anima.

C Sonorum uox rē. Hic auctor diuidit sonum dicens qd sonorum alius est uox: alius non uox: est diuisio generis in species. C Ad bonam diuisionem tria requiruntur. Primum qd membra diuisionis non debent coincidere ad inuicem. Secundū est qd membra diuidentia non debent excedere diuisum: nec excedi ab ipso. Tertium est qd debent esse positiua. Unde lz due differentie diuisione alicuius generis sic se habeant qd una includat negationem alterius: utraq; tamen est aliquid posituum: cum ex ipsa & genere constituatur species. C Et si arguas qd sonus non uox non dicit aliquid posituum.

C Respondeo qd per sonum non uocem circumloquimur aliquam speciem soni posituam: cui nō est nomen impositum propter penuriam nominum.

C Deinde determinat auct. qd est sonus uox dicens qd sonus uox idem est qd ipsa uox. & est ibi appositio: ut animal homo. Est autem uox sonus ab ore animalis prolatus naturalibus instrumentis formatus: & hec diffinitio est quiditativa: quia indicat rei essentiam per genus & differentiam. Unde sonus ibi ponitur tanq̃ genus: prolatus ab ore animalis rē. ponitur tanq̃ differentia. quia per hoc differt a sono non uoce. C Sed contra hanc diffinitionem arguitur quia unus rei est tñ unum esse ergo & una diffinitio: cum diffinitio indicet esse rei: & tamen ponitur alia diffinitio uocis 2° de anima. ubi dicitur qd uox est percussio aeris respirati ad arterias no calem cum imagine significandi. C Respondeo qd lz unus rei sit tñ una diffinitio quiditativa que indicat essentiam rei: possunt tamen plures esse descriptiones seu diffinitiones dicentes quid nominis: per quas significetur quid importetur per nomen seu causales que dātur per uarias causas. Et talis est diffinitio Ari. 2° de anima. Uox enim formaliter non est percussio: sed causaliter: quia scilicet est sonus causatus ex percussione aeris respirati: ut enim ibi dicit Ari. Natura utitur respiratiōe & ad formationem uocis & ad mitigationem caloris. Uocalis namq; arteria que est organum respirationis est ordinata ad pulmonem: ut ei deseruiat per attractionem aeris. Alio autē necesse est ut recipiatur in pulmone: quia in hac parte animalia gressu sua plus habent de calore q̃ in alijs partibus. Pulmo enim coniungitur cordi: in quo est principium caloris naturalis. Oportet ergo qd aer ingrediatur ad pulmonem propter refrigerium caloris

naturalis. Unde pulmo dicitur flabellum cordis. Animalia autem que multum habent sanguinem multum habent de calore naturali: ideo indigent respiratione: non autem illa que habent modicum sanguinis: ut pisces: uel que omnino earent sanguine: ut cæcri ostree apes et formice etc. Talia ergo cum non respirent non habent uocem. Ad formatio nem itaque uocis requiritur aeris attractio: et ipsius attracti ad uocalem arteriam percussio seu reuerberatio. fit autem cum imaginatione significandi: quia anima aerem reuerberans intendit aliquid exprimere seu significare. Ad hoc etiam requiritur lingua aerem impellens et percutiens contra palatum: dicitur autem palatum quasi palatium lingue. Requiritur autem alia instrumenta: que habentur per hos uersus. Instrumenta nouem sunt guttur lingue palatum. Et quatuor dentes et duo labia simul. In his uersibus non ponitur pulmo nec uocalis arteria: quia satis possunt intelligi per guttur. Ipsa enim uocalis arteria est quedam uena a summitate gutturis usque ad pulmonem extensa. Et notandum quod lingua guttur et palatum requiruntur ad formationem uocis de necessitate: et quantum ad esse ipsius uocis. Labia uero et dentes requiruntur quantum ad bene esse: quia multum faciunt ad debite formandum uocem. Et ideo aues et homines labiis et dentibus carentes incompleti et imperfecte formant uoces.

Alterius auctor diffinit sonum non uocem dicens. Sonus non uox est ille qui generatur ex percussione duorum corporum inanimatorum: ut fragor arborum et strepitus pedum: et similia. Debet autem hec diffinitio intelligi non solum de corporibus inanimatis: sed etiam de animatis admodum inanimatorum se habentibus: ut sonus cantus ex percussione pedis contra pedem: uel manus contra manum: est sonus non uox: quia non causatur ab ipsis in quantum sunt animata seu naturalia instrumenta que requiruntur ad uocem: sed in quantum sunt corpora firma et solida.

Quum autem alia significatiua etc. Hic auctor diuidit uocem dicens. quocumque alia significatiua: alia non significatiua. Uox significatiua est illa que auditui nostro aliquid representat: id est que nata est aliquid representare quantum est de se intellectui auditu mediante. Uox enim seipsam representat auditui: cum uox sit sonus qui est obiectum auditus. Intellectui uero representat rem ad quam significanda est imposita. Sunt autem impositæ uoces ad significandas res secundum ipsarum proprietates. Pro quo sciendum secundum Scotum di. iij. primisen. et xv. q. quolibetorum. quod obiectum cuiuslibet sensus immit spem et similitudinem suam in sensu: deinde causatur species in fantasia que est in anteriore parte cerebri. Ipsa autem species in fantasia non representat uniuersale actu sed quidditatem uel naturam singularem: ut sunt esse in hoc tempore uel in hoc loco. Intellectus igitur agens cum specie que est in fantasia sunt due partiales cause ad causandum speciem intelligibilem in intellectu possibili: que representat uniuersale in actu seu naturam ipsam communem ab huiusmodi conditionibus abstra-

etani. Unde intellectus agens 3° de anima dicitur quo est omnia facere: quia uidelicet est productiuus omnium specierum huiusmodi. Et intellectus possibilis est quo est omnia fieri: quia uidelicet est ipsarum receptiuus. Habita itaque specie intelligibili in intellectu possibili: intellectus cum tali specie sunt due cause partiales ad causandum noticiam actua lem illius rei cuius est talis species. et tunc per intellectum possunt imponi uoces ad significandum res conceptas.

Uox non significatiua est illa que auditui nostro nihil representat: ut bus bas. Huiusmodi enim uoces licet seipsas representent auditui cum sonis illarum ab auditu percipiatur: tamen de se nihil nate sunt representare intellectui mediante auditu: licet enim huiusmodi uoces seu quædam alie possint designare derisionem ex modo proferendi: utpote si proferentur cum nutu oculorum uel capitis ac huiusmodi: hoc tamen non esset ex parte suis sed ex parte proferentis. Deinde dimissa uoce non significatiua de qua non est ad propositum. Auctor diuidit uocem significatiuam in significatiuam naturaliter: et significatiuam ad placitum. Est autem uox significatiua naturaliter que apud omnes idem representat: ut gemitus infirmorum: dolorem: latratus canum: iram uel gaudium: cuius causa est: quia natura est eadem apud omnes que inclinatur ad proferendum huiusmodi uoces pro expressione suarum affectionum et passionum. Et si arguatur quod illa dictio gemitus est imposita ad significandum ad placitum. ergo non significat naturaliter. Respondeo quod illa dictio bene significat ad placitum: sed in proposito gemitus infirmorum non sumitur pro huiusmodi dictionibus: sed pro planctu quem faciunt infirmi in portatu per huiusmodi dictiones uel uoces etc.

Uox significatiua ad placitum est illa que ad uoluntatem primi instituentis aliquid representat ut homo hominem. Ad cuius euentiam est sciendum quod est ordo inter rem conceptum et scripturam. Nam primo est res: deinde conceptus rei qui est similitudo eius. Non solum enim species est similitudo obiecti: sed etiam actus concipiendi. Tertio est uox significans rem conceptam: et ultimo scriptura. Illud autem quod proprie significatur per uocem est res secundum Scotum distinctio ne vigesima septima primi sententiarum. Sunt tamen signa ordinata eiusdem significati: littera uox et conceptus: sicut etiam sunt multi effectus ordinati eiusdem cause: quorum nullus est causa alterius: sicut patet de sole illuminante plures partes medij: et ubi est talis ordo causatorum absque hoc quod unum sit causa alterius: ibi est immediatio cuiuslibet effectus respectu eiusdem cause excludendo aliud in ratione cause: non tamen excludendo aliud in ratione effectus immediatis: et tunc posset concedi aliquo modo effectum propinquiores esse causarum effectus remotioris non proprie sed propter propinquitatem talis effectus ad talem causam: ita potest concedi de multis signis eiusdem significati ordinatis quod unum aliquo modo est signum alterius: quia dat intelligere ipsum: quia etiam mediatus signum non significaret: nisi prius aliquo modo

modo significaret immediatus. Et tamen ppter hoc unum nō est proprie signum alterius: sicut patet ex alia parte de causis et causatis. **¶** Quod autem uox sit proprie signum rei et non intellectus: probatur: quia alioquin quilibet affirmatiua esset falsa in qua predicatur idem de seipso: quia intellectio uel intentio subiecti non est intentio predicatoris: licet res sit res. **¶** Sed contra hoc arguitur: quia Arist. in primo huius libri dicit: qd ea que sunt in uoce sunt earum que sunt in anima passionum: non te id est signa: et ea que scribuntur eorum que sunt in uoce. **¶** Respondetur qd uoces possunt dici signa passionum seu intentionum uel intellectuum anime eo modo quo dictum est. quia uidelicet uoces non significant res prius significantur per passionem. Quia enim intellectus intelligit rem per speciem eius: ut dictum est: ideo imponit uocem ad significandum ipsam rem. **¶** Dicuntur autem actus intelligendi et species obiectorum passionem anime in quantum recipiuntur in ipsa: recipere enim est pati. **¶** Deinde diuidit auctor uocem significatiuam ad placitum in completam et incompletam. Completa enim est illa que complectitur plures dictiones: et significat intellectum compositum: ut oratio. Incompleta est illa que non complectitur plures dictiones: et significat intellectum simplicem: ut nomen et uerbum.

De nomine.

Nomen est uox significatiua ad placitum sine tpe cuius nulla pars separata aliquid significat finita et recta. Uox in ista diffinitione ponitur loco generis. Si significatiua ponitur ad differentiam uocis non significatiue. Ad placitum ponitur ad differentiam uocis significantis naturaliter. Sine tempore ponitur ad differentiam uerbi quod significat cum tempore. Cuius nulla pars separata significat aliquid ponitur ad differentiam orationis: cuius partes separate aliquid significant. Finita ponitur ad differentiam nominis infiniti: quod non est nomen secundum logicum sed nomen infinitum: ut non homo non equus. Recta ponitur ad differentiam nominis obliquorum: ut catonis catoni que non sunt nomina secundum logicum sed nomina obliqua uel casus nominum. unde solus rectus secundum logicum dicitur esse nomen.

¶ Hic auctor: inuestigauit in precedentibus particulas ponendas in diffinitionibus partium enunciationis. hic

consequenter determinat de partibus ipsius integralibus. scilicet de nomine et uerbo. Et primo determinat de nomine: quia nomen se habet ut materia: uerbum uero ut forma. materia uero precedit formam: ideo etc. Diffinit autem nomen dicens qd nomen est uox significatiua ad placitum sine tempore: cuius nulla pars separata aliquid significat finita et recta.

¶ Ad cuius euidentiam sciendum qd dictio terminus et nomen idem sunt secundum rem: sed differunt secundum rationem. Dicitur enim nomen uel uerbum ex ratione significandi uel modi significandi. Unde tam nomen qd uerbum componitur ex uoce et significatione et modo significandi. Nomen enim significat per modum habitus et quietis: unde significat sine tempore. uerbum uero significat per modum fluxus uel fieri: et ideo significat cum tempore. dictio uero ex eo qd est pars enunciationis. terminus uero ex eo qd est pars propositionis. Unde diffinitur ab Arist. in principio priorum dicens. Terminus est in quem resoluitur propositio. aliquando tamen terminus dictio et nomen sumuntur pro omni incompleto. Determinatur autem hic de nomine et uerbo sub propria ratione et sub ratione qua est dictio seu pars enunciationis. **¶** De alijs autem partibus orationis hic non determinatur: tum quia ex nomine et uerbo constituitur enunciatio: tum quia alie partes orationis per attributionem se habent ad has duas. Unde ad nomen reducitur pronomen ad uerbum aduerbium: et prepositio ad utrumque: eo qd preponitur utrique: et coniunctio similiter et participium ex eo qd partem recipit ab utroque. Item notandum qd differentia est inter significare tempus: et significare cum tempore. Significare enim tempus est de proprio significato importare tempus: et sic nomina aliqua bene significant tempus: ut annus mensis dies etc. Significare uero cum tempore est in principali significato importare tempus: ut curro. Curro in principali significato importat tempus presens: et sic non significat sine tempore. **¶** Alterius est notandum qd triplex est negatio: scilicet negatio negans: negatio priuans: et negatio infinitas. Negatio priuans est illa que negat actum et ponit aptitudinem in subiecto: ut cecus est ille qui non uidet: est tamen aptus naturaliter uidere. Negatio infinitas est illa que cadit solum supra terminum quem infinitat: ut non homo. unde ex tali negatione et dictione super quam cadit fit una dictio tantum que potest sumi pro omni re alia ab homine. potest etiam dici de non ente: ut chimera est non homo. **¶** Est enim chimera ens compositum ex impossibilibus componi. **¶** Negatio negans est illa que quicquid inuenit destruit: et ei oppositum ducit: et talis cadit supra copulam: ut non homo currit. si ly non sumat infinitatem sensus est qd aliqua res que non est homo currit: et est propositio affirmatiua cum copula principalis non negatur. Si uero sumatur negatiue sensus est qd nullus homo currit. et sic propositio est negatiua.

¶ Notandum insuper qd nomen potest capi dupliciter. uno modo pro ipsa secunda intentione seu relatione signi quam per se significat. alio modo pro re concepta sub secunda intentione primo modo. Utroque autem potest hic diffiniri et diuersimode. Si enim diffinitur ipsa secunda intentio primo modo tunc non est predicatio formalis dicendo nomen est uox: sed est

Significare
et tpe

Negatio
neg
priuans
infinitas

Homo
et tpe

predicatio fundamētalis seu materialis. Ipsa enī
secunda intentio non est uox formaliter: sed est ha-
bitudo uocis significatiue sine tempore ad rem si-
gnificatam. **C** Licet enim intēctiones logicales nō
possint diffiniri diffinitione dicente quid rei: cum
non sint realia entia: possunt tamen diffiniri diffini-
tione exprimente vnum conceptum per se in intel-
lectu: siue ille conceptus sit extra conceptus rei: si-
ue rationis sūm. Scotus. i. di. quarti sen. Illa ergo
intentio que dicitur nomen notificatur in propo-
sito per sūm fundamētum: sicut fit communiter in
relationibus cum dicitur nomen est uox. diffinitur
autem huiusmodi intentio in concreto propter su-
am modicam entitatem. Nomen igitur est uox: id
est nomen est quedam secunda intentio radicata in
eo quod est uox significatiua ad placitum. Si vō in
proposito diffiniatur res concepta sub secunda in-
tentione: tunc est predicatio formalis dicendo no-
men est uox. Est enim uox de conceptu formali no-
minum uocalium: sicut superiora sunt de conceptu
inferiorum. vnde dicit Scotus di. iij. quarti sent.
q. relatio rationis in concreto dicitur de extra quē
admodum hec est uera. hec uox homo est nomen &
signum creature humane. ita e conuerso in diffiniti-
one talis concretipore est poni res extra ut additum
tanq. fundamentum relationis: ut dicendo nomē
est uox. **Q**uod autem hic dicitur de diffinitione
nominis potest dici de ceteris diffinitionibus intē-
tionum logicalium: de quo magis videbitur. c. de
proprio & genere. **H**is premisis patet diffinitio
nominis in qua ponitur nō tanq. genus ad nomi-
na uocalia & ceteras uoces. Cetera vō ponuntur ut
differentie. Et sic diffinitio est bene assignata cum
datur per genus & differentiam. Unde significati-
ua ponitur ad differentiam uocis non significantis
ad placitum ad differentiam uocis significatis na-
turaliter: sine tempore ad differentiam uerbi: qd
significat cum tempore: cuius nulla pars separata
aliquid significat ad differentiam orationis: cuius
partes separate aliquid significant. **E**t si argua-
tur q. partes nominis compositi aliquid significant
separate: ut partes huius nominis equiferus. **R**e-
spondeo q. partes huius nominis separatim consi-
derate in quantum sunt partes illius dictionis ni-
hil significant. Et causa est quia nulla pars in nomi-
ne composito imponitur ad significandum: sed to-
tum nomen compositum unico cōceptu significat
suam significationem. Unde dicit Aristot. q. in hoc
nomine equiferus: ferus per se nihil significat: in-
quantum scilicet est pars illius nominis: inquan-
tum autē est pars huius orationis equus ferus tūc
aliquid significat. finita ponitur ad differentiā no-
minis infiniti: quod non est nomen apud dyalecti-
cum. Logicus enim intendit determinate discer-
nere uerum a falso. Nomen enim infinitum non si-
gnificat aliquam rem determinatam: ut nō homo:
sed posset sumi pro infinitis rebus si essent que non
essent homines. Recta ponitur ad differentiā no-
minum obliquorum: ut catonis catoni catonem:
que non sunt nomina apud dyalecticum: sed casus
nominum. Descendit enim a nominatiuo. Unde
solus nominatiuus siue rectus dicitur nomen esse
apud logicum. Oratio autem ex obliquis constitu-
ta non est perfecta nisi in quantum reducitur ad ora-
tionem constitutam ex nominatiuo & uerbo perso-

nali.

De uerbo.

Uerbū est uox significatiua ad placi-
tū cū tēpore cuius nulla pars separa-
ta aliquid significat finita & recta. Cum tēpo-
re ponitur ad differentiam nominis quod
significat sine tempore. Finita ponit ad dif-
ferentiam uerbi infiniti: ut non currit non la-
borat: que non sunt uerba secundum dyale-
cticum sed uerba infinita. Recta ponitur ad
differentiam uerborum obliquorum: ut curre-
bam cucurri cucurrit cucurrebat: que nō sunt
uerba secundum dyalecticum: s. uerba obli-
qua. vnde solum uerbū presentis temporis
indicatiui modi secundum dyalecticum di-
citur eē uerbum. Reliqua vō uerba eiusdē
modi & aliorum modorum dicuntur uerba
obliqua. Aliē vō particule ponuntur hic ea-
dem ratione qua ponebātur in diffinitione
nominis. Et sciendum est q. dyalecticus po-
nit tantum duas partes orationis scilicet no-
men & uerbū. Alias autē appellat sincathego-
reumaticas: id est cum alijs significatiuas.

Eclarato quid sit nomen: ostendit au-
ctor: quid sit uerbum dicens q. uerbum
est uox significatiua ad placitum cum
tempore: cuius nulla pars separata ali-
quid significat finita & recta. **P**ro
quo sciendum q. uerbum quadruplici-
ter sumi potest: iuxta illos uersus: Hoc nomen uer-
bum designat quatuor ista. Est enī deceptio pars
filius atq. loquela. **U**no modo idē est qd dece-
ptio: ut tibi. Verba dat omnis amās. Secūdo mo-
do est pars orationis que significat per modum flu-
xus & ficti. Tercio modo sumitur pro filio dei: ut In
principio erat uerbum. Quarto modo idē est q.
loquela. Et hoc modo sumitur dupliciter. vno mo-
do pro uerbo prolato. alio modo pro uerbo interio-
ri. Est autem uerbū interius actualis cognitio per-
fecta seu diffinitiuā alicuius rei: ut cognitio diffini-
tiua intemperantie est eius uerbum sūm Augu. Et
hac acceptione uerbi sepe utitur theologi. **U**er-
bum etiam ut est pars orationis potest sumi dupli-
citer. vno modo ut est pars orationis congrue: & sic
consideratur a grammatico. alio modo ut est pars
enunciationis determinate uere: & sic sumit in pro-
posito. **N**otandum insuper q. ea que dicuntur de
uerbo possunt intelligi per ea que dicta sunt de no-
mine. nec est necesse illa resumere. **H**is premis-
sis satis patet diffinitio uerbi. Est enim uerbū uox
incompleta significatiua ad placitum primi institu-
entis cum tempore: id est ultra principale significa-
tum consignificans tempus: & ponitur ad differen-
tiam nominis. **E**t si arguas q. participium non
est uerbum & tamen consignificat tempus ut amās
ultra amorem quem significat consignificat tem-
pus presens. Respondeo dupliciter. primo q. uer-
bum significat cum tempore determinato: non au-
tem participiū. s. enī amās cōsignificet tps pns: nō
tū ita determinate quin possit trahi ad preteritum
uel futurum dicendo. Ego fui amās uel ero amās.

*Verbū sumit
quadruplici.*

Aliter etiam est respondendum q̄ in diffinitio-
ne uerbi ponitur ab Ari. quedam clausula que non
conuenit participio: uidelicet q̄ est semper eorū que
de altero predicantur nota. uerbum enim est signū
vniōis predicati cum subiecto. hoc autem maxi-
me conuenit uerbis substantiuis: scilicet sum fio et
eristo: et maxime huic uerbo sum. uerbis autē adie-
ctiuis conuenit in quantum includunt uerba substā-
tiua ut curro. i. suz currēs. Se tenēt autē vba a parte
predicati magis q̄ subiecti: cū res portata per v-
bus ponatur in predicato: ut cursus importat per
hoc uerbum curro in illa oratione: ego sum currēs.
Participia igitur l̄ cum uerbis in aliquibus cōue-
niant: multum tamen ab ipsis differunt: et ideo nō
sunt uerba apud logicum: sed magis possunt ad no-
mina reduci. Ne aliquis autē crederet per hoc
q̄ dictum est q̄ uerbum est nota eorum que de al-
tero dicuntur q̄ uerbum per se sumptū faceret cō-
positionē. Ad hoc remouendum dicit Arist. q̄ uer-
ba per se sumpta sunt nomina: id est nominibus si-
milia: quia sicut nomen per se sumptum est quid in
complexum: sic et uerbum: et ideo dicit q̄ uerbū per
se sumptum constituit intellectum simplicem. Un-
de hoc uerbum est per se sumptū non significat per
se esse uel non esse seu compositionem affirmatiuā
aut negatiuā. Compositio quippe non potest eē
nec intelligi sine extremis: ideo subdit q̄ esse signi-
ficat quādam compositionem quam sine extremis
non est intelligere. C̄ finita ponitur ad differenti-
am uerbi infiniti: ut non currit: q̄ non est uerbum
apud dyalecticum: sed uerbum infinitum cum nō
importet rem finitam et determinatam: ut diceba-
tur de nomine infinito. C̄ Recta ponitur ad diffe-
rentiam uerborum obliquoꝝ: ut currebat curret
que non appellat dyalecticus uerbū: sed uerba obli-
qua. Solum enim uerbūz presentis temporis in-
dicatiui modi dicitur esse uerbum. Reliqua autē
eiusdem modi et alioꝝ modozum dicuntur esse
uerba obliqua. q̄ ex hoc patet: q̄a oratio ex eis cō-
posita non est determinate uera nisi reducendo ad
uerbum presentis temporis indicatiui modi. Ut
illa ego amabo non est determinate uera: nisi sit ali-
quando uerum dicere: ego amo. Et sciendū q̄ dy-
alecticus tñ ponit duas partes oratiōis: scilicet no-
men et uerbum. alias autem appellat sine cathegori-
cas: id est cum alijs significatiuis: et dicitur a fin q̄
est con et cathegorizo zas: quod idem est q̄ predico
zas uel significo cas.

De oratione.

Ratio est uor significatiua ad pla-
citum cuius partes separate aliquid
significāt. Cuius partes separate ali-
quid significant. hoc totum ponitur ad diffe-
rentiam nominis et uerbi quozū partes sepa-
rate nihil significāt. Alio vō particule ponū-
tur hic eadē rōne qua in diffinitione nomis
et uerbi ponebant. Orationum alia perfecta
alia imperfecta. Perfecta est illa que perfectū
sensum generat in aīo auditoris: ut hō currit
Imperfecta est illa que imperfectū sensum gene-
rat in aīo auditoris: ut homo albus. Oratio
num perfectarum: alia indicatiua: ut homo
currit. alia imperatiua: ut petre fac ignē. alia

optatiua. ut utinā essem bonus dericis. alia
iunctiua. ut si ueneris ad me dabo tibi equū
alia deprecatiua. ut miserere mei deus. Ha-
rum autem orationum sola indicatiua dici-
tur esse propositio.

In precedentibus determinauit auctor de
noīe et vbo que sunt partes integrales enūcia-
tionis: hic cōsequēter determinat de orōne
que se habet: ut genus ad ipsas. Diffinit autē ipsam
sic. Orō est uor significatiua ad placitū cuius partes
separate aliquid significant. Quod ponit ad diffe-
rentiam nominis et uerbi: quozum partes separa-
te nihil significant. Contra hanc diffinitionem
arguitur tripliciter. primo sic. Solius incomplexi
est diffinitio fm Boetium. oratio est quid comple-
rum. ergo non debet diffiniri. C̄ Itē oratio est plu-
res uoces ergo non vna uor. Item partes oratiōis
sunt littere et syllabe. et littere et syllabe nihil signifi-
cant separate. ergo partes orationis nihil signifi-
cant. C̄ Pro responsione notandum q̄ oratio po-
test capi tripliciter. vno modo prout ordinatur ad
sermonis congruitatem. et sic consideratur a gram-
matico. alio modo in quantum ordinatur ad sermo-
nis ornatum: et sic considerat a rhetorico. tertio mo-
do ad discernendum uerum a falso. et sic considera-
tur a logico. C̄ Item notandum fm Sco. i. di. vi.
mi sen. q̄ multi sunt gradus unitatis. In primo est
minima unitas que est unitas aggregationis: ut
in acervo lapidum. In secundo gradu est unitas or-
dinis que addit aliqd ultra aggregationē: sicut erer-
citus ordinatur ad bonum communis uel prin-
cipis. In tertio est unitas per accidens: ut in diuinis. Quelli-
bet enim entitas formaliter infinita est pfecte idēz
cui libet sibi composibili ut dicitur primo cap̄ pre-
dicamentozum. In sexto est identitas formalis.
C̄ Uoco autem identitatem formalem: ubi illud
quod dicitur sic idem includit illud cui est idem in
sua ratione formali persone et primo modo. et est pri-
mus modus dicendi per se: quando diffinitio uel
pars diffinitionis predicat de diffinito: ut homo
est animal rationale. C̄ Item notandum q̄ dupli-
ces sunt partes orationis. quedam sunt propinque
ut nomen et uerbum. et quedam remote ut littere et
syllabe. His premisis respondeo ad argumenta.
Ad primum quando dicitur q̄ solius incomplexi
est diffinitio. dico q̄ licet complexus non possit dif-
finiri diffinitione proprie sumpta: potest tamen dif-
finiri diffinitione large sumpta: seu quid nominis
per quam notificatur et exprimit distincte illud q̄
per ipsum importatur cōfuso. C̄ Alterius dico q̄
oratio sumpta pro secunda intentione quam ipor-
tat est quid incomplexi. Talis enim intentio est
relatio signi ad significatum dicens conceptū per
sonē vnum. C̄ Et si arguatur q̄ relatio non est per
sonē vna nisi habeat vnum fundamentum: sed il-
la relatio habet multas uoces pro fundamento. et
q̄ non est vna. C̄ Ad hoc responderet Sco. i. di. 4.
sen. q̄ quicquid sit de relationibus realib⁹. tñ in re-
lationibus rationis. ppositio maior est manifeste
falsa: cum multas possint concurrere in fundamēto

oratio caput 3°

ad unitatem gradus unitatis

partes orationis fm di

Unius relationis que concipiuntur in intellectu quia si vnu in ordine ad aliqd significatū. Multe enim orationes cōterre uel vna oratio ex multis syllabis que nihil vnu per se faciūt sunt fundamētū huius relationis significare deo in esse aliqd que sibi intrinsece insunt: cū tamē illud significatū sit vnum et idem simplicissimū. sicut illius relationis que est significare bonum vnum est fundamentum: circulus pendēs ante tabernā coopertus folijs edere: uel paleis in modū crucis. Ad secundum quādo dicebatur oratio est plures uoces: dico qd est plures uoces in complere que habēt unitatē ordinis: et sunt vna uox cōplera. Ad tertiū quando dicebat qd littere et syllabe sunt partes orationis: dico qd sunt partes orationis remote. Diffinitio autē orationis intelligit de partibus propinquis.

Consequēter auctor diuidit orationē dicens: qd orationū alia perfecta: alia imperfecta. Oratio perfecta est illa que perfectū sensum generat in animo auditoris: ut homo currit. Est autē perfectus sensus perfecta sentētia: ita qd intellectus audietis cōtentat et quiescit. Imperfecta autē est illa que imperfectum sensum generat in animo auditoris: ut homo albus. Ibi est imperfecta sentētia nec intellectus audietis quiescit. Deinde diuidit auctor orationē perfectā in indicatiuā: ut homo currit. Imperatiuā: ut petre fac ignē. Optatiuā: ut utinam esset bonus clericus. Cōiunctiuā ut si ueneris ad me da bo tibi equū. Cuius diuisionis sufficiētia sic habetur. Nam omnis oratio perfecta habet suppositū et appositū. i. nomē et uerbū. uel igitur uerbū ordinatur ad significandū mētis cōceptū uel mētis affectū. Si primū sic est indicatiua. Si secundum hoc est tripliciter: quia uel denotat affectū sub habitudine iherandi. et sic est imperatiua: sub qua cōtinet deprecatiua: ut miserere mei deus. uel denotat affectū sub habitudine optandi: et sic est optatiua. uel sub habitudine subigēdi uel pūgēdi: et sic est cōiunctiua: ut si ueneris ad iesum saluabit te. Inter has autē sola indicatiua dicitur propositio esse: quia sola indicatiua de se est assertiua determinare ueritatis uel falsitatis. Infinitiua autē non enumerat inter orationes perfectas: quia nō importat rem certā et determinatā. Unde ponit sine numeris et personis.

De propositione.

Propositio est oratio uerum uel falsum significans indicādo ut homo currit. Propositionum autem alia categorica alia ypothetica. Categorica est illa que habet subiectum et predicatum et copulā: tanq̃ principales partes sui ut homo currit. In hac enim propositione homo est subiectum: currit uox predicatū. et quod coniungit vnum cum altero est copula: ut patet resoluendo homo currit: id est homo est currens. homo est subiectum: currens predicatum: et illud uerbum est copulat vnum cum altero. Et dicitur categorica a categorizo quod idem est sicut predico cas: unde categorica id est predicatiua. Subiectū est illud de quo aliud dicitur. i. predicatū. Predicatum est qd dicitur de alio. i. de subiecto. Et auctor diffinit propositionē seu enuncia-

tionem dicens: qd propositio est oratio uerum uel falsum significans indicādo. Ad cuius euidētiā notandum qd aliter hic diffinitur: et aliter in libro prior. Ibi enim diffinitur sibi propriam rationē propositionis inquantū. i. ponit in premissis ad inferendā cōclusionē. Hic autē capit pro enunciatione. i. prout aliquid in ipsa uere uel false dicitur de alio. Item notandū qd propositio potest capi dupliciter. vno modo pro illa secūda intentione que consistit in compositione duorum conceptuum: siue illa duo sint idē sibi rem: siue diuersa. Atitur enī quādo intellectus vno ut duobus compositionē formans: ut homo est homo. alio modo pro fundamēto cōcepto sub illa secūda intentione. Alterius notandū qd oratio etiā potest accipi pro illa secūda intentione que est relatio siue habitudine signi ad significatū. alio modo pro uoce cōplera in qua fundatur talis relatio. Item notandū qd ueritas sibi. Scotus 6° metaphysice est duplex. quedā in rebus. et quedā in intellectu. Ueritas in rebus vno modo sumitur in se et absolute sibi rem. et talis dicitur cōformitatē pducti ad producēs. et sic filius generat^o ab aliquo dicitur esse uerus filius eius quādo est sibi cōformis: alio modo sumit ueritas in re per comparationē ad intellectū: et sic res dicitur uera inquantū est intelligibilis seu manifestatiua sui intellectui potenti eaz intelligere uel cognoscere: et sic ueritas est p^a entis: et de his nihil ad propositum. Ueritas uo in intellectu de qua in proposito est cōformitas predicari ad subiectū: seu cōformitas intellectus cōponētis seu diuidentis ad ipsam rem uel sub alijs uerbis. Ueritas est adequatio rei ad intellectum: falsitas autē est difformitas uel inadequatio. Quia enim per intellectū componunt ea que sunt cōposita in re est ueritas: uel cū diuiduntur ea que sunt diuisa. falsitas autē cū cōposita diuiduntur: uel diuisa cōponuntur. Item notandū qd l3 propositio hic posset diffiniri pro secūda intentione uel pro fundamēto sub illa secūda intentione cōcepto: ut dictū est in diffinitione nominis: quia tamen logica prime considerat secūdas intentiones: primas autem non considerat nisi in ordine ad secūdas melius accipitur pro secūda intentione. Itē notandū qd secūda intentio quā significat propositio hic diffinitur in concreto prout scilicet cōcernit relationē cum fundamēto: sicut dictum est in diffinitione nominis. Ipsis enim secundis intentionibus possunt assignari genera et differentie: ut dicit Scotus. i. di. 4. sent. et tunc genus ad propositionē erit oratio sumpta pro habitudine signi ad significatū. Sumpta autē pro uoce cōplera erit fundamētū illius relationis sicut subiectū et predicatū que ad inuicem cōponuntur. Significare autē uerū uel falsum ponitur loco differentie. scilicet ad differentiā dictionū que l3 significant res tamen non est ibi ueritas uel falsitas de qua intendit logicus que scilicet consistit in compositione et diuisione. Unde dicit Aristoteles qd p^rocoeerius non significat uerū uel falsum: nisi addatur esse uel nō esse: id est affirmatio uel negatio. Ponit etiam ad differentiā orationū imperfectarū uel etiaz perfectarū aliarū ab indicatiua que non significant uerū aut falsum determinate nisi inquantū reducuntur ad ipsam. Res autē significata ponitur pro cōrelatiuo. Habemus itaqz genus et differentiā illius relationis quā dicit propositio et fundamētū et terminū que cōmuniter ponuntur in diffinitionibus prior.

et sic possent adaptari diffinitiones intentionis quas logicus considerat: quod lectori sagaciori relinquo: hanc autem non esset necessarium ponere illam particulam indicandam ponit tamen ad maiorem expressionem. Contra predicta arguit tripliciter. primo sic. secunda intentio non est in genere ergo non potest diffiniri. consequentia est nota probatur antecedens: quia predicamenta sunt entia realia ex 5° metaphysice. secunda autem intentio est ens rationis. Item ista diffinitio dat per uerum et falsum que sunt passionibus propositionis: ergo non est bona. antecedens est notum probatur consequentia: quia diffinitio debet dari per differentias essentielles. Item ista diffinitio dat per coniunctionem diffinitionis: ergo non est bona. antecedens est notum probatur consequentia: quia coniunctio diffinitionis coniungit diuersa. partes autem diffinitionis significant unum per se. Respondeo ad primum quando dicitur quod ens rationis cuiusmodi est secunda intentio non est in genere. dico quod relationes rationis non sunt in genere relationis per se: prout tamen denominatiue ad ipsum reduci sunt secundum Scotum. viij. dist. 3. sen. et sic suo modo prout habere genus et differentias. Ad secundum quando dicitur quod uerum et falsum sunt passionibus propositionis potest dici quod sepe per passionibus circuloquimur differentias essentielles que sunt Boetio sunt nobis ignote. Est autem circuloquutio dictionis nobis deficiens per alias dictiones suppletio. Ad tertium eodem modo potest dici quod per istud diffinitum uerum uel falsum circuloquimur differentiam essentialem uel ignotam. Deinde diuidit autem propositionem in categoricam et hypotheticam: et est ista diuisio penes substantiam propositionis: quia sumit ab eis ex quibus componitur propositio. Est autem hypothetica composita ex pluribus categoricis: ut sortes currit et plato disputat. Categorica uero est illa que habet unum subiectum et unum predicatum tanquam principales partes sui: ut in hac propositione homo currit: hoc nomen homo est subiectum et currit est predicatum: et quod coniungit unum cum alio est copula. Dicitur autem currit predicatum: quia magis se tenet ex parte predicati: quia res importata per ipsum. scilicet cursus se tenet a parte predicati. Unde currit includit illam copulam est cum predicato. quod patet in resoluendo currit: id est est currēs. et dicitur a categorico 3° 3as quod id est est quod predico cas. Unde categorica. id est predicatiua denominatur a predicato quia a digniori debet fieri denominatio: predicatum uero est dignius aliquo modo subiecto: quia habet rationem forme. subiectum uero rationem materie. Materie namque est subiecti forme uero inesse uel inherere. Unde ergo predicatum insit subiecto habebit rationem forme. Sed contra predicta arguit et uidetur quod illa diuisio non sit bona: quia pars non distinguit contra totum. Categorica autem est pars hypotheticæ. Item membra diuidenda non euacuatur totum ambitum diuisi: ergo diuisio non est bona. consequentia est nota. probatur antecedens quia diuisum excedit membra diuidenda cum sit aliqua propositio que nec est categorica nec hypothetica. ut homo currit qui mouetur: et sic de multis alijs. Non enim est categorica cum non habeat tantum unum subiectum et unum predicatum: nec hypothetica cum non sit ibi coniunctio coniungens duas propositiones. Respondeo ad primum quando dicitur quod categorica est pars hypotheticæ: dico quod categorica et hypothetica possunt capi dupliciter. uno modo materialiter. alio modo formaliter. Si capiuntur materialiter scilicet pro ipsis terminis uel pro

positionibus. sic categorica est pars hypotheticæ: et hoc modo non contra se distinguunt. Si uero capiuntur formaliter: sic sunt duo membra distincta que non coincidunt in idem. Categorica enim est quedam secunda intentio que consistit in compositione unius subiecti ad unum predicatum. hypothetica uero est compositio unius propositionis cum alia. Ad secundum quando dicitur quod illa homo currit qui mouetur non est categorica nec hypothetica. dico quod est hypothetica. Illud enim relationum qui implicat. id est intus plicat seu implicite includit coniunctionem copulatiuam cum aliquo pronomine. Unde cum dicitur homo currit qui mouetur. sensus est quod homo currat et ille mouetur. Alterius dicitur autem quod subiectum est illud de quo aliquid dicitur scilicet predicatum. et predicatum est quod dicitur de alio scilicet de subiecto. Circa quod notandum quod subiectum et predicatum sunt correlatiua. ideo unum diffinitur per aliud: sicut magis determinatur in predicamento de ad aliquid. Unde subiectum et predicatum prout sumi dupliciter. uno modo materialiter: ut in illa propositione homo est animal: homo est subiectum: animal uero predicatum. alio modo formaliter: et sic importat duas secundas intentiones uel relationes rationis. Secunda enim intentio quam importat subiectum significatur per hoc quod est subiecti respectu alterius. Illa uero que importatur per predicatum est dici uel predicari de alio. Item notandum quod subiectum potest capi octo modis. primo modo pro obiecto. secundo pro famulo. tertio pro illo quod ponitur sub alio. quarto pro illo cui inheret aliquid. quinto pro illo quod precedit copulam: et sic sumitur hic. sexto pro subiecto proprie passionis. septimo pro inferiori respectu superioris quod logicus uocat subiectum. unde dici de subiecto est predicari de inferiori. octauo pro subiecto artis uel scientie. unde uersus Obiectum uerna positum sub cui quod inheret. Quod prius est copula proprii logicaliter infra. Ad simul ars et habet bis sunt subiecta quaternaria. Propositionum categoricarum alia vltis. alia particularis. alia indefinita. et alia singularis. Propositio vltis est illa in qua subiecti terminus cōis signo vlti determinatur: ut ois homo currit. Terminus cōis est qui est aptus natum predicari de pluribus ut homo de sorte et de platone. Signa vniuersalia sunt hec. ois nullus quilibet neuter et filia. Propositio particularis est illa in qua subiecti terminus cōis signo particulari determinatur: ut quidam homo currit. Signa particularia sunt hec: quidam alter aliquis et filia. Propositio indefinita est illa in qua subiecti terminus cōmunis sine signo: ut homo currit. Propositio singularis est illa in qua subiecti terminus discretus uel terminus cōmunis cum pronomine demonstratiuo. ut sortes currit ut ille homo currit. Terminus singularis uel discretus est qui aptus natum est predicari de uno solo ut sortes de seipso. Item propositio categoricarum alia est affirmatiua alia negatiua. Affirmatiua est illa in qua predicatum affirmatur de subiecto. ut homo currit. Negatiua est illa in qua predicatum negatur de subiecto: ut homo non currit.

Quo per capit. 8.

In ista ppositione penes substantia: con-
 sequenter aut. diuidit ipsam quantu ad quanti-
 tate v3 in vlem & particularē indefinitā &
 singularē. C. Vniuersalis est illa in qua subiecti ter-
 minus cōmunis signo vniuersali determinat: ut
 ois hō currit. Sūt aut signa vlia: ois nullus qlibet
 nihil & filia. C. Ad cuius euidentiā sciendū q signa
 vlia & particularia sunt quedā sincathegoremata.
 Notandū q quedā dictiones dicunt cathegorema-
 tice & quedā sincathegorematicē. Sunt aut dictio-
 nes cathegorematicē que hnt certā significatiōē.
 Significatiō enim rē vlem & particularē: ut hō equus
 nigredo albedo sor. & plato. Dictiones sincathego-
 rematicē cuiusmodi sunt signa vlia & particularia
 & cōiunctiones & pōpōnes & huiusmodi consignifi-
 cāt. i. designāt alijs addice terminū cui addunt mo-
 do determinato supposito. Vñ hoc signū ois fm
 Ari. in libro per yermenias nō significat rem vlem
 sed qm vli. i. designat terminū cui addit sumi pro
 oibus suis suppositis. C. Notandū insuper q diffi-
 nitio pōpōnis vlis sic debet intelligi. ppositio vlis
 est illa in qua subiecti terminus cōmunis cōmuniter
 tenet determinat signū vli non negato: vel aliquo
 equinalēti. per hoc qd dicit cōmuniter tenet exclu-
 dit ista. oēs isti hoies currūt: q hoies nō tenet cōi-
 ter sed singulariter rōne huius pnominis isti: per
 hoc qd dicit signū vli nō negato excludit ista: non
 ois hō currit: que nō est vlis sed particularis ratio-
 ne negationis ppositre illi signū. ois negatio enim
 quicqd post se inuenit destruit & oppositum eius po-
 nit. Et ideo si inueniat signū vli facit ipsum parti-
 cularē. per hoc vō qd dicit vel aliquo equinalēti.
 Ista est vlis: nō quidā hō nō currit. equialet enim
 isti: ois hō currit. C. Deinde notandū q duplex est
 subiectū. Quoddā est subiectū distributionis cui. s.
 addit signū distributiū: & respectu illius subiecti
 ista ppositio: cuius l3 hominis finis currit est vlis &
 etiā filis. aliud est subiectū locutionis seu enuncia-
 tionis: & respectu illius dicta ppositio est indefini-
 ta & istud subiectū pncipaliter intēdit in ppositiōe:
 ideo talis ppositio simpliciter pōt dici indefinita.
 C. Alterius sciendū q hoc signū ois pōt capi dupli-
 citer. s. distributue: ut ois hō currit: tūc enim termi-
 nus cui addit distribuit pro oibus suis suppositis:
 ita q pdicatū dicitur de quolibet supposito singilla-
 tim. alio modo collectiue: ut oēs apostoli sunt duo-
 decim. i. apostoli cōgregati sunt in numero duode-
 nario. Vñ nō sequit: ergo petrus est. xij. vel iōānes.
 C. Itē sciendū q hoc signū tot pōt capi dupliciter.
 vno modo cathegorematicē: & sic est idē qd habēs
 partes vel cōstitutū ex partibus. Alio modo sinca-
 thegorematicē: & sic tñ ualet sicut quelibet pars.
 Sic enim includit hoc sincathegorema quelibet: &
 fm hoc pōt exponi illa ppositio. totus sor. est minor
 sor. si enim sumat l3 tot sincathegorematicē. Sen-
 sus est q quelibet pars sortis est minor sor. & tūc est
 vniuersalis & vera. Si vō sumat cathegorematicē
 sensus est q sor. cōstitutū ex partib3 est minor seipso
 & sic est singularis & falsa. C. Insuper notādū q quā-
 titas pōpōnis sumit a parte subiecti: quia subiectū
 habet rationē materie: materiā autē cōsequit quan-
 titas fm qd ei pponit signū vniuersale vel particu-
 lare. Non autem ponitur signum a parte predicati:
 q fm Ari. libro per yermenias affirmatio est nulla
 idest falsa in qua pdicatur vniuersale vniuersaliter
 sumptū. Unde hec est falsa: aial est ois hō: quia cuz

aial supponat determinate pro hoc aiali vel illotūc
 aliquod determinatū aial esset ois hō: Et sic sortes
 esset plato & gulielmus cicero &c. C. Et si arguatur
 ista est vera: ois hō est aial: ergo aial est ois hō: pba-
 quia nomia & uerba trāspōita idē significāt. C. Re-
 spōdeo q l3 significēt idē nō tamē eodē modo. Un-
 de in pima l3 aial supponit cōfute tñ: ita q nō pōt
 fieri defensus ad singularia fm Sco. xij. di. p. senf.
 In secūda autē supponit determinate. C. Si vltē-
 rius arguit: q illa est vera. ois hō est ois hō: cuz fm
 Boetii nulla sit uerior pdicatio q illa in qua idem
 pdicat de seipso: & tamē hic pdicat vniuersale vni-
 uersaliter sumptū. C. Rūdeo q illa est falsa nec pre-
 dicat ibi idē de seipso: sed ois homo de quolibet in-
 diuiduo hominis cū subiectū distribuat pro quolibet
 indiuiduo. Vñ sensus est q sor. est ois hō: & plato est
 ois hō: & sic de alijs: que omnes sunt false. Ex pre-
 missis pater diffinitio ppositionis vniuersalis.
 C. Declarat psequēter auctor: quid sit terminus cō-
 munis di. Terminus cōmunis est ille qui est apus
 nature pdicari de pluribus: ut hō de sor. & platone.
 C. Ad hoc q terminus sit cōmunis non requirit q
 actu pdicet de pluribus: sed sufficit q nō repugnet
 sibi ex ipositione sua. & ideo l3 plures termini ut sol
 & luna: & sic de multis alijs nō pdicent actu de plu-
 ribus: cū nō habeāt nisi vñū suppositū: sunt tamen
 cōmunes termini cū nō repugnet eis capi pro pluri-
 bus si essent: cū imponant a qualitate pluribus cō-
 municabili. C. Notādū insuper q ad hoc q termi-
 nus sit cōmunis oportet q pdicet vniuoce de plu-
 ribus. Unde l3 iste terminus sor. cōueniat plurib3
 illo nomine uocatis tamē nō est cōmunis cum non
 vniuoce pdicet de illis. Sola enim dictio est illis
 cōmunis: nec cōueniūt in aliqua cōmuni rōne sum-
 pta fm idē nomē. Oportet etiā q terminus cōmu-
 nis pdicet de pluribus diuisim. & ideo hoc comple-
 xū isti hoies nō est terminus cōmunis: cū pdicetur
 de pluribus coniunctim & non diuisim.
 C. Consequenter auctor diffinit ppositionem par-
 ticularē dicēs. q ppositio particularis est illa in qua
 subiecti terminus cōmunis signo particulari deter-
 minat: ut quidā homo currit. & debet intelligi de si-
 gno particulari nō negato: sicut dicebat in diffiniti-
 one signi vniuersalis ratione equipollentiarum de
 quibus dicit postea. Sunt autē signa particularia
 aliquis quidā alter reliquus que scilicet faciunt ter-
 minū cui addunt teneri pro vno supposito & deter-
 minate tñ & diffinitim: ut quidā homo currit: ergo
 sor. uel gulielmus currit uel plato & sic de alijs.
 C. Ppositio indefinita est illa in qua subicitur
 terminus cōmunis sine aliquo signo: ut ho-
 mo currit: & dicit indefinita: idest indetermin-
 ata: quia terminus sumptus sine signo non deter-
 minat ad aliquā suppositiōē. Pōt est enim aliquā
 do supponere simpliciter pro natura cōmuni: ut ho-
 mo est species: aliquando personaliter pro supposi-
 tis nature: ut homo currit: aliquando materialiter
 pro illo termino homo: ut homo est dictio dissylla-
 ba. Ex quo patet q non sunt omnino idem ppositio
 indefinita & particularis: quando enim termino cō-
 muni addit signū particulare: tūc determinat ipm
 ad standū personaliter nisi cōparet ad aliqd ptinēs
 ad significatū. Vñ ista est falsa aliquis homo est spe-
 cies. Si tamē cōparetur ad aliquid pertinēs ad si-
 gnū tūc supponit materialiter: ut aliquis homo cō-
 ponitur ex termino communi & signo particulari. &

aut st dictioes
 thego^{re}

q st dictioes fm
 chategorematic

duplex

distib^u
 collectiue

cathegorema
 sincathegorema

notandū qd īz iste termin⁹ hō sit nomē app: opriatū ad significandū naturā humanā & nō alias naturas. Illa tñ ppositio hō est spēs nō est singularis s; īdefinita: q; illa natura est cōicabilis multis indiuiduis & in ip̄is plurificabilis. non sic est de illo qd ip̄ortat per terminū singulārē uel discretū. C Notādū īsup qd īz illa ppositio hō est dictio dissyllaba & p̄similes in qbus subiectū supponit materialr pro se uel sibi sibi in uoce uel in scripto possint dici indefinite propter cōuenientiā quā hz termin⁹ sic sumpt⁹ cū termino cōi: q; tamē nō est uere termin⁹ cōis cū ut sic nō dicat aliquē cōceptū cōem pluribus: id uerū p̄t dici singlares. C Notādū etiā qd ista hō qui est for. currit: est singularis: q; īz ibi ponat terminus cōis si ne signo tamē restringit per illā īplicationē qui ad standum pro supposito determinato.

C Ppositio singularis est illa in qua subicif terminus discret⁹: ut for. currit: uel termin⁹ cōis sumpt⁹ cū p̄noie demonstratio: ut iste hō currit. Est autē termin⁹ discret⁹ qui est ap̄: nat⁹ p̄dicari de vno solo ut for. Et patet hoc ex his que dicta sunt in diffinitōe termini cōis. Dicif autē termin⁹ singularis & discret⁹ q; significat rē suā ab alia discretā siue difinctā & separatā. C Si q̄rat quanta est ista: uterq; istorum currit. dico qd est v̄lis: ibi enī intelligit termin⁹ cōmunis. scilicet homo & huiusmodi.

C Consequēter diuidit auctor p̄pōnes penes q̄litate v; in ppositiōē affirmatiuā & negatiuā. Dicif autē hec diuisio fieri penes q̄litate: q; q̄litas cōsequitur formā: sicut affirmatio & negatio p̄ncipalr respi ciunt p̄dicatū qd hz rōnem forme. Uel q; affirmatio & negatio sunt differētie essentielles ppositiōis que hnt modū q̄litis. Est autē ppositio affirmatiua illa in qua p̄dicatum affirmat de subiecto. i. res īportata per p̄dicatū denotat in eē subiecto. Uñ affirmatio est qdā cōpositio itellect⁹ cōponētis p̄dicatum cū subiecto: ac per hoc denotātis rē ip̄ortatam per p̄dicatū vniri cū re ip̄ortata per subiectū. ppositio negatiua est illa in qua p̄dicatū remouet a subiecto. i. res ip̄ortata per p̄dicatū denotat remoueri a re ip̄ortata per subiectū. Est enī negatio qdā diuisio itellect⁹ diuidētis siue separatīs vnū ab alio.

Quia ppositiōne tripliciter sciendum est qd triplex est questitiuum per quod querimus de ipsa ppositiōne scilicet que qualis & quāta. Que querit de substantia ppositiōis: ideo ad questionem factam per que respondendum est cathgorica uel ypothetica. Qualis querit de qualitate ppositiōis. ideo ad questionem factam per qualis: respondendum est affirmatiua uel negatiua. Quanta querit de quātitate. ideo ad interrogationem factam per quanta: respondendū est vniuersalis uel particularis uel īdefinita uel singularis. vnde uersus. Que ca uel yp. qualis ne uel af. v. quanta par in fin.

Unde auctor ponit triplex q̄stitiuū per qd q̄rim⁹ de ipsa ppositiōe. s. que q̄lis & quanta. Que q̄rit de substantia ppositiōis. est enī q̄stitiuū substantie. Quāta vō est q̄stitiuū quātitatis: & ideo querit de quātitate ppositiōis. Qualis autē est questitiuum de q̄litate ppositiōis: & ideo q̄rit de

qualitate ppositiōis: ut patet per hunc uersum. Que ca uel yp qualis ne uel af u quāta par in fin.

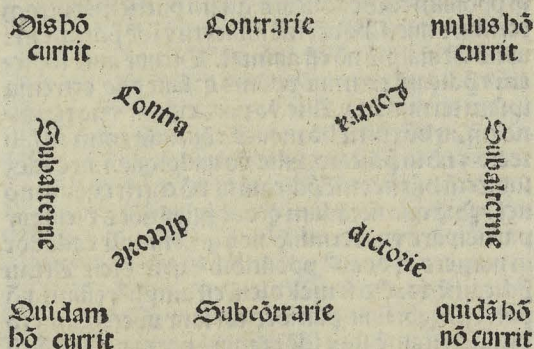
De proprietatibus ppositiōum.

Tem ppositiōnū cathgoricarum quedā participāt utroq; termino: ut homo est animal hō nō est animal alie participant vno tm̄: ut homo currit: hō disputat. Item ppositiōnū participantium utroq; termino: alie participāt secundū eundē ordinē ut hō currit hō nō currit. alie vō ordi ne cōuerso: ut hō est aīal aīal est hō. Itē ppositiōnū utroq; termino participatiū fm eundē ordinē: alie sunt cōtrarie: alie subcōtrarie: alie contradictorie: alie subalterne. Cōtrarie sunt vniuersalis affirmatiua & vniuersalis negatiua eiusdē subiecti & eiusdē p̄dicati: ut oīs homo currit nullus hō currit. Subcōtrarie sūt particularis affirmatiua & particularis negatiua eiusdē subiecti & eiusdē p̄dicati: ut quidam homo currit qdam hō nō currit. Cō contradictorie sunt vniuersalis affirmatiua & particularis negatiua: ul' vniuersalis negatiua & particularis affirmatiua eiusdē subiecti & eiusdē p̄dicati: ut oīs hō currit: quidā homo nō currit: nullus homo currit qdā hō currit.

Subalterne sunt vniuersalis affirmatiua & particularis affirmatiua: ul' vniuersalis negatiua & particularis negatiua eiusdē subiecti & eiusdē p̄dicati: ut omnis hō currit qdā homo currit: nullus homo currit quidā hō nō currit. & hoc totum patet in figura sequenti.

Je auctor incipit determinare de qbusdam p̄prietatib⁹ ppositiōnū cuiusmodi sunt oppositio cōuersio & eppollētia que cōueniunt ppositiōibus fm mutuā cōparationē. Ad quā cōgnitiōē p̄mitrit duas diuisiones: quā p̄ma est qd p̄pōnum cathgoricarū: qdam participāt utroq; termino que. s. habēt idē subiectū & idē p̄dicatū: ut hō est aīal: hō nō est animal. Dicunt autē subiectū & p̄dicatū termini p̄pōnis q; sunt duo extrema ipsam terminātia. Alie vō participant vno termino tm̄. ut hō currit hō mouet. cōueniunt enī in subiecto & nō in p̄dicato. Alie vō nullo: que. s. nec idē subiectū hnt nec idē p̄dicatū ut hō currit equus mouet. Pro quo notādum qd due ppositiōes dicuntur participare vno termino: non qd sit simplr eadē uox in numero in duab⁹ ppositiōib⁹: q; ut dicit Ari. in p̄dicamētis. Qd semel dictū est ampli⁹ resumi nō p̄t. Uñ quot sunt platiōes tot sunt uoces numero distincte: tamē sunt idē numero per equalētiā q̄stū ad finē uocis. s. ad exprimēdū mētis conceptū. Eadem enī res cōcepta per ipsas exprimit fm Scotus di. ii. secūdi sen. C Scda diuisio est p̄pōnū participantū utroq; termino. Quedā enī participant fm eundē ordinē. qñ uidelicet illud qd est subiectū in vna est subiectū in alia. & qñ illud qd est p̄dicatū in vna est p̄dicatū in alia: ut hō currit: hō nō currit. Quedam uero participant ordine cōuerso: quando scilicet quod est subiectum in vna est p̄dicatum in alia. & quod est p̄dicatum in vna est subiectum in alia: ut homo est animal: animal est homo.

His premissis agit auctor de oppositione propositionum: que est repugnancia duarum propositionum in qualitate vel quantitate dicentes: quod propositionum utroque termino participantium secundum eundem ordinem quedam sunt huius quedam subcontrarie: alie contradictorie: alie subalterne. Contrarie sunt vniuersalis affirmatiua et vniuersalis negatiua eiusdem subiecti et eiusdem predicatorum: ut omnis homo currit: nullus homo currit. Subcontrarie sunt particularis affirmatiua et particularis negatiua: ut quidam homo currit quidam homo non currit. et dicuntur subcontrarie quia ponuntur sub contrariis. Contradictorie sunt vniuersalis affirmatiua et particularis negatiua: vniuersalis negatiua et particularis affirmatiua: ut omnis homo currit: quidam homo non currit: nullus homo currit: quidam homo non currit. Subalterne sunt vniuersalis affirmatiua et particularis affirmatiua: vniuersalis negatiua et particularis negatiua: ut omnis homo currit: quidam homo non currit: nullus homo non currit. Et dicuntur subalterne: quia vna ponitur sub alia: scilicet particularis sub vniuersali. Ad eundem autem predictorum sciendum est quod ad hoc quod propositiones opponantur multa requiruntur. primo quod participet utroque termino secundum eundem ordinem ut patet in precedentibus et quod sumantur significantur et non materialiter. Et idem iste non opponuntur: omnis homo est terminus communis signo vniuersali determinatur. et quidam homo est terminus communis signo particulari determinatur. et quod termini teneantur eque ample et eque stricte. Unde iste omnis homo currit et nullus homo currit non opponuntur nisi ly homo in prima restringatur ad standum pro viris: sicut restringitur in secunda per ly nullus qui est masculini generis sub ista terminatione us. Si enim in prima ly homo staret pro mulieribus et in secunda pro viris ambobus possent esse simul vere. Item 4° requiritur quod termini supponantur eodem genere suppositionis. Unde iste non opponuntur: sed sunt simul vere. Syllogismus est subiectum in logica: et nullus syllogismus est subiectus in logica: quia in prima syllogismus supponitur simpliciter: in secunda vero personaliter ratione illius signi nullus. Oppositiones supradicteluculenter innotescunt per figuram sequentem.

De materia propositionum.

Propositionum triplex est materia. scilicet naturalis contingens et remota. Naturalis est illa in qua predicatum est de essentia subiecti vel proprium eius: ut homo est animal vel homo est risibilis. Contingens est illa in qua predicatum potest adesse vel abesse subiecto propter subiecti corruptionem ut homo est at

bus. Remota est illa in qua predicatum potest ^{non} conuenire subiecto ut homo est asinus. Lex siue natura huiusmodi talis est: quod si vna est vera reliqua est falsa et non e converso. Possunt enim ambe simul esse false in contingenti materia: ut omnis homo est albus nullus homo est albus. In naturali vero materia et remota semper vna est vera et reliqua falsa: ut omnis homo est animal nullus homo est animal. omnis homo est asinus nullus homo est asinus. Lex siue natura subcontrariarum talis est quod si vna est falsa reliqua est vera et non e contra. Possunt enim ambe simul esse vere in contingenti materia: ut quidam homo est albus quidam homo non est albus. Unde lex subcontrariarum contrario modo se habet legi contrariarum. Lex siue natura contradictrarum talis est quod si vna est vera reliqua est falsa et non e converso. In nulla enim materia possunt simul esse vere aut simul false: ut omnis homo est animal quidam homo non est animal. Lex siue natura subalternarum talis est: quod si vniuersalis est vera particularis erit vera et non e converso. potest enim particularis esse vera sua vniuersali existente falsa. ut omnis homo est albus si particularis sit falsa vniuersalis eius erit falsa et non e converso.

Postquam auctor determinauit de oppositione propositionum: hic consequenter determinat de lege seu natura earum. Ad cuius evidentiam sciendum quod triplex est materia propositionum. scilicet naturalis contingens et remota: cuius diuisionis sufficietia sic potest haberi. predicatum enim propositionis conuenit subiecto vel repugnat. Si primo modo hoc est dupliciter. quia vel conuenit necessario sibi: et sic est materia naturalis: vel contingenter: et sic est materia contingens. Si secundo modo sic est materia remota. Circa quod notandum quod materia sumitur hic per quandam similitudinem ad materiam in naturalibus. Materia enim secundum Aristotem 1° physicorum est ex qua cum aliquo aliquid fit: quia igitur propositiones componuntur ex terminis. scilicet ex subiecto et predicato. Subiectum et predicatum sunt materia propositionum et in ipsa resoluntur: ideo subiectum et predicatum dicuntur materia propositionum. Item sicut materia est in potentia ad formam: sic subiectum et predicatum sunt in potentia respectu unionis et compositionis designate per copulam que est ipsius propositionis forma. Item autem predicatum se habeat ut forma respectu subiecti: hoc tamen non obstat utriusque se habet ut materia respectu propositionis vel compositionis nec hoc est inconueniens: ut patet in naturalibus. Constitutus enim ex materia et forma corporeitatis est potentiale respectu vniuersalitatis actus. scilicet anime: ut diffuse declarat Scotus 1° 2° di. 4. sen. Est autem materia naturalis in qua predicatum est de essentia subiecti ut homo est animal: vel homo est rationalis: vel est ei⁹ propria passio: ut homo est risibilis. et notate dicitur materia naturalis: quia res importata per predicatum includitur intrinsece in natura rei importate per subiectum: sicut genus et differentia: ut animal et rationale que se habent ut materia et forma includuntur in hominem vel necessario consequitur eius naturam: sicut risibilitas necessario consequitur rationabilitatem. Materia contingens est illa

est illa in qua predicatum pōt adesse vel abesse sub
iecto p̄ter subiecti corruptionē: ut hō est albus. pōt
enim hō esse albus ⁊ nō albus: non quiddē sinul sed
successiue. ¶ Materia remota est illa in qua pre-
dicatū nō pōt cōuenire subiecto: ut homo est afin⁹.
natura enim afini est repugnās nature humane.

Circa predicta notandū q affirmatiua ⁊ negatiua sunt in eadē materia cū sit idē subiectū ⁊ idē predicatū in utraq; ut hō est aīal: hō nō est aīal. Et si arguit q ista hō nō est aīal sit in materia remota qā predicatū remouet a subiecto. Et Rēspōdeo q pīdicatū remouet per negationē. i. negat a subiecto seu denotat remoueri: nō tñ remouet per repugnantīā ad subiectū: q; aīalitas non repugnat humanitatē: imo includit in ipsa. Et His pmissis ponit auctor legē seu naturā dīarīi quē talis est q si vna est vera reliqua erit falsa: ⁊ nō ecōuerso. pnt enim simul esse falsē in ptingēti materia: ut oīs hō est albus: nullus hō est alb⁹. Et Pro quo notandū q si due dīe eēnt simul uere sequerē q due dīctorīe essent simul uere: qd est impossibile. pbat cōsequētia: q; cū ad ueritatē vnīuersalis sequat ueritas particularis vna cōtradictoriarū inferret dīctorīā alterius: ut ad illā oīs hō currit: sequit illa quidā hō currit quē est cōtradictoria illius: nullus hō currit. Nō sic est de falsitate: q; falsitas vnīuersalis nō inferit falsitatē particularis. An pnt simul esse falsē in materia cōtingēti: ut ista oīs hō currit est falsa pro aliquib⁹ suppositis, uidelicet pro his qui nō currūt: ⁊ ista nulls hō currit est falsa pro his qui currūt. In materia vō naturali ⁊ remota nō pnt simul esse falsē nec simul uere: q; in materia naturali pīdicatū puenit cū s bīecto pro oī supposito. In materia autē remota repugnat ei vlī. Et Sz ptra pīdicta arguit duplī. pmo sic. Iste due dīe oē aīal est hō ⁊ nullū aīal est hō sunt in materia naturali: ⁊ tñ ambe sunt falsē, ergo due dīe in materia naturali pnt simul eē falsē. Itē ille sunt dīe cuiuslibet hoīs oculus est dexter: ⁊ cuiuslibz hoīs oculus nō est dexter ⁊ tñ sunt simul uere. pma enim est uera pro oculo dextro. scēda autē pro sinistro. Et Rēdeo ad pīm q ille due nō sunt in materia naturali sz ptingēti. pīdicatū enīz nō est de eēntia subiecti nec p pīu ei⁹: cū inferiora nō sint de eēntia supior⁹ sz accidēt eis. vñ ille due tenet legē dīarīi in materia ptingēti: q; s. ambe sunt falsē, dicunt autē inferiora accidere supiorib⁹ fm̄. Seco. ij. di. p. sen. accipiēdo accidēs pro eīneo qd est eīrōnē. s. diffinitionē alterius: nō autē pro eo q nō facit psonē vñ cū eo cui accidit: sicut albo in corpore. Et Ad scōz vīco q ille nō sunt dīe cū ly oculus quē est subiectū pncipale p pōnis nō sumat vlī nec in pma nec in scda. vñ iste eēnt dīe: cuiuslibet hoīs oīs oculus est dexter: ⁊ cuiuslibet hoīs nullus oculus est dexter: quē sūt ambe falsē. Et Lex subcōtrariarū talis est q si vna est falsa reliqua est uera: ⁊ nō ecōuerso. pnt enīz siml eē uere in materia ptingēti. Et Pro quo notandū q si due subcōtrarie possent siml eē falsē: due dīctorīe eēnt simul falsē: cū ad falsitatē particularis sequat falsitas vlīs: ut ad falsitatē hui⁹. qdā hō currit sequit falsitas illius nulls hō currit: quē dīcit illi quidā hō nō currit. Nō sic est de vītate cū vītate particula ris nō inferat vītātē vlīs. Et id pnt simul eē uere in cōtingēti materia vna pro vno supposito: alia pro alio. In materia autē naturali ⁊ remota nunq; pnt esse simul uere: q; in materia naturali pīdicatū subiecto cōuenit pro oī supposito: ⁊ ideo affirmatiua sem

per est uera ⁊ negatiua semper est falsa. In materia
vō remota p̄dicatū repugnāt subiecto p̄o oī suppo
sito. ⁊ ideo negatiua est semp uera: ⁊ affirmatiua est
semp falsa. ¶ Sz p̄ra p̄dicta arguit sic. Due p̄ie
p̄t simul esse falsæ: ergo ⁊ due scōtrarie, antece
des est notū: p̄bat p̄sequētia: q̄ sicut se habet v̄lis
affirmatiua ad v̄lēm negatiuā: ita particularis af
firmatiua ad particularē negatiuā. ¶ Respōdeo q̄
ista similitudo habet vitatē quātū ad quātitatē
⁊ qualitātē: nō autē quātū ad vitatē ⁊ falsitatē. ¶ Ex
contradictoriariū talis est q̄ si vna est uera, reliqua
est falsa ⁊ ecōuerso. Ratio est q̄ in p̄dictorijis idē
affirmat ⁊ negat de eodē. Impossibile est autē idē
inesse eidē ⁊ nō inesse, als esset dare oppositū p̄imi
p̄ncipij: q̄ tñ est firmissimū ⁊ notissimū ex 4° meta
physice. ¶ Deinde ponit aucto: legē subalternariū
que cōtinet tres particulas. P̄ima est q̄ si vniuer
salis est uera particularis est uera, que ex hoc patet
q̄ si p̄dicatū uere dicat de quolibet supposito subie
cti: ut denotat v̄lis: uere etiā dices de aliquo eius
supposito: qđ sufficit ad veritatē particularis. Se
cūda particula est q̄ nō sequit̄ ecōuerso: q̄ particu
laris pōt esse uera sua vniuersali existente falsa. In
materia enim cōtingēt p̄dicatū pōt conuenire ali
cui supposito subiecti: nō tñ p̄pter hoc cōuenit oib⁹.
Tertia particula est q̄ si particularis est falsa: vni
uersalis est falsa. Quis ratio est q̄ si p̄dicatū nō ue
rificef de aliquo supposito: sicut per particularē de
notat: nec uerificabit de quolibet: sicut designatur
per vniuersalē. ¶ Motandū tamē q̄ in materia na
turali particularis uel indefinita equialet v̄li.

De conuerſionibus.

Te ppositionū cathegoricarū utroq;
i termino participatiū ordine ecōuerso
triplex est cōuersio. s. simplex per ac-
cidēs ⁊ per cōtrapositionē. Cōuersio sim-
plex est qū fit de subiecto predicatū ⁊ de p̄di-
cato subiectū manēte eadē qualitate ⁊ quāti-
tate: ⁊ hoc modo conuertit̃ vniuersalis nega-
tiua in seipsam ⁊ particularis affirmatiua in
seipsam: ut nullus hō est lapis: nullus lapis
est homo: quidā hō est animal: quoddā aīal
est homo. Cōuersio per accidēs est facere de
subiecto predicatū ⁊ de p̄dicato subiectū ma-
nente eadē qualitate s; mutata q̄titate. ⁊ hoc
modo cōuertitur vniuersalis affirmatiua in
particularē affirmatiuā: ⁊ vniuersalis negati-
ua in particularē negatiuā: ut omnis hō est
animal ergo quoddā aīal est homo. Nullus
hō est lapis ergo quidā lapis nō est hō. Cō-
uersio per cōtrapositionē est, facere de subie-
cto predicatū ⁊ de p̄dicato subiectū manente
eadē qualitate ⁊ quātitate: s; mutatis termi-
nis finitis in terminos infinitos. Et hoc mō-
uertit̃ vniuersalis affirmatiua in vniuersa-
lem affirmatiuā: ⁊ particularis negatiua in
seipsam: ut omnis hō est animal ergo omne
nō aīal est nō homo. Quidāz homo non est
lapis ergo quidā nō lapis non est nō homo
vñ versus. Simpliciter feci cōuertit̃ eua per

acci. Alito per cōtra: sic fit cōuersio tota. Affe-
rit a ne gat e sunt vniuersaliter ambe. Affe-
rit negat o sunt particulariter ambe. Et sciēdū
est q signū positū in subiecto ppositiōis que
debet cōuerti debet poni supra totū predica-
tū: et totū reduci ad subiectum in conuertēte.
Preterea eadē est cōuersio ppositionis par-
ticularis indefinite et singularis.

Consequēter agit auctor de cōuersione ppo-
sitionū que est ppetas ppositionū utroq;
termino participantū ordine ecōuersio: qñ
s. fit de p̄dicato subiectū et de subiecto p̄dicatū. Et
est triplex. s. simplex per accidēs et per cōtrapositiō-
nē. Cūde notandū q in cōuersione sunt due pro-
positiones: quarū p̄ma dicit p̄uersa: et est antecedēs
secūda vō dicit cōuertēs. et est consequēs ad aliam.
Est autē antecedēs ppositio cathēgorica utypo-
thetica ad quā alia sequit: cōsequēs vō est cōclusio
que sequit ex antecedēte. Cōsequētia vō est illa
tio p̄sequētis ex antecedēte. Quia vō p̄uersio est
cōsequētia notandū q p̄sequētia formalis dicit il-
la que tenet in omnib⁹ terminis p̄simili forma ar-
guēdi retēta. ex parte autē forme se tenēt vniuersa-
lis particularis affirmatio et negatio. et varius mo-
dus arguēdi s̄m regulas p̄sequentiarū. Cōsequē-
tia vō materialis solū tenet ex parte terminorum:
et ideo nō tenet in omnib⁹ terminis: l̄ forma consi-
milis obseruet. Unde l̄ sequat gratie materie qui
dā homo est aīal: ergo oīs homo est aīal nō est tñ cō-
sequētia formalis. Et ideo non ualeret similis mo-
dus arguēdi in alijs terminis. sicut nō sequit. qdāz
homo currit: ergo oīs homo currit. Notandū in
super q Alri. tractās de reductione syllogismoz im-
perfectoz ad p̄fectos agit de cōuersione simplici
et per accidēs. que ad hoc sunt utiles. Nō autē de cō-
uersione per cōtrapositionē que ad hoc nō deservit
q: in ipsa nō manēt idē termini simpliciter: qui ta-
men deberēt manere in reductione syllogismoz.
Petrus autē hispanus tractat hic de ipsa inquantū
est quedā passio ppositionis. Cōuersio simplex
est facere de subiecto p̄dicatū et de p̄dicato subie-
ctū manēte eadē qualitate et quātitate. et hoc modo
cōuertit vniuersalis negatiua et particularis affir-
mativa: ut nullus homo est lapis: nullus lapis est
homo. quidā homo est aīal. quoddā aīal est homo:
et dicitur simplex qz est sine mutatione quātitatis et
qualitatis. Solū enim est ibi mutatio situs termi-
noz: sicut cōmutatio dicit simplex que est sine addi-
tione vel uariatione. Simpliciter enī dicit tale qd est s̄z se-
tale s̄m qd vō tale q est tale per respectū ad aliud.
hoc modo vniuersalis negatiua cōuertit in vniuer-
salē negatiuā simpliciter. i. s̄m se et non per aliud: et
similiter particularis affirmatiua in particularem
affirmatiuā. Nō sic in cōuersione per accidēs ut sta-
tim videbit. Sed cōtra hoc arguitur primo sic.
ista est uera. nulla vgo fuit corrupta: et tñ cōuertens
est falsa. nulla corrupta fuit vgo. Itē ista est uera.
nullus sener erit puer: ista autē falsa nullus puer erit
sener. Itē ista est uera quidā hō est mortuus: con-
uertēs vō falsa: quoddā mortuū est hō. Itē ista
est uera. nullus ciuis est mulier. et ista falsa: nulla mu-
lier est ciuis. itē nō sequitur panis est in furno: ergo
furnus est in pane. Pro r̄sione ad ista argumen-
ta notandū q terminus posit⁹ a parte anterespectu

uerbi uel participij futuri t̄pis ampliā ad standū
pro t̄pe uel futuro. Posit⁹ vō post huiusmodi v̄bz
restringit ad t̄pus futurū. Itē notandū q termi-
nus positus a parte anterespectu vbi uel participij
p̄teriti t̄pis ampliā ad supponēdū pro eo q est uel
fuit. Posit⁹ vō post huiusmodi v̄bz restringitur ad
t̄pus p̄teritū. Itē notandū q in cōuertēte et con-
uersa termini debēt accipi eque ample et eque stri-
cte. Itē notandū q qñ obliquus ponit a parte p̄-
dicati ppositionis cōuerse: tūc v̄bz d̄z resolui in su-
um participiū et ipsuz cū abliquo ponere a parte s̄b-
iecti cōuertentis. His p̄missis r̄sio patet r̄sio
ad argumēta. Ad primū qñ arguit: nulla vgo fu-
it corrupta: dico q illa est uera sumēdo subiectum
pro p̄nti t̄pe et p̄dicatū pro t̄pe p̄terito: qz nulla que
nūc est vgo fuit corrupta t̄pe p̄terito. et tūc debet cō-
uerti in illā: nulla que fuit corrupta est vgo. Ad
secundū dicendū q illa nullus sener erit puer est ue-
ra sumēdo subiectū pro t̄pe p̄nti: et p̄dicatū pro t̄pe
futuro. Nullus enim qui nūc est sener erit puer t̄pe
futuro: et tūc debet cōuerti in illā. nullus qui erit pu-
er est sener. Ad terciū dico q illa ppositio quidāz
homo est mortuus est uera sumēdo subiectū pro t̄-
pore p̄terito. Unde sensus est q quidāz qui fuit ho-
mo est mortuus. et tūc debet cōuerti in istā. quoddā
mortuū est uel fuit hō. Ad quartū dico q illa nul-
lus ciuis est mulier est uera pro masculis: quia l̄ ci-
uis per l̄ nullus restringit ad standū pro masculis
et tūc cōuertit in istam. nulla mulier est ciuis mascu-
lus. Ad quintū dico q illa panis est in furno con-
uertit in istā: ens in furno est panis. Cōuersio per
accidēs est facere de subiecto p̄dicatū et econuer-
sio manēte eadē qualitate sed mutata quantitate. Et
hoc modo dicit auctor: cōuerti vniuersalē affirmati-
uam in particulare affirmatiuā. Unde vniuersalis
affirmatiua infert particulare affirmatiuā. exēpluz
p̄uersiōis per accidēs. Dis hō est currēs ergo quod-
dā currēs est hō. et vniuersalē negatiuā in particulare
negatiuā ut nullus hō est lapis. ergo qdā lapis nō est
hō. Sed cōtra hoc arguit q Alri. p̄ p̄iorum tra-
ctans de cōuersiōibus dicit vniuersalē affirmatiuā
cōuerti in particulare affirmatiuā de vniuersali ne-
gatiua nullā faciēs mentionē. R̄sio s̄m. Seco-
r̄j. di. p̄mi sentētiarū. q vniuersalis negatiua nō
cōuertit in particulare negatiuā. l̄ inferat eā. Ubi
sciendū q cōuerti per accidēs est cōuerti per aliud
s. per particularem affirmatiuā. Unde qz vniuersa-
lis affirmatiua infert particulare affirmatiuā: et cō-
uertit simpliciter particularis affirmatiua in par-
ticulare affirmatiuā: ideo vniuersalis affirmatiua
per accidēs in ipsam cōuertit: l̄ autē vniuersalis
negatiua inferat particulare negatiuā. quia tñ par-
ticularis negatiua nō cōuertit simpliciter: ideo vni-
uersalis negatiua nō ponitur ab Alri. cōuerti per ac-
cidēs. Sed quid dicemus ad auctore? p̄dot dicit
q auctor dicit vniuersalē negatiuā cōuerti per acci-
dens in particulare negatiuā. qz ipsam infert large
accipiens conuersionem pro qualibet illatione in
terminis trāsp̄positis. Sequit enim nullus hō est la-
pis. ergo nullus lapis est hō per conuersionē simpli-
cem. et ultra quidā lapis nō est hō: per legē subalter-
narū. philosophus autē accipit conuersionē magis
strictē: qñ. s. aliquid s̄m se in aliud cōuertit: sicut in
cōuersione simplici: uel per aliud quod conuertit in
ipsum: sicut in cōuersione vniuersalis affirmatiue
in particulare affirmatiuam per particulare que in
ipsam

ipsam conuertitur: ut omnis homo est animal. ergo quidam homo est animal: et ultra. ergo quoddam animal est homo per conuersionem simplicem. et tunc a primo ad ultimum. Omnis homo est animal. ergo quoddam animal est homo per conuersionem per accidens. Et si arguas quod particularis negatiua conuertitur simpliciter in particularem negatiuam. bene enim sequitur quiddam homo non est lapis: ergo quoddam lapis non est homo: ergo vniuersalis conuertitur per accidens in ipsam. Respondeo quod illa consequentia tenet ratione materie et non gratia forme. Unde non ualet in alijs terminis. Non enim sequitur quoddam animal non est homo. ergo quiddam homo non est animal.

Ira conuersionem propositionum non quantarum etiam propositionum exceptiuarum reduplicatiuarum et exclusiuarum potest oriri difficultas. Ubi sciendum quod propositiones exceptiue dicuntur ille in quibus ponitur preter nisi et conformes. ut omnis homo per preter for. currit: equialet isti: omnis homo alius a sorte currit et conuertitur in hac. quoddam currens est homo alius a sorte. uel quoddam currens quod non est for. est homo. Propositiones vero reduplicatiue dicuntur ille in quibus ponuntur ille dictiones in quantum: ut scilicet quod et conformes reduplicatiue sumptae. Ubi sciendum secundum Scotum. iij. q. quolibetorum. quod reduplicatio potest sumi dupliciter. scilicet reduplicatiue et specificatiue. reduplicatiue quidem sumitur quando notat terminum sibi additum esse causam precisam inherere predicati ad subiectum: ut ista. homo in quantum rationalis est risibilis. denotat quod rationalitas est causa precisabilis. Unde equaliter isti homo quia rationalis est risibilis: et conuertitur in ista aliquid quod in quantum rationale est risibile est homo Specificatiue sumitur quando non notat tale precisionem cause: sed denotat predicatum non repugnare subiecto considerato sub tali ratione. ut homo in quantum rationalis est albus ly in quantum specificat quod homini considerato sub ratione rationalitatis non repugnat albedo. est autem bona consequentia a reduplicatiua ad suam preiacentem. Unde bene sequitur omnis homo in quantum rationalis est risibilis. ergo omnis homo est risibilis.

Propositiones autem exclusiue sunt ille in quibus ponuntur iste dictiones tantum solum et conformes exclusiue sumptae: unde hec dictio solum potest capi dupliciter. vno modo categorice. et tunc tantum ualet si cur solitarius. unde solus for. currit equialet isti. for. solitarius seu alteri in illo loco non associat currit. et sic non sumitur exclusiue. Est enim uera etiam positio quod alij homines currant. Si autem solus sumatur sine categorice tunc facit propositionem exclusiuam. Unde ista solus for. currit habet duas exponentes. Sortes currit: et nullus alius a sorte currit. Conuertitur autem exclusiua secundum Scotum. xij. di. pmi sen. in vniuersalem affirmatiuam de terminis transpositis: ut ista tantum homo est risibilis conuertitur in istam. omne risibile est homo: quod sic probatur: quia enim ista habeat communiter duas exponentes: tamen intellectus eius potest sufficere exprimi per hanc. Nullus non homo est risibilis: que conuertitur in istam. Nullum risibile est non homo: et tunc ultra. omne risibile est homo secundum illud secundum per yermenias. Ad negatiuam de predicato infinito sequitur affirmatiua de predicato finito. Hoc autem est uerum de terminis simplicibus et non compositis. Exemplum sit lignum terminus simplex: et lignum album terminus compositus. bene enim se

quit hoc non est non lignum. ergo est lignum. Ad autem sequitur demonstrato homine uel equo. hoc non est lignum non album. ergo est lignum album.

Conuersio per contrapositionem est facere de subiecto predicatum et conuerso manere eadem qualitate et quantitate. sed mutatis terminis finitis in terminos infinitos. Et hoc modo conuertitur vniuersalis affirmatiua et particularis negatiua. ut omnis homo est animal: omne non animal est non homo. quidam asinus non est lapis: quidam non lapis non est non asinus Circa quod notandum quod hec conuersio dicitur per contrapositionem: quia in conuertente et conuersa ponuntur termini contradictorii. scilicet terminus sumptus sine negatione: uidelicet terminus finitus et terminus sumptus cum negatione. i. terminus infinitus. Dicit ulterius auctor quod ex signo quod est in subiecto propositionis conuerse cum eius predicato debet fieri subiectum conuerse quod habet ueritatem in conuersione simplici et per contrapositionem ubi manet eadem quantitas et non in conuersione per accidens ubi mutat quantitas. hanc etiam ueritatem quam propositionis conuerse est terminus communis et non singularis: quia terminus singulari non potest addi signum. Est autem eadem conuersio particularis indefinite et singularis: quia sicut singularis pro vno supposito uerificat ita particularis et indefinita. Ad hoc est de oppositione quia singularis affirmatiua et negatiua contradicunt cum idem asserat et negetur de eodem supposito. Non sic de particularibus et indefinitis: quia in ipsis subiectum potest supponere pro vno supposito uel pro alio disunctiue. De conuersionibus autem ponunt uersus sequentes. Asserit. a. negat. e. sunt vniuersaliter ambe. Asserit. i. negat. o. sunt particulariter ambo. Simpliciter feci conuertitur eua per acci. Alio per contra sic fit conuersio tota.

De propositione ypothetica.

Propositio ypothetica est illa que habet duas categoricas propositiones tanquam principales partes sui. ut si homo currit homo mouetur. Et dicitur ypothetica ab ypos quod est sub et thesis quod est positio quasi suppositio siue suppositiua locutio. quia una pars eius supponit alteri. Propositionum ypotheticarum: alia conditionalis: alia copulatiua: alia disunctiua. Conditionalis est illa in qua coniunguntur due categorice per hanc coniunctionem si. ut si sortes currit sortes mouetur. Et illa categorica cui immediate preponitur illa coniunctio si dicitur antecedens: reliqua vero consequens Copulatiua est illa in qua coniunguntur due categorice per hanc coniunctionem et: ut sortes currit et plato disputat. Disunctiua est illa in qua coniunguntur due categorice per hanc coniunctionem uel. ut sortes currit uel plato disputat. Ad ueritatem conditionalis erigitur quod antecedens non possit esse uerum sine consequente. ut si homo est: animal est. Unde omnis conditionalis uera est necessaria: et omnis falsa est impossibilis. Ad falsitatem eius sufficit quod antecedens possit esse uerum consequente existente falso. ut si homo est: album est. Ad ueritatem copulatiue erigitur

utranq; partē esse uerā. ut homo est animal: et deus est. Ad falsitatē eius sufficit alterā partē esse falsam. ut homo est asial. et equus est lapis. Ad ueritatē disiunctiue sufficit alterā partem esse uerā. ut homo est aial: uel equus est lapis. tñ pmittitur q; utraq; sit uera: s; nō ita pprie: ut homo est aial uel equus est hūmibilis. Ad falsitatem eius exigitur utrāq; partem esse falsam. ut homo est asinus: uel equus est lapis.

Postq; auctor determinauit de propositione cathegorica: hic cōsequenter agit de propositione ypothetica. Est autē propositio ypothetica que habet duas cathegoricas tanq; partes principales sui cōiunctas. s. per aliquā coniunctionē uel per aliquod aduerbiū. C. Alterius notandū q; sicut in propositione cathegorica subiectū et predicatū se habēt ut materia: copula uo ut forma. sic in ypothetica due cathegorice se habēt ut materia et cōiunctio ipsas cōiungens ut forma. C. Si arguatur q; propositio ypothetica nō sit propositio: q; qd nō est una propositio non est propositio sūm Alristo. libro elencor: sed ypothetica est plures cathegorice. ergo non est propositio. C. Respondeo q; est una ab unitate coniunctionis ipsas cathegoricas uniētis. Dicitur autē ypothetica ab ypos quod est sub et thesis positio quasi suppositiua locutio: q; una ponitur sub altera. s. posterior: sub prima quā sequitur. Et diuiditur in conditionālē copulatiuā et disiunctiua. De causali uo temporali et locali nō facit auctor mentionē: q; reducunt ad alias ut videbitur. C. Conditionalis est illa in qua cōiunguntur due cathegorice per hanc cōiunctionē si. ut si homo currit homo mouetur. et illa cathegorica cui immediate cōiungitur hec diunctio si dicitur antecedēs et alia cōsequēs. C. Circa qd notandū q; propositio dicitur conditionalis: quia ponit tñ conditionāliter ueritatem sui cōsequētis et nō absolute. uidelicet si antecedēs sit uerū denotādo cōsecutionē vnius propositionis ad aliā: quia uo in causali cōsequens inferit ex antecedēte qd est causa eius: ut quia sol lucet dies est. iō potest reduci ad conditionālē. C. Cōtra hoc arguitur dupliciter. primo sic. Ista est conditionalis. Si asinus uolaret: asinus haberet alas: cū non sit copulatiua nec disiunctiua: et tamē nō coniungunt due cathegorice. ergo diffinitio propositionis conditionalis nō est bene assignata. C. Itē ista est conditionalis. Sor. currit ergo sor. mouetur: et tamē nō coniunguntur due cathegorice per notā conditionis si. C. Respondeo ad primū q; ibi possunt esse due cathegorice reducēdo cōiunctiua orationes ad indicatiua. C. Ad secundū dico q; l; in illā cōiunguntur due cathegorice per hanc cōiunctionē si: cōiungunt tamē per aliā sibi equuālentē. i. per illā cōiunctionē: ergo que denotat illationē cōsequētis ex antecedēte. C. Et notandū q; in conditionali est bona cōsequētia: arguēdo a positione antecedētis ad positionem cōsequētis: uel a destructione cōsequētis ad destructionem antecedētis.

C. Copulatiua est illa in qua cōiunguntur due cathegorice per hanc cōiunctionē et. uel per aliā sibi equuālentē: ut sor. currit et plato mouet. C. Est autē differētia inter copulatiuā et de copulato extremo: quia in copulatiua cōiunguntur due cathegorice per hanc

coniunctionē et. In illa uo que est de copulato extremo cōiunctio ponit inter partes subiecti uel predicati: ut sor. est albus et musicus. C. Ad copulatiuā reducitur tēporalis et localis. Exemplum de tēporali ut sor. currit quando mouetur. i. sor. in aliquo tempore currit et in illo mouetur. Exemplum de locali ut sor. currit ubi mouetur. i. sor. currit in aliquo loco et in illo mouetur.

C. Disiunctiua est illa in qua cōiunguntur due cathegorice per hanc cōiunctionē uel: seu per aliam sibi equuālentem. ut fortes currit uel plato scribit.

C. Circa qd notandū q; cōiunctio disiunctiua et est cōiunctio et est disiunctiua: inquantū est cōiunctio cōiungit uoces: inquantū autē est disiunctiua disiungit significata. C. Notandū etiā q; cōiunctio disiunctiua potest poni inter duas propositiones: et sic facit propositionē ypotheticā: uel inter partes predicati et subiecti. et sic est de disiuncto extremo: ut sor. uel plato currit. C. Ad ueritatē conditionalis erigitur q; antecedēs non possit esse uerū sine cōsequēte. Unde omnis cōditionalis uera est necessaria: q; cōsequens necessario sequitur ad antecedens.

C. Ad falsitatē autē eius sufficit q; antecedens possit esse uerū sine cōsequēte. Unde omnis conditionalis falsa est impossibilis. Impossibile est enim q; si antecedens sit uerū q; illud qd necessario sequitur ad ipsum sit falsum: cum ex uero nō sequatur nisi uerum ex 1° prior. C. Et notandū q; duplex est necessitas. quedā est necessitas cōsequētis. et quedā cōsequētie. Necessitas cōsequētis est quando cōsequens est in se necessarium: ut homo est risibilis. Necessitas cōsequētie est quando cōsequens necessario sequitur ad antecedēs l; utranq; sit contingens in se: ut si homo currit homo mouetur. Et ista necessitas erigitur ad conditionālē. nō autē prima. unde cōditionalis potest esse necessaria: l; tam antecedens q; cōsequēs sit impossibile: ut si homo est asinus est rudibilis: prima necessitas dicitur necessitas simpliciter: secunda uo sūm quid. C. Ad ueritatem copulatiue erigitur utranq; partem esse uerā: ut homo est animal: et deus est. Cuius causa est quia tota copulatiua se tenet ad modum totius integralis: ad cuius positionem requiritur positio cuiuslibet partis principalis eius. C. Ad falsitatem eius sufficit unam partem esse falsam: sicut destructio partis principalis arguit destructionem totius: ut si paries non sit nec domus est. Ex predictis patet q; a tota copulatiua ad quamlibet eius partē est bona consequentia. C. Ad ueritatē disiunctiue sufficit alterā partem esse uerā. se enim habet ad modum totius yniuersalis ad cuius positionē sufficit positio vnius partis eius subiectiue: ut ad positionem animalis sufficit positio hominis uel equi. C. Ad falsitatē eius oportet utranq; partes esse falsas. cum enim ad ueritatē eius sufficit ueritas vnius partis oportet ad hoc q; sit falsa q; utraq; pars eius sit falsa.

De equipollentis.

Sequitur de equipollētis de q; dantur tales regule. Prima est q; si alicui signo yniuersali uel particulari preponatur negatio equipollēt suo contradictorio. ut iste equipollēt. Non omnis homo currit et quidā homo non currit. Secunda regula est q; si alicui

alicui signo vniuersali postponatur negatio equipollet suo contrario ut iste due equipollet. omnis homo non currit nullus homo currit. Tertia regula est q si alicui signo vniuersali uel particulari pponatur et postponatur negatio equipollet suo subalterno ut iste due equipollet non omnis homo non currit quidam homo non currit. uel non nullus homo non currit quidam homo non currit. et dicte regule in his uersibus continentur. vñ vñus. Pre contra dic post cōtra pre postq subalter. Non omnis: quidam non: omnis non: quasi nullus. Non nullus quidam: sed nullus non: ualet omnis. Non aliquis nullus: non quidam non ualet omnis: Non alter neuter. neuter non prestat uterq. Ex istis regulis inferitur regula que talis est. si duo signa vniuersalia negatiua ponantur in eade locutione ita q vnus sit in subiecto et reliquū in predicato: equipollet suo cōtradictorio ut nihil est nihil equipollet huic: quodlibet est aliquid: quia per secundam regulam: nihil nō et quodlibet: equipollēt: sicut omnis nō et nullus: et per primam regulam non nihil et aliquid equipollent: sicut non nullus et quidam et sic due prime sunt equipollentes.

Ira qd notandū q equipollētia est equiualentia duarū propositionum in quātitate et qualitate: ueritate et falsitate mediāte signo per aduentū negationis. Et dicitur de equipolles qd idem est q equiualeo es. et ponunt tres regule. prima est ista. Si alicui signo tam vniuersali q particulari preponatur negatio equipollet suo contradictorio. i. propositiones que prius erāt cōtradictorie equipollebūt: ut iste sunt cōtradictorie: omnis homo currit: et quidā homo non currit: preponatur negatio vni earū equipollebūt. ut nō omnis homo currit equipollet huic quidā homo nō currit. Causa huius regule est quia negatio negans est talis nature q quicquid post se inuenit destruit et eius oppositū ponit. Unde negat qualitatem et quantitatem. Si enim inueniat propositionē vniuersalē facit ipsam particularem et cōuerso. Si inueniat propositionem affirmatiuā facit eam negatiuā et cōuerso. et sic negatio proposita signo facit propositiones prius repugnantes in qualitate et quantitate esse eiusdem qualitatis et quantitatis. et sic facit propositiones que prius erant contradictorie equipollere. Ex predictis patet q due negationes equivalent vni affirmationi. Negatio enim negās vñū oppositū ex cōsequēti ponit aliud. et sic negatio negans negationē ex cōsequenti ponit affirmationē. Nō sic est aut de duabus affirmationibus. Natura enim affirmationis nō est destruere sed ponere. et ideo affirmatio addita affirmationi ipsam fortificat: quia due affirmationes nō equiualeūt vni negationi: sicut due negationes vni affirmationi.

Contra predicta arguitur et videt q negatio nō debeat addi signo: quia aduerbiū habet determinare uerbi: sed negatio est aduerbiū: ergo debet determinare uerbi et nō signū. probatur maior: per p̄i-

scianum dicentē q aduerbiū est vñ uerbi adiectiuum. C Respondeo q aduerbiū primo et per se habet determinare uerbi. secūdo autē et ex cōsequēti potest determinare nomē. et sic potest addi signo. C Si arguitur per 2m. pmo per yermenias dicentem q negatio nō debet addi signo. C Dico q loquitur de negatione infinitante: et nō de negatione negante: quia uidelicet signū non est infinitabile cū per se nihil significet. C Secūda regula talis est q si alicui signo vniuersali postponatur negatio equipollet suo cōtrario. i. facit propositiones que prius erant contrarie equipollere: ut iste sunt contrarie: omnis homo currit et nullus homo currit. postponatur negatio subiecto vnius illarū equipollebunt ut omnis homo nō currit: et nullus homo currit equipollent. Causa huius regule est quia contrarie sunt eiusdem quantitatis: et differūt solum in qualitate. Negatio igitur postposita subiecto non mutat quantitatem: cum nō agat ante se: quia vñ cadit supra copulam: mutat qualitatem: et sic sunt eiusdem qualitatis et per cōsequens equipollent. C Sed cōtra hoc arguitur sic in istis. omne currens mouetur. et nullum nō currens mouetur est negatio postposita signo vniuersali: et tamē non equipollent cū prima sit uera et secunda falsa. C Respondeo q negatio debet poni post signū. i. post subiectū qd per signū denotatur ut cadat super copulā: nō sic est in proposito: q illa negatio nō que precedit ly currens solū cadit super terminū quē infinitat. C Tertia regula est si alicui signo vniuersali et particulari preponatur et postponatur negatio equipollet suo subalterno: id est facit propositiones que prius erant subalterne equipollere: ut iste sunt subalterne omnis homo currit: et quidam homo currit: preponatur et postponatur negatio subiecto vnius illarū equipollebūt. ut non omnis homo nō currit equipollet huic. quidā homo currit. causa huius regule est q subalterne sunt eiusdem qualitatis et diuerse quantitatis: quia igitur vna negatio negat aliā remanet eadem qualitas. Negatio autem precedēs signū mutat quantitatem et sic equipollēt cū sint eiusdem qualitatis et q̄tatis. C De equipollentijs subcōtrariarum non dat aliqua regula: quia satis est euident q si postponatur negatio subiecto particularis affirmatiue equipollet particulari negatiue seu est idem cum ipsa. C Ex premis inferit auctor quartā regulam que talis est. Si duo signa vniuersalia negatiua ponantur in eadē locutione. vñ a parte subiecti et aliud a parte predicati. primū equipollet suo contrario: et secundū equipollet suo cōtradictorio: cuius causa est quia negatio secundi signi postponitur primo signo: et sic facit ipsum equipollere suo contrario per secundā regulam: et negatio primi signi preponitur secundo signo: et sic per primam regulā facit ipsum equipollere suo cōtradictorio. vnde nihil est nihil tñ vñ sicut quodlibet est aliquid. C Cōtra hoc arguitur quia hec est negatiua nihil est nihil cum vna sola negatio precedat copulā: alia autē est affirmatiua. ergo non equipollēt. C Respondeo q lz negatio inclusa in secūdo nihil sequatur copulam. sñ sit terminorū: tamen intelligitur precedere quantum ad sensum orationis. vnde secūdū nihil debet erponi p̄o non et per aliquid. et est sensus nihil est nihil: id est nihil non est aliquid. ponitur autem secūda a parte predicati eo q includit in se terminū sue distributionis quod est predicatum eiusdem p̄pōis

Ad hoc confert illud secundi per yermenias: q
scilicet ad negatiuā de predicato infinito sequit af-
firmatiua de predicato finito. De equipollentijs
sunt tales vsus. **C** Pre contra dic post contra pre
postq subalter. Non omnis quidam non: omnis
non quasi nullus. Non nullus quidam: sed nullus
non ualet omnis. Non alter neuter: neuter nō pen-
sat utrunq. Non aliquis nullus: non quidam non
ualet omnis.

De modalibus.

Modus est adiacens rei determinatio
et habet fieri per adiectiuum. sed du-
plex est adiectiuū. Quoddam est ad-
iectiuum nominis. ut albus niger et similia.
Aliud est adiectiuum uerbi. ut aduerbia. Se-
cū dum enim Priscianū aduerbiū est vim
uerbi adiectiuū. Et ideo duplex est modus.
vnus nominalis qui fit per adiectiuum no-
minis. Alius aduerbialis qui fit per aduer-
bium. ut homo currit uelociter. Item aduer-
biorum quedam determināt uerbum gratia
compositionis ut ista ser necessario contingē-
ter possibiliter impossibiliter uero et falso.
Alia determināt uerbum gratia rei uerbi ut
fortiter agit uelociter currit. Alia determināt
gratia temporis ut hodie cras et alia aduer-
bia temporalia. Alia aduerbia determinant
ratione modi. ut aduerbia optandi hortādi.
et sic sumit simpliciter modus per aduerbia
Sed omissis omnibus alijs solum nunc de
illis dicēdum est qui compositionem deter-
minant ut sunt necessario contingenter et cete-
ra. Cum enim dicitur homo necessario se-
det: significatur q compositio sessionis cum
homine sit necessaria. Sed cū dicitur homo
bene currit uel uelociter significatur q cursus
hominis sit uelox uel bonus. et in ista deter-
minatur res uerbi. in prima vo compositio.
Unde solum illi modi qui compositionem
determinant faciunt propositionem moda-
lem ideo de talibus solum modo hic intendi-
mus. Et sumuntur quandoq predicti modi
nominaliter. ut possibile impossibile contin-
gens necessarium uerum et falsum. quādoq
aduerbialiter: ut possibiliter impossibiliter ne-
cessario cōtingenter uero et falso.

Postq auctor determinauit de propositioni-
bus de inesse: hic cōsequenter determinat
de modalibus. **C** Circa qd notandū q pro-
positiones de inesse dicūt ille que sunt de simpli-
ci inherētia predicatorum ad subiectū. In quibus vi-
delicet predicatorum simpliciter dicitur de subiecto
absq aliquo modo ut homo est animal. Modales
vo dicuntur ille que sunt de inherētia modificata:
sen determinata per aliquē modū. ut homo neces-
sario est animal: per quā denotatur animalitatem
non solum inesse homini sed etiam de necessitate.
C Item notandū q modus sumitur multipliciter.
Aliquādo enim sumitur pro manerie uel mensura

uel temperamēto. Sumitur enim pro ordinatione
duarū propositionū: ut in syllogismo is habetur. Su-
mitur etiā prout est accidēs uerbi: ut indicatiu^{us} mo-
dus. In proposito autē sumitur pro determinatiōe:
et sic modus est determinatio adiacēs rei determi-
nabili: ut cū dicitur homo albus ly albus est quidā
modus determinās ly homo ad standū pro homi-
nibus albis: importās q albedinē adiacentē seu in-
herentem hoi. Et ponitur hic determinatio tanq
genus ad determinatiōē factā per inferius addi-
tum superiori: ut dicēdo animal homo: et per adie-
ctiuū seu per modū. Et ideo ponitur adiacens rei
tanq differentia. quia ergo modus est determina-
tio adiacēs rei determinabili. Modus est determi-
natio facta per adiectiuū ita q in proposito modus
et adiectiuū sumuntur pro eodē. **C** Est autē duplex
adiectiuū: quoddā nominis ut albus niger: et quod-
dam uerbi ut bene male. fm enim Priscianū ad-
uerbiū est vim uerbi adiectiuum: quia. s. vim uer-
bi determinat. sic duplex est modus. vnus nomia-
lis qui fit per adiectiuū nominis. alius aduerbia-
lis qui fit per adiectiuū uerbi: qui potest dici aduer-
bialis: quia est aduerbiū: et uerbalis quia determi-
nat uerbū. **C** Notandū insuper q uerbū designat
compositionē predicatorum cum subiecto. Item ipsam
rem importatā per uerbum significat: sicut curro si-
gnificat cursum. **C** Constat etiam tēpus et modus:
sicut curro est presentis tēporis et indicatiui modi.
et fm hoc ponit auctor quatuor modos vbales. qui-
dam enim aduerbialiter determinat uerbū gratia
compositionis: ut illa sex: necessario cōtingēter pos-
sibiliter impossibiliter uero et falso. Cum enim dici-
tur homo currit necessario significatur q compositio
cursus cum homine sit necessaria. De istis autē
est presens intētio quia sola illa. faciunt propositio-
nem modale. Alia determinant uerbum gratia rei
uerbi: ut cum dicitur homo currit uelociter: deno-
tatur q cursus hominis sit uelox. non autē ipsa com-
positio. Alia determināt uerbū ratione temporis:
ut aduerbia temporalia. alia ratione modi: ut ad-
uerbia optandi et hortandi. **C** Circa qd notandum
q alia aduerbia de quibus non fit hic mentio redu-
cuntur ad aliquod predictōrū: ut aduerbia loci et nu-
meri cōtinentur sub aduerbijs determinantib^{us} uer-
bum gratia rei uerbi. ut cum dicitur for. currit bis
ly bis non determinat uerbū gratia numeri singu-
laris qui est modus significandi uerbi: s. gratia rei
uerbi importate per uerbū. s. ipsius cursus. **C** Si
queratur quare non ponunt aduerbia determinan-
tia uerbum gratia figure generis et ceterorū accidē-
tium: sicut ponunt ratione modi et tēporis. **R**espo-
deo q cetera accidentia conueniunt alijs a uerbo:
nec sunt ei ita propria sicut tēpus et modus. Sumit-
tur autē illi ser modi quādoq nominaliter: ut possi-
bile impossibile necessarium et contingēs uerum et
falsum. aliquādo aduerbialiter ut possibiliter impos-
sibiliter contingenter et necessario uero et falso.

Propositio modalis est illa que deter-
minatur aliquo istorum sex modorū
possibile impossibile contingens ne-
cessarium uerum et falsum. ut fortem currere
est possibile: et sic de alijs. Et in istis modali-
bus uerbum debet subici: modus autem pre-
dicari. Omnes autem alie propositiones que
non

non determinatur per illos sex modos dicuntur de inesse. Sed adhuc ille propositio- nes que modificatur his modis: uero et falso ad presens relinquuntur. quia in illis eodem modo sumuntur oppositio et convenientia: sicut in illis de inesse. In illis autem de his quatuor modis possibile impossibile contingens et necessarium alio modo sumitur oppositio equipollentie uel convenientie ut postea patebit. Sciendum autem quod quilibet istorum quatuor modorum. quatuor facit propositiones modales: ideo cum modi sint quatuor quater quatuor erunt propositiones: et sicerunt sexdecim: uerbi gratia. Iste modus possibile si sumatur sine negatione facit unam propositionem modalem: ut forte currere est possibile. Si autem sumatur cum negatione lata ad uerbum facit secundam ut fortem non currere est possibile. Si uero cum negatione posita ad modum facit tertiam. ut forte currere non est possibile. Si cum negatione posita ad uerbum et ad modum facit quartam: ut fortem non currere non est possibile. Et hoc modo secundum unum quodque aliorum modorum sumuntur quatuor propositiones modales.

Inde determinat auctor quid sit propositio modalis dicens quod est illa que determinatur aliquo istorum sex modorum: ut possibile est forte currere. necesse est forte currere: et sic de alijs. Circa quod notandum quod propositio modalis potest sumi large et stricte. si sumatur large tunc quelibet propositio potest dici modalis in qua ponitur modus determinans compositionem. et sic propositiones in quibus ponitur uerum et falsum dicuntur esse modales. Stricte autem sumpta propositio modalis erigitur quod non solum in ea ponatur modus determinans compositionem: sed tales modi sunt quos potest sumi oppositio secundum quatuor genera oppositionum uarijsque modi consequentiarum per subalternationem et negationis oppositionem: ut in sequentibus videbitur. Et sic tantum isti quatuor modi possibile impossibile contingens et necessarium faciunt propositionem modalem. In alijs autem non sic sumitur oppositio et consequentia a parte modi: sed bene a parte dicti: sicut in illis de inesse. Deum tamen ponit plures alios modos secundum quos possunt sumi oppositiones et consequentie: ut scibile demonstrabile dubitabile indemonstrabile opinabile inopinabile. et sic de multis alijs de quibus Aristoteles breuitati studens non fecit mentionem: quia ex his que de istis quatuor dicuntur potest concipi quid sit dicendum de alijs non famosis. Diuidit deinde auctor propositionem categoricam in propositionem modalem et in propositionem de inesse: dicit etiam quod in modalibus uerbum debet subici modus autem predicari. Circa quod notandum quod per uerbum intelligit uerbum infinitiui modi cum actio quod etiam uocatur dictum quod quidem debet subici: modus autem predicari: non quantum ad situm terminorum: ut patet in exemplis auctoris positis: in quibus sepe modus a par-

te subiecti ponitur. Non accipit itaque subici in proposito pro subiecto propositionis: sed pro ratione determinabilis. Dictum enim affirmatiuum uel negatiuum: quod ab Aristotele dicitur esse uel non esse est determinabile. Modus autem est determinatio ipsum dictum determinans. et sic esse et non esse dicuntur subiectiones et modi appositiones. Notandum insuper quod propositio modalis potest capi dupliciter: uel in sensu composito uel in sensu diuiso. ut ista possibile est sedentem ambulare. uel ista: sedens potest ambulare. In sensu enim compositio- nis per se extremum est homo uel persona sedens consideratus sub illa determinatione sedens. Et ille sensus est falsus: quia tunc idem posset esse simul sedens et ambulans. In sensu uero diuisionis sunt due categorice. et in una categorica enuncia- tur de persona aliqua esse sedens et in alia posse am- bulare. et illa duo sunt uera de eodem subiecto: ut forte est sedens: et forte potest ambulare: non tamen ita quod simul esse possint opposita. Unde sensus est quod ille qui est sedens habet potentiam ad ambulandum. Hoc modo exponitur a Scoto: illa predestinatus potest damnari de. xl. primi sententiarum. Que in sensu compo- sito est falsa: et in sensu diuiso uera: ut ibidem diffu- se declaratur.

Tractat consequenter auctor de qualitate mo- dalium. Circa quod dicit quod quilibet modus facit quatuor propositiones modales. ut iste modus pos- sibile si sumatur sine negatione lata ad modum et ad uerbum infinitiuum erit propositio affirmatiua tam de dicto quam de modo ut forte currere est possibile. Si uero negatio sumatur tantum ante uerbum infinitiui mo- di erit negatiua de dicto. ut forte non currere est pos- sibile. Si uero negatio preponitur tantum ad modum erit negatiua de modo: ut forte currere non est possibile. Si uero negatio preponatur utriusque erit negatiua tam de dicto quam de modo. ut forte non currere non est pos- sibile. Circa quod notandum quod ista modalis possit dici negatiua in qua dictum negatur secundum Ari- stotelem in libro priorum. principaliter tamen dicitur negatiua ex parte modi negati a quo ipsa propositio di- citur modalis.

De quantitate uero ipsarum notandum quod ex par- te dicti possit sumi quantitas: sicut in illis de inesse. Ex parte tamen modi necesse se habet sicut omnis et possibile uel contingens. Sicut quidam. unde si- cut ad omnis sequitur quidam per legem subalter- narum: sic ad necesse sequitur possibile. Impossibile autem se habet sicut nullus: et possibile non sicut quidam non. unde sicut ad nullus sequitur quidam non: sic ad impossibile sequitur possibile non: ut ad istam impossibile est forte currere. sequitur ista possibile est forte non currere. propositiones igitur de necessario et impossibili sunt uniuersales ex parte modi. pro- positiones uero de possibili et contingenti sunt parti- culares. Et sciendum quod contingens potest sumi multipliciter: ut patet per Aristotelem in primo libro po- steriorum. uno modo contingens sumitur pro pos- sibili: ut in proposito. et tale potest dici contingens altum seu superius: quia est quasi genus ad alia con- tingentia. et tale contingens opponitur impossibili et non necessario. unde tale contingens uel possibi- le dicitur cui non repugnat esse. et diuiditur in con- tingens necessarium. ut omnem hominem contin- git esse animal. et in contingens non necessarium: quod potest dici contingens ad utrumque: ut hominem

contingit ambulare. et tale est nec est necessariū nec impossibile. Et subdiuiditur in contingens natum et contingens infinitum. dicitur autem contingens natum quod magis se habet ad esse quā ad non esse: tamen impediri potest: ut hominem canescere in senectute: quod potest impediri: uel quia nō erit se-
ner: uel etiam quia si sit seuer poterit non canescere. Contingens vō infinitum est quod nō magis se ha-
bet ad esse quā ad non esse: ut hominem ambulare.

De consequentijs.

Arum autem propositionum modalium equipollentie qua-
tuor regulis cognoscuntur. qua-
rum prima est cuiusque dicto af-
firmato attribuitur possibile: ei-

dem attribuitur contingens: et ab eodem di-
cto remouetur impossibile: et ab eius contra-
dictorio opposito remouetur necesse. ut forte
currere est possibile: fortem currere est contin-
gens: fortem currere nō est impossibile: fortem
non currere non est necesse. Secunda regu-
la est cuiusque dicto negato attribuitur possi-
bile: eidem attribuitur contingens: et ab eodē
remouetur impossibile: et ab eius dicto cōtra-
dictorio opposito remouetur necesse: ut for-
tem non currere est possibile: fortem non cur-
rere est contingens: fortem non currere non
est impossibile: fortem currere non est necesse.

Tertia regula est a quocunque dicto affirma-
to remouetur possibile ab eodem dicto remo-
uetur contingens et eidem attribuitur impos-
sibile et eius contradictorio opposito attribui-
tur necesse: ut fortem currere non est possibile
fortem currere non est contingens. fortem cur-
rere est impossibile. forte nō currere est necesse.

Quarta regula est a quocunque dicto nega-
to remouetur possibile ab eodem remouetur
contingens et eidem attribuitur impossibile
et eius contradictorio opposito attribuitur ne-
cesse. ut fortem non currere non est possibile:
fortem non currere non est contingens: forte
nō currere impossibile: forte currere est neces-
se. Istarum autem regularū exempla dis-
ponantur in quatuor lineis siue ordinibus fi-
gure sequentis que possunt per hos uersus
denotari.

Primus amabimus edentuliq; secundus.

Tertius ylace: purpurea reliquus.

Destruit. u. totum. sed. a. confirmat utrunq;

Destruit. e. dictum: destruit. i. q. modum.

Omne necessariat impossibile quasi nullus.

Possibile quidam nō possibile quidam nō

Edictū negat i. q. modū: nihil. a. s. u. totū.

et hec patent in figura sequenti. Omnes

autem propositiones que sunt in prima linea
equipollent per primā regulā et cōuertuntur
inter se. que vō in secunda per secundas. que
in tertia per tertiam. et que in quarta per quar-
tā. Item equipollentie uel consequentie mo-
dalium possunt haberi per hanc regulam.

Oēs propositiones de possibili et impossibili
equipollent uerbo similiter se habente et mo-
do dissimiliter. Et omnes de impossibili et
necessario equipollēt uerbo dissimiliter se ha-
bēte et modo dissimiliter: sed omnes propo-
sitiones de possibili et necessario equipollent
uerbo et modo dissimiliter se habētibus. Et
intelligitur modus similiter aut dissimiliter
se habere quantum ad affirmationem et nega-
tionem: ut dicatur se habere similiter cum af-
firmatur in utraque uel in utraque negatur. Dissi-
militer autem quādo affirmatur in vna et ne-
gatur in alia et eodem modo intelligendū est
de uerbo sicut dictum est de modo. Et scien-
dum est quod in predicta regula nō facimus mē-
tionem de contingentia eo quod contingens con-
uertitur cum possibili. Unde idem est iudici-
um de propositionibus utriusque. exempla autē
querantur in figura disposita per quatuor or-
dines: quia ista regula generalis est ad oēs.

De consequenter auctor determinat de con-
sequentijs et equipollentijs modalium. Di-
cuntur autem equipollentie consequentie:
quia vna sequitur ad aliam: et de his ponuntur qua-
tuor regule. Cuius cuius euidencia notandum quod
per attribui intelligitur affirmari: per remoueri in-
telligitur negari. dictum etiam affirmatiuum dici-
tur esse uerbum infinitiui sumptum cum actō si-
ne negatione: ut for. currere uel esse currentem. et
dictum negatiuum dicitur non esse: ut for. non cur-
rere: uel non esse currentem. Cuius notandum quod
iste quatuor regule. et per consequens tota figura sci-
ri possunt per has quatuor dictiones: amabimus:
edentuli: ylace: purpurea. prima deseruit prime re-
gule: secunda secunde: tertia tertie: quarta quarte.
Et sunt in qualibet dictione quatuor uocales serui-
entes quatuor propositionibus cuiuslibet regule. ita
quod per primam intelligitur prima propositio: per
secundam secunda: per tertiam tertia: per quartam
quarta. Item per. a. intelligitur quod propositio intel-
lecta per illam uocalem est affirmatiua tam de di-
cto quā de modo. per. u. negatiua tam de dicto quā de
modo. per. e. negatiua de dicto. per. i. negatiua de
modo. uersus. Destruit. u. totum sed. a. confirmat
utrunq;. Destruit. e. dictum denegat. i. q. modum.
Cuius premissis regule sunt euidentes: quarū pri-
ma talis est: quod cuiusque dicto affirmato attribuitur
possibile eidem attribuitur contingens: et ab eodē
remouetur impossibile: et ab eius contradictorio op-
posito remouetur necesse: ut possibile est for. cur-
rere. ergo contingens est for. currere: quia possibile et cō-
tingens in propositio sumuntur pro eodē. Et ultra sequi-
tur nō impossibile est for. currere. Cuius enim possibi-
le et impossibile contradicant: sicut nullus et quidam
equipollebunt proponendo negationē vni illorum iuxta
regulas

regulas equipollentiarum, bene ergo sequitur possibile est for. currere, ergo non impossibile est for. currere. Et ulterius sequitur, non necesse est for. non currere. Quod ex hoc patet quia necesse est possibile opponitur subalterne, sicut omnis et quidam. Equipollentibus ergo preponendo et postponendo sunt regulas equipollentiarum. Et sic possibile est for. currere et non necesse est for. non currere possibile eidem attribuitur equipollent. **C** Secunda regula talis est cuiusque dicto negato attribuitur possibile eidem attribuitur contingens ab eodem remouetur impossibile et ab eius contradictorio opposito remouetur necesse, ut possibile est non esse: contingens est non esse: non impossibile est non esse: non necesse est esse. Ista regula de consequentibus potest patere per ea que dicta sunt: preponendo et postponendo negationes modis: sicut fit in signis secundum regulas equipollentiarum: et ista applicatio magis ualeat ponendo modum a parte subiecti quam a parte predicati secundum conformitatem ad signa. **C** Tertia regula est a quocumque dicto affirmato remouetur possibile ab eodem remouetur contingens: eidem attribuitur impossibile: et eius contradictorio opposito attribuitur necesse: ut non possibile est esse: non contingens est esse: impossibile est esse: necesse est non esse. **C** Quarta regula est ista a quocumque dicto negato remouetur possibile ab eodem remouetur contingens eidem attribuitur impossibile: et eius contradictorio opposito attribuitur necesse. Exemplum non possibile est non esse: non contingens est non esse: impossibile est non esse: necesse est esse. **C** Et sciendum quod omnes propositiones que sunt in prima linea equipollent per primam regulam: et que in secunda per secundam: et que in tertia per tertiam: et que in quarta per quartam. **C** Circa quod notandum quod in figura sequenti sunt quatuor linee circulares: et hec est figura composita ad similitudinem figure propositionum de inesse: ut pateat oppositio modalium per conformitatem ad illas de inesse: ita quod in prima linea superiori ponuntur uniuersales affirmatiue. In secunda uniuersales negatiue. in prima uero linea inferiori ponuntur particulares affirmatiue: in secunda particulares negatiue. prima autem linea in proposito dicitur prima linea inferior: quia in ea ponuntur propositiones prime regule. secunda uero linea est secunda inferior quia in ea ponuntur propositiones secunde regule. tertia uero linea dicitur secunda superior: quia in ea ponuntur propositiones tertie regule. et quarta linea dicitur prima superior quia in ea ponuntur propositiones quarte regule. **C** Notificat insuper auctor equipollentias modalium per unam aliam regulam trimembrem dicens quod omnes propositiones de possibili et impossibili equipollent uerbo similiter se habere: modo autem dissimiliter: et intelligitur per uerbum ipsum uerbum infinitiui modi: quod similiter se habet quando in utraque affirmatur: uel in utraque negatur. Dissimiliter se habet quando affirmatur in una et negatur in alia. et idem dicendum est de modo. Causa huius prime partis regule est quia possibile et impossibile contradicunt: sicut quidam et nullus. Sicut ergo preponendo negationem signo contradictorie equipollent in illis de inesse per primam regulam equipollentiarum sic in preponendo modo. Negatur enim quantitas et qualitas cum negatio cadat supra modum et super copulam principaliter uenientem modo dictis. unde iste equipollent. possibile est esse non impossibile est esse. **C** Secunda pars huius regule est

quod omnes propositiones de impossibili et necessario equipollent modo similiter se habente: et uerbo dissimiliter. Unde iste equipollent. impossibile est esse necesse est non esse. cuius causa est quia necesse et impossibile contrariantur sicut omnis et nullus. sicut ergo per secundam regulam equipollentiarum negatio postposita facit equipollere contrarias in illis de inesse: sic in istis negatio postposita ad uerbum infinitiui modi: cum neget solam qualitatem dicti: non autem negat quantitatem modi: cum actus eius terminetur in ipsa compositione partium dicti: nec transcat usque ad modum. **C** Tertia pars huius regule est quod omnes propositiones de possibili et necessario equipollent modo et uerbo dissimiliter se habentibus: cuius causa est: quia necesse et possibile se habent subalterne: sicut omnis et quidam. sicut ergo preponendo et postponendo negationem subalterne equipollent in illis de inesse per tertiam regulam equipollentiarum sic in proposito. Unde iste equipollent. possibile est esse: non necesse est non esse.

Item propositionum modalium alie sunt contrarie. alie subcontrarie. alie contradictorie alie subalterne. unde quartus ordo et tertius contrariantur siue propositiones posite in tertia et quarta lineis. Primus ordo et secundus subcontrariantur. Primus ordo et tertius contradicunt et similiter secundus et quartus. et primus ordo subalternatur quarto et similiter secundus tertio.

Et inde agit auctor de oppositione modalium ex parte modi dicens quod alique sunt contrarie: alique subcontrarie: alique contradictorie et alique subalterne. quartus ordo et tertius contrariantur. scilicet propositiones ordinate in tertia et in quarta linea: ut patet per hunc uersum. Tertius est quarto semper contrarius ordo. hoc patet sic: quia uniuersalis affirmatiua et uniuersalis negatiua contrariantur. Omnes autem propositiones quatuor ordinis sunt uniuersales affirmatiue de modo. Equivalent enim isti. necesse est esse. et omnes de tertio ordine sunt uniuersales negatiue. Unde equivalent isti: impossibile est esse. et sic contrariantur. Primus autem ordo et secundus subcontrariantur. unde uersus. Sic etiam linea sub contraria prima secunde. hoc modo patet quia particularis affirmatiua et particularis negatiua subcontrariantur. Omnes autem propositiones primi ordinis sunt particulares affirmatiue. unde equivalent isti. possibile est esse. Et omnes secundi ordinis sunt particulares negatiue. unde equivalent isti. possibile est non esse: quia subcontrariantur. Item primus contradicit tertio se enim habent sicut particularis affirmatiua et uniuersalis negatiua. secundus etiam contradicit quarto cum se habeant ut particularis negatiua et uniuersalis affirmatiua. unde uersus. Tertius est primo contradictorius ordo. pugnat cum quarto contradicendo secundus. Item prima linea subalternatur quarte. habent enim se sicut particularis affirmatiua. et uniuersalis affirmatiua. et secunda subalternatur tertie cum propositiones posite in tertia sint uniuersales negatiue. uerum uersus. Prima subest quarte vice particularis habens se. Hec habet ad seriem se lege secunda sequentem.

Et notandum qd contingens sequatur ad ne-
cesse prout contingens conuertitur cum possibili: et
est superius ad necesse: sicut animal sequitur ad ho-
minem: accipiendo tamen contingens pro illo qd
potest non esse non sequitur ad necesse: imo sibi re-
pugnat. hec de modalibus.

Necesse. 4° ordo
Purpurea

nō possibile est nō
esse non cōtingēs
est non ēē ipossibi
le est non esse ne-
cesse est esse

Cōtrarie

Impossibile. 3° or-
do Yliace.

nō possibile est ēē
non cōtingens est
ēē impossibile est
ēē necesse est non
esse.

Subalterne

Contra

Subalterne

Subalterne

primus ordo
am abimus

possibile est ēē cō-
tingēs est esse nō
impossibile est ēē
non necesse est nō
est ēē. possibile

Subprie

secundus ordo
edentuli

possibile est nō ēē
contingens est nō
essenon impossibi-
le est non ēē neces-
se est esse. ptingēs

De predicabilibus.

Predicabile quandoq; sumit proprie qnq; cōiter. Et sic dicitur p-
dicabile qd de plurib; vniuoce p-
dicatur ut homo de sorte et de plato

ne et sic de alijs. Quandoq; sumitur commu-
niter et sic dicitur p-
dicabile quod de vno so-
lo siue de plurib; predicatur vniuoce: uel eq-
uoce ut homo de sorte uel de platone. Unde
predicabile proprie sumptum et vniuersale
idem sunt secundum rem. tamen differunt se-
cundum rationes: quia vniuersale diffinitur
per esse in: predicabile vō per dici de. Est au-
tem predicabile quod aptum natum est dici
de pluribus. Vniuersale autem quod aptus
natum est esse in pluribus.

Ic auctor incipit agere de predicabilibus si-
ue vniuersalibus. Ad cuius euidentiam di-
uidit ipsum predicabile in predicabile pro-
prie sumptum et communiter. predicabile proprie
sumptum est aptum natum dici de pluribus vni-
uoce. predicabile vō communiter sumptum est quod
de vno solo uel de pluribus predicatur. De predi-
cabili vō proprie sumpto est presens intētio: quod
est idem qd vniuersale secundum rem differens:
tamen fm rationem. Ratio enim predicabilis su-
mitur ab hoc quod est dici de pluribus. Ratio vō
vniuersalis per hoc quod est esse in multis. vniuer-

sale enim dicitur quod est aptum natum esse in plu-
ribus. **P**ro quo notandum qd vniuersale cui sit
vnum concretum potest capi tripliciter. vno mo-
do pro se significato qd est vniuersalitas et secū-
da intentio: que scilicet est quedam relatio ratiōis
in predicabili ad illud de quo est predicabile: et hūc
respectum rationis significat hoc nomen vniuersa-
le pro illo quod denominatur ab ista intentione vni-
uersalitatis: que est aliqua res prime intentionis. Et
sic ipsa natura que est in singulari dicitur vlt: in cō-
creto sicut vltas in abstracto. alio modo sumit vni-
uersale: qtenus nō est de se hec. tertio modo pro ag-
gregato ex re prime intentionis et secunde. Quod
autem hic dicitur de hoc terminis vniuersale potest
similiter dici de alijs terminis secunde intentionis
singendo etiam ipsis abstracta: ut genus significat
secundam intentionem in cōcreto et generalitas in
abstracto: et sic de alijs. **N**otandum insuper qd li-
cet ipsa natura que est in aliquo singulari sit ita cō-
munis qd sibi nō repugnat esse in alia singularitate
quantum est de se: sibi repugnet ut facta propria
isti per individualement differentiam ipsam contra-
hentem: non tamen ita communis est qd sit in po-
tentia propinqua qd predicetur de multis actu. An
de ipsa natura sibi non sit in re sine singularitate: ta-
men de se non includit singularitatem nec vniuer-
salitatem. Equitas enim fm Alii. est tñ equi-
nitas: nec est vna nec plures: hoc est nec includit quā-
tum est de se vnitatem singularitatis nec pluralita-
tem vniuersalitatis. hoc tamen non obstante: cui
omne ens sit vnum ipsa natura habet propriā vni-
tatem que est eius passio. Hec est vnitatis maior vni-
tate vniuersali: et minor vnitatis numerali: quod sic
potest probari. Simile et equale fundantur super
vnum ex 5° metaphysice: sed nullo intellectu exi-
stente est realis similitudo albi ad album fm albe-
dinem. ergo aliqua realis vnitatis est proximū fun-
damentum huius relationis realis: quia relatio re-
alis non fundatur super ens rationis formaliter.
Non est autem hec vnitatis numeralis: patet: quia
hoc album et illud non sunt vnum numero. quia ni-
hil vnum numero est simile sibi ipsi. ergo est aliqua
alia realis vnitatis. Itē si ois vnitatis realis est nume-
ralis. ergo omnis diuersitas realis erit numeralis
consequens est falsum. ergo et antecedens probatio
consequentie. quia vnum et multa idem et diuer-
sum sunt opposita ex quarto metaphysice. Toties
autem dicitur vnum oppositorum: quotiens reli-
quum primothopiorum. falsitas cōsequentis pa-
tet quia sic tñ differret sor. a platone quantum dif-
ferunt abrunello. et tunc intellectus non posset ab-
strahere a sorte et platone aliquod commune ma-
gis qd a sorte et brunello: et tunc quodlibet vniuer-
sale esset purum figmentum: quod est absurdum.
Cum ergo ipsa natura sit vna vnitatem minori qd sit
vnitatis numeralis: sequitur qd ipsa de se non sit sin-
gularis: Et sic vniuersale est aliquid in re. **S**ed
contra hoc arguitur tripliciter. primo sic. **I**ntel-
lectus agens fm commentatorem facit vniuersa-
litatem in rebus. ergo vniuersale non est preter ope-
rationem intellectus. **I**tem fm Boetii de vni-
tate et vno. Omne qd est ideo est: qd vñ numero est.
ergo ipsa natura de se est singularis. **I**tem Ali-
sto. dicit septimo metaphysice qd substantia cuiusli-
bet rei est propria rei cuius est et non inest alteri sed
ipsa natura est substantia cuiuslibet rei. ergo nō est

in uicibus
in predicabilibus

cōmunis sed propria.

C Pro responsione ad ista argumenta. Notandū primo q̄ esse in intellectu pōt capi dupl'r. vno modo subiectiue: vt spēs act⁹ ⁊ habit⁹ sunt in aīa. alio modo obiectiue: ⁊ hoc dupl'r. vno modo habituali: ⁊ pmo qñ. s. est ibi per spēm manentem in intellectu immediate motiuam ad intellectionem. alio modo actualiter ⁊ scđario: puta quando iam actu mouet ⁊ intelligitur. **C** Secundo notandum q̄ duplex est vniuersale. s. in potētia ⁊ in actu. vniuersale in potētia est ip̄a quiditas uel natura que est in re cuz singularitate que est in potētia remota ad hoc ut predicetur de multis. vniuersale in actu est ip̄a quiditas denudata per intellectū agentē a singularitate ⁊ a cōditionibus singulariū: que nō solū est cōmunis multis: sed est in potētia p̄pina ut p̄dicet de multis. s̄m enim Ari. p̄ posteriorū. Ad hoc q̄ aliqd sit vniuersale requirit q̄ sit vnū in multis ⁊ p̄dicabile de multis. **C** Et tunc ad cōmentatores dicentē q̄ intellectus facit vniuersalitatem in rebus. Dico q̄ intelligit q̄ intellectus agens facit de vniuersali in potētia vniuersale in actu. **C** At enī dictū est 1° c^o prime partis huius libri. Species in fantasia nō pōt mouere intellectū possibilem ad cognoscēdū vniuersale actu: cū ipsam rē representet cū cōditionibus singulariū. Intellectus igitur agens cuz fantasmate causant speciem intelligibilem in intellectu possibilem que representat ipsam naturam uel quiditatem actu abstractā ab huiusmodi cōditionibus singularium. que lz sit in re quantum ad id quod est: tamen est obiectiue ⁊ habitualiter in intellectu: in quantum representat per huiusmodi spēm. Et quando actualiter intelligitur: tūc est ibi actualiter: ⁊ ut sic vniuersale actu est p̄ma intērio ⁊ termin⁹ cōmunis impositus ab intellectu ad significandū ipsum obiectum intellectū: ⁊ est termin⁹ prime intentionis. quando autē intellectus cōparat ip̄um obiectū cognitum ad inferiora: tunc fit illa secūda intērio que dicitur vniuersalitas: que nō ē aliqd in re: sed tñ habet esse in intellectu comparate. **C** Notandū insuper q̄ ipsa quiditas uel essentia sic abstracta per intellectū potest cōsiderari dupliciter. vno modo in se nō cōintelligēdo singularitatem nec illā secūdam intētiōem que dicitur vniuersalitas. Et ut sic cōsideratur a metaphysico: ⁊ exprimit per diffinitio nem: ⁊ est obiectus intellectus nostri pro statu isto. alio modo potest cōsiderari iquantū subest tali intētiōi secūde que dicitur vniuersalitas: ⁊ sic cōsideratur a logico. Logicus enī cōsiderat secūdas intētiōes applicatas p̄mis in q̄b⁹ fundant. **C** Ad secūdam quādo dicebat. Omne qd est ⁊ ē. potest dici q̄ illud habet ueritatem de re que per se subsistit. Ipsa autem natura nō est huiusmodi: q̄ non existit per se sed in singulari.

C Contra hoc arguit: q̄ ut dicit Boetius quicqd est in vno numero est vnū numero. Cum ergo ipsa natura sit in singulari qd est vnū numero erit vnum numero. **C** Rñdeo q̄ qcquid est in vno numero: ut in isto lapide est vnum numero: uel pmo uel per se uel denominatiue. pmo ut illud per quod vnitas talis cōperit huic cōposito. s. ipsa differentia indiuidualis: per se ut hic lapis cuius illud quod est pmo vnū hac vnitate est per se pars denominatiue tñ ut ipsa quiditas lapidis que est potētiālis ad entitatem indiuidualem ipsam denominatē. Et ideo quasi denominatiue respicit actualitatem eius ⁊ vni-

tatem. Similiter istud patet in alio simili manifestiori. Posset enī argui sic. Quicquid est in vno spē est vnū spē: sed color est in albedine que est vnū spē. ergo est vnū specie. ergo non habet vnitatem numero vnitate speciei. Non sequitur: unde color in albedine est vnū specie nō per se nec pmo sed denominatiue tñ. Differentia autē specifica est vna primo: q̄ sibi pmo repugnat diuidi in plura specie. Albedo autē est vna spē per se sed nō pmo: q̄ per aliquid intrinsecū sibi. s. ipsam differentiam. **C** Ad tertium dico q̄ philosoph⁹ nō vult dicere q̄ substantia cuiuslibet rei sit p̄pina ita q̄ ex natura sua sit indiuidua sed q̄ facta est p̄pina aliquo contrahente quo posito non potest inesse alteri lz sibi nō repugnet ex se q̄ cū quacūq̄ vnitate singulari ponat. hanc materiā declarat Scotus multipliciter. iij. di. 2. sen. de hoc etiam vide primo ⁊ septimo metaphysice.

Predicabile autem proprie sumptum siue vniuersale diuidit per genus speciem differentiam proprium ⁊ accidens: ⁊ solum de his hic intendimus.

D Iudicet ulterius auctor p̄dicabile p̄prie sumptum siue vniuersale per gen⁹ spēm differentiam p̄prium ⁊ accidens. Ad cuius euidētiā sciendum q̄ p̄dicabile seu vniuersale sumit hic pro ipsa secūda intētiōe que dicit vniuersalitas: ⁊ est relatio rationis causata per intellectū cōparantem superius ad inferiora: ut predicabile de ipsis. Quod qdem pōt cōparari ad ipsa dupliciter: scilicet ut p̄dicabile de ipsis in quid uel quale. Si in qd hoc est dupliciter: uel quia de plurib⁹ differentib⁹ specie. Et talis comparatio dicitur genus uel de pluribus differentibus numero: ⁊ talis dicitur spēs. Si in quale uel essentiale uel accidentale. Si essentiale sic est differentia: si accidentale hoc est dupliciter: quia uel p̄dicatum habet causam necessariā in subiecto uel nō. si p̄mum sic est p̄prium: si secundum sic est accidens.

C Sed cōtra hanc diuisionem arguit dupliciter. primo sic. Predicabile predicatū ⁊ predicamētum idem sunt s̄m rem. ergo nō plura nec pauciora debēt esse p̄dicata ⁊ predicamēta q̄ predicabilia: cōsequens est falsum q̄ ponunt decem predicamēta ⁊ quatuor predicata tñ. **C** Item vnum membrum vnius diuisionis includitur in alio. ergo diuisio nō est bona. antecedens est notum: quia genus includitur in specie: probatur cōsequētia quia membra diuidentia bone diuisionis nō debent coincidere ad inuicem: sed esse opposita uel disperata. **C** Item idem est accidens ⁊ genus. ergo non debet accidens cōdiuidi contra genus. cōsequētia est nota. ⁊ probatur antecedens: quia color est genus albedinis ⁊ accidens hominis. **C** Rñdeo ad p̄mū q̄ lz idē s̄m rem sit predicabile p̄dicatum ⁊ p̄dicamētum: tñ differunt s̄m rationē. predicabile enī dicitur qd potest predicari de pluribus. predicamētum vō sumitur pro genere generalissimo: uel pro tota cōordinatione predicabiliū s̄m sub ⁊ supra ⁊ lateraliter. predicatum vō dicit illud per quod potest terminari uel solui questio dubitabilis uel problema: in qua scilicet potest opponi ad utrāq̄ partem contradictiōis. Philosoph⁹ autē in thopicis determinās de syllo dyalectico docet modū soluendi huiusmodi dubitationes. Unde ibi ostendit de aliquo quōd pōt sciri q̄ est gen⁹. ⁊ sic de alijs. Pōt igitur ibi quoz

predicata. s. duo in qd: que sunt genus et diffinitio: et duo in qle. s. ppiū et accidēs: ga ois questio dubitabilis potest terminari et solui: respondendo per aliquod istorum. uel per aliquod reductū ad illa quia autem nō sit questio de indiuiduis: cum de illis nō sit scientia sed de speciebus: ideo species non numeratur inter predicata: cum in talibus questionibus sit subiectum. Nec de differentia specifica fit mentio ibi: quia idem est iudicium de illa sicut de specie: potest autem reduci ad diffinitionem. Differentiam autem genericam reducit philosophus ad genus cum in ipso formaliter includatur.

¶ Ad secundum dico qd genus et species possunt capi dupliciter. vno modo fundamētaliter: et sic vnu includit in alio. ut animal in hoīe. alio modo formaliter pro ipsis secundis intētiōib: et sic sunt itentioēs distictę nec coincidunt. ¶ Ad tertium dico qd si sit idē genus et accidens. hoc tamē nō respectu eiusdē. est enim genus respectu suorum inferiorū: et accidens respectu substantię.

De genere.

Genus dicitur tripliciter. primo modo dicitur genus ut est collectio multorum quodam modo se habentium ad inuicem et ad vnum principium: et collectio eorum qui sunt de eadem parentela et descendunt ab vno aūo ut romani a romulo. Secundo modo dicitur genus principium vni cuiusq; generationis ut pater vel p̄ia. Tertio modo dicitur genus cui supponit spēs et hoc ultimo modo sumitur hic et diffinit sic. Genus est quod predicatur de pluribus differentiibus specie in eo quod quid: ut animal predicatur de hoīe et de equo qui specie differūt.

¶ In precedentib: auctor determinauit de predictabili in cōmuni. hic psequēter incipit determinare de quolibet istorum in speciali. et primo de genere ponēdo triplicem eius acceptionem. Primo modo genus est collectio multorum habentium quādam cōnexionē ad inuicē et ad vnu principium: et sic genus dicitur pgenies. Et hoc modo illi qui descendunt ab eodē aūo dicuntur de eodē genere. vel parentela. Alio modo sumitur genus pro principio illius generationis. et sic genitor vel auus dicitur genitor: qd est principium productionis illius pgeniei. Locus etiā generationis vel patria dicitur genus ratione virtutis generatiue et cōseruatiue que est in ipso sūm habitu: dīnē uel respectū quē habet ad corpora celestia. Videmus enī aliq animalia in vno loco generari que nō generant in alio. Item patet de arboribus plantis et metallis. tertio modo dicitur genus sub quo ponitur species. et sic sumit in pposito. qd est uerū immediate ad differentiā indiuidui quod ponit sub genere: nō tamē immediate. ¶ Et notādū qd si genus posset alio modo sumi: tamē due p̄me acceptiones generis hic enūciant. ppter quādam conuententiā quā habent cū genere logico. Sicut enī genus primo modo dicitur collectionē multorum: sic genus logicum dicitur collectionē multarū specierū. Et sicut genus secundo modo dictū est principium effectiui ipsius parentele: sic genus logicum est intrinsecū principium suarum specierum: cum ex ipso et differentia constituat species. Genus autem logicum sic diffinitur.

¶ Genus est qd predicatur de pluribus differentiibus spēs in eo qd. ut ad interrogationē factā per quid rñdē per qd. ut si querat qd est hō: rñdē aīa. ¶ Circa qd notādū qd ly predicatur dicit aptitudinē et nō actus: sicut in alijs diffinitionibus. ¶ Item notādū qd quid significat eēntiā per modū substantię. substantię autem est substatē. s. alijs. Cum ergo materia substat forme. est enī fundamētum et receptaculū formarum: et genus se habet ut materia: ideo cōueniētius respondet ad interrogationē factā per quid. Substantię est etiam per se stare: quia igitur genera et species significant per modū per se stantis: ideo in quid cōgrue predicant. Differentie vō in qle quia se habēt ut forme: et significant per modū adiacentis determinatis et qualificatis. ¶ Notādū qd aliqd potest predicari in quid tripliciter. vno modo sūm rem et modum simul ut genera et spēs substantię. secūdo modo sūm rez tñ. ut differentiē que dicit per modum qualificantis. tertio modo sūm modū tñ. ut genera et spēs accidentium. ¶ Notādū insuper qd genus pōt sumi uel pro ipsa secūda intentione que est habitudo uel cōparatio quiditatis predicabilis in quid de pluribus differentiibus specie ad ipsas spēs uel pōt sumi pro ipsa re uel quiditate in se p̄siderata absolute: uel tertio modo pro ipsa quiditate concepta sub illa secūda intentione. Hic autē nō diffinit ipsa quiditas uel res absolute p̄siderata: quia eius cōsideratio nō pertinet ad logicum sed ad metaphysicū. Sed sūm aliquos hic diffinitur ipsa quiditas p̄siderata sub illa secūda intētiōe: que opinio satis est p̄babilis: qd logica est de secundis intētiōib: adiunctis primis sūm Aluic. Et sūm hoc de facili possunt intelligi diffinitiones que sunt in logica. Verū tamē quia quiditas sic cōsiderata nō dicit vnum conceptum per se: sed per accidēs aggregatū: scilicet ex re et intentione. Diffinitum autem debet eē vnum per se ex 7° metaphysice: qd etiaz logicus per se cōsiderat secundas intentiones: primas autē non nisi in quātum sunt fundamēta secundarum: videt melius dicendum qd hic diffinitur secūda intentio qd consonat dicto Scoti. j. di. 4. sen. ubi ait qd intentiones logice que significant conceptus in anima per se vnos diffiniuntur assignando eis genera et differentias eo modo quo possunt ea habere: ponendo etiam ipsarum fundamētum et terminū: sicut fit cōmuniter in relationibus. Hoc modo diffinitur intentio quam dicit genus. cui loco generis assignat ratio predicabilis que est cōmunis ad quinq; predicabilia. ¶ Predicari autem de pluribus differentiibus specie in quid ponitur loco differentiē. ¶ Per hoc enim differt genus a specie et differentiā: non qdē qd illa secūda intentio que dicit genus predicet de pluribus differentiibus spēs: sed quia est nata fundari in quiditate sic predicabili. Ipsa enim intentio solum predicatur de pluribus differentiibus numero sūm Scotum. vj. q. quolibetorū. fundamētum ergo intentionis est illud quod predicatur. Terminū vō sunt ipse species de quibus predicatur. Genus igitur est predicabile quod predicatur et. hoc est genus est relatio predicabilis quod predicatur de pluribus differentiibus specie et. De quo nota ea que dicta sunt in diffinitione propositionis: secundū hoc poterunt declarari alie diffinitiones secundarum intentionum logicalium. circa quod non intendo immorari.

¶ Sed contra predicta arguit tripliciter: et videtur

q hic nō diffiniat intentio generis: qz hic diffinit illud quod p̄dicat de plurib⁹ differentib⁹ specie: sed intentio nō p̄dicat. Sed res subiecta int̄tioni: ergo intentio hic nō diffinit. maior est nota p̄bat minor: qz illa est vera. homo est animal: ista aut̄ est falsa. hō est gen⁹. ¶ Itē videt qz predicabile nō se habeat ut genus ad intentionē generis: qz tunc idem esset superius ⁊ inferius respectu eiusdem. p̄batur cōsequentia. sicut ista est vera: genus est p̄dicabile: ita ista p̄dicabile est genus posito casu qz sit gen⁹ ad quinqz p̄dicabilia. ¶ Itē videt qz genus etiā sumptum pro re subiecta int̄tioni nō p̄dicet de pluribus differentib⁹ specie: ut animal de hoīe qz pars nō p̄dicatur de toto: genus aut̄ est pars essentialis speciei: cū se habeat ut materia: differentia aut̄ ut forma. s⁹ metaphysice. ergo gen⁹ nō p̄dicat de sp̄e. ¶ Respondeo ad p̄mū dicēdum est qz maior nō est vera. Non enī illud qd p̄dicat hic diffinit: sed intentio que fundat in id quod p̄dicat que qdem per suum fundamentū notificatur. nec est incōueniens relationes ratiois diffiniri per sua fundamenta: cū Aristot. s⁹ metaphysice distinguat modos seu sp̄es r̄ionum realiū per ipsarū fundamenta: qz ipse differentie specificē p̄pter earū modicā entitatez forte nos latent. R̄iones aut̄ rationis sunt minoris entitatis qz relationes reales. ¶ Ad secūdum quando arguitur qz p̄dicabile esset genus tūc idem esset superius ⁊ inferius respectu eiusdē. Dico qz consequentia nō ualet. ad p̄batiōem respondeo: qz quando dicebat genus est p̄dicabile est p̄dicatio per se superioris de suo inferiori: sicut p̄dicabile est sup̄ius ad genus. ¶ Quando aut̄ dicit p̄dicabile est genus: nō est p̄dicatio per se: sed denominatiua p̄dicatio: sicut dicendo animal est genus. ¶ Contra hoc arguitur qz inferius nō potest denotari p̄dicari de suo superiori: cū in predicatione denotatiua p̄dicatum distinguat realiter a subiecto sicut accidēs eius. ¶ Respondeo qz illud est uerū in predicatione denotatiua stricte sumpta: nō aut̄ large: ut enim dictum est. c. p̄cedenti: qz sup̄ius est potentiale respectu inferiorum. Inferius aut̄ est actuale: ideo quasi denotatiua ipsū respicit. Inferiora etiā quodāmodo accidunt superioribus: accipiendo etiā accidens pro extraneo: qz non sunt de ratione superiorum. ¶ Ad tertium dico qz pars non p̄dicat de toto per modū partis. unde ista est falsa. homo est animalis: sed bene p̄dicatur per modū totius in cōcreto ratione suppositi qz cōcernit: ⁊ ideo hec est uera homo est animal.

Q cognoscēdum autem hoc mēbrū
a s. differentib⁹ specie oportet scire qz differens dicitur tot modis quot modis dicitur idem. Idem autem dicitur tripliciter. s. idem genere idem specie idē numero. Eadem genere sunt quecunqz sub eodem genere continentur: ut homo est asinus sub animali eadem specie sunt quecunqz sub eadem specie continentur ut fortis et plato sub hoīe. Idem numero dicitur quadupliciter scilicet idem nomine idem diffinitione idē proprio ⁊ idem accidente. Eadem nomine sunt quorum res est una nomina vō plura ut marcus tullius. Eadem diffinitione sunt quorū vnū

est diffinitio alteri⁹: ut animal rationale mortale est diffinitio hominis. Eadem proprio sunt quorum vnū est propriū alteri⁹: ut homo est risibile. Eadē accidētē sunt quorū vnū est accidens alterius ut fortis ⁊ albedo que est in ipso. Similiter differens dicitur tripliciter. s. genere specie ⁊ numero. Differentia genere sunt que sub diuersis generibus continentur: ut homo sub animali arbor sub plāta. Differentia specie sunt quecunqz sub diuersis speciebus continentur: ut homo est asinus sub animali. Differentia numero sunt que faciunt diuersum numerum: ut fortis ⁊ plato. Illud vō dicitur predicari in qd quod conuenienter respōdetur ad interrogationem factam per quid: ut si queratur quid est homo conuenienter respōdetur animal: ⁊ ideo aial predicatur in quid de homie. Alter aut̄ diffinitur sic gen⁹. genus est cui supponit sp̄es.

Uia vō opposita iuxta seposita clarius elucescūt. ¶ Quot enim modis dicit vnū oppositorum: tot modis dicit ⁊ reliquū. Ideo dicit auctor qz ad cognoscēdū hoc mēbrum differentibus specie oportet scire quot modis dicit idē qz tot dicitur differens. Idem aut̄ dicitur tripliciter: idem genere: idem sp̄e: idē numero. Unde eadem genere dicunt q̄cunqz sub eodē genere continentur: ut homo ⁊ asinus sub animali. Et per oppositum differentia genere dicitur que sub diuersis generibus continentur: ut homo sub animali: ⁊ arbor sub planta.

¶ Pro quo est notandū qz duplex est genus. s. logicum ⁊ philosophicū. Genus philosophicū dicitur subiectū uel materia que est subiectū generationis ⁊ corruptionis. unde illa sunt idem genere philosophico que habent idē subiectū uel materiam cōmunem circa quā possunt habere trāsmutationez mutuas: ⁊ que non habēt non sunt idē genere hoc modo. Et de tali loquit̄ Aristot. i. metaphysice: ubi dicit qz corruptibile ⁊ incorruptibile differūt plus qz genere. Illa vō sunt idem genere logico que conueniunt in aliquo cōmuni predicabili de pluribus differentibus specie in quid. ⁊ de hoc genere loquit̄ auctor non de p̄mo. Unde substantia corporea ⁊ incorporea s. sint idem genere logico: tamē differūt genere philosophico. Eadē sp̄e sunt que sub eadē sp̄e continentur: ut fortis ⁊ plato sub homine. Differentia vō specie dicuntur que continentur sub diuersis speciebus: ut fortis ⁊ brunellus: uel que habent differentias specificas oppositas: ut homo ⁊ equus. Eadem numero dicuntur que nō faciunt diuersum numerū: ut homo ⁊ animal rationale. Differentia vō numerosunt que faciunt diuersum numerū. ut fortis ⁊ plato faciunt numerū binariū que est species diuersa a trinario: ⁊ si adderet Cicerō esset numerus ternarius. Sunt enim distincte res numerate habentes distinctas differentias numerales. Et ponit auctor quātor modos idētitatis nūcialis. Et sibi posset poni quātor modi differentie numeralis. Sed hoc non est necesse: quia satis habētur per alias. s. per modos idētitatis numeralis. quorū p̄us est idē nomine. ⁊ dicunt eadem noīe quorū res est vna: noīa

hog. ibi

1. phis

plura. et sunt nomina synonyma. ut marcus tullius que sunt plura nomina: dicuntur tamen eadem nomine: quia conveniunt in identitate rei nominate.

Secundus modus est idem diffinitione: quando. scilicet. unum est diffinitio alterius: ut animal rationale et homo et possunt reduci ad primum modum: quia per varia nomina diffinitionis et diffiniti importatur res eadem: que quidem per diffinitum importat implicititer et per diffinitionem explicite. Tertius modus est idem proprius: quando scilicet unum est proprium alterius: ut risibile est proprium hominis. Quartus modus est idem accidente quando unum est accidens alterius.

Ad evidentiam predictorum notandum quod differentia et diversa aliquando sumuntur large: et sic unum sumitur pro reliquo. Unde sicut dicimus diversa numero genere vel specie sic et differentia numero genere vel specie. alio modo sumuntur stricte: et sic differunt ad invicem. Illa enim que in nullo quidditative conveniunt ut ultime differentie dicuntur primo diversa: non tamen dicuntur differentia: quia ut dicit philosophus quinto metaphysice. differentia sunt aliquid idem entia. id est. in aliquo conveniunt: ut homo et equus que conveniunt in animali: id est. differant per rationale et irrationale.

Notandum insuper secundum Scotum. di. iij. 2. sen. quod unaqueque res est singularis: et una numero per aliquam entitatem positivam persone determinatam naturam ad singularitatem: que quidem entitas vocatur differentia individualis vel hecceitas. probatur quod omnis differentia differentium reducitur ad aliquam primo diversam: alioquin non esset status in differentibus. Sed individua proprie differunt quod sunt differentia et aliquid idem entia: ergo eorum differentia reducitur ad aliquam primo diversam. Illa primo diversa non sunt natura in isto et in alio. nam in natura conveniunt. ergo per naturam in isto et in alio sunt aliqua quod hoc et illud differunt. Sed hec non sunt materia nec forma nec accidentia: ergo erunt aliquae entitates positivae per se determinantes naturam.

Ad autem materia et forma non sunt causa individuationis nec distinctionis numeralis probatur quod quaecumque sunt de quidditate speciei non constituunt eam. Aliter indidui: materia et forma sunt huiusmodi. ergo et. maior patet quod de cuius quidditate sunt principia individuationis ipsum est individuum de se. minor patet septimo et octavo metaphysice. Item in accidentibus non est materia: ubi tamen est distinctio individualis. Quod etiam individuationis substantie non habeat esse per quantitatem vel cetera accidentia probatur quod substantia est prior omni accidente ex septimo metaphysice. ergo convenit substantie prius ex sua ratione quod sit hec prius quam determinet aliquod accidentem. Sed contra predicta arguitur primo: quod Boetius determinate dicit quod differentia in numero accidentium varietas facit maxime in loco. ergo individuationis subiecti fit per accidentia. Item in quinto metaphysice dicit Aristoteles. quod illa sunt unum numero quorum materia est una. ergo materia est causa individuationis seu unitatis numeralis. Respondeo ad Boetium quod varietas accidentium facit differentias in numero non causaliter sed notificative: eo quod distinctionem numeralem concomitat varietas accidentium que habent per hunc versum. forma figura locus stirps nomen patria tempus. Ad secundum dico quod materia et forma opponuntur relative ex secundo physico. et quot modis dicitur unum oppositorum tot modis dicitur et reliquum ex primo theopico. forma autem quantum ad presens spectat dicitur dupliciter. uno modo

pro forma partis sicut anima est forma corporis alio modo pro forma totius que est ipsa quidditas que apud Aristotem frequenter dicitur forma quinto metaphysice capitulo de causa. et septimo ut humanitas est forma non alterius partis compositi sed totius. Notandum quod entitas compositi que distinguitur a partibus est forma totius compositi sicut ipsa natura tota ut humanitas que vocatur quidditas. Quod autem quidditas possit dici forma totius: patet per philosophum quinto metaphysice capitulo de causa. ubi dicit quod forma totius non est forma informans sed est forma terminans. Et sic non est intelligendum quod talis forma informat materiam et formam partis: vel ipsum totum tanquam aliquid inclusum in toto. sed est sic forma totius quod est tota natura seu quidditas sui totius. Igitur materia correspondenter dicitur dupliciter. quia quedam est materia que opponitur forme partis. et hec est materia que est principium essentiale constituens cum forma unum ens per se. Et quedam est materia que opponitur forme totius et ipsi quidditati. et per consequens est extra rationem quidditatis rei formaliter. Et hec est materia que est differentia seu proprietates individualis que est causa individuationis que potest vocari hecceitas. Cum ergo dicit Aristoteles. quod illa sunt unum numero et. loquitur de materia non primo modo sed secundo modo: que congrue vocatur materia quatenus constituit rem in ultimo esse subicibili et materiali. non autem in esse formali: quia non pertinet formaliter ad formales quidditates rei. Et hec quidem expositio consonat littere philosophi. Subdit enim quod illa sunt unum specie quorum ratio est una. Ratio quidem ibi sumitur pro quidditate que dicitur forma respectu differentie individualis. Et notandum quod sicut realitas a qua sumitur genus est potentialis ad realitatem a qua sumitur differentia specifica: ita quod hec realitas non est formaliter illa: alioquin in diffinitione esset nugatio: sic realitas specifica est potentialis ad differentiam individualem que est actus determinans naturam specificam ad singularitatem. nec inconueniens est ipsam differentiam individualement habere rationem actus et materie diversis tamen respectibus habet enim rationem materie in quantum constituit in ultimo esse subicibili: sed habet rationem actus in quantum determinat naturam specificam ad esse hoc: et in quantum distinguit unum individuum ab alio. actus enim determinat et distinguit septimo metaphysice. Hec materia habet magis considerari a metaphysico quam a logico: ideo de ipsa succincte pertransito.

Item genus dividitur in genus generalissimum et genus subalternum. Genus generalissimum est supra quod non est aliud genus superueniens. vel genus generalissimum est quod cum sit genus non potest esse species. Et dividitur in decem generalissima que sunt decem predicamenta. scilicet. substantia quantitas qualitas relatio actio passio situs habitus ubi et quod. Hec autem decem dicuntur genera generalissima quia nullum genus habet supra se. Et igitur sit supra ipsa tamen non dicitur de ipsis univocum sed equivoce. ideo non est genus. De his autem nihil ad presens dicitur. sed in predicamentis. Genus subalternum est quod cum sit

genus bñ pōt esse species ut animal est gen⁹
hominis et equi et est spēs corporis animati

Inde diuidit auctor: genus in genus gene-
ralissimum et genus subalternum. Circa qd
sciendum qd superlatiuū potest capi dupli-
citer: scilicet affirmative et negative. Unde gene-
ralissimum negative sumptum dicitur quo nihil
est generalius. Et hoc modo sumitur ab auctore
cum dicit qd genus generalissimum est supra quod
non est aliud genus supra ueniēs. Alio modo sumē-
do affirmative dicit genus generalissimū quod est
generalius omni alio. Et sic nullū genus dicit ge-
neralissimū simpliciter loquēdo. tunc enīz tñ esset
vnum generalissimum. qd fm̄ p̄dicatum: Quod
per superabundantia dicitur vni soli cōuenit. Ad-
libet tamē generalissimum potest dici generalius
omni alio: nō simpliciter: sed omni alio sue coordi-
natiōis. Et notandū insup qd suplatiuū nō semp sup-
latiue sumit siue affirmative: siue negative: ut de-
claratū est: sed aliqñ tñ sumit intensiue: et tūc tantū
ualet sicut ualde. Unde hoc modo pōt dici de quo-
libet sancto qd est sanctissimus. i. ualde sanct⁹. Et
hoc modo sepe sumit ab auctoribus. Et diuiditur
gen⁹ generalissimū in .x. p̄dicamenta: que sunt sub-
stantia quantitas q̄litas relatio actio passio ubi qñ
situs uel positio et habit⁹: que dicunt generalissima
qd nullum habent genus supra se. I. enim ens dica-
tur de ipsis: tamē fm̄ auctore nō est gen⁹: qd est eq-
uocum ad ipsa. Et quo discordat doctor: subtilis po-
nens tertia et octaua di. p̄. sen. ens esse vniuocū ad
deum et creaturam substantiā et accidēs: cum dicat
vñ conceptū eōdem ipsis. Sed tamē non sequitur
qd sit genus: qd non cōtrahitur ad deum et creaturā:
nec ad substantiā et accidēs: sicut ad spēs per diffe-
rentias: s. per modos intrinsecos. Unde dicit Ari-
sto. 4. metaphysice qd ens dicit multipliciter: nō ta-
men equiuoce: sed vniuoce: cū equiuocum et vniuocū
cū sint immediata: ut patet ex rationib⁹ ipsoꝝ. Nec
obstat qd per p̄s dicitur de deo qd de creatura: et de
substantia qd de accidēte: qd analogia nō repugnat
vniuocationi: ut videbit p̄mo. c. p̄dicamentōꝝ. Si
querat ergo qd ens nō est genus. Quādo enīz predi-
catur aliqd et p̄dicatur in quid et in plus difficile est
enadere quā sit genus fm̄ Aristoteli. in libro thopico-
rū. Dico qd qd sit difficile nō tamen est impossibile.
Causa enī quare ens nō est genus est qd gen⁹ contra-
hit ad spēs per differentias. Realitas enī a qua su-
mit gen⁹ est potētiā ad realitatē a qua sumit dif-
ferentia: alio genus complete diffiniret. Ens autēz
non cōtrahitur ad deū et creaturā ad substantiā et ac-
cidēs per differentias sed per modos intrinsecos
ut videbit p̄mo. c. p̄dicamentōꝝ. Alia ratio huius
assignatur a doctore subtili. iij. di. p̄. sen. vide ibi.
Quia vñ hec materia nō est presentis speculatiōis
vsqz ad tertiū quartū metaphysice differatur.
Genus subalternū dicit qd cum sit genus potest
esse species: qd videlicet habet supra se gen⁹ et sub
se spēs: ut animal est genus hominis et equi et speci-
es corporis animati. et dicitur subalternū quasi sub
alio positum.

De specie.

Species est quod predicat de pluri-
bus differētib⁹ numero in eo quod
quid. In hac enim diffinitione hoc

uerbū predicat dicit aptitudinē et non actū.
Similiter et in alijs homo predicat de sorte
et platone et de alijs particularibus homini-
bus que differūt numero ut p̄s patuit. Bis
finiē etiā sic spēs. Species est que ponit sub
assignato genere et de qua genus in eo quod
quid p̄dicatur. Et diuidit in specie specialis-
simam et subalternā. Spēs specialissima est
que cū sit species nō pōt esse genus ut homo
equus et similia. uel est illa sub qua nō est in-
ferior species sub se. Species subalterna est
que cū sit spēs bene potest esse genus. vñ que
cūqz sunt inter genus generalissimū et spēm
specialissimam possunt esse genera et species
ad aliud tamē et ad aliud sumpta. Sunt enīz
genera respectu inferiorū. Species vñ respe-
ctu superiorū sicut patet in arboꝝ. ut hoc autē
sit magis planū sumat exēplū in vnoquoqz
predicamēto: ut substantia est genus primū et
sub hoc ponit corpus: et sub corpore ponit
corpus animatum: sub corpore animato animal
et sub animali animal rationale: et sub ratio-
nali hō: et sub homine sunt indiuidua: ut sor-
tes et plato. Indiuiduū est quod de vno so-
lo predicat ut sortes de seipso. et hec patent in
arboꝝ porphirij. Ista tibi plana dabit por-
phiriana.

Quādo auctor determinauit de genere: hic
p̄ cōsequēter determinat de specie p̄ceden-
do a magis cōmuni ad minus cōmuni.
Realitas enī a qua sumit gen⁹ est in plus qd sit na-
tura specifica. Et ad cuius euidētiā sciēduz qd spēs
sumit multis modis. Vno modo est idē qd formosi-
tas uel pulchritudo que consistit in debita p̄portio-
ne membrōꝝ. Secūdo modo idem est qd similitu-
do obiecti. Sicut loquitur Ari. in libro de anima et i.
q̄ lapis nō est in aia: s. species lapidis. Tercio mo-
do est accidēs partū orationis. Quarto modo su-
mitur pro natura specifica. Quinto modo pro secū-
da intētiōe que in ipsa fundat. Et hoc modo sumi-
tur in p̄posito. Et pōt diffiniri eodē modo quo fuit
assignata diffinitio generis. Per illud autē relatiū
qd intelligit predicabile qd est genus ad specie. per
illud qd dicit differentibus numero differt species
a genere: qd lz possit predicari de pluribus differē-
tib⁹ numero: nō tamen solū nec immediate. et per hoc
qd dicit in eo qd differt a differētia p̄prio et acci-
dēte: que p̄dicant in quale. Et diffinit hic species
specialissima. Species enī subalterna nō est p̄dica-
bile distinctum a genere ly p̄dicatur dicit aptitudi-
nem et nō actū. sicut in alijs diffinitionibus. Et itē
aliter diffinitur species sic. Species est que ponit
sub assignato genere. uel de qua genus in eo qd qd
est p̄dicatur. Circa qd est notādū qd auctor in p̄ce-
dentibus notificauit spēm per cōpositionē ad indi-
uidua. hic autē per cōparationē ad gen⁹. Non est au-
tem incōueniēs idem habere plures diffinitiones
large sumptas per cōparationē ad diuersa: ut fuit
declaratum in diffinitione uocis. Et conuenit hec
diffinitio tam spēi specialissime qd spēi subalterne.

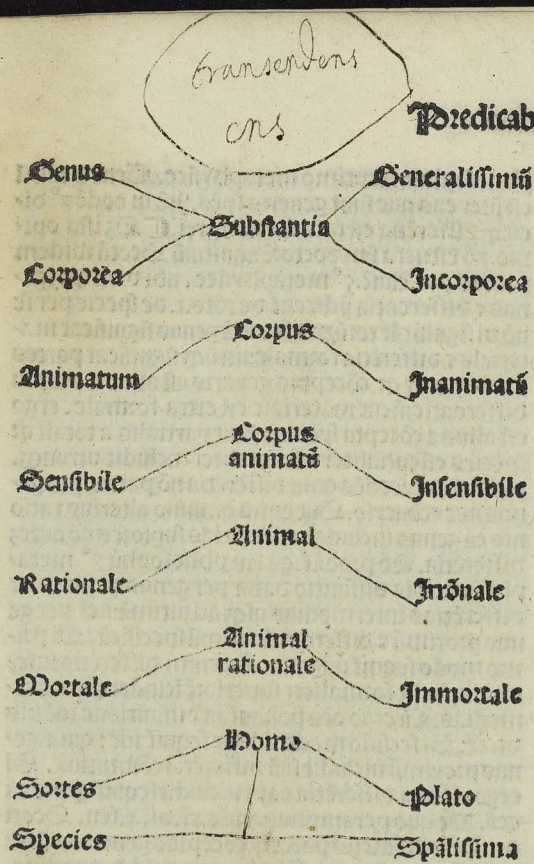
Species itaq; ponitur sub genere sicut minus commune sub magis communi immediate quidē ad differentiam indiuiduorum. et directe ad differentiam differentiarum. Et ponitur sub genere non quocumque: ut homo non ponitur sub colore: sed sub genere assignato. i. determinato: quod essentialiter includit: et ideo de ipsa predicatur in quid.

Deinde diuidit auctor species in species specialissimam et subalternam. Species specialissima est que cum sit species non potest esse genus. Est enim species cum habeat genus supra se: sed non potest esse genus quia non habet aliquam speciem sub se. unde nomen speciei uerius uenit speciei specialissime quam subalterne. Dicitur namque species a specificatione seu determinatione. Vnde autem magis determinatur in specie specialissima que non potest ulterius specificari et determinari per differentias formales quam in specie subalterna que adhuc est specificabilis et determinabilis. Species enim subalterna cum sit species potest esse genus: quia uidelicet est ulterius diuisibilis per differentias formales que constituunt diuersas species sub ipsa: unde omnia que ponunt iter genus generalissimum et speciem specialissimam sunt genera et species per comparationem ad diuersa. Sunt enim genera respectu inferiorum et species respectu superiorum. Exemplum huius quo ad predicationem substantie patet in arbore porphirij: et posset etiam poni in alijs predicationibus. Pro quo notandum quod huiusmodi coordinatio potest dici arbor per quamdam similitudinem ad arborem naturalem in qua sunt tria. scilicet radix truncus et rami. Genus generalissimum potest dici radix in quantum continet inferiora permissiue siue potentialiter uel ipsa indiuidua in quantum continent superiora positue et actualiter. Ponunt autem indiuidua in predicatione in quantum abstrahunt ab existentia actuali sicut Scotus. liij. di. 2. sententia. Unde hic homo tamen includat naturam specificam cum differentia indiuiduali nec plus includit existentiam actualem formaliter quam homo. Quia enim secundum Alrium. primo posteriorum sitatur in quolibet predicatione in sensum secundum se et deorsum: sicut inuenitur ibi supremum considerando illud ratione esse essentie perfectissime: ita inuenitur ibi infimum. scilicet singulare absque omni existentia actuali. De ipsis uero singularibus in quantum includunt existentiam actualem non est scia secundum Alrium. 7. metaphysice: quia ipsis absentibus seu remotis a sensu ignotum est utrum sint aut non sint. Et ponuntur indiuidua in recta linea predicationis: cum formaliter includant omnia superiora: igitur enim videantur poni lateraliter hoc est ad ostendendum ipsorum multitudinem sub eadem specie. Venera autem et species que ponuntur in recta linea se habent sicut truncus arboris naturalis. Differentie uero collaterales se habent sicut rami. Substantia itaque diuiditur per corpoream et incorpoream. Et substantia autem et corporeitate sicut ex genere et differentia constituit corpus: sicut etiam ex substantia et incorporeitate potest constitui alia species: ut pote spiritus creatus. Et sic possunt dici de alijs generibus cum differentijs positis a parte dextra que sunt differentie positue: cum ex ipsis et generibus constituentur species ipsas tamen per notionem priuatiua circuloque per penuriam nominum circuloque per illud complexum corpus aiatum. Ad ulterius diuiditur per sensibile et insensibile. Sensibile potest capi dupliciter. scilicet passiuum et actiuum. Sensibile passiuum dicitur quod est aptum naturam sentire: et sic ex corpore aiatum et illa differentia constituitur

tur aiatum. Rursus aiatum diuiditur per rationale per irrationale. rationale autem additum aiali constituit homines. Ad autem aiatum rationale diuiditur per mortale et immortale non est secundum ueritatem immo repugnat fidei catholice: igitur hoc ponitur recitando opinionem Porphirij et quorundam paganorum ponentium pluralitatem deorum: quos dicebant esse aialia rationalia et immortalia ad distinctionem hominum qui sunt mortales. Et huius opinionis fuerunt quidam ponentes demones esse aialia corpore aerea mente rationalia duratiue eterna. Huius etiam opinionis fuerunt intelligentes esse aias celorum. quosdam deos virtutis infinite. Que opinio a quibusdam ponitur philosopho: igitur false secundum Aquilinum doctorem Scoti. in quolibetis: et. riiij. di. 2. sen. Ad ex hoc patet quia in metaphysice ponitur esse unum deum omnium principem. Entia non sunt male regi: nec bonum pluralitas principatum. unde ergo princeps: et sic non sunt plures dii. Probat etiam philosophorum. Potentia infinita non est in magnitudine sed in motu: quod potest esse virtutis infinite esse imparabile. non ergo est aiatum seu corpus aiatum. Et si arguatur quod ipse uidetur ponere 2. celi et 12. metaphysice celum esse aiatum. Rursus quod aia habet duplex officium respectu corporis informadi. scilicet mouendi: quia est forma corporis: et corporis motrix. ubique ergo philosophus loquitur de anima celi: exponendum est secundum conditionem qua anima est motrix corporis et non forma. Et illa aia est intelligenda huic orbi coniuncta: ut propria motrix. et talis non est nisi unica unus: ita quod coniungitur orbi in ratione motricis et non in ratione informantis.

Diffinit ulterius auctor indiuiduum dicens quod est quod de uno solo predicatur: ut sor. de seipso. et refertur ly quod est predicabile in communi. Per hoc autem quod predicatur de uno solo differt a predicabili proprie sumpto quod predicatur de pluribus. Et hoc patet quod illud quod dicit Alri. in predicationibus quod prima substantia nulla est predicatio: quia scilicet prima substantia uel indiuiduum non est predicabile proprie sumptum: et ideo ab ipsa nulla est predicatio proprie sumpta pro ne superioris de inferiori: igitur bene eiusdem de seipso. Debet autem intelligi diffinitio indiuidui de predicatione uniuoca. Sor. autem bene predicatur de pluribus uocatis illo nomine: sed non secundum unam rationem: quia sola uox est ipsis communis: et non aliquis conceptus sumptus secundum illud nomen. Et notandum quod indiuiduum uel singulare potest sumi: uel pro secunda intentione quam denotat singularitas: uel pro eo quod subest illi intentioni: scilicet pro sorte uel platone. Et secundum hoc multipliciter potest declarari diffinitio indiuidui: sicut dictum est de diffinitione generis. Item duplex est indiuiduum. scilicet signatum et uagum. Indiuiduum signatum est quod importat unum solum suppositum et determinate sumptum: ut fortis et hic homo. Indiuiduum uagum est quod designat unum solum suppositum: igitur sit indeterminatum nobis quid sit illud suppositum: ut aliquis homo. Terminus enim communis quantum est de se potest sumi pro suppositis uel natura. Signa uero uniuersalia uel particularia inuenta sunt ad denotandum terminum communem sumi pro suppositis. Particularia siquidem pro uno modo uago et indeterminato. Uniuersalia uero pro multis. Exemplum quando terminus supponit pro suppositis: ut homo currit. Exemplum quando sumitur pro natura: ut homo est species. Vide nunc arborem Porphirij.

Genus

De differentia.

Differentia dicitur tripliciter. Communiter proprie et magis proprie. Communis differentia est qua vnum differt ab altero separabili accidente: ut sortes sedens differt a platone currēte. Propria differentia est qua vnum differt ab altero inseparabili accidente: ut sortes simus differt a platone agillo. Differentia magis propria est qua vnum differt ab altero specifica differentia ut homo per rationale differt ab equo et asino. Et diffinitur sic differentia est quod predicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quale ut rationale predicatur de homine et de his que differunt specie. Sumus enim rationales nos et dii ut vult porphirius: sed mortale additum nobis separat nos ab illis. Illud autē dicitur predicari in quale quod conuenienter responderetur ad interrogatiōes factam per quale: ut cum queritur qualis est homo: conuenienter responderetur rationalis. Et ideo rationale predicatur de homine in quāle. Aliter sic diffinitur differentia est qua abundat species a genere ut homo abundat ab animali his differentijs rationale mortale. Et sciendū est quod eadem differentia est diuisiua et constitutiua: scilicet diuisiua generis et constitutiua speciei: ut rationale diuidit animal cum differentia sibi opposita. Dicimus enim animal aliud rationale aliud irrationale: et iste due differentie constituunt diuersas species sub animali. Omnis enim differentia adueniens ge-

neri constituit speciem. et ideo constitutiua vel diuisiua nominatur. mortale enim additum super hoc genus animal constituit speciem. Et ideo dicit Boetius quod sola species diffinitur. Diffinitio enim consistit ex genere et differentia sed sola species habet genus et differentias: et omne illud quod habet genus et differentias diffinitur.

Postquam auctor determinauit de specie que est secundum predicabile. Iam consequenter determinat de tertio predicabili. scilicet de differentia. prius autē determinauit de specie quod de differentia: quod species predicatur in quid: differentia vero in quale. Et diuidit differentiam in communem propriam et magis propriam. ut eligat illam de qua intendit. que diuisiua non sit binēbris: tamen est reducibilis ad binēbris. Differentia enim facit differre vel essentialiter vel accidentaliter. Si accidentaliter hoc est dupliciter: vel per accides separabile: vel inseparabile. Si per accides separabile: sicut sor. sedens differt a se vel ab altero non sedente: sic est primus modus. Si vero per accides inseparabile sic est secundus modus: ut sor. simus differt a platone aquillo: si vero facit differre essentialiter: sic est tertius modus quando vnum differt ab alio differentia specifica que facit differre specie: sicut homo differt ab equo specie per rationale. Prima differentia dicitur communis: quia talis differentia multum largesumit: que. scilicet est per accides separabile. Secunda enim dicitur magis propria: quia magis accedit ad naturam differentie vere quod precedēs. Tertia dicitur magis propria quia facit differre essentialiter. alioquin non. Et notandum quod idem non differat a seipso essentialiter: cum omne ens sit vnum. id est a se indiuisum et diuisum a quolibet alio idem tamen bene differt a se accidentaliter: sicut quod nunc est sub vno accidente: nunc sub alio. Et si arguas quod differentia et accides sunt distincta predicabilia. ergo duo primi modi differentie sunt male assignati. cum pertineant ad predicabile accidentis. Respondetur quod differentia est predicabile distinctum ab accidente in tertia acceptione et non in duabus primis. Diffinit ergo auctor differentiam tertio modo sumptam de qua pro nunc intendit. quod differentia est quod predicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quale: sicut sensibile predicatur de homine et de asino qui differunt specie: ut si queratur qualis est homo: conuenienter respondetur sensibilis: et de asino similiter. Exemplum vero positum hic ab auctore. scilicet quod rationale predicatur de homine et de diis non est verum: ut declaratum fuit in precedenti. exemplum tamen non requirit verificatio. Ponunt enim exempla non ut vera sint: sed ut sentiatur addiscētes. per illud quod intelligitur genus differentie ipsius. scilicet predicabile. Per hoc autem quod dicitur de pluribus differentibus specie excludit differentia constitutivam speciem spāliſſimā. Talis enim non predicatur de pluribus differentibus specie: sed differentia generalis que scilicet constituit genus sicut sensibilitas constituit animal. Et de ista datur diffinitio hec. et ponitur in quale ad differentiam generis et speciei que predicantur in quid. Predicatur autem in quale sicut porphirius quod habet rationem forme. Illud autem quod habet rationem forme seu determinatis habet rationem qualis. Et tale est duplex. scilicet essentialis et accidentaliter sicut quod duplex est forma. scilicet essentialis et accidentaliter. Differentia itaque predicatur in quale essentialiter. accides vero in quale accidentaliter: et ideo sibi non competit hec diffinitio.

Et notādū q̄ differētia pōt sumi pro sēda itētiōe uel eius fundamēto: et hoc pōt uario modo exponi hec diffinitio: ut dictū est in diffinitione generis. **P**onit ulterius auctor aliā diffinitionē differentie dicēs q̄ differētia est qua abūdat spēs a genere. Est enim forma uel realitas quā includit actualiter spēs ultra genus: ut hō ultra sensibilitatē que constituit aīal includit rōnabilitatē. Hec autē diffinitio bene cōperit differētie specificē. **E**t notādū q̄ l3 genus cōtineat differētiās oppositas potēcialiter: sicut materia est in potētia ad plures formas: non tñ cōtinet ipsas actualiter. Sic enim aīal cōtinet potēcialiter rōnale et irrōnale que ipsum diuidūt et cōstituit diuersas spēs sub aīali. Et sic eadē differentia est diuisiua et cōstitutiuā: nō eiūsde sed diuersorū. Est enim diuisiua generis et cōstitutiuā specierū. differētia nāq̄ adueniēs generi cōstituit speciē. vñ ex aīali tanq̄ ex materia: et rōnali tanq̄ ex forma cōstituit hō: ppter qd̄ dicit Boetius: q̄ sola spēs diffinit diffinitione. s. quiditatuā que indicatū rei essentia: et dat per genus et differētiā: q̄ sola spēs spālissima uel subalterna habet genus et differētiās. **V**enus tñ generalissimū pōt diffiniri diffinitioe largesumpta: que dicit descriptio uel diffinitio quid nominis per quā exprimit uel notificat quid importatur per nomē. **A**d euidētiā p̄dictorū notādū q̄ est quedā opinio ponēs q̄ in reb⁹ materialib⁹ materia nō est pars quiditatis specificē. qd̄ pbat: tñ q̄ 5° metaphysice dicit q̄ oēs partes diffinitionis sunt forme. Itē 2° de aīa et alibi frequēter notat philosoph⁹ formā q̄ quid est rei. **S**ed hāc opinio nō probat doctor aquilinus Scot⁹. xxiij. di. 3. sen. Est enim cōtra philosophū 7° metaphysice dicentē q̄ materia est pars speciei. Spēm autē dico q̄ quid erat eē. Itē 8° metaphysice dicit q̄ oīs diffinitio habet quid et quale: et hoc oportet eē ut materiā: illud vō ut formā. Materia ergo nō p̄tra per differētiā idiuidualē absolute accepta et vniuersaliter: que est pars potēcialis illius cuius est p̄tinet ad quiditatē specificā rei materialis. qd̄ pbat tali rōne: q̄ res materiales in sui eēntia includūt causas intrinsecas. s. materiā et formā. ergo in eārū diffinitioe debet poni materia: cōsequētia patet: q̄ diffinitio indicat totā quiditatē diffiniti siue essentia. **E**t tñc ad auctoritatē qñ dicit q̄ oēs partes diffinitionis sunt forme. Dico q̄ nō sunt forme sibi inuicē comparate: sed respectu diffiniti: q̄ de ipso formaliter seu quiditatuē predicant. Est enim quiditas forma totius et nō partis. et ideo que spectāt ad quiditatē dicunt formaliter et quiditatuē p̄dicari. **A**d aliā dico q̄ forma dicit qd̄ quid est nō quin materia cōcurrat. S3 hoc dicitur appropriate eo q̄ forma est principalior causa et completiua diffinitionis et quiditatis: q̄ itaq̄ forma est principalior in diffinitione: q̄ etiaz quiditas est formatorius: hinc est q̄ sepe diffinitio dicit rō formalis. Oīa etiā inclusa in diffinitione quiditatuā: siue sint genera: siue differētie usq̄ ad ens inclusiue pōt dici formalitates uel quiditates. De hac materia vide 7° metaphysice. **E**st insup quedā opinio ponēs cōceptū generis nō esse aliū a cōceptu speciei. **A**n dicit isti q̄ genus et species siue differētia solum differūt penes modos seu rōnes cōcipiēdi eūdē cōceptū: q̄ genus dicit eēntiā sub esse indeterminato et per modū determinabilis. Differentia autē dicit ipsam sub rōne determinatā et cōducit ad esse determinatū speciei. Et p̄batur per

philosophū septimo metaphysice. **G**enus nihil est p̄ter eas que sunt generis spēs. Itē in eodē 7° dicit q̄ differētia est tota substantia rei. **S**3 ista opinio nō est uera s̄m doctorē aquilinu Scotū ibidem probat per Auiē. 5° metaphysice. ubi dicit q̄ l3 genus et differentia p̄dicent de toto. i. de specie per se nō tñ significāt totū per se. sed genus significat materiale et differētia formale: utrūq̄ significat partes. **C**ōfirmatur q̄ cōceptus generis est aliū a p̄ceptu differentie: sicut materiale est extra formale. ergo est aliū a cōceptu speciei: sicut partialis a totali q̄ species essentialiter et formaliter includit utrūq̄. probat antecedēs quia differētia nō participat genus nec cōuerso. Sūt enim omnino alterius rationis cū genus includat differētiās superiores nō autē differētia. **A**d probat: q̄ s̄m philosophū 7° metaphysice. Oīs diffinitio datur per genus primum et differētiās intermediās usq̄ ad ultimā: uel per genus proximū et differētiā ultimā specificā. Si primo modo sequit negatio. Si enim differētia inferior includit formaliter superiorē includet oēs intermediās. **E**rgo oēs ponant in diffinitione idē bis dicit. Si secūdo modo adhuc sequit idē: quia genus proximū includit suā differētiā cōstitutiuā. Si ergo ultima differētia eam includit sequit q̄ bis dicit. De quo peramplius vide. xj. di. 4. sen. Scoti q̄. iij. **E**x predictis patet q̄ cōceptus generis est aliū a cōceptu speciei. Et si querat quid determinate cōcipitur per genus et differētiā. **R**espondeo q̄ per differētiā cōcipit ultimus actus quo species est id qd̄ est cōpletuē. Et per genus cōcipit potēciale respectu illius actus. hoc declarat sic: quia 7° metaphysice dicitur q̄ sicut rō. i. diffinitio se habet ad rem: sic partes diffinitionis ad partes rei. In specie autē que proprie diffinit nō sunt nisi due per se partes essentielles. s. actus ultimus quo spēs est illud qd̄ est: et potēciale respectu illius actus ultimi. **D**ifferentia ergo ultima specificā a qua est unitas rei et diffinitionis cōpletuē includit per se precise de suo per se intellectu actū ultimus in re que est causa unitatis realis cōpleta. **G**enus autē proximū precise includit per se proximū potēciale respectu illius actus. **N**e autē habeamus ponere cōcept⁹ generis et differētie esse ficticios. oportet q̄ eis cōrespōdeāt aliqua in re distincta ex natura rei circūscripta omni operatione intellect⁹. **S**ed talis differentia habet gradum s̄m quem genus et differētia pōt sumi ab alia et alia re: si sint diuersę forme: puta in homine: ita q̄ ab vna sumat genus: et ab alia differentia. ul pōt sumi ab alia et alia realitate: puta si sit species simplex ut albedo. **P**rimo modo dicit differētia realis. 2° modo vō dicitur differentia formalis utraq̄ tamē ex natura rei. **A**d p̄mū in oppositū dico q̄ secūda auctoritas allegata truncat. **A**n additur in fine eius: aut si est: est quidē ut materia. Et hec pars diffinitiuē est uera: ut declaratū est. **A**d secūdū dicendū q̄ philosophus nō intēdit q̄ differētia ultima sit tota substantia rei nisi cōpletuē ut dictum est.

De proprio.

Propriū dicitur ādupliciter. **U**no modo dicitur propriū quod cōuenit soli sed non omni. ut esse grāmaticum. **S**ecundo modo dicitur propriū quod conuenit oī sed nō soli: ut est bipedē. **T**ertio modo

modo dicitur propriū quod conuenit oī
 ⁊ soli sed non semper: ut canescere in senectu-
 te. Quarto mō dicitur ppriū quod conuenit
 oī et soli et semper: ut risibile iest hoi omni et
 soli speciei et semper. Homo enim dicitur ri-
 sibilis non eo qd semper actu rideat: sed quia
 aptus natus est ad ridendum. et propriū hoc
 modo sumptum est vnum de quinque predi-
 cabilibus. Et diffinitur sic ab aristotele. pro-
 prium est quod conuenit omni ⁊ soli ⁊ semp
 ⁊ conuersim predicat de re ⁊ nō indicat quid
 est esse rei. ut risibile inest homini nō indicat
 quid est esse rei ponit in diffinitione pprii ad
 differentia diffinitionis que cōuersim predi-
 catur de re ⁊ indicat quid est esse rei. substantia
 animata sensibilis cōuertitur cum aīa et in-
 dicat esse eius: quia oīs diffinitio datur per
 substantia. Omne enim supius est de essen-
 tia sui inferioris. Diffinitio enim diffinit sic
 ab aristotele. Diffinitio est oīo quid est eē rei
 significās. ppriū autē nō indicat qd est eē rei.

Quā auctor determinauit de differentia
 p que predicat in quale essentialiter: hinc conse-
 quēter determinat de pprio quod predicat
 in quale accidentale. Et prius determinat de pprio
 quod habet causam necessariam: ⁊ cōsequitur natu-
 ram specificā qd de accidentē quod cōsequit indi-
 uisum: ⁊ nō habet causam necessariam in subiecto
 ponunt autē quatuor modi pprii. primo modo di-
 citur propriū quod inest soli speciei. s. nō omni con-
 tēto sub illa specie: ut esse medicū inest soli hoi: sed
 nō omni indiuiduo. Hoc autē est uerū de medicina
 acq̃sita per artē uel experiētia. Multa enim aīalia
 utuntur medicina: ut sumēdo herbas uel alia sibi uti-
 lia per instinctū nature. secundo mō dicitur propriū
 quod inest omni: s. nō soli. hoc est oī indiuiduo ali-
 cuius speciei: ut esse bipedē cōuenit omni hoi s. m
 cōmunē cursū nature: s. nō soli quia etiā inest au-
 bus. Et l. aliqui homines nascant solū cum vno pe-
 de uel pluribus hoc est per accidēs ex corruptiōe de-
 fectu: uel ex superabundātia materie. nec est ex intē-
 tione particularis nature: s. nō sit preter intentum
 nature vniuersalis. Tales enim defectus nō p̃mit-
 tit deus sine causa: ut enim ait plato in thimeo. Nil
 est sub sole cuius ortū legitima causa ⁊ ratio nō
 p̃cesserit. tertio mō dicitur propriū quod inest omni
 ⁊ soli s. nō semp: ut canescere puenit hoi ⁊ oī ⁊ soli s.
 nō semp: q. nō nisi in senectute. Est enim canicies
 quoddā accidēs humano attributū capiti: q. homo
 inter cetera animātia s. m proportionē corporis sui
 magis habet de cerebro. Cum igitur cerebrū sit frigi-
 dissimū membz aīalis: in humano capite plus erit
 de frigiditate que est causa caniciei. Causat enī ex
 supabundantia humide frigiditatis. hoc autē vni-
 uersaliter cōtingit in senectute: q. senes sunt frigidi
 ⁊ humidi. Et l. aliqui senes nō canescāt: habent ta-
 men aptitudinē: ⁊ si diu uiuēt reducerent ad actū
 l. enim canes ⁊ aliqua aīalia aliquādo in pilis albe-
 scant: hoc tamē nō proprie dicitur canicies: sed deal-
 batio cuius accidat in alijs mēbris a capite. Et ideo
 dicendū est de iuuenibz quibz hoc aliquādo accidit
 q. hoc nō est in eis ex cōmuni cōcursu nature: sed ex

aliquo accidente. quarto modo dicitur ppriū qd inest
 omni soli ⁊ semp. ut risibile est pprie ppriū homi-
 ni: nō qd actu semp rideat: sed q. est aptus ad riden-
 dū: l. aut in homine sit aptitudo ad canescendū uel
 ad sciendū: nō tamē talis sicut ad ridendū: q. nō ita
 pōt reduci ad actū: ut pueri in infantia rident actu:
 nō tamē hebēt actualē scientiā uel caniciē de cōmu-
 ni cursu nature. hoc quarto modo ppriū est vñ de
 quinque pdicabilibz. Et diffinitur sic. ppriū est qd
 soli inest: ⁊ cōuersim pdicat de re: ⁊ nō indicat quid
 est esse rei. Inest enim ppriū soli sp̃ei: ⁊ de ipsa con-
 uertibiliter predicat: ut oīs homo est risibilis: ⁊ oē
 risibile est homo: ⁊ nō indicat essentiā rei: sicut diffi-
 nitio quiditatiua que datur per genus ⁊ differentiā
 que sunt de essentia speciei. propria autē passio non
 est de diffinitione quiditatiua alicuius que indicat
 rei essentiā. Et ideo bene pōt dici quiditas q. indi-
 cat quid est res. Ipsa enim rei entitas s. m. Scoti. j.
 q. quolibetoz cōgrue dicitur essentia que est rō essen-
 di. s. m. enim Augustinū 7° de tri. qd est sapientie sa-
 pere: hoc est essentie esse. Essentia enim est illd quo
 res habet esse. Essentiale autē dicit qd per se inclu-
 dit in essentia: quēadmodū in cōposito reali mate-
 ria ⁊ forma dicunt sibi essentialia. ⁊ in cōposito ra-
 tionis siue in ipso diffinito genus ⁊ differentiā dicun-
 tur partes essentielles rōis siue rei diffinitae. Et ta-
 le essentialē distinguit cōtra accidēs per se sicut pro-
 priū: ⁊ accidēs per accidēs sicut cōmune. Et no-
 tandū q. ppriū habet rationē cōmunis ⁊ ppriū per
 compositionē ad diuersa. Est enim ppriū ipsi spe-
 cieī cui inest soli ⁊ cōmune est ipsis indiuiduis respec-
 tu quoz habet rationē pdicabilis. Sūt autē propi-
 um ⁊ species distincta pdicabilia: s. enim utrūq. p-
 dicet de indiuiduis. sp̃es pdicat de ipsis in quid et
 essentialiter. propriū in quale ⁊ accidentaliter.

De accidente.

Cidens est quod adest uel abest sub
 a iecto preter subiecti corruptiones: ut
 album nigrū. hec enim possunt adest
 se ⁊ abesse preter subiecti corruptionem. Ali-
 ter diffinitur sic. Accidēs est quod nec est ge-
 nus nec species nec differentia nec propriū
 inest autem rei uel sic: accidens est quod con-
 tigit eidem inesse ⁊ non inesse: ut album ni-
 grum sedere. Et de his duabus diffinitio-
 nibus ultimis dicit aristoteles q. secūda me-
 lior est q. prima: quia ad cognoscendum pri-
 mam oportet scire quid sit genus quid spe-
 cies quid differentia quid propriū. Secū-
 da autem per se finita est ad cognoscendum
 quid per eam dicitur. Accidentiū aliud se-
 parabile aliud inseparabile. Separabile est il-
 lud qd pōt separari a subiecto: ut albū nigrū
 sedere ⁊ huiusmodi. Inseparabile est quod
 non potest separari a subiecto: ut nigredo in
 coruo ⁊ albedo in cigno. Non tamen est con-
 tra diffinitionem qua dicitur q. accidens est
 qd adest ⁊ abest p̃ter subiecti corruptionē: q.
 ut uult porphirius coruus potest intelligi al-
 bus ⁊ ethiops nitens candore preter subiecti
 corruptionem. Accidentiū aliud cōmune

aliud proprium. Commune ut albu nigrus proprium ut albedo foris cimitas platonis

Prius hic consequenter determinat de acciden-
te qd non inest convertibiliter. **C** Ad cuius eni-
dētia notādū qd accidēs potest capi dupliciter. vno
modo pro oī illo qd nō est de diffinitione quiditati-
ua alicuius: et sic nō sumit in pposito. **P**ropriū enīz
hoc modo est accidēs cū nō sit de rōne quiditativa:
scilicet spēs. Alio modo sumit accidēs pro eo qd ac-
cidētaliter pfcit illud qd existit in se pfectū: nec sic
accidēs necessario psequit subiectū: sed inest rei cō-
tingēter. et sic sumit in pposito: et sic est distinctū pre-
dicabile a ppro. Est autē eius diffinitio hic assigna-
ta a porphirio. alie vō diffinitiones psequētes sunt
Alri. quarū prima est hec. Accidēs est qd nec est ge-
nus: nec spēs: nec differētia: nec ppro: inest autem
rei: in qua diffinit accidēs per cōpositionē ad alia
pdicabilia. Accidēs enim nō est genus: nec species
nec differētia cū illa essentialiter pdicent de substā-
tia: accidēs aut nō. nec est propriū qd per se inest sub-
iecto: cū pncipia eius intrinseca necessario psequat
Sed accidēs hic diffinit inest ptingēter rei cuius
est accidēs. **C** Et notādū qd illud qd hic dicit: qd ac-
cidēs nec est genus nec spēs et intelligit per cōpo-
sitionē ad illud cuius est accidēs. **R**espectu enī suo
rū inferior accidēs bene est genus: sicut color est ge-
nus ad albedinē et nigredinē. **C** Secūda diffinitio
Alri. est qd accidēs est qd cōtingit eidē inesse et nō in-
esse: que quasi est eadē cū illa que dat a porphirio.
Unde illa que dat a porphirio videt eē accepta ab
Alri. l3 sub alijs vbis ponat. nec tñ auctor est nuga-
torius: qz has diffinitiones recitat tanqz a diuersis
editas.

C Sed cōtra pdicta arguit tripliciter. **P**rimo sic.
diffinitio accidētis puenit alijs a diffinito. ergo nō
est bona. psequētia est nota. pbat antecēdes de aīa
rōnali que adest corpori et abest pter eius corruptio-
nē. Itē videt qd accidēs nō sit pdicabile vel vniuer-
sale: qz accidēs est hic et nūc. ergo nō est vniuersale.
antecēdes est notū: pbat cōsequētia: qz vniuersale
est ubiqz et semp ex primo posterior. Itē mors et cō-
bustio sunt accidētia et tamē nō pnt adesse subiecto
pter eius corruptionē. **C** Rñdeo ad primū et dico qd
aīa l3 separata a corpore remaneat forma mixti s3
Scoti. xi. di. 4. sen. q. iij. in solutione ar. sci thome
tñ nō remanet in esse pfecto et quieto. Nullus enim
corpus mixtū aīale habet simpliciter esse perfectū
et quietū recedēte anima: immo est statim in conti-
tendētia ad resolutionē sui ad elementa: qz qualita-
tes cōsequētes talē formā mixti sunt corrupte fm il-
lū gradū fm quē cōsequunt eam in esse pfecto et qe-
to. Alia etiā nō inest corpori sicut forma accidētalīs:
cū ex ipsa et corpore cōstituat vñ ens per se: nō aut
ex subiecto et antecēdere. **C** Ad secūda dicit qd vni-
uersale nō dicit esse ubiqz et semp positivē: ita qd
sit in quolibet loco et tēpore: sed dicit esse ubiqz ne-
gativē: quia nō determinat sibi locū nec tēpus: et sic
accidēs in cōmuni bene est ubiqz et semp. **C** Ad ter-
tiū posset dici qd mors et cōbustio nō sunt pprie acci-
dētia: ut hic sumit accidēs. accidēs enim in pposi-
to ut pmissum est dicit qd pfcit accidētaliter illud
qd existit in se pfectū. Mors autē et cōbustio non
sunt huiusmodi: qz cū sint corruptiones non sunt en-
tia positivae sed sunt vinationes entis. aliter pōt di-
ci qd mors non possit subiecto adesse pter subiecti

corruptionem bene tamen abest absqz subiecti cor-
ruptione: vnde accidēs dicit qd adest et cuius pntia
subiectum nō constituit: vel qd abest pter subiecti
corruptionem: et cuius absentia subiectum non de-
struit ita qd ly pter construif cum abest et non cum ly
adest.

C Consequenter auctor diuidit accidēs: qz quoddam
est separabile qd videlicet habet causam variabilem
in subiecto: ut albedo vel sedere in homine. qd qui-
dē dicit separabile nō qd remaneat separatū a subie-
cto. accidēs enim nō pōt manere sine subiecto na-
turaliter: l3 bene vñte diuina: sicut in sacramēto al-
taris remanet albedo sapor et quātitas panis substā-
tia panis nō remanēte. Sed dicit separabile qz de
facili pōt corūpi subiecto remanēte. accidēs vō in-
separabile dicit qd de facili nō pōt separari a subie-
cto: qz habet causam in subiecto firmā et radicātam
ut nigredo in coruo. Coruus enīz est cōplexionis ca-
lide: qz calor intēsus adiut humiditatē et causat ni-
gredinē. Et si arguas qd ponere accidēs inseparabi-
le repugnat diffinitioni accidētis in qua dicit qd ac-
cidēs est qd adest et abest pter subiecti corruptionē.
Rñdet porphirius qd nigredo separat a coruo per
intellectū dices: qd coruus pōt intelligi albus et et hi
opsnites cādore. Sed cōtra. Intellectus semper est
uerus fm Alri. 3. de aīa. Si ergo nō pōt nigredo se-
parari a coruo nō poterit intelligi albus. **C** Rñdet ad
istud qd coruus dicit posse intelligi albus: qz pōt na-
tura corui intelligi nō cōintellecta nigredine. Sed
ista rñtio nō satisfiat: qz sic etiā pōt intelligi subie-
ctū nō cōintellecta ppria passione: cū nō sit de eius
quiditate vel essentia: et sic quo ad hoc nō eēt differē-
tia inter accidēs inseparabile et ppriā passionē. Di-
co ergo qd coruus pōt intelligi albus: nec intellectus
erit falsus: qz nō implicat cōdictionē corui eē albus.
Alī accidēs nō dicit inseparabile: quia nullo modo
possit separari: s3 qz nō facilliter separat. **P**osset enī
tollī illa itētio caloris que est causa nigredinis a cor-
uo: et tamē adhuc remaneret coruus. Alī ponūt qui-
dā qd si oua corui vñta sanguine anseris ponerētur
in loco frigido: et ibi fouerent a coruo inde generārē-
tur corui albi. nō sic de ppria passione. Implicat enī
cōtradictionē fm Scoti. xij. di. 4. sen. subiectū esse si-
ne ppria passione: qz tūc cōclusio demonstrationis in
qua pdicaf passio de subiecto esset cōtingēs: et tūc
scitētia nō esset de necessarijs et impossibilibz aliter
se habere. Qd est falsum ex pmo posterior. **C** S3
cōtra hoc arguitur dupliciter. pmo sic: Subiectum
est prius ppria passione cum ipsa oriā a principijs
eius essentialibz. ergo pōt esse sine ea. pbat psequē-
tia: quia pū pōt esse sine posteriori. Itē subiectū est
causa extrinseca passionis. ergo pōt esse sine ea. pro-
bat cōsequētia: quia deus pōt supplere causalitatem
cuiuscūqz cause extrinsece. **C** Rñdeo ad primū qd
dicit qd prius pōt esse sine posteriori. Dico qd verus
est qd eoz nulla est cōnerio necessaria fm Scoti. iij.
di. 3. sen. Subiecti autē et pprie passionis est neces-
saria cōnerio cū ipsa oriā a pncipijs intrinsecis sub-
iecti. Unde sicut subiectū nō pōt esse sine suis pnci-
pijs essentialibus: sic nō pōt esse sine sua ppria pas-
sione que huiusmodi pncipia necessario cōsequitur
C Ad secūda per idē dico qd deus potest supplere
causalitatem cuiuscūqz cause extrinsece quando esse-
ctus non sequitur necessario talem causam.
C Diuidit ulterius auctor accidēs in cōmune et pro-
priū. Accidēs commune sicut albedo in cōmuni.
propriū

proprium vo sicut albedo fortis uel eius sumitas. ⁊ accidēs ppriū hoc modo dicitur propriū indiuidui. Est autē alia diuīsiō accidētis in accidēs cōmune: qđ dicitur accidēs per accidēs: qđ uidelicet nō habet causam necessariā in subiecto: ⁊ in accidēs ppriū subiecti qđ dicitur accidēs per se: ⁊ sic accidēs cōmune distinguit cōtra ppriā passiōē. accidēs cōmune hoc modo est pđicabile distinctū ab accidēte pprio

De predicabilibus in cōmuni.

Commune est autē omnib⁹ qnq; predicabilibus de pluribus pđicari. differunt autē genus ⁊ species: quonias genus de pluribus pđicatur qđ spēs ⁊ qđ alia predicabilia ⁊ per hoc differt ab alijs. Differentia autē differt a genere qm̄ genus pđicatur in quid. differentia vo in quale. Itē differentia differt a specie eo qđ pđicatur de pluribus speciebus: species vo nō. Similiter differentia differt ab accidēte: qđ accidētia suscipiunt magis ⁊ minus intensiōē ⁊ remissiōē differentia vo non suscipit magis neq; min⁹. Differt autē species a genere: qđ genus cōtinet spēs ⁊ non cōtinetur ab eis. Species autē differt a differentia qđ de pluribus differentijs bene constituit vna species ut iste differentie rōnale mortale cōiunguntur ad cōstitutionē hui⁹ speciei hō. Species vo nō coniūgitur spēi ut gignat aliā speciē. Quēdā enim particularis equa cui dā particulari asino p̄misceatur ad muli generationē s; nō equa et asinus in cōmuni. Spēs autē differt a pprio qđ species natura prior est pprio: propriū vo posterius est specie. Diciterea quoz termini et diffinitōes sunt differentes ipsa sunt differentia ergo spēs et propriū sunt differentia. Species autē differt ab accidēte qđ spēs pđicatur in quid: accidēs vo in quale ul⁹ quomodo se habet. Species etiā natura prior est accidēte. Omne enim accidēs natura posterius est suo subiecto. Propriū autē differt ab accidente qđ propriū de vna sola spē pđicatur cuius est propriū. Accidēs vo de pluribus speciebus. et accidēs primo inest indiuiduis et per posterius generibus et speciebus. non enim dicitur homo aut aīal currat nisi qđ sortes uel plato currat. propriū autē primo cōuenit speciei et per speciē cōuenit indiuiduis. Itē genus differentia species propriū equaliter participatur ab oībus de quibus pđicatur. accidens vo non. s; suscipit intensiōē ⁊ remissiōē. Item genus. differentia. species. propriū. vniuoce pđicatur. accidens autem non pđicatur vniuoce s; denotatiue. Pđicari autē vniuoce est pđicari fm̄ vnū nomen et rationem vnā fm̄ illud nomen sumptā. ut hō secundū vnū nomen pđicatur de sorte et platone. ut sortes est hō: plato est homo. et ra-

tio eius secundū illud nomen est vna. ut aīal rōnale mortale. Et ob hoc ens nō potest esse genus quia s; secundū vnū nomen pđicatur de pluribus non tñ secundū vnā rōnem. Ratio enim entis secundū qđ dicitur de substantia: est ens per se. secundū autem qđ dicitur de alijs nouem predicamentis est ens in alio. et sic pđicatur secundū diuersas rationes et ideo nō pđicatur vniuoce s; potius equi-uoce aut multipliciter. Pđicari autem equi-uoce est pđicari vno nomine et rationibus diuersis secundū illud nomen sumptis: ut canis vno noīe pđicatur de cane latrabili si- dere celesti et pīce marino. ratio autem secundū illud nomen nō est eadem omnibus sed alia et alia. Denominatiua dicuntur quēcūq; ab aliquo solo casu sunt differentia. et fm̄ illud nomen habent appellationem: ut a grāmatica grāmaticus: a fortitudine fortis. Unde grāmatica et fortis predicantur denominatiue. ergo accidens denotatiue dicitur pđicari.

Ic auctor cōparat pđicabilia ad inuicē. Et primo dicit qđ oīa pđicabilia in hoc cōueniunt qđ pđicant de plurib⁹. Deinde ponit quomodo differunt ad inuicē. Et pmo cōparat genus ad alia dicens qđ in hoc differt ab alijs: qđ pđicatur cēntia liter ⁊ in quid de plurib⁹ qđ alia que sub ipso cōtinetur. Cōsequēter cōparat differentia ad alia dicens: qđ differentia differt a genere. Genus enim pđicatur in quid: differentia vo in quale. Itē differt a specie et pprio: qđ pđicatur de plurib⁹ differentib⁹ specie: illa autē nō. Itē differt ab accidēte qđ accidens suscipit magis ⁊ minus: differentia autē nō. de quo magis videtur in pđicamentis. Si querat quare auctor hic pmo agit de differentia qđ de specie: cū in pcedētib⁹ fecerit oppositū. Rēspōdeo qđ hic agit de differentia qđ genus ⁊ differentia sunt pncipia speciei. Pncipiū autē est p̄s pncipiatō. In pcedētib⁹ vo post genus tractauit de specie: qđ genus ⁊ spēs sunt correlatiua que ex se mutuo cognoscunt. Est autē cōmune speciei ⁊ differentie fm̄ porphiriū semper adesse his que eoz naturā participāt. Sor. enim semp est hō ⁊ semp est rationalis. Ex quo patet qđ nullo homine existēte. ista est uera. sor. est hō. fm̄ enim doctorem aquilinū. f. Sco. xij. di. 3. sen. pđicatio superioris de inferiori est uera: s; inferioris nō existat. Cuius ratio est qđ superius est de cēntia inferioris: ⁊ sic ipsorum necessaria est habitudo. ⁊ ideo cōcepto sorte accipitur hō siue sit siue nō. vñ non sequitur sor. est hō. ergo sor. est: qđ ab est tertio adiacēte ad est secundū adiacens nō ualet cōsequētia nisi in pđicationib⁹ accidētalib⁹. **I**n sup cōparat auctor spēm ad alia pđicabilia dicens qđ spēs differt a genere: qđ genus cōtinet species suas sicut totū vniuersale partes subiectiuas: ⁊ non cōtinet ab eis supple hoc modo. bñ tñ cōtinetur ab eis sicut partes cēntiales cōtinent a toto essentiali: cū superiora sint de esse inferior: ut dictū est in pcedētib⁹. Differt etiā spēs a differentia cū ex plurib⁹ differentijs possit fieri vnū ⁊ nō ex plurib⁹ speciebus. Dēs enim differentie collaterales p̄tinent in eadē specie ut corporeū animatū sensibile rōnale in beīe. Et si arguat qđ ex duob⁹ existētib⁹ actu nō fit vnū per

se ex 7° metaphysice. differētie vō habent rationes actus et forme. Rñdeo q̄ uerū est qñ sunt in actibus ultimatis et nō carēt pfectiori actualitate: sed sic nō est in pposito: q̄ differētie priores sunt potētiales respectu ultime differētie: sicut materia prima cuz oibus formis pcedētibz est potētiale respectu ultime forme per quā pncipaliter est esse cōpletū totius cōpositi s̄m. Sco. doctorē subtilē. rj. di. 4. sen. Nō sic autē ex duabz speciebz que hñt eē in actu cōpleto fit tertia spēs. bñ tñ duo indiuidua diuersarūz specierū cōcurrūt ad generationē alterius indiuidui: ut ex cōmūitide particularis eque cū asino generat mulus. Nō tñ pstituit mulus eēntialiter ex illis duabus speciebz. sed est tertia spēs distincta ab ipsis. Et si arguas q̄ generās debet assimilari generato. ergo equus generās et mulus generat sunt similes in specie. Rñdeo q̄ inter generās et generatum aliqñ est similitudo formalis et in forma specifica: ut inter hominē generantē et hominē generatū: ubi. s. est generatio vniuoca. aliqñ vō in forma cōmuniōri: ut in pposito. Equus generat muluz quibz forte est aliqd genus cōmune: puta in mētū uel aliqd tale in quo cōueniūt. ut dicit Alri. 7° metaphysice. aliqñ autē inter generās et generatū est tñ similitudo vñualis: cū generās habet in se vñualiter tñ formā quaz pducit et nō formalit: ut cū sol generat calozē in medio. Spēs autē differt a pprio: q̄ spēs est prior natura ppria passione. Ubi sciendū q̄ pñs natura aliquādo dicit a quo aliud depēdet: posterius vō natura qd depēdet ab alio: q̄ ergo ppria passio depēdet a subiecto: ideo subiectū naturaliter est prius ppria passione siue pprio: nō tñ est prius tēpore cū sint idē realiter nec separant generatione nec corruptione. q̄ etiā spēs et ppriū differāt pbat auctor: q̄ eoz termini siue diffinitiones differūt. Dicit autē diffinitio terminus per quādā similitudinē. q̄ sicut terminus terminat rē cuius est terminus et includit totāz eēntiā ipsius: sic diffinitio claudit totā substantiā illius cuius est diffinitio. Differt etiā spēs ab accidēte q̄ spēs p̄dicat in quid: accidēs vō in q̄le. Circa qd notandū q̄ accidēs bene p̄dicat in quid de suis inferioribz: ut color de albedine: sed dicit p̄dicari in quale de illis quoz est accidēs. Dicit etiāz accidēs p̄dicari in quo modo se habet: sicut in p̄dicamento relationis. ut si querat quomodo se habet for. ad platonē. Rñdetur sicut pater ad filium. Differt etiā spēs ab accidēte: quia est prior naturaliter ipso. Demū cōparat auctor ppriū ad accidēs. De differētia enim pprii a genere et specie et differētia satis dictū est in pcedentibz. differt autē ppriū ab accidēte: q̄ ppriū de vna sola specie p̄dicat: accidēs vō de pluribz spēbus. Itē accidēs pñs inest indiuiduis et per posterius generibz et speciebz. Nō enim hō uel aīal currit: nisi q̄ for. uel plato currit. ppriūz vō per pñs inest spēi: et per spēm inest indiuiduis. vñ risibilitas prius inest homini accipiēdo in eē pmo: pro eo qd inest alicui s̄m q̄ ipsum: seu per rationem propriā et nō per aliud. sed alijs per ipsuz. Sorti autē nō inest pmo q̄ nō inest ei in quātū for. sed in quantū homo. Itē genus spēs differētia et propriū vniuoce p̄dicant. accidēs vō nō p̄dicat vniuoce s̄z denominatiue. Ad cuius emēdētā sciendū q̄ p̄dicatio vniuoca est p̄dicatio per se: denominatiua vō stricte sumpta est p̄dicatio per accidēs. Notandi sunt modi dicēdi per se: de quibz agit Alri. pmo posteriorū. Primus modus est quando diffinitio uel pars

diffinitionis p̄dicat de diffinito: ut homo est aīal rationale. Secundus modus est qñ ppria passio p̄dicat de subiecto: ut hō est risibilis. Tertius non est modus p̄dicādi: sed essendi s̄m. Sco. in plogo pmi sen. questione de p̄ari. Unde hoc modo aliquid dicitur esse per se. i. solitarie. Quartus modus est quando in subiecto includit prima ratio inherētie p̄dicari: l̄z nō necessaria inherētia aut uolūtas vult et calidū calefacit. Itē enim l̄z sunt ptingētes tñ sunt immedie. Itē modus assignat sica. Scoto. vij. di. 3. sen. l̄z ab alijs aliter ponat. Itē notandū q̄ s̄m eē dē doctorē ibidē. Differētia est inter vniuoce p̄dicatū et vniuoce p̄dicari. Vniuoce enim p̄dicatū dicitur cuius cōceptus est in se vnus. Et hoc modo albi dictū de ligno et lapide est p̄dicatū vniuoce: et talis p̄dicatio est denominatiua. Vniuoce vō p̄dicari est qñ ratio seu diffinitio p̄dicati includit in diffinitione subiecti: sic nō p̄dicat albi de lapide: q̄ rō eius nō includit in rōne lapidis. p̄dicatio igit vniuoce pprie est p̄dicatio eēntialis seu in pmo modo dicēdi per se. Et sepe a doctore subtili uocat p̄dicatio formalis: q̄ p̄dicatū est de rōne formali seu diffinitione quiditativa subiecti. Et sic genus species et differētia p̄dicant de his in quibz essentialiter cōtinent. Sic autē sumēdo p̄dicari vniuoce ppriū nō p̄dicat vniuoce cū nō sit de diffinitione quiditativa illius cuius est ppriū. q̄ autē hoc dicit Petrus hispanus pōt dici p̄dicari vniuoce magis large sumēdo p̄dicationē vniuoce: q̄ videlicet nō est accidēs per accidēs: sed inest subiecto necessario et in secundo modo dicēdi per se: tñ q̄ l̄z non cōtineatur in subiecto suo essentialiter seu formaliter cōtinet tñ vñualiter: tñ etiā q̄ sepe pprie passionēs ponunt in diffinitionibz loco differentiarū essentialiū que plerūq̄ nos latēt: quas circūloquimur per ipsas passionēs. p̄dicatio denominatiua dicit illa in qua p̄dicatū dicit inesse subiecto in quādā adiacētia siue formali inherētia per quā formā subiectū denotat. ut hō dicit albus ab albedine. Et ista pprie dicit p̄dicatio per accidēs: et hoc tripliciter: ut habet pmo posteriorū. aliqñ enim accidēs p̄dicat de subiecto: uel subiectū de accidēte: aut accidēs de accidēte. et ad hāc pōt reduci p̄dicatio secūde intētionis in concreto de suo fundamēto. ut aīal est vniuersale: uel aīal est genus. pōt etiā reduci p̄dicatio fundamenti de intētionē: ut dicēdo nomē est uox uel genus est qd p̄dicat. i. intētio attributa ei qd p̄dicat: seu denominans id qd p̄dicatur. Large autē extēditur p̄dicatio denominatiua ad accidēs sumptū p̄ eo qd est extraneū a ratione alicuius: cuiusmodi est p̄dicatio generis de differētia et eōuerso. et idē dicitur de subiecto et ppria passione: sicut etiā dicit doctor subtilis. rj. di. 2. sen. q. 7. et q. iij. ar. 3° quolibetoz. Nō solū est p̄dicatio denominatiua accidētis ad subiectū sed etiā forme ad suppositū pprie nature. vnde ista est denominatiua et in pmo modo dicēdi per se. hō mo est animatus l̄z ista sit per accidēs. Corpus est animatū. p̄dicatio etiā denominatiua aliquando ab eodē doctore Scoto uocatur p̄dicatio formalis. Unde. v. di. pmi sen. dicit q̄ adiectiua vba et participia p̄dicantur formaliter: quia significāt formā per modū informātis: ideo denominatiue dicuntur de subiecto.

Declarat cōsequēter auctor: quid sit p̄dicari equoce dicēs q̄ p̄dicari equiuoce est p̄dicari vno noie et diuersis rōnibus sumptis s̄z illud nomē: ut canis

vno

uno nomine predicatur de animali latrabili pisce marino et celesti sydere. Non tamen dicit aliquam rationem seu diffinitionem aut conceptum ipsis commune. Dicit etiam quod ens non predicatur uniuoce de substantia et accidente: sed equiuoce: quia secundum diuersas rationes. quia ratio entis secundum quod dicitur de substantia est ens per se: secundum uero quod dicitur de accidente est ens in alio. Sequendo opinionem doctoris subtilis oppositum est dicendum: ut dictum est in precedenti capitulo de genere. Nec ratio auctoris cogit. Eodem enim modo posset probari animal dici equiuoce de homine et de equo arguendo: uidelicet quia ratio animalis secundum quod dicitur de homine est animal rationale: et secundum quod dicitur de equo est animal irrationale. Dico ergo quod sicut conceptus animalis qui dicitur de homine et de equo abstrahit a rationalitate et irrationalitate: sic conceptus entis qui dicitur de substantia et accidente abstrahit abesse per se et abesse in alio: nec hoc nec illud includit: sed est indifferens ad utrumque. Est autem alia predicatio qua utuntur theologi in diuinis que dicitur idetica. Ad cuius euidentiam sciendum quod essentialia in diuinis secundum doctorem subtilis. Scotum. i. q. quolibet rationis non distinguunt contra accidentale eo modo quo sumitur a philosophis. de quo dictum est capitulo de proprio: sed distinguunt contra notionale. unde quia essentia diuina est una numero in tribus personis illud dicitur essentialia: quod est simile essentie in modo predicandi et communitate reali. Et sic illa dicuntur essentialia que sunt communia tribus personis: ut potentia sapientia bonitas: et sic de alijs. Notionalia uero dicuntur illa per que notificat distinctio personarum diuinarum: ut paternitas filio spiratio: et sic de alijs. Et talia non sunt communia tribus personis. Ipsa autem essentialia sunt formaliter infinita. Notionalia autem non sunt infinita nisi ratione idetritatis cum essentia. Predicatio ergo abstracta de abstracto: ubi unum extremum uel ambo sunt infinita est uera idetica: ut sapientia est bonitas uel paternitas: quia infinitum idetritat sibi quodcumque compossibile. Quod sic probatur: quia infinitum non est compossibile. Omne enim quod potest cum aliquo componi potest esse pars et per consequens excedi: quia totum est maius sua parte. Non esset autem omnino incompossibile ad aliquod compossibile sibi in eodem supposito si non esset omnino idetritat: quia tunc esset ibi aliqua compositio saltem actus et potentie. Infinitum ergo idetritat sibi quodcumque compossibile. Ita autem paternitas est filio non est uera idetica: quia neutrum est formaliter infinitum: de quo magis habet uideri in theologia.

Incipit tertius tractatus de predicamentis.

Cognoscendum predicamenta quedam sunt necessario premittenda sine quorum cognitione nequaquam potest haberi cognitio predicamentorum. Eorum ergo que predicantur quedam sunt uniuoca: quedam equiuoca: et quedam denotatiua. Equiuoca dicuntur quorum solum nomen est commune: et ratio substantie secundum illud nomen est diuersa. ut aial significat animal uiuum et aial pictum. et nomen in eis solum est commune: et secundum illud nomen ratio substantie est diuersa. dicimus enim de leone picto in pariete. Ecce terribile aial: et de leone uiuo idem

dicimus equoce. Et de statuis regum dicimus. Isti sunt tales reges. et de his que adhuc regnant dicimus. Isti sunt tales reges sumendo nomen regis equoce. Uniuoca dicuntur quorum nomen est eadem et ratio substantie secundum illud nomen est eadem: ut hoc nomen animal est commune homini boui et leoni. et similiter ratio substantie secundum illud nomen est eadem. ut homo est aial. bos est animal. et homo est substantia animata sensibilis. et bos est substantia animata sensibilis. et sic nomen est commune eis: et ratio secundum illud nomen est eadem. nihil enim aliud est homo secundum quod est aial quam substantia animata sensibilis. et similiter bos. Denominatiua dicuntur quecumque ab aliquo solo casu sunt differentia et secundum illud nomen habent appellaciones. ut a grammatica grammaticus et a fortitudine fortis. differunt solo casu. i. sola cadentia que est a parte uocis et secundum illud nomen appellatione. Nomen enim denotatiuum debet conuenire cum nomine uniuoco in principio et differre in fine. ut a grammatica grammaticus. ab albedine albus.

Item determinat auctor de predicamentis: ubi sciendum quod predicamentum potest summi dupliciter. uno modo pro genere generalissimo cuiuscumque predicamenti. alio modo pro tota coordinatione predicabilium secundum sub et supra. Notandum ulterius quod metaphysicus tractat de predicamentis inquantum sunt quedam entia: logicus uero inquantum fundant secundum intentiones: cuiusmodi sunt subiecti et predicari. Ad declarationem autem predicamentorum premitit tres diffinitiones duas diuisiones et duas regulas que dicuntur ante predicamenta. Est autem ante predicamentum quedam notitia ualens ad cognitionem predicamentorum habendam. Premittit autem diffinitionem equiuocorum di. Equiuoca dicuntur quorum nomen solum commune est. et secundum illud nomen ratio substantie est diuersa: ut canis est equiuocum ad canem latrabilem piscem marinum et celestem syderis: quia solum nomen est eis commune non autem conueniunt in aliqua diffinitione sumpta secundum illud nomen canis: bene conueniunt in diffinitione corporis: et ideo notat dicitur secundum illud nomen. Notandum insuper quod duplex est equiuocum: uidelicet equiuocum equiuocum et equiuocum equiuocatum. Equiuocum equiuocum est dictio equiuoce plura importans. Equiuocum equiuocatum sunt ipse res equiuoce importate: secundum igitur quosdam hic diffiniunt equiuoca equiuocata non equiuocata. sed oppositum uidetur uerius: quia diffinitio non est rerum sed nominum. Unde 4° metaphysice dicitur quod ratio quam significat nomen est diffinitio. ponitur autem equiuoca dicuntur non equiuoca sunt: quia hoc modo sepe Ari. loquitur secundum opinionem antiquorum doctorum. Equiuoca ergo dicuntur. s. a doctoribus antiquis et ponit equiuoca in plurali numero ad denotandum pluralitatem huiusmodi equiuocorum. Item equiuocum equiuocum est duplex. s. a casu et a consilio. Equiuocum a casu est dictio plura eque significans primo ut canis. Equiuocum a consilio est analogum quod significat unam per comparationem ad aliud: ut animal significat animal pictum per comparationem ad animal uiuum. Ubi

sciendū qd analogū nō est mediū inter vniuocū et equiuocū: cū ipsa sint immediata: ut patet ex rōnibus ipsorū. Omne enim analogū est vniuocū uel equiuocū. Unde quedā analogā sunt equiuoca: ut aīal est analogū et equiuocū ad aīal viuū: et ad aīal pictū. Quedā vō sunt vniuoca: ut ens est vniuocū ad deū et creaturā substantiā et accidens: ut diffuse declarat doctor subtilis Scotus di. iij. et viij. pmi sen. l3 sit analogū ad ipsa cū accidēs habeat attributionē ad substantiā: et creatura ad deū. vnde l3 attributio sola nō ponat vnitatē vniuocationis: qz vnitās attributionis minor est vnitatē vniuocationis. Minor autē vnitās nō arguit maiore: tamē minor vnitās potest stare cū maiore: sicut que sunt vniū specie sunt vniū genere: l3 vnitās generis sit minor vnitatē speciei. Hoc patet per philosophū 1° metaphysice. ubi ponit ordinē essentialē inter species eiusdē generis qz ibi vlt^o q in quolibet genere est vniū qd est mēsurā aliorū. Mēsurā autē habet ordinē essentialē ad mēsurā: et tñ nō obstatē tali attributōe nullus negat pceptū generis eē vniū. Alterius sciendū q in diffinitionē equiuocorū nomē nō sumit put distinguitur ab alijs partibus orationis cū equiuocatio et vniuocatio nō solū reperiant in nomine sed etiā in vbo. sed sumit ibi nomē pro dictione. Itē notandū q substantia pōt capi dupliciter sū Arist. 5° metaphysice. vno modo put substat accidētib⁹: et sic est predicamētus distinctū ab accidētib⁹. Et sic nō sumit hic in pposito: cū equiuocatio reperiat in accidētib⁹. alio modo substantia sumit pro qualibet rei essentia seu quiditate: et sic sumit in pposito. Ratio etiā in pposito sumit pro cōceptu uel diffinitione. Unde ratio substantie dicit cōceptū uel diffinitio uel rei eēntia.

Consequēter auctor ponit diffinitionē vniuocorū dicens q vniuoca dicunt quorū nomē cōmune est: et sū illud nomē ratio substantie est eadē. ut hoc nomē animal est vniuocū ad hoīez et equū: qz eius ratio siue diffinitio. s. substantia corporea aiata sensibilis ipsis puenit. Et patet omnia que ponunt in diffinitione vniuocorū per ea que predicta sunt de diffinitione equiuocorū.

Deinde ponit diffinitionē denominatiuorū dicens q denominatiua dicunt quēcūqz ab aliquo solo casu differētia sunt. et sū illud nomē habet appellationē: ut a fortitudine fortis ab albedine albus. Circa qd notandū q denominatiua sunt concreta: et sunt duplicia: quedā in generibus accidentiū et quedā in genere substantie. Concretū in generibus accidentiū dicit qd importat subiectū cū accidente ut albu. Abstractū vō importat solū accidēs: ut albedo. Concretū vō in genere substantie sū Sco. v. di. pmi sen. importat naturā cū supposito: ut homo. Abstractū vō importat pēse ipsam naturā: ut hūmanitas. Denominatiua igit. i. cōcreta differunt ab ali quo. i. ab abstracto a parte uocis solo casu. i. sola cadentia seu finali terminatione uocis cū cōueniāt in principio ipsius uocis: uel sū Scotū. xj. di. 2. sentē. differāt solo casu: quia concretū importat cadentia uel dependentia accidētis ad subiectū uel forme ad suppositū qd denominat. Nō autē abstractū. Et ista differētia est in modo significadi. Notandū etiā q circa hoc est aliter dicendū sū grāmaticū et aliter sū logicū: quia enim grāmaticū cōsiderat nomina impositiones: ideo sū ipsum abstractū descendit a cōcreto: ut iusti ad iustitia sit iustitia. qz vō logicū magis cōsiderat ipsas res in quātū sunt fundamē-

ta secundarum intentionum: ideo sū ipsum cōcre tum denominatur ab abstracto. ut paries denomi natur albus ab albedine sibi realiter inherēte. Cōcretum igitur uenit ab abstracto. qz prius est rez eē sū se sicut significat per abstractū qz ipsa inesse alteri sicut significatur per concretū.

Orum que dicuntur quedā dicunt cum complexione. ut hō currit. quedā sine complexione ut homo uel currit. Sed prius q alterū mēbrū diuisionis huius subdiuidatur: distinguēdi sunt modi essendi in: qz necessarij sunt ad sequentes diuisionem cognoscendam: et ad ea que postea dicuntur. Primus igit modus essendi in: est quādo aliquid dicit eē in alio sicut pars integralis in suo toto. ut digitus in manu et paries in domo. Secundus modus eēndi in: est sicut totū integrale in suis partibus simul sumptis. ut domus in pariete tecto et fundamento. Tertius modus est sicut spēs in suo genere ut homo in aīali. uel vnum qd qz inferius in suo superiori. Quartus modus est sicut genus in specie ut animal in hoīe. uel sicut qdlibet supius in suo inferiori. Quintus modus essendi in dicitur sicut forma in materia et iste quintus modus subdiuidit. qz quedā est forma substantialis. ut aīa est forma substantialis hominis. quedā est forma accidentalis: ut albedo hoīs. et prima harū dicitur pērie inesse sicut forma in materia: ut anima in corpore. alia autē dicitur eē in alio sicut accidēs in subiecto ut albedo in pariete. Sextus modus essendi in est sicut aliqd est in sua causa efficiente. ut regnū in regēte. Septim^o modus eēndi in est sicut aliquid est in suo fine ut vītus in beatitudine. Octauus modus eēndi in dicitur sicut aliqd est in suo continente ut vinum in uas et locatū in loco. Nos autem octo modos eēndi in: distinguit aristotiles quarto phisicorū. Boetius aut assignat nouem qz subdiuidit quintus ut dictum est. vnde vītus. Insunt pars totum species genus et calor igni. Rex in regno. res in fine. locoqz locatum.

Deinde ponit auc. duas diuisiones: quarū pma est q corū que dicuntur quedā dicunt cū cōplexione: ut homo currit. quedā sine cōplexione ut homo. Circa quod sciendum q cōplera dicunt ea que cōplectuntur plures terminos uel dictiones. Est autem triplex complexio: scilicet rerum tantum: scilicet quando est vna uox simplex et plures res importate: ut album. Alia est complexio terminorum tantum: scilicet quando sunt plures termini importantes eandem rem: ut Marcus tullius. Alia est rerū et terminorum simul: ut in proposito. Dicit etiam in proposito tantum ualeat sicut per uoces proferri uel significari. Et si arguatur q hec diuisio nō sit bona: quia sū Boetū in libro diuisionum. diuisio debet dari per opposita: s3 incōplexū nō opponit cōplexo cum

Predicamentorum Ar.

cum sit eius pars. Respondeo qd incompletum cum sit quoddam cōcretū potest sumi dupliciter. scilicet formaliter pro ipsa ratione incompletiōis: uel materiali pro eo qd subest tali rationi. primo modo opponit completum. secundo modo non.

Ad declaratiōem autē secūde diuisionis ponit auctor octo modos essendi in: qui possunt haberi per hos uersus. Insunt pars toti spēs genus calor igni. Rex in regno res in fine locūq; locatū. Primo enim modo dicit aliquid esse in: sicut pars integralis in suo toto: ut paries in domo esse habet q; est aliqd ei? secundo modo sicut totū integrale in suis partib;: ut domus in recto in pariete et fundamēto: q; scilicet ex ipsis integritat. tertio modo sicut species in genere ut homo in animali: q; uidelicet sub ipso cōtinet. quarto modo sicut genus in specie ut aīa in homine: q; est pars essentialis eius. quinto modo sicut forma in materia: siue sit forma substantialis: ut aīa in corpore: siue forma accidentalis ut albedo in pariete. Est autem substantialis forma illa que dat esse simpliciter: siue esse substantiale. forma uero accidentalis que dat esse sibi quid: siue accidentale. Cognoscit autē forma substantialis ab accidentali sibi. Seco. xj. di. 4. sen. q. iij. articulo 1º circa finē. q; qd in pcedit in substantiālib; semper posterior est pfectior priorē. ut anima adueniens corpori est pfectior forma corporis. Quando autē deuenit ad accidentales sequēs est pfectior ultima pcedente. 6º modo dicit aliquid esse in: sicut in suo efficiēte ut regnū in regente. 7º modo sicut in suo fine. ut uirtus in beatitudine: q; uidelicet ordinat ad beatitudinem. 8º modo sicut uinū in suo uase: uel locatū in loco q; ab ipso cōtinet.

Primum que sunt quedā dicuntur de subiecto in subiecto uero nullo sūt. ut genera spēs substantiē et differentie earum que omnia dicuntur substantiē uniuersales extenso nomine substantia. ut homo aīa rationalis. Vici de subiecto prout hic sumit est superius dici de inferiori ut animal dicit de homine et hō de sorte et color de albedine. Et esse in subiecto sumitur sibi q; accidens est in subiecto. Alia uero neq; de subiecto dicuntur neq; in subiecto sunt ut indiuidua substantiē Alia dicunt de subiecto et sunt in subiecto. ut genera et species aliorū nouem predicamentorum dicunt de inferiorib; et sunt in subiecto sicut accidens in subiecto. ut color dicitur de albedine ut de inferiori: et est in corpore ut in subiecto. Alia uero in subiecto sunt et de subiecto nullo dicuntur. ut hec scientia est in anima ut accidens in subiecto: sed nō dicit de aliquo inferiori et iste color est in corpore ut in subiecto et non dicit de subiecto. Omnis enim color in corpore est.

Consequenter auctor ponit secūdam diuisionem dicens q; eorum que sunt quedam dicunt de subiecto: in subiecto uero nullo sunt: ut genera et species et differentie substantiē que dicunt de subiecto. i. de suis inferiorib;: et nō sunt in subiecto sicut accidens cum sint substantiē. Unde dici de subiecto ut hic sumitur est predicari de suo inferiori.

ri: ut homo de sorte et pla. Esse uero in subiecto est esse in aliquo sicut accidens in subiecto qd. scilicet inheret substantiē. Si arguit cōtra pdicta q; forma substantialis est in materia sicut aīa in corpore. ergo est in subiecto. Respondeo qd nō est in subiecto sicut accidens cum ex ipsa et materia cōstituat unū ens per se: non autem ex subiecto et accidente. Alia uero neq; dicuntur de subiecto nec sunt in subiecto: ut indiuidua substantiē que nō dicunt de subiecto cum non habeant aliqd inferius sub se neq; sunt in subiecto cum nō sint accidentia. Alia autē sunt que dicunt de subiecto et in subiecto sunt: ut genera et species nouem predicamentorum accidentiā que dicunt de subiecto. scilicet de suis inferioribus: et sunt in subiecto cum sint accidentia. Alia uero in subiecto sunt: de subiecto uero nullo dicuntur ut indiuidua de generibus accidentiā: ut hec albedo hec nigredo que sunt in substantia sicut in subiecto: et nō dicuntur de subiecto cum non habeant aliqd inferius sub se.

Contra hanc diuisionē arguitur sic: q; sibi Boetium. omnis bona diuisiō debet esse binēbris. Respondeo q; uerū est: s; adde uel reducibilis ad binēbrem. Et sic est in proposito. Mā incompleta significant substantiā uel accidens. Si substantiā uel uniuersalem uel particulāre: si uniuersalem sic est primus modus: si particulāre: sic est secūdus modus si accidens hoc est dupliciter: q; aut accidens uniuersale: et sic est tertius modus: aut particulāre: et sic est quartus modus.

Quando alterutrum de altero predicatur ut de subiecto quecumq; de eo qd predicatur dicitur omnia de subiecto dicuntur. ut fortis est homo homo est animal: ergo fortis est animal.

Alterius auctor ponit duas regulas quarum prima patet in littera. Ubi notandū q; hec regula habet ueritatem quādo est pdictio essentialis superioris de inferiori. Et hoc notat per illud quod dicitur ut de subiecto. Et ideo si arguat. forte est homo hō est spēs. ergo forte est species. Non ualet q; cum species sit secunda intentio et ens rationis nō predicatur essentialiter de homine.

Diuersorum generū et non subalternatiz positorum diuerse sunt species et differentie ut animalis et scientiē que sunt diuersa genera. Differentie enim animalis sunt rationale irrationale. diuiditur enim per has differentias: ut animalium aliud rationale aliud irrationale. differentie autem scientiē sunt naturale morale et sermocinale. diuiditur enim scientia per has differentias. ut scientiā alia naturalis alia moralis alia sermocinalis.

Secunda regula hec est. Diuersorum generum et non subalternatim positorum diuerse sunt species et differentie: ut animalis et scientiē que sunt diuersa genera. Differentie enim animalis sunt: rationale et irrationale. Differentie uero scientiē sunt morale: et naturale: et sermocinale. Dicuntur autem genera non subalternatim posita: quorum unum nō ponit sub altero: ut sunt diuersa predicamenta. Si arguatur contra quia corpus ponitur interspecies substantiē et quantitatis. Respondeo q; corpus potest accipi uno modo prout dicit triam

17 28 20 23 2 21 2

dimensionem: et sic est in genere quantitatis. Alio modo pro illo cui inest ipsa trina dimensio, et sic est in genere substantie. Ponitur autem hec regula ad cognoscendum quod essentie predicamentorum sunt impermixte. Cum enim genera sunt idem essentialiter cum suis speciebus: si genera sunt diversa species etiam erunt diverse. Circa quod notandum quod licet aliqua genera sit distinctio realis: ut patet in substantia quantitate et qualitate. Quantitas enim et albedo panis remanet in sacramento altaris absque substantia panis, tamen ad distinctionem predicamentorum sufficit distinctio formalis: seu rationum formalium ipsorum, et sic essentie predicamentorum sunt impermixte formaliter: ut enim ait Alri. Nichil prohibet idem pluribus generibus enumerari. Unde ut ponit doctor subtilis Scotus, xij. q. quolibetorum. Relatio quam habet actus intelligendi ad obiectum est proprie de genere relationis: et tamen est idem realiter cum actu intelligendi qui est quidam qualitas. Ad distinctionem ergo predictorum sufficit distinctio formalis. Illa autem distinguuntur formaliter secundum eundem doctorum, ij. di. p. sen. quorum unum non includit aliud in primo modo dicendi per se. Est autem primus modus dicendi per se qui diffinitio vel pars diffinitionis predicamenti de diffinito. Ista autem distinctio formalis non sit realis proprie dicta: tamen non est distinctio rationis seu fabricata per opus intellectus. Unde cum idem tereali stat distinctio formalis et ex natura rei. Ad declarat doctor ubi supra accipiendo albedinem que est una res et forma simplex, hec convenit cum nigredine in ratione coloris: et differt a nigredine per propriam differentiam specificam. Cum ergo idem non possit a parte rei per idem cum alio differre et pervenire oportet quod realitas a qua sumitur genus albedinis per quam convenit cum nigredine sit alia a parte rei a realitate a qua sumitur differentia per quam differt a nigredine. Non est autem alia realiter cum albedo sit simplex forma, ergo est alia formalis et ex natura rei: cum ista convenientia albedinis et nigredinis sit a parte rei secundum opinionem intellectus.

Et contra arguitur sic. Omne ens autem est reale aut rationis, ergo omnis distinctio autem est realis autem est ratio nis, per consequens patet quod distinctio est passio entis et 4° metaphysice. Rideo quod distinctio realis est duplex. Quodam est large supra et quodam stricte. Distinctio large supra est omnis distinctio que habet esse circumscripto operationi intellectus. Et de ista dico quod verum est quod sicut esse ens autem est reale autem rationis: sic omnis distinctio autem est realis, id est non fabricata per intellectum autem rationis, id est fabricata per opus intellectus. Alio modo distinctio realis sumitur stricte pro distinctione que est inter duas res quarum una est generis alia generata: vel quarum una potest corrumpi alia remanere. Et de ista non est verum quod omnis distinctio sit realis vel rationis. Distinctio enim formalis non est realis hoc modo quod non est iterum et rem. Nec est rationis quod non est fabricata per opus intellectus. De variis modis distinctionum reperies 3° primi physicozum.

De predicamentis in generali.

Primum que secundum nullam completionem dicuntur singulum aut significant substantiam: aut qualitatem: aut quantitatem: aut ad aliquid: aut agere: aut pati: aut ubi: aut quando: aut situm esse: aut habere. Est enim substantia ut exemplariter dicitur ut homo et equus. Quantitas ut bicu-

bitum tricubitum. Ad aliquid ut duplus triplum. Qualitas ut albedo nigredo. Ubi: ut in loco esse. Quando ut heri fuisse cras fore. Situs ut iacere sedere. Habere ut amatum esse calciatum esse. Agere ut secare urere. Pati ut secari uri. His habitis dicendum est de vno quoque predicamento: et primo de substantia cum sit prior alijs predicamentis.

Iterius terminat auctor de predicamentis in generali dicens quod terminorum incompletorum singulum aut significat substantiam ut homo: aut quantitatem ut bicubitum: aut ad aliquid ut duplus aut qualitatem ut albedo: aut actionem ut secare: aut passionem ut secari: aut quando ut heri: aut ubi ut in loco: aut situm ut sedere iacere: aut habitum ut calciatum esse. Ad evidentiam huius divisionis sciendum quod completa non sunt in aliquo vno genere: cum significant res diversorum generum. Et ideo hic notatur dicitur eorum que secundum nullam completionem dicuntur. Et hoc etiam patet quod dicibile incompletum ordinabile in genere secundum sub et supra est subiectum libri predicamentorum. Hec divisio etiam debet intelligi de dicibilibus incompletis ut res significantibus. Entia enim rationis que habent esse per actum intellectus comparativum: ut intentiones secunde non sunt in genere: cum predicamenta sint entia realia. Item debet intelligi de entibus completis: et ideo materia et forma que non sunt entia completa solum reductivie ponuntur in predicamento substantie et non per se. Debet etiam intelligi de entibus finitis. Ens enim infinitum cuiusmodi est deus non est in genere ut patet doctor subtilis Scotus, viij. di. p. sen. quod realitas a qua sumitur genus est potentialis ad illam a qua sumitur differentia: alias genus complete diffiniret. Nullum autem infinitum est potentiale ad aliquid: quod tunc posset intelligi perfectius. Unde infinitum non esset cum eo cum quo potest aliquo modo esse idem. Quelibet igitur entitas formaliter infinita identificat sibi quodcumque sibi compossibile. Et infinitate ergo dei patet quod non est in genere, hoc idem patet ex eius simplicitate. Si enim in deo esset ordo realitatum quarum una esset contrahibilis et perfectibilis per aliam: tunc non esset summe simplex: quod ibi esset compositio saltem actus et potentie. Sed contra hoc arguitur quia ens cum dicat unum conceptum communem deo et creature: oportet quod contrahat ad illam: et sic ibi erit ordo realitatum: quarum una pertrahet aliam. Rideo quod contrahentia ens non sunt differentie: cum non constituent compositum cum pertracto. Contrahitur enim ens per finitum et infinitum que sunt modi intrinseci. Unde entitas in deo et infinitas non sunt due realitates: sed una simplex realitas in summo gradu perfectionis. Non sic de realitatibus a quibus sumitur genus et differentia: ut patet in albedine que est forma simplex: licet ibi compositio actus et potentie. Intellectus enim separat videns albedinem videt ibi duas realitates: quarum una est potentialis et perfectibilis per aliam. Est autem modus intrinsecus qui additus alteri non variat rationem formalem eius: ut patet de albedine et eius gradibus. In quocumque enim gradu intelligatur esse aliqua perfectio qui gradus est gradus illius perfectionis: non tollitur ratio formalis perfectionis propter istum gradum. Et notandum insuper quod sicut ens contrahitur ad deum et creaturam per modos intrinsecos: sic ens finitum ad substantiam et accides. Proprius modus substantie

est esse per se. accidentis vero est esse in alio. Et hoc convenit accidentibus secundum prius et posterius.

De substantia.

Substantia autem dividitur per primam et secundam. Prima substantia est que proprie principaliter et maxime substat dicitur. Vel prima substantia est que neque in subiecto est neque de subiecto dicitur. ut aliquis homo aliquis equus. Secundae substantie sunt species in quibus sunt prime substantie et harum specierum genera. ut homo et animal. Est enim aliquis homo in homine que est species: et homo in animali quod est genus. Individua substantie dicuntur prime substantie. quia primo substant aliis. Genera vero et species eorum dicuntur secundae substantie quia secundo substant aliis ut aliquis homo dicitur grammaticus et currens et animal et substantia. ergo homo dicitur grammaticus currens. animal et substantia. Item ea que dicuntur de subiecto omnia predicantur nomine et ratione ut homo predicatur de sorte et de platone. Eorum vero que sunt in subiecto: in pluribus quidem neque nomen neque ratio predicatur de subiecto. ut hec albedo vel hoc albus. In aliquibus autem nomen nihil prohibet predicari de subiecto. rationem vero predicari de subiecto est impossibile ut albus predicatur de subiecto. ratio vero albi nunquam de subiecto predicatur. Item secundarum substantiarum species est magis substantia quam genus. quia species est propinquior prime substantie quam genus. Et etiam quia pluribus substat. Quibus cumque enim substat genus eisdem substat species et cum hoc species specialissime equaliter substant. et equaliter sunt substantie ut homo equus et similia.

Item auctor incipit determinare de predicamentis in speciali: et primo de substantia que est per accidentibus ex 7° metaphysice dividendo eam per primam et secundam substantiam. Ubi notandum quod nomen substantie potest sumi a per se stando: et sic sumitur ab esse eius proprio et absoluto: vel a substantia accidentibus: et sic sumitur ab esse eius respectivo per compositionem ad accidentia. Deinde diffinit primam substantiam dicens. quod prima substantia est que proprie principaliter et maxime substat. Ponit proprie ad differentiam accidentium: id enim accidens possit esse subiectum accidentis: non tamen ultimate terminat eius dependentiam. Ponit principaliter ad differentiam secundarum substantiarum que non substant accidentibus nisi prout sunt in primis. Homo enim non dicitur albus aut niger nisi quia sortis vel plato est albus. Et deinde ponitur maxime ad ostendendum quod prime substantie pluribus substant quam secundae: quia substant omnibus aliis quibus substant secundae: et cum hoc ipsis secundis. Alteri ponit auctor secundam diffinitionem prime substantie dicens. quod prima substantia est que nec est in subiecto nec dicitur de subiecto. Non est in subiecto hic ponit ad ostendendum quod accidentia que inherunt substantie. Non dicitur vero de subiecto ponit ad differentiam secundarum substantiarum

que dicunt de suis inferioribus. Sed contra hoc arguitur et videtur quod auctor sit superfluous ponendo plures diffinitiones prime substantie: quia unus rei est unus esse. ergo una res non habebit unam diffinitionem cum diffinitio dicat esse rei. Respondeo quod unus rei est una diffinitio proprie dicta que dat per genus et differentiam. Sed bene possunt esse plures descriptiones vel diffinitiones large sumptae quibus notificatur quid per nomen importatur.

Deinde diffinit secundam substantiam dicens. quod secundae substantie sunt species in quibus sunt prime genera que dicuntur secundae substantie: quia secundario substant accidentibus. Individua vero dicuntur prime substantie: que primario substant: ut dictum est. Ad cuius evidentiam notandum est quod differentia est iter accidentia communia et accidentia propria: quia accidentia communia per se insunt individuis quibus species: quia homo non est albus neque niger. nisi quia sortis vel plato. Sed accidentia propria sunt e converso. Sortis enim non est risibilis nisi in quantum homo. Consequenter dicit auctor quod ea que dicunt de subiecto predicant de eo nomine et ratione: ut homo de sortis. Eorum vero que sunt in subiecto ut in pluribus neque nomen neque ratio predicatur de subiecto: ut albedo. In aliis vero nomen nihil prohibet predicari de subiecto: ut albus de corpore predicatur. rationem vero albi impossibile est predicari. Circa quod notandum quod nomen de subiecto predicari est nomen de subiecto verificari: ut homo est albus. Ratio vero dicitur predicari quando diffinitio vel conceptus predicati includit essentialiter in subiecto: ut homo est animal. secundae ergo substantie predicant nomine et ratione de primis cum essentialiter includantur in illis. Abstracta vero de generibus accidentium nec nomine nec ratione predicant de primis substantiis. Unde illa est falsa. sortis est albedo. Concreta vero predicant secundum nomen quia illa est vera. sortis est albus: sed non secundum rationem: quia ipsa albedo quam importat hoc nomen albus non includitur essentialiter in sortis. Insuper comparat secundas substantias ad invicem dicens. quod secundarum substantiarum magis est substantia species quam genus quia pluribus substat. Quibuscumque enim substat genus eisdem substat et species: et cum hoc etiam ipsi generi. Dicit etiam quod species specialissime eque naturaliter sunt substantie: ut homo equus: quod est intelligendum non quia una species substantie sit perfectior alia. homo enim est perfectior equo. Sed est intelligendum quantum ad substantiam accidentibus quia equaliter descendit in individua: et sic equaliter substant accidentibus suorum individuum duorum.

His visis dicendum est de communitatibus et proprietatibus substantie. Commune est omni substantie in subiecto non esse. quia esse in subiecto competit solum accidenti. Hoc patet in primis substantiis per diffinitionem prime substantie. In secundis autem patet inductione et syllogismo. Inductio sic. homo non est in subiecto equus non est in subiecto. neque animal et sic de singulis. ergo nulla secunda substantia est in subiecto. Syllogismo sic. nimirum eorum que sunt in subiecto predicatur nomine et ratione de subiecto: sed omnis secunda substantia predicatur nomine et ratione de subiecto. ergo nulla secunda substantia est in subiecto.

in primis substantiis nulla est secundum

Hoc autem non est proprium substantie sed etiam differentie competit. et hoc intelligitur de differentijs substantie. Nec est instantia de partibus substantie que sunt in suo toto. et ideo videntur esse in subiecto. quia aliud est modus eendi in: ut accidens in subiecto. Et aliud sicut pars est in suo toto: ut prius patuit. Item oibus secundis substantijs et differentijs earum convenit uniuoce predicari de primis. hec enim omnia predicantur de primis substantijs nomine ratione quare uniuoce predicantur. Item dis prima substantia significat hoc aliquid id est individuum et unum numero. Sed secunda substantia videtur significare hoc aliquid sub appellationis figura: eo quod est in prima substantia. uel etiam de essentia eius non tamen significat hoc aliquid sed potius quale quid: siue quid esse. non enim illud quid significat per secundam substantiam est unum numero sicut illud quod significat per primam substantiam. Item substantie nihil est contrarium: sed hoc non est proprium substantie. quia non convenit soli substantie sed etiam quantitati et quibusdam alijs. Item substantia non suscipit magis et minus. Non enim dico quod una substantia non magis substat quam alia. Sed dico quod unaqueque substantia secundum esse suum non intendit neque remittit: ut album quousque est magis album quousque minus album. Sortes vero non est magis homo unotempore quam alio tempore nec magis homo quam plato. Item proprie proprium est substantie cum sit una et eadem numero secundum sui mutationem esse susceptibile contrariorum. ut idem homo aliquando est albus. aliquando niger. aliquando calidus. aliquando frigidus. aliquando prauus aliquando studiosus. Nec est instantia de oratione quia hec eadem oratio sortes sedet aliquando sit uera aliquando falsa tamen hoc non est secundum sui mutationem: sed secundum mutationes rei. ut quod sortes sedet uel currit: et ideo nota quod uerum et falsum sunt in rebus ut in subiecto et sunt in oratione ut in signo. Unde equivocatur modus essendi in: cum dicitur uerum et falsum esse in rebus et in oratione. Similiter equivocatur susceptibile: cum dicitur res est susceptibilis ueri et falsi. et oratio est susceptibilis ueri et falsi sicut equivocatur susceptibile: cum dicitur urina est susceptibilis sanitatis: et animal est susceptibile sanitatis. Nec enim suscipit sanitatem quia significat eam. Illud vero quod est subiectum eius. et ita hoc proprium non convenit orationi sed soli substantie. Ponit consequenter auctor proprietates substantie. Prima est quod commune est omni substantie in subiecto non esse. Et dicitur notate commune quod ista proprietas convenit omni substantie sed non soli. Et sic inest substantie in secundo modo proprii. Quod enim conveniat omni substantie patet: quia substantia est ens per se stans et non inherens sicut accidens quod semper inheret actu vel

aptitudine: sed enim quantitas et albedo in sacramento altaris non inherant actu substantie panis: tamen habent aptitudinem ad inherendum. Probat autem auctor hanc proprietatem inductione et syllogismo sicut patet in textu. Et si inest de partibus integralibus substantie que sunt in subiecto: sic hec proprietas non perveniet omni substantie. Respondetur quod partes integrales non sunt in aliquo sicut accidens in subiecto sed sicut partes in subiecto toto. Quod autem hec proprietas non conveniat soli substantie probatur quia convenit differentijs substantie que non sunt in aliquo sicut accidens in subiecto: que tamen non sunt in genere substantie per se sed reductive tamen. Solum enim per se in genere sunt illa que sunt in recta linea predicamentali que predicantur in quid de inferioribus: ac ipsum individuum abstrahens ab existentia actuali: ut hic homo includens tamen naturam specificam cum differentia individuali: ut ponit doctor subtilis Seco. di. iij. 2. sen. C. Secunda proprietas substantie est quod omnibus secundis substantijs et differentijs eorum convenit uniuoce predicari de primis. Quod ex hoc patet: quia essentialiter includunt in primis. Inest autem ista proprietas substantie in secundo modo proprii ut precedens cum non tamen conveniat illis que sunt per se in genere substantie sed etiam reductive. scilicet differentijs earum. Et si arguatur contra quod album bene predicatur uniuoce de ligno et lapide. ergo non convenit solis substantijs secundis uniuoce predicari de primis. respondetur quia nota et probatur antecedens quod album dicitur unum conceptum ad lignum album et lapidem album. Respondetur quod album sit predicatum uniuocum: non tamen uniuoce predicatur: ut enim dictum est in fine predicabilius. aliud est uniuocum predicari: et aliud est uniuoce predicari. uniuocum enim predicatum est cuius conceptus in se est unus. Et hoc modo album dictum de ligno albo et lapide est predicatum uniuocum. uniuoce vero predicari est quando ratio predicationis includitur in ratione subiecti: sic non predicatur album de lapide. Et sic ratio albi non includitur in ratione lapidis. Tertia proprietas substantie est quod omnis prima substantia significat hoc aliquid. secunda vero substantia non significat hoc aliquid sed potius quale quid: sed videtur significare hoc aliquid sub appellationis figura. Circa quod notandum quod prima substantia significat hoc aliquid. i. individuum per se subsistens seu suppositum quod per se subsistit. i. independentem existit. secundum enim Seco. i. di. 3. sen. q. i. Ratio suppositi consistit in duplici negatione: videlicet quia nec dependet actu nec aptitudine. Unde albedo que est in pariete non est suppositum quia actu dependet a pariete substantie. Anima etiam separata sed per se existat non tamen est suppositum. Non enim subsistit seu independentem existit: sed enim non dependeat actu a corpore dependet aptitudine: quia habet inclinationem naturalem ad informandum corpus. Secunda autem substantia significat quale quid. i. substantiam pluribus communicabilem. Unde quid dicit substantiam: sed enim quiditas seu diffinitio reperitur in accidentibus proprius tamen reperitur in substantia. Quale vero dicit formam multis communicabilem. Superiora autem dicunt forme compositionem ad inferiora: ut patet ex quinto et septimo metaphysice. hinc est quod illa que ingrediuntur diffinitionem quidditativam cuiusmodi sunt genera et differentie dicuntur apud formalizantes quidditates seu formalitates: quod vero eadem res aliquando appellatur nomine secunde

Contra

substantie: aliquando nomine prime: ut for. aliquando appellatur homo et aliquando for. ideo secunda substantia videtur significare hoc aliquid sub figura appellationis: id est propter similitudinem appellationis. **C** Quarta proprietas substantie est quod substantie nihil est contrarium: sed hoc non est proprium substantie quia convenit quantitati et quibusdam alijs. Ad cuius evidentiam sciendum quod proprietates potest accipi dupliciter. scilicet large et stricte. Contraria stricte sunt for me positive sub eodem genere positive maxime a se distantes: que in eodem susceptibili vicissim insunt. Large vero dicuntur contraria que habent aliquas conditiones requiritas ad proprietatem: sed non omnes. Et sic sumendo contrarietatem substantie inest proprietates. forme enim substantialis ignis et aque sic contrariantur cum sint forme positive que non possunt eidem simul inesse: sed bene successive. Non enim possunt reduci ad privationem et habitum: quod si una forma includat privationem alterius: non tamen precise. Sed ultra hoc dicit aliquid positivum. hoc etiam modo ponitur contrarietas differentiarum eiusdem generis et metaphysice. Sumendo vero contrarietatem stricte contrarietas non inest substantie: quod ad minus ibi deest una conditio: numerum requisitarum ad contrarietatem videlicet quod forme contrarie sint maxime distantes a se invicem. Et sic loquitur Aristoteles. 5. physicozum: ubi probat quod ad substantiam non est motus: quod substantie nihil est contrarium. Motus autem fit a contrario in contrarium. Nam cum de ratione mori sit quod fiat in tempore impossibile est aliquid moveri ab uno in aliud nisi inter illa sit quedam distantia et quidam gradus secundum quos successive eatur in illud. Cum ergo in forma substantiali non sint aliqui gradus. forma enim substantialis consistit in indivisibili non possumus intelligere quod proprie sit distantia inter formas substantiales. Et sic non erit ibi contrarietas proprie: nec per consequens motus: licet enim iter substantias non sit proprie contrarietas quantum ad suas formas substantiales: bene tamen est contrarietas quantum ad formas accidentales: ut caliditas ignis et frigiditas aque contrariantur. Et si arguas quod unus homo alteri contrariatur: quod unus alium aliquando interficit. Respondetur quod non puenit ex contrarietate formarum substantiarum: sed ex malitia eorum. **C** Quinta proprietas substantie est quod substantia non suscipit magis et minus: ut unus homo non est magis homo in uno tempore quam in alio. Ad cuius evidentiam sciendum quod hec proprietas non intelligitur quod una substantia non magis suscipit accidentibus quam alia: ut patet in precedentibus. Item non intelligitur quod una natura non sit perfectior alia. Natura enim bruti est perfectior natura arborum cum anima sensitiva sit perfectior anima vegetativa. et natura humana est perfectior natura bruti. Unde dicit Aristoteles. 1. metaphysice: quod in unoquoque genere est unum primum quod est metrum et mensura omnium aliorum: quod non debet intelligi de mensura per replicationem: sicut ulna mensurat panum: sed de mensura secundum perfectionem. Cognoscitur enim perfectio animalium secundum accessum eorum ad perfectionem nature humane: sicut omnis est perfectius animal quam asinus: quod magis habet accessum ad humanam naturam quam asinus. Item non debet intelligi quod una substantia non sit perfectior altera etiam eiusdem speciei: licet Aristoteles videatur sentire oppositum. dicere enim quod anima christi vel virginis gloriose non sit nobilior etiam essentia liter quam anima inde non solus est absurdum: sed etiam tanquam erroneum pariter et colonie condemnatum. Sed quod dicemus ad philosophum: Oportet dicere quod loquitur

secundum opinionem doctorum famosorum temporis sui: sicut a pluribus sepe asseritur in predicamentis: ut oportet ipsum negare: quod licet non sit de facili contradicendum auctoritati antiquorum philosophorum: ut ponit doctor subtilis. 11. di. 4. sen. tibi ubi fides cogit sunt dimittendi. Est ergo intelligenda ista fides cogit sunt de eadem substantia in numero ita quod demonstrata quicquid substantia puta hominem non est verum dicere quod sit magis substantia: vel magis participet ratione substantie absolutam que est per se stare uno tempore quam alio vel quod sit magis homo vel perfectius participet naturam sue speciei uno tempore quam alio. Hanc proprietatem sic intellectam probat Aristoteles. 2. de generatione: quod si substantia suscipit magis et minus: tunc una pars posset acquiri post aliam. Et per consequens ad substantiam esset motus. **C** Notandum tamen secundum Aristoteles. 7. metaphysice: quod substantia bene suscipit magis et minus secundum conditiones materiales. Unde licet unus homo non sit magis animal rationale uno tempore quam alio tempore: tamen magis potest uti ratione propter corporis dispositionem. Quod si enim non potest uti ratione propter idispositionem potestatem organicam. Sic etiam unus homo est maior in uno tempore quam alio quantum ad quantitatem molem: licet non magis homo. **C** Sexta proprietas substantie est quod maxime proprium substantie est quod cum sit una et eadem numero est susceptibilis contrariorum secundum sui mutationem: ut for. aliquando est albus aliquando niger. **C** Circa quod notandum quod substantia sic suscipiens contraria oportet quod mutetur ab uno in aliud: cum ipsa non possit eidem simul inesse. et ideo dicitur hoc sui mutationem. Est autem hoc proprie proprium substantie quod convenit omni et soli: licet enim hoc conveniat primo primis substantijs: quod primo substantia accidentibus ex consequenti tamen convenit secundis substantijs. Et si in istis quod esse susceptibile contrariorum non convenit soli substantie quod convenit orationi que aliquando est vera et aliquando est falsa. Respondet auctor quod hoc non est sui mutationem orationis sed secundum mutationem rei. Aliter enim quod res est vel non est dicitur oratio vera vel falsa. unde dicitur quod verum et falsum sunt in rebus: ut in subiecto et in oratione: ut in signo. unde equivoce modus essendi in: cum dicitur verum et falsum sunt in rebus et in oratione. Sicut equivoce susceptibile cum dicitur cum res vel oratio est susceptibilis veri vel falsi: sicut equivoce susceptibile cum dicitur animal est susceptibile sanitatis et urina est susceptibilis sanitatis. animal enim suscipit sanitatem: quod est eius subiectum: urina vero quia est signum indicationum sanitatis: sic veritas est in rebus: ut in subiecto et in oratione: ut in signo. **C** Circa quod notandum quod licet veritas in re et in intellectu multipliciter sumatur: ut habet videri 6. metaphysice: tamen quantum ad presens spectat veritas in re potest sumi pro forma producti ad producens: seu ideati ad ideatum vel pro indivisione actus et potentie. falsitas autem pro privatione huiusmodi indivisionis: ut ponit Bonaventura. 11. di. 5. sen. unde accepta huiusmodi ratione. Homo est albus veritas in re est indivisio albedinis ab homine: sicut unio albedinis cum homine. Et talis veritatis res est subiectum et illa oratio. homo est albus est eius signum. Veritas autem in intellectu est conformitas intellectus et objecti vel dividendi ad ipsam rem: ut sub alijs verbis est adequatio rei ad intellectum. falsitas autem est disformitas seu inadecquatio rei ad intellectum. **C** Contra predictam proprietatem arguitur. et primo quod non conveniat omni substantie: quod non convenit deo. Non est enim

susceptibilis contrariorum cum sit summe simplex: et tamen deus est substantia: cum sit ens per se stans. Item angeli et corpora celestia non sunt susceptibiles contrariarum qualitatium cuiusmodi sunt gravitas frigiditas et huiusmodi cum sint incorruptibiles. Item arguitur quod non conveniat soli substantie: convenit enim quantitati cum superficies sit susceptiva albedinis et nigredinis que sunt contrarie qualitates. Respondetur ad primum quod deus non est substantia predicamentalis cum non sit in genere: ut dictum est. Ad secundum dico quod angelus et corpora celestia non sunt susceptibiles gravitatis caliditatis et frigiditatis: et huiusmodi qualitatium actuarum et passivarum ad invicem: tamen hoc non obstante sunt susceptibiles aliquarum contrariarum qualitatium. Angeli enim naturaliter sunt susceptibiles virtutis et vitij: et corpora celestia habent diversas differentias positionis: ut autem et retro sursum et deorsum. Item sunt susceptiva raritatis et densitatis. Unde stella est densior pars orbis secundum Aristotelem. Ad tertium dicendum quod quantitas sit susceptiva albedinis et nigredinis non tamen est subiectum ultimatæ terminans earum dependentiam. Et de tali subiecto intelligitur proprietas.

De quantitate.

Quantitatis aliud continuum aliud discretum. Quantitas continua est cuius partes copulantur ad eundem terminum communem: ut partes linee copulantur ad punctum. Est autem discreta quantitas ut numerus et oratio. Unde due sunt partes eius. Ad enim est in numero aliquis terminus communis ad quem partes eius copulantur ut in decem quibus et quinque: aut tria et septem ad nullum terminum communem copulantur: sed semper discreta sunt. Est autem numerus multitudo ex unitatibus aggregata. Similiter in oratione syllabe non copulantur ad aliquem terminum communem sed unaqueque separata est ab alia.

Est predicamentum substantie consequenter ponit auctor predicamentum quantitatis. Ad cuius evidentiam sciendum quod secundum Scotum tria distincta. Item. 4. sen. q. ii. In substantia ut est primum entium est duplex ordo primitatis. Una in substantia alijs quod includit recipere alia et perfici per illa. alia est primitas actualitatis. Et secunda est simpliciter perfectior: quia prima: quia prima requirit illud cui convenit esse potentiale. Quantitas autem est propinquo substantie secundum primam rationem: quia immediatior habet rationem susceptivam. Qualitas vero secundum secundam. Ipsa enim est principium agendi non quantitas. Unde quantitas sequitur predicamentum substantie ratione materie. qualitas vero ratione forme. Et sic qualitas est simpliciter perfectior. Quod ostenditur enim in aliquo concurrunt perfectiones distincte illud est simpliciter perfectius quod est sibi propinquius secundum illud cuius ratio est simpliciter perfectior. sicut in deo maior perfectio est intellectualitas quam necessitas essendi: eo modo quo est ibi distinctio. Et ideo homo est simpliciter melior celo: et similis musca: quia sensitiva magis appropinquat intellectui quam non sensitiva: et sic est perfectior celo quo ad hoc: igitur qualitas sit perfectior quantitate: quia tamen quantitas immediatius inest substantie quantum ad rationem substantiæ. Unde alia acciden-

tia inest substantie mediante quantitate: ideo post predicamentum substantie immediate ponitur predicamentum quantitatis.

Et dividit auctor quantitatem in duas. quod quantitatis aliud continuum aliud discretum. i. generis quantitatis: aliud genus subalternum est quantitas continua: et aliud quantitas discreta. Si quare quare non diffinit auctor quantitates. Respondetur quod diffinitio proprie sumpta datur per genus et differentiam: quantitas autem non habet genus supra se. Et si queratur quare non notificat diffinitione large sumpta vel descriptione. Quare etiam non dicitur quantitas est secundum quam quantitas esse dicimus: sicut qualitas est secundum quam qualitas dicimus. Respondetur quod auctor dividendo quantitatem ipsam implicite describit vel notificat. Notificat enim quantitas metaphysice per divisibilitatem tanquam per primam eius passionem: ut ibi magis videbitur. Unde ibi Aristoteles dicit quod quantum dicitur quod est divisibile in ea que inest. i. quantitas est divisibilis in partes que sunt in ea. ita enim inest quantitati divisibilitas quod nihil potest dividi nisi mediante quantitate. Unde dicit Scotus. tria. di. 4. sen. q. ii. quod si qualitas esset separata a quantitate esset indivisibilis. ubi dicitur quod divisibile potest capi dupliciter: vel pro eo quod est in potentia remota vel in potentia propinqua. Dicitur autem divisibile in potentia remota quod habet formam sufficientem: non tamen sub modo conveniendi sub quo oportet eam habere ad hoc quod dividatur. Divisibile autem in potentia propinqua dicitur quod sic habet eam quod statim cessante impedimento potest sequi actus. Albedo igitur separata esset indivisibilis potentia remota: quia esset forma que secundum se esset indivisibilis: non tamen potentia propinqua: quia non sub illo modo essendi qui requiritur ad divisionem.

Est autem quantitas discreta illa cuius partes non copulantur ad aliquem terminum communem qui. scilicet sit principium unius et finis alterius: sed una queque ipsarum manet distincta et separata ab alia: ut numerus et oratio. Unde partes numeri denarii que sunt quingenti et quingenti vel tria et septem non copulantur ad aliquem terminum communem. Ultima enim unitas primi quinarum non copulatur cum prima unitate secundi. Ad cuius evidentiam sciendum quod triplex est numerus. scilicet numerus numerans: numerus numeratus: et numerus quo numeramus. Numerus numerans est anima numerans ipsas res. Numerus numeratus sunt res numerate. Numerus quo quo numeramus est ipsa quantitas discreta: de qua loquimur in proposito. Est autem numerus multitudo ex unitatibus aggregata. Sed contra predicta arguitur triplex: et videtur quod numerus non sit quantitas discreta. Et primo sic. ex non quantitas non sit quantitas: sed unitates non sunt quare cum sint indivisibiles ergo numerus ex ipsis constitutus non est quantitas. Item diffinitio quantitatis discrete non convenit numero. ergo non est quantitas discreta. consequentia patet a diffinitione ad diffinitum. probatur antecedens quia duo numeri quinarum copulantur ad denarium quem constituit. Item numerus non est ens reale. ergo non est species quantitatis que est ens reale. consequentia est nota probatur antecedens: quia accidens reale habet unum subiectum ut albedo. Numerus autem non habet unum subiectum sed plura: ut numerus trinarius est in tribus subiectis. i. in tribus rebus numeratis. Respondetur ad primum cum arguitur ex non quantitas non sit quantitas pcedo ex non quantitas actu in potentia. Unitates autem non sunt quantitates actu: tamen sunt quantitates in potentia. Ad secundum quod dicitur quod duo quinarum copulantur ad denarium. Respondetur quod non copulantur

divisibile 2x

p.
2.num
num
num

*Unitates
maiores
for. les*

Predicamentorum AR.

Id est non continuantur: sed bene aggregantur ad constitutionem ipsius. Ad tertium dicitur quod numerus non est unum nisi tantum unitate aggregationis: et illa unitate habet unum subiectum. Sed contra quia unitas aggregationis est minima unitas: ut determinat Scotus. 11. di. p. sen. Est enim minor unitas quam sit unitas entis per accidens: quia in ente per accidens est in formatio unius ab altero: non autem in aggregatione. Et tunc etiam sequitur quod numerus minus erit per se in genere quam ens per accidens: quod est aggregatum ex rebus diversorum generum. Et sic non erit species quantitatis. Dico igitur quod in numeris est considerare unitates in duplici differentia: quia quidam sunt unitates materiales et quedam formales. exemplum. In ternario sunt tres unitates materiales ex quibus materialiter integratur: et est unitas a qua numerus ternarius est unum species que est eius forma specifica vel passio consequens ipsam. Et sic numerus non tantum habet unitates aggregationis. Et tunc ad argumentum quod dicebatur quod numerus ternarius non habet esse in uno subiecto sed in tribus. Dico quod illa tria habent rationem unius subiecti respectu numeri que est forma discreta: quia hec est ratio forme discrete quod habeat esse in subiecto in actu diuiso in plures partes non copulatas in aliquo termino communi. Deinde determinat auctorem quod oratio est quantitas discreta di. quod sibi in oratione syllabe ad nullum terminum commune copulantur: sed unaqueque separat ab alia. Ad cuius evidentiam sciendum quod oratio potest sumi tripliciter vel in mente. et sic pertinet ad primam speciem qualitatis: vel in scripto. et hoc est dupliciter: vel quia ipsa sumitur pro ipsa materia cuiusmodi est incastrum. et sic pertinet ad genus substantie: vel pro tractatione litterarum. et sic pertinet ad quartam speciem qualitatis. tertio sumitur oratio in uoce animantium. et sic potest sumi tripliciter. Uno modo pro ipso sono uel uoce prolata: et sic est in tertia specie qualitatis: quia infert passionem sensui. alio modo pro discretione siue mensura syllabarum platarum sibi succedentium. et tertio modo pro motu aeris et instrumentorum quibus uox formatur. Ad propositum dico quod oratio non sumitur pro isto motu nec pro mensura huiusmodi motus: quia tempus est mensura eius. Sed oratio sumitur pro mensura syllabarum platarum. Unde Ari. probans orationem esse quantitatem discretam dicit mensurat autem syllabas. Item sciendum quod oratio non sumitur in proposito put uox complexa distinguatur a uoce incomplexa: sed dicitur oratio quasi oris ratio. Unde sumitur pro mensura uocis plate siue sit complexa siue incomplexa. Item sciendum quod oratio in proposito distinguitur a numero: quia numerus est mensura discretorum permanentium: oratio autem discretorum sibi succedentium. Distinguitur autem a tempore. quia tempus est mensura continuorum successiuorum: oratio uero discretorum: quia igitur mensura est passio quantitatis: ut patet 5. et 1. metaphysice. ideo numerus oratio et tempus que habent rationem mensure ponuntur in genere quantitatis: 13. mensurata ponantur in alijs generibus: ut motus qui mensuratur tempore ponitur in generibus rerum ad quas est motus. et sic de alijs. Et si arguatur quod Aristoteles in quinto metaphysice non posuit orationem inter species quantitatis. Respondeo quod orationem satis expressit ponendo duas species quantitatis. scilicet multitudinem et magnitudinem. per multitudine enim intelligitur numerus qui est mensura discretorum permanentium: et oratio que est mensura discretorum sibi succedentium.

Quantitatis continue alia linea. alia superficies. alia corpus. alia tempus. alia locus. vii

quinq; sunt species eius. quod autem linea sit quantitas continua patet quia partes eius copulantur ad aliquem terminum commune: puta ad punctum. Et partes superficiei ad lineas: partes corporis ad superficiem. partes autem temporis ad nunc: ut preteritum et futurum ad presens. partes autem loci ad eundem terminum copulantur ad quem corporis particule.

Ractat ulterius auctor de quantitate continua unde quantitas continua est cuius partes copulantur ad aliquem terminum commune: ut partes linee ad punctum: partes superficiei ad lineas: partes corporis ad superficiem: partes uero temporis ad nunc: et preteritum et futurum ad presens. Partes uero loci ad eundem terminum ad quem corporis particule.

Circa quod sciendum quod linea est longitudo sine latitudine cuius extrema sunt duo puncta. superficies uero est longitudo cum latitudine cuius extrema sunt due linee. Corpus uero in proposito sumitur pro trina dimensione. scilicet longitudo latitudine et profunditate. Non autem pro re habente trinam dimensionem: quia tunc pertinet ad predicamentum substantie: ut dictum est in precedentiibus. Item notandum quod duplex est punctus in linea: scilicet in actu et in potentia. punctus in actu est punctus lineam terminans distinguens et separans sicut differentia distinguit unam speciem ab alia. Punctus in potentia est punctus continuas partes linee ad inuicem: quia inter duas partes semper est punctus in potentia medius. Et iste punctus in potentia non est in fine linee: nec in principio: sed in tota linea ubique per totum. Dicitur autem in potentia ut potentia opponitur actui distinguendi et separandi: non actui censendi: quia uere est aliquid positum existens extra nihil sicut partes linee habentes suam entitatem in linea. Et sic apparet quomodo partes linee copulantur ad punctum non in actu: quia ille est tantum in fine linee uel in principio sed in potentia: quia ille est iter quolibet partes linee continue: non unus numerus sed plures: non in actu sed in potentia que per actionem diuidentis continuam reducantur ad actum. Si autem realitas puncti non remaneret in continuo difficile esset videre quomodo punctus continuaret lineam et copular partes linee. Et si arguatur quod tunc puncta in linea se habebunt consequenter ex quo realitates eorum remanent in continuo. Respondeo quod non sequitur quia non sunt ibi in actu sed in potentia: et sunt unus punctus per carentiam diuisionis. Unde continua dicuntur quorum ultima sunt unum. scilicet per indiuisiorem. De hoc dicit Scotus. di. 11. 4. sen. quod partes continue in potentia dicuntur fieri in actu quando partes indistincte reducantur ad actum distinctum. Alterius sciendum quod partes corporis copulantur ad superficiem immediate: copulantur uero ad lineam mediate. Et sic potest intelligi quod dicitur de partibus loci quod copulantur ad eundem terminum ad quem corporis particule non immediate: sed mediate. Ubi sciendum quod locus est ens per accidens aggregatum ex rebus diversorum generum: et ideo non est in aliquo uno genere per se: nec numeratur a philosopho 5. metaphysice inter species quantitatis. Locus autem ut habet 4. physicorum est ultima superficies corporis corporis continentis. Et sic dicitur duo. scilicet superficiem corporis continentis. et ultra hoc addit relationem contenti ad contentum que est respectus extrinsecus adueniens cum non sequatur

*Oratio si mente
si scripto
si uoce
si tractatione litterarum
si uoce platarum: si mensura syllabarum: si motu aeris.*

naturam fundamēti posito termino nisi vnū alteri applicetur. Ille autem respectus videt p̄tinere ad p̄dicamentū ubi: superficies vō ad p̄dicamentū quā-
tatis. philosoph⁹ aut in loco isto loquit s̄ opinio-
nem famosam tēpore suo. De tempore aut videt
q̄ non debeat poni inter species quantitatis: q̄ in
5° metaphysice ponit quātitas per accidēs. Item
videt q̄ philosophus sit hic diminut⁹: uel in 5° me-
taphysice superflū⁹: q̄ ibi enumerat motus nō aut
hic. Ad p̄mū dico q̄ Arist. 5° metaphysice ponit
duos modos q̄tatis per accidēs: quoz vn⁹ est s̄
q̄ aliq̄ dicunt quāta per accidēs ex hoc solū q̄ sunt
accidētia alicuius quāti: sicut albū ⁊ musicus. Nec
nō sunt de p̄dicamēto quātitatis. alio modo aliqua
dicuntur quāta per accidēs ex eo q̄ sunt quāta per
aliud inq̄tūz. s. diuidunt ad diuisionē alicui⁹ quā-
tatis: ut tēpus ⁊ mot⁹. Motus enī diuidit ad di-
uisionē magnitudinis in qua sit motus. tēpus autē
diuiditur ad diuisionē mot⁹. hoc aut non impedit
q̄ tēpus sit p̄fōne in genere quātitatis. Nō enī seq-
tur. musca est effectiue animal per aliud. ergo non
est formalit̄ aial: sic in p̄posito. Ad secundū dico
q̄ philosophus nō est hic diminutus nec in 5° meta-
physice superflūus. Ibi enī tractat de tpe ⁊ motu:
ut ostendat quomodo sunt quātitates per accidēs
hic aut ponit tēpus inter spēs quātitatis non autē
motum: q̄ tēpus formalit̄ iporat quātitatem q̄
motus cū sit eius mēsurā. Motus autem formalit̄
est actus imperfect⁹: seu forma in fluxu s̄m Ari.
3° physicoz. Et ideo ponit ibidem in eodē gene-
re cū rebus ad quas est motus: q̄ tamē in acquirit̄
eius forme que per motū acquir̄t est successio ⁊ cō-
tinuitas: ideo quo ad hoc motus reductiue pōt po-
ni in eodem genere cū tēpore: cum sit eadem quāti-
tas realiter utriusq̄: ut videbit 4° physicoz. Non
est autē in cōueniēs q̄ Ari. aliq̄ in aliq̄ libris omit-
tat. ⁊ illa in alijs exp̄mat: quia sacra scriptura que
est maioris auctoritatis q̄ philosophia sepe eadez
realiter sub alijs uerbis exp̄mit: modo omittens
aliqua ⁊ alibi exp̄mēs dimissa: ut declarat doctor
subtilis in 3° sen.

Postea diuisione quantitatis in partes subiecti-
uas ponit Ari. aliā diuisionē s̄m quā diuidit eaz in
partes integrales dī. q̄ q̄dam quātitates cōstāt ex
suis partib⁹ positiōem habētib⁹: quedā vō nō. Cir-
ca q̄d cōsiderādum est q̄ ut dicit Boetius: ⁊ potest
elici ex textu Ari. Ad positiōem partium tria requi-
runtur. p̄mo ut partes sint alicubi. 2° ut partes sint
permanētes ⁊ non pereāt. 3° ut ille partes se cōtin-
gant. Linea ergo superficies ⁊ corpus p̄stant ex par-
tibus positionem habentib⁹. Numerus vō oratio
⁊ tēpus sunt ex partib⁹ positionez non habentibus.

His visis dicendū est de cōstātib⁹ quāti-
tatis. Prima cōmunitas est: quātitati nihil
est contrarium ut bicubito tricubito: ul⁹ super-
ficiēi nihil est contrariū quia contrarietas pri-
mo inest qualitātibus non omnibus sed qui-
busdam. quantitas autem non est qualitas.
quare sequitur q̄ contrarietas non est in quā-
tate. Itēz quātitas non suscipit magis neq̄
minus. Nō enim vna linea est magis linea
q̄ alia: nec numerus ternarius est magis nu-
merus q̄ binari⁹. ⁊ sic de alijs. Item propri-
um est quātitati s̄m eam equale uel inequale

dici ut vnus numerus est equalis uel inequa-
lis alteri numero. ⁊ vnum corpus est equale
uel inequale alteri. ⁊ vna linea est equalis uel
inequalis alteri linee.

Deinde ponit auctor p̄prietates quātitatis: q̄rū
prima est q̄ quātitati nihil est cōtrarium: ut bicubi-
to ⁊ tricubito nihil est cōtrariū. Contrarietas enim
primo inest qualitātibus ⁊ non oibus sed q̄busdāz.
quātitati vō inest p̄rietas. Ad cuius enidētiā scien-
dum q̄ lz cōtrarietas p̄prie dicta nō inest quātitati:
bene tamen ipsi inest cōtrarietas large sumpta. Est
enim in quātitate p̄rietas differētiarū sicut in alijs
generib⁹. Sed cōtra hāc p̄prietatē arguit q̄ si quā-
tati nihil sit cōtrariū sequit q̄ in quātitate nō erit
motus. consequēs est falsus ex 5° physicoz. probat
consequētia. Sic enim arguit Ari. non esse motus
in substātia: q̄ substātie nihil est cōtrarium. Respō-
deo q̄ non eodē modo arguit in proposito de substā-
tia ⁊ quātitate. Cuius ratio est q̄ substātie deest
quedam cōditio cōtrarietatis requisita ad motum
que tamē cōditio bene repit in quātitate. Est autē
ista cōditio q̄ p̄traria sunt duo termini maxime di-
stantes inter quos cadunt oia que sunt illius gene-
ris: ita q̄ cōtingit continue deuenire de vno extre-
mo ad aliud extremū per mediū ordinatē: sicut se
habent albū ⁊ nigrū in genere color. Talis cōtinui-
tas non inuenit̄ in substātia: q̄ eē substātie cuius-
libet rei p̄sistit in indiuisibili. forma enī substāialis
in quolibet singulari est determinata ad certū gradū
Et ideo ibi nō est mot⁹. Materia etiā duz exiit
vna forma potest indifferenter recipe diuersas for-
mas absq̄ ordine. Unde Ari. dicit in 2° de genera-
tione: q̄ cū ex terra fit ignis nō oportet q̄ fiat transit⁹
per media elementa. Illa aut cōditio cōtrarietatis
que requirit̄ ad motū bene repit in quātitate acci-
piendo duo extrema nō s̄m cōmunem rationē quā-
tatis sed accipiēdo ipsa in aliquare determinata
sicut in aliq̄ specie aialis ul⁹ plante est aliqua minima
quātitas a qua incipit motus augmētī: ⁊ aliq̄ mari-
ma ad quā terminat̄. Non est tamē p̄rietas p̄prie
dicta in quātitate: q̄ p̄ria mutuo se expellūt. In aug-
mento aut quātitatis nō expellitur minor quātitas
per aduentum maioris.

Secūda p̄prietas quātitatis est. Quātitas non
suscipit magis ⁊ minus. Sed p̄ra hoc arguit q̄ in
quātitate est mot⁹. ergo est ibi magis ⁊ minus. probat
cōsequētia: q̄ ad hoc q̄ aliqd moueat de vno in ali-
ud: oportet q̄ sint ibi gradus per quos successiue ea-
tur de vno in aliud. Respondeo q̄ ibi sunt bene
gradus qui attendunt̄ s̄m maius ⁊ minus: q̄ vna
quātitas bene est maior altera: sed nō s̄m magis ⁊
minus: q̄ linea maior nō magis participat naturā
p̄prie sp̄ei q̄ minor: lz aut vna q̄tatis nō magis par-
ticipet naturā p̄prie sp̄ei q̄ alia: tñ vna spēs q̄tita-
tis bñ est p̄fectior altera. sicut vnus numer⁹ est p̄fe-
ctior alio. Inter spēs enīz quātitatis est ordo perfe-
ctionis: sicut inter species aliorum generum ex 1°
metaphysice.

Tertia p̄prietas quātitatis est q̄ p̄prie est quāti-
tati s̄m eam equale uel inequale dici. Cōtra hāc p̄o-
prietatē arguit dupliciter. Et p̄mo sic. Aliquid di-
citur equale s̄m equalitatē ergo nō s̄m q̄titatez. pa-
tet q̄ cōcretū denotatur ab abstracto: probatur cōse-
quētia: q̄ equalitas nō est quātitas sed relatio. Itē
in diuinis est equalitas personarū: ⁊ tamē ibi nō est
equalitas

quantitas: cum deus non sit in genere ergo hoc non est proprium quantitati. **C**irca ad primum quod aliquid esse equale alteri secundum aliud potest intelligi dupliciter: vel formaliter: vel fundametaliter: tunc dico quod quilibet res est equalis alteri per equalitatem formalem: quia equalitas est a forma a qua aliquid denotatur equaliter: sed vero quantitate aliquid dicitur equaliter vel inaequaliter fundametaliter: quia equalitas nata est fundare relationem equalitatis vel inaequalitatis. Res enim habentes eandem quantitate sunt equales, habentes autem differentem quantitate sunt inaequales. **C**irca secundum dico secundum Scotum. xxij. di. p. sen. q. duplex est quantitas: quia quedam est quantitas molis, alia virtutis vel perfectio. Prima est in genere quantitatis, secunda vero est transcendens cum cooperatur his que non sunt in genere. Sic duplex est equalitas, quidam de genere relationis et fundametalis huius est quantitas de genere quantitatis. Et de hac intelligitur hec proprietas, alia est equalitas transcendens et hec fundatur in quantitate virtutis: et reperitur in diuinis. **C**irca hoc est notandum quod eundem doctorem subtiliter. viij. di. p. sen. q. sicut de ratione generis generalissimi non est habere plures species sed se: sed non habere aliud superueniens generis sicut predicametaliter quoniam: quia non habet aliquid generis superueniens est generis generalissimi: sed paucas habeat species aut nullas ita transcendens dicitur quodcumque quod non habet aliquid generis nisi ens sub quo pertineat: sed quod de sua ratione ipsa sit commune ad multa inferiora: hoc sibi accidit: hoc patet quia ens non tantum habet passiones perturbabiles. scilicet unum uerum bonum: sed etiam habet aliquas passiones ubi opposita distinguuntur contra se: sicut necesse vel possibile: actus uel potentia finitum uel infinitum: sicut autem passiones perturbabiles sunt transcendentes, ita et passiones distinguuntur: et tamen unum membrum illius distincti non uenit nisi in unum entem: sicut infinitas uel necessitas soli deo: sic potest sapientia poni transcendens: et quodcumque aliud quod est commune deo et creature.

Baliquid vero talia dicuntur quocumque
a hoc ipsum quod sunt aliorum dicuntur
uel quolibet aliter ad aliud ut dupliciter
dimidij dupliciter et dimidius dupliciter dimidius
pater filij pater, filius patris filius: et maius
minore maius: et minus maiore minus: uel
sub habitu dicitur alteri: casus: ut similis simili
similis vicinus vicino vicinus.

Circa tractat autem de predicamento relationis. Circa quod sciendum quod equalitas sit prior relatione sicut absolutum est prius respectu: quia tamen plures relationes fundantur in quantitatibus et qualitatibus: ideo iterum illa predicamenta ponit predicametaliter ad aliquid. **C**irca notandum quod equalitas concretum de genere accidentis non sit per se in aliquo uno genere: cum includat res diversorum generum: quia tamen idem significat concretum et abstractum: sed non eodem modo: ideo reductiue concretum ponitur in eodem genere cum abstracto: quia vero relatio est minime entitatis: et ex consequenti minime cognoscibilis: quia sicut res se habet ad essentia ad cognoscendum. 2. metaphysice: et concretum est notius abstracto: ideo autem hic tractat de predicamento relationis in concreto. **C**irca notandum quod sunt duplicia relatiua, quidam sunt esse et quidam sunt dici. Relatiua sunt esse sunt illa que essentialiter includunt respectum ad aliud: ut pater et filius. Illud enim abstractum paternitas essentialiter dicitur relationem seu dependentiam patris ad filium. Relatiua vero secundum dici sunt illa que non includunt essentialiter respectum ad aliud: sed tamen talia perstruantur cum alijs sub habitu

dine alicuius casus obliqui. hoc tamen est per respectum ad fundametaliter in sua essentia: sicut scia refertur ad scibile. Hoc enim absolutum scientia non est essentialiter relatio: sed scientia dicitur duo, dicitur enim quidam qualitate et quidam relatione illi qualitati annexa: propter primum est in genere qualitatis: propter secundum est in genere relationis. secundum enim Aristoteli in predicamentis nihil prohibet idem in diversis generibus enumerari, quod est uerum secundum Scotum. xij. di. 4. sen. q. i. in solutione questionis, de aliquo uno per accidentem propter multa per ipsum importata. Non autem est uerum de aliquo per se uno: quia diversorum generum diuerse sunt species. **C**irca sciendum quod Aristoteli, notificat relationes per hoc nomen ad aliquid: quia relatio essentialiter dicitur respectum unum ad aliud. Et est ista definitio: relatio est relatiua est esse quod relatiua secundum dici. Relatiua ergo dicuntur, scilicet a doctoribus antiquis ad aliquid, id est relatiua quocumque dicuntur aliorum, id est perstruuntur cum alijs sub habitudine genitui casus secundum hoc ipsum quod sunt, id est illud quod per ipsum nomen importatur: uel quolibet aliter ad aliud, id est que ad aliud referuntur sub habitudine alterius casus obliqui.

Relatiuorum tres sunt species. Quedam dicuntur secundum equipantiam: ut quocumque eodem nomine dicuntur: ut similis simili similis: et equalis equali equalis: et vicinus vicino vicinus. Alia secundum superpositionem dicuntur ut duplicum triplicum. quia ista superponitur alijs sicut dominus seruo supponitur. Alia vero secundum suppositionem: ut seruus domini supponitur et filius patri et dimidius duplo duplo dimidius. **C**irca deinde ponit tres species relatiuorum dicitur, quod quidam sunt relatiua equipantie: ut illa que eodem nomine nominantur: ut filius simili filius: equalis equali equalis. Alia autem dicuntur suppositionis: ut dominus pater: dupliciter. Alia vero supponitur: ut seruus filius: dimidius: quia ista supponitur alijs: ut seruus domino: filius patri: et dimidius duplo. Alia vero supponuntur, scilicet ut dominus supponitur seruo: pater filio: et dupliciter dimidius. Pro quo notandum quod ista diuisio trium tribus potest reduci ab bimembri sic. Quedam enim sunt relationes equipantie que etiam dicuntur relationes eorum: et quidam disquipantie. Relatio equipantie est illa que secundum eandem rationem fundamenti est in supposito quod refertur: et in supposito ad quod refertur: ut dicitur Scotus. xij. di. p. sen. q. i. Sicut similitudo requirit eandem rationem albedinis in hoc et in illo. Relatio autem disquipantie non sic requirit eandem rationem fundamenti: ut paternitas et filio: quorum unum fundatur in potentia actiua generandi: aliud vero in passiva. Nec autem diuiditur in relationem superpositionis et suppositionis.

Post hec sequuntur comitates relationis. Prima est quod contrarietas inest relationi, ut virtus est contraria vitio: cum utrumque eorum sit ad aliquid: hoc autem non uenit omni relationi duplo enim nihil est contrarius neque triplo. Item relatiua suscipiunt magis et minus: ut simile dicitur magis et minus simile: et similiter inaequale, sed hoc non conuenit omnibus relationibus, dupliciter enim non dicitur magis et minus dupliciter neque tripliciter neque pater. Item relatiua dicuntur ad conuertentiam: ut pater filij pater filius patris filius. Item relatiua sunt simul

Scia dicitur duo

aug. 7. lam

na. fil' eni sunt duplū & dimidiū pater & fili⁹.
Itē relatiua posita se ponūt: & perēpta sepe/
rūmūt. ut si duplū est: dimidiū est & ecōtra. &
si duplum non est dimidiū non est & ecōtra.
Cōsequenter ponit auc. pprietates relatiuorū
quarū pma est q' p'arietas est in relatiōe: ut virtus
h'iat vitio: cū utrūq' illorū sit ad aliqd. C' hoc autē
nō puenit oibus relatiuis. duplo eni nihil h'iat nec
triplo. Circa qd sciendū q' aliqua relatiua s'm dici
opponunt h'ie rōne h'iarum qualitatu in qb' fun
dant huiusmodi relatiōes: nō aut s'm respectū quē
h'it ad sua correlatiua. Q'it' eni nō h'iat virtuoso
ad quē refert nec vitio virtoso: sed bene virt' h'iat
vitio. C' Itē notādū q' vitio pōt sumi duplū. vno
modo put dicit p'uationē virtutis: & sic vitio & vir
tus opponunt p'atiue. alio modo pro h'itu virtoso
& sic opponunt h'ie. C' Itē notādū q' virtus & vitio
dicunt esse ad aliqd: q' facilitat seu disponūt ad bñ
uel male agēdū: uel s'm. Sco. in quolibetis. q. xiiij.
ppter relatiōes circūstātiarū. C' Scda pprietas re
latiuorū est q' relatiua suscipiunt magis & minus.
ut simile dicitur magis & minus simile. Sed hoc
non conuenit omnibus relatiuis: ut duplum nō di
citur magis & min⁹ duplū. C' Pro quo notādū q'
aliqua relatiua suscipiūt magis & min⁹ rōne sui fun
damenti: qd suscipit magis & minus: ut aliqd dicit
magis ul' min⁹ similis h'z q' magis & minus partici
pat q'litatem ut albedinē uel nigredinē que est fun
damētū similitudinis. C' Sz occurrit duplū de ine
qualitate: q' aliqd dicit magis uel min⁹ ineq'ale: &
tamē quātitas que est fundamētū ineq'ualitatis nō
suscipit magis & minus. Rūdeo q' h'z quātitas nō su
scipiat magis & min⁹: tñ suscipit maius & min⁹. Et
sic s'm maiorē uel minorē differētiā in q'itate dicit
maior uel minor: ieq'itas. C' Tertia pprietas est q'
oia relatiua dicunt ad p'uertentiā. ubi notādū q' dif
ferunt p'uersio p'uertibilitas & p'uertētia. Conuersio
enī est p'positionū. Conuertibilitas vō est inter sub
iectū & p'p'ā passionē: que de se inuicēz vniuersali
predicant: ut ois hō est risibilis: & oē risibile est hō.
Relatiua vō dicunt ad p'uertentiā: q' sicut vnū re
fert ad aliud: ita ecōuerso: ut sicut pater refert ad fi
lium: ita filius ad patrē. C' Quarta pprietas est q'
relatiua dicunt simul natura. i. simul naturali itelli
gentia: pbat q' posito vno ponit reliquū: & destru
cto vno destruit reliquū. ergo cognito vno cognosci
tur reliquū. pbat psequētia q' sicut res se habet ad
esse: ita ad cognosci. & metaphysice. C' Cōtra hoc
arguit q' pater habet esse ante q' sit filius: & destru
cto patrē adhuc remanet filius. Rūdeo q' ista p'pri
etas itelligit de fundamētis ut sunt sub relatiōib⁹:
h'z enī illa res que est pater possit bene esse sine filio
& ecōtra: tamē illa res nō pōt ēē sub relatiōe pater
nitatis sine filio: nec fili⁹ est filius nisi habeat patrē:
h'z bene sit homo.

Itē alia diffinitio relatiuorū talis est. Ad
aliquid sunt quib⁹ hoc ipsuz esse est ad aliud
quodāmodo se hēre. & hec diffinitio est pro
pria relatiuorū. Itē propriū est relatiuorū
q' siqs diffinite nouerit vnū relatiuorū diffi
nite noscet & reliquum. ut si diffinite nouerit
qd sit duplū. diffinite noscet id cuius est du
plum. Necessē est enim in utrozūq' ratio
nibus utrisq' uti.

Iterius ponit auc. diffinitionē ppriam re
latiuorū di. Ad aliqd sunt quibus hoc ipm ēē
est ad aliqd quodāmodo se habere. i. illa sunt
uere & p'prie de p'dicamēto relatiōis que essentialit'
includūt respectū seu dependentiā vnus ad aliud
ut paternitas essentialiter dicit relatiōē seu depē
dentiā patris ad filiū. Et dicit quodāmodo: q' vi
delicet relatiō dicit quādā spāles depēdentiā vni⁹.
s. ut fundamētū. ad aliud ut ad terminū sue depēdē
tie. Talē nēpe depēdentiā nō dicūt accidētia abso
luta: h'z enī dependēat actu uel aptitudie ad suū sub
iectū: nō tñ dicūt dependentiā fundamētū ad termi
nū sicut accidētia relatiua. & dicit ēēntialit' ad dīaz
relatiuorū h'z dicit. C' Est autē notādū circa p'dicta q'
h'z relatiō sit inter duo extrema. s. relatiū & correla
tiū. tñ nō est in ambob⁹ ut in subiecto: s'z in vno tñ
ut in subiecto: & in alio ut in termino: ut paternitas
que est respect' patris ad filiū est in patre: ut in sub
iecto: & in filio ut in termino. s'z filiatio est in filio ut
in subiecto: & in patre ut in termino. Ex p'dictis pa
ter q' relatiō nō pōt esse sine fundamēto & termino.
Ad pbat Sco. xij. di. 4. sen. q. i. in solutiōe qōnis. - Sco.
& in p' lib. di. xij. q. iij. q' cū respect' sit ēēntialit' habi
tudo inter duo extrema: ideo tollere terminū ad quē
est respect' & fundamētū cuius est respect' est tolle
re respectū & destruere rōnem respect'. & sic p'dictio
est respectū esse sine fundamēto & termino. Circa
hoc tñ est aliter dicēdū in relatiōe actuali & aptitudi
nali. Relatiō enī actualis regit terminū in actu. re
latiō enī aptitudinalis tñ regit terminū in aptitu
dine: ut risibilitas est ad actū ridendi que est in po
tētia h'z nō sit in actuali existētia. C' Cōtra p'dicta ta
men arguit & videt q' relatiō pōt esse sine fundamē
to: q' deus pōt supplere causalitātē cuiuslibet cause
extrinsece: s'z fundamētū est tñ causa extrinseca re
spectu relatiōis cū nō sit materia ex qua s'z in qua ul'
efficiēs. ergo poterit facere relatiōē sine fundamē
to. Rūdeo ad maiorē q' de⁹ pōt supplere causalita
tē cause extrinsece: ubi nō est implicatio p'dictionis. re
spectū autē esse sine fundamēto implicat p'dictionē: q'
tūc respect' nō ēē respect' cū ēēntialit' dicat depen
dentiā fundamētū ad terminū: ut patet ex diffiniti
one relatiuorū. Ex p'dicta autē diffinitioē inferit auc.
q' siqs diffinite nouerit vnū relatiuorū noscet & reli
quum. pbat q' cū ēē relatiū sit ad aliud. s. ad cor
relatiū oportet q' diffiniatur per ipm cū diffinitio
sit oratio indicans esse rei. Cōtra hāc diffinitionē
arguit dupliciter. primo sic. pater pōt cognosci nō
cognito filio nō est necesse vnū poni in diffinitione
alterius. Itē si pater diffiniat per filiū & ecōtra: tūc
erit circulus in diffinitione: idē erit notius & ignoti⁹.
pbat consequētia q' si pater diffiniat per filiū pa
ter erit ignoti⁹ filio. & ultra si filius diffiniat per pa
trē pater erit notio⁹ filio. C' Respondeo ad p'mū
& dico q' illa res que est pater pōt cognosci nō cog
ta illa re que est filius: tamē pater inquātū pater nō
potest diffinite cognosci: nisi in ei⁹ diffinitioē pona
tur filius & ecōtra. Unde si diffiniatur pater dicef
q' pater est ille qui de substātia sua habet alium ge
nitum. s. filium. Si autē diffiniat paternitas dicef
q' paternitas est relatiō seu dependentia patris ad
filium. C' Ad secundum dicendū ut dicit Scotus
xij. & xxxv. di. p'mi senten. q' absolutum filij termi
nat dependentiam patris. & econtra absolutum
patris terminat dependentiam filij. Pater igit'
in quantum pater diffinitur per absolutum filij.
& filius

Resposio

in Cap' dup'

scda

subin

Tertia

Quarta

Quarta

z filius inquantum filius per absolutum patris. Et sic non est circulus in diffinitione nec idem est notius seipso.

C Ad intelligentiam predictorum notandum quod tres relationes habeant distinctiones specificas secundum suas proprias differentias sicut alia predicamenta: tamen quia sunt nobis ignote accipimus distinctionem earum per fundamenta per que circuloquimur huiusmodi differentias specificas que forte propter earum modicam entitatem latent nos: ita quod ex fundamentis innotescit nobis distinctio earum relationum: siue effective: siue materialiter. **C** Item notandum quod tres relationes non possunt esse sine fundamento et termino: ut dictum est tamen fundamentum aliqui bene posset esse sine relatione. Relatio enim dupliciter potest se habere ad absolutum. uno modo continetur et per accidens: sicut homo potest esse sine paternitate. alio modo necessario sicut relatio creature ad deum. Nemo enim potest esse creatura sine relatione dependentie ad deum conservantem eam in esse: et autem talis relatio sit eadem realiter cum fundamento non tamen formaliter: cum respectu non possit esse de essentia absoluti ex 4° metaphysice: tunc enim idem esset essentialiter absolutum et respectum. de quo **Seco. i. di. 2. sen. q. v.** **C** Alterum notandum quod relatio est nomen equivoicum vel relationem realem et relationem rationis: sicut ens ad ens reale et relationis. Et ideo relatio rationis non est in genere relationis: cum predicamenta sint entia realia ex 5° metaphysice: ubi ens per se dividitur in decem predicamenta. Ad relationem autem realem tria requiruntur secundum **Seco. xxxi. di. p. sen. in solutione questionis. z. vi. q. quolibetorum. primo** quod extrema sint realia. scilicet fundamentum et terminus. secundo quod sint realiter distincta. tertio quod ex natura extremorum sequatur talis relatio absque operatione alicuius potentie comparantis unum alteri. Relatio autem rationis est fabricata per aliquam potentiam comparantem unum ad aliud ut universalitas est relatio rationis causata per intellectum comparantem unum superius ad multa inferiora: et si illud superius immediate comparatur ad singularia dicitur species que est nomen ipositum ad significandum huiusmodi respectum rationis. Si vero illud cōueniens immediate comparatur ad singularia dicitur genus primum vel subalternum: et sic semper ascendendo usque ad genus generalissimum imo usque ad ens quod est primum universale cōsumum. Et tales relationes rationis sunt interiores secundum de quibus est consideratio logica. Et generaliter omnis relatio in qua deest aliquod trium conditionum predictarum est relatio rationis: propter primam oppositio dictionum est relatio rationis: quia unum dictionum nihil ponit. propter secundam relatio eiusdem ad se est relatio rationis: quia non sunt ibi extrema realiter distincta. propter tertiam relatio dei ad creaturam est rationis quia est per intellectum comparantem deum ad creaturam: et creatura ad deum sit relatio realis. Ubi sciendum quod quod est relatio realismutua duorum extremorum ad invicem in quolibet extremo est ratio fundandi unam relationem et terminandi aliam: ut iter patris et filium pater fundat relationem paternitatis et terminat relationem filiationis. filius vero fundat relationem filiationis et terminat relationem paternitatis. In proposito non sic: et ideo creatura possit fundare relationem realem ad deum: non tamen e converso. Quia enim deus sit ita simplex quod est quicquid habet non potest fundare relationem realem ad creaturam. quia tunc illa relatio esset deus. Ex quo ulterius sequeretur cum relatio coerigat extremum ad sui esse quod deus non posset esse sine creatura: et sic non posset esse summe necessarius: quia seclusa creatura posset non esse. De re

lationibus etiam multa habentur et physicoz et metaphysice. ideo magis succinte pertransibo. Ibi autem ponuntur tres modi relationum secundum diversa fundamenta relationum. primo modus est relationum fundatarum super numerum et unum: super numerum ut sunt proportionales: ut duplum et dimidium. Super unum autem in substantia fundatur relatio identitatis. Super unum vero in quantitate relatio equalitatis. Super unum autem in qualitate relatio similitudinis. Secundus modus relationum est relationum fundatarum super potentiam actiivam et passivam: ut paternitas fundatur super potentiam actiivam generandi: et filiationis super potentiam passivam. Tertius modus est relationum fundatarum super mensurabile et mensuratum: ut scia refertur ad scibile. et intellectio ad intelligibile: quod est verum non de mensura quiditativa sed secundum esse et veritatem. Actus enim intelligendi est aptus naturaliter mensurari. i. actualiter deperdere in entitate et cognoscibilitate ab obiecto participando ipsam sicut similitudo illud cuius est. Est autem ibi relatio realis aptitudinalis et non actualis. Et ideo notatur dicitur mensurabilis ad mensuram et non mensurati. Quia enim obiectum non existit vel scientia causatur a deo tunc non mensuratur actu a scibili: ut declarat **Seco. xiii. q. quolibetorum.** Et si arguitur quod obiecto non existente non habet scientia de eo: quia ut dicit hic **Aristoteles.** Corrupta re scibili corrumpitur scientia que est de eo. Rūdeo quod illa auctoritas philosophi est vera: corrupta re scibili quantum ad esse essentie et esse existentie. Et si arguas quod si corrupta res quantum ad esse existentie: corrumpitur quantum ad esse essentie: cum non sit dare esse essentie sine esse existentie. Rūdeo quod esse essentie non remanet extra intellectum sine esse existentie: bene tamen remanet in intellectu et hoc sufficit. secundum enim **Seco. vii. q. quolibetorum articulo 1°.** Scientia non requirit existentiam sed solas quiditates in anima. Est autem in primis duobus modis relationum mutua dependentia. Duplum enim realiter refertur ad dimidium: et e converso. filius pater realiter refertur ad filium et e converso. Non sic in tertio modo: et ideo scia reali refertur ad scibile: non tamen e converso. Ex quo patet quod illa proprietas quod relatiua dicuntur ad cōuertentiam non conuenit nisi relationibus primis et secundis modi loquendo de puenientia reali. et ideo scientia reali refertur ad scibile non tamen e converso. Illa enim res que est scibile: utpote lapis non refertur realiter ad scientiam: et etiam scibile inquantum scibile refertur ad scientiam non tamen relatione reali: sed rationis tantum.

De qualitate.

Qualitas est secundum quas quales esse dicimur. ut secundum albedinem dicimur albi. et secundum colorem colorati. et secundum iustitiam iusti. **I**tem autem determinat de predicamento qualitatis: et describit qualitatem dicitur. quod qualitas est secundum quam quales esse dicimur: ut secundum albedinem dicimur esse albi. Ad cuius evidentiam sciendum quod qualitas potest sumi dupliciter. uno modo per formam de genere qualitatis que qualificat subiectum accidentaliter. Alio modo pro differentia essentiali cuiuslibet generis que predicatur in quale. In divinis autem non sit differentia proprie: tamen illa que habet rationem actus vel quasi forme potest dici qualitates. Unde secundum **Seco. di. xxv. p. sen. in solutione ar.** Attributa divina dicuntur illa que perficiunt essentiam in esse et quasi qualitates: ut caritas: sapientia: veritas: bonitas. Non sic autem se habent intellectus et voluntas: sed sunt quedam perfectiones intrinsece in essentia presuppositae omni quantitati et qualitati. et sic qualitas non est in genere sed sumitur transcendenter. **C** Item

notandū qd lz abstractū sit prius natura pcreto sicut causa suo effectu formali tamē cōcretū est nobis notius: ideo qualitas notificat per suum cōcretū: ut per notius nobis. Quale vō notificat per abstractū ut per pū simpliciter. Notandū etiā qd hec dictio dicimur in hac descriptiōe referat ad substantias in cōmuni. Qualitas ergo est fm quā nos substantie dicimur. i. denotamur accidentaliter quales. Et ponitur accidentaliter ppter differētiās essentielles a qbus essentialiter dicimur quales.

Qualitatis quatuor sunt spēs. Prima est habitus et dispositio. Differt autē habitus a dispositione qz habitus permanētiōr est et diuturnior ut sunt virtutes et scientie. Scientia enī difficillime est mobilis nisi forte grandis pmutatio fiat: uel ab egritudine ul' ab aliquo huiusmodi circa scientes. Similr devirtute. Iustitia enim uel castitas non cito de facili permutatur. Dispositiones vō dicuntur que de facili permutant. ut calor frigiditas egritudo sanitas. An habitus possunt dici dispositiones et non eōuerso. Illi enim qui habitū habent quodāmodo sunt dispositi uel melius uel prius ad ea que habēt. dispositiones autē non sunt habitus. Unde habitus pōt sic diffiniri. Habitus est qlitas difficillime mobilis. Secunda spēs qlitatis est naturalis potētia uel impotentia aliquid facile faciēdi uel patiēdi. ut sanitas dicitur qui habet naturalē potētiā ut nihil ab aliquibus accidetibus egritudine inferentibus patiat et egrotatius dicitur qui habet naturalē impotentiam aliquid patiēdi. durum autē dicitur habere naturales potētiā resistēdi sectioni. et molle naturalē impotentia qz cito secatur. Cursores et pugillatores dicuntur similiter de ista specie: non qz exerceat actus suos: sed quia habēt naturalem potētiā hoc faciēdi. Tertia spēs qualitatis est passio et passibilis qualitas ut ille qualitates que efficiūt in sensibus passionēs ut in gustu dulcedo amari- tudo et silia. et etiā ille qlitates sunt in hac specie que ab aliquibus passionibus generantur uel facile uel difficile mobilibus et pmanētib. siue enī nigredo ab aliqua passiōe naturali generetur siue ab egritudine uel ab estu. qualitas passibilis dicitur. Quarta vō spēs qualitatis est forma et circa hoc aliquid stans figura ut dispositio corporis. ut triāgulatio quadrāgulatio rotunditas curuitas rectitudo. Qualitatis quatuor sunt spēs. Hic pōt autē quatuor spēs. quarū pma est habitus et dispositio. Est autē dispositio qualitas de facili mobilis. habitus vō de facili mobilis. Unde habitus et dispositio tantū differunt fm pfectū et imperfectū. Et ideo faciūt pmas spēm qualitatis. Perfectū enim et imperfectū ut vir et mulier nō uariāt spēm fm. Alii. in libro de animalibus. Unde eadē qualitas ut virtus uel scientia dicitur est in fieri et in esse imperfecto dicitur dispositio:

dum vō habet esse perfectū pmanens et radicatum in subiecto dicitur habitus. Et dicit auctor: qd ois habitus potest dici dispositio: lz nō eōuerso: qd est uerum nō qdem sumēdo dispositiōem stricte pro qualitate de facili mobili: sed large pro oī qlitate disponente subiectū suum ad operationē: siue pfecte: siue imperfecte. Et oēs tales qualitates ponunt in hac specie: siue sint corporales: ut calor frigiditas egritudo sanitas: siue spūales ut actus intellectus. Unū enim actus ad alium actū inclinatur: et ex ipso generatur habitus. Itē spēs intelligibiles habitus intellectuales: ut intellectus sapientia. et morales ut iustitia et castitas et huiusmodi. et virtutes infuse: ut fides spes caritas ponunt in hac specie. Notandū tamē qd habitus potest tripliciter sumi. Uno modo pro quacūqz forma habētē puationē sibi oppositā. Alio modo pro inherētia corporis ad ea que sunt circa corpus. Et sic est pdicamētum distinctū ab alijs. Tercio modo pro qualitate disponente suū subiectū ad operationē: et sic sumitur in pposito. Contra tamē pdicta arguitur sic. Nullum ens rationis est de genere qualitatis: cū qualitas sit ens reale: sed scientia est ens rationis: ergo nō est de genere qlitatis. Respondeo qd ens rōnis pōt sumi tripliciter fm. Seco. i. di. 4. sen. q. ij. articulo pmo. vno modo p illo qd habet eē in aīa subiectiue: ut spēs actus et habitus. alio modo obiectiue: sicut vniuersalia sūt in aīa per spēs a reb' causatas uel adeo ipressas. tertio modo pro cōparatiōe qua intellectus cōparat vni obiectum cognitū ad aliud obiectū cognitū. Quz ergo dicit qd nullū ens in aīa est de genere qualitatis: uerū est de ente in aīa tertio modo dicto. Tale enī ens est relatio ratiōis cuiusmodi sunt secūde intētiōes nec hnt aliqd esse reale: sed hnt tñ eē obiectiue in intellectu. Secūda spēs qlitatis est naturalis potētia uel ipotētia aliquid facile faciēdi ul' patiēdi: ut sanitas dicitur aliqz qz habet naturalē potētiā ad facili resistēdū suis huius et nocijs. egrotatius vō eo qd habet naturalē ipotētiā ad huiusmodi: sic durū habet naturalē potētiā: ut nō cito seces. Molle vō hz naturalē potētiā ad huiusmodi. Cursores quoqz et pugillatores dicunt nō qui actus illos exerceat: s3 qui hnt naturalē potētiā ad facili huiusmodi actus exerceēdos. Circa qd notandū qd p naturalē potētiā ul' ipotētiā circūloquitur Alii. quādā spēs s3 alternā qlitatis cōpre hēdētē oēs facilitates uel difficultates naturales ad agēdū ul' patiēdū. Itē notandū qd potētia pōt capi tripliciter. vno modo pro respectu potētie ad opationē: et sic pñet ad gen' relatiōis: uel pro fundamētō talis respectus: qd est absolutū et pncipiū opatiōis: sicut intellectus et uoluntas sunt pncipia pductiua intellectiōis et uolitiōis: uel pro facilitate et agilitate utēdi huiusmodi potētia. Hoc 3o modo sumitur naturalis potētia in pposito fm. Seco. xvj. di. 1. sen. in solutiōe arg. ut pater per exēplū de cursore et pugillatore. nō autē secūdo modo. Intellectus et uoluntas cum sint pfectiōes intrinsece ipsius aīe. et fm Aug. 5o de tri. sunt vna mens vna eēntia vna vita nō sunt accidentia ipsius aīe s3 ponūtur in eodē genere cū ipa. Hoc idē ponit sanctus Bonauentura. lz autē huiusmodi potētie sunt idē realiter cū aīa distinguunt tñ formaliter de quo alibi magis videbitur. Itē notandū qd pma et secūda spēs qualitatis differunt: qz facilitates naturales ponunt in secūda spēs. Dispositiones vō et habitus acqsiiti in pma: ut facilitas naturalis ad pugnādū ponit in secūda specie. Alquisita vō per

artem

habitus triplici

28o

30o

Secūda spēs qualitatis

artem et exercitiis ponitur in prima. Sic egrotatus putat dicit difficultatem naturalem ad resistendum. Prius et egritudinem causantibus ponit in secunda specie. Ipsa vero egritudo acquisita ponit in prima: que si sit de facili curabilis dicitur dispositio: si vero sit incurabilis dicitur habitus. Item naturale potest capi dupliciter. Vno modo quod ortu habet a natura: et sic pertinet ad hanc speciem. alio modo quod inest alicui a principio conditionis nature: non tamen naturaliter: sed gratuite seu per donum naturalibus superadditum: sicut angelis a principio creationis fuerunt impressi species seu similitudines omnium naturalium: et virgini purissime in instanti creationis anime eius fuit collata gratia equalens iustitie originali: per quam fuit a peccato originali preservata. et tale naturale non spectat ad secundam speciem qualitatibus: sed ad primam.

3^a sp^s qualitatibus
Tertia species qualitatibus est passio et passibilis qualitas. Unde in hac specie ponuntur omnes qualitates sensibiles que sunt obiecta sensui que dicuntur passibiles qualitates: quia sunt nate inferre passionem sensui: ut sonus: color: lux: caliditas: frigiditas: et huiusmodi. Et omnes qualitates que ab huiusmodi generantur sunt species obiectorum recepte in potentibus organicis et passionibus appetitibus sensui. ut delectatio: tristitia: ira. Tales autem qualitates sunt perfectiones potentiarum organicarum: dicuntur tamen passionibus eo quod recipiuntur in ipsis organis. Recipere enim large dicitur pati: sicut lumen quod est species lucis ponit in hac specie a Secundo. xiiij. di. 2. sen. in solutione questionis. Differunt etiam passio et passibilis qualitas. passibilis qualitas dicitur tales qualitates subesse perfectionem permanentem in subiecto: ut rubedo que puenit in aliquo a natura. sed passio dicitur illas qualitates secundum esse imperfectum et non permanentes: ut rubedo que puenit in vultu hominis ex uerecundia: cuius causa est quod facies est subiectum uerecundie. Et ideo sanguis qui est amicus nature uadit ad cor: obortum membrum lesum quantum potest. Sic homo efficit pallidus propter timorem: quod inter cetera membra cor magis timet: et ideo ad ipsum confortandum sanguis erit de facie: et sic remanet pallida.

Circa predicta potest dubitari de caliditate que ponitur a philosopho in prima et tertia specie qualitatibus. Ad quod potest dici quod hec species distinguitur a prima: quod forma per comparisonem ad actum que potest efficere dicitur dispositio quo ad primam speciem. et sic caliditas ponitur in prima specie per comparisonem ad calefacere. forma vero producta ab agente in quantum recipitur in passio dicitur passio. et sic caliditas ponitur in tertia specie: uel in quantum nata est inferre passionem sensui. De operationibus etiam immanentibus cuiusmodi sunt intellectio et uoluntio que sunt uere qualitates: et videtur quod sunt in predicamento actionis: dicitur Secundo. xiiij. q. quolibetorum: quod uidetur rationabilius ipsas ponere in prima specie qualitatibus in qua ponuntur omnes qualitates spirituales: siue sint in fieri ut operatio: siue in esse perfecto et permanenti ut habitus: sed si sit in esse imperfecto dicitur dispositio. In tertia autem specie solum exemplificat Alfridus de qualitatibus corporalibus. Dicit tamen quod forte huiusmodi operationes possent poni in hac specie: cum sint quedam passionibus. Et tunc oportet dicere ad Alfridum. quod solum ponit exempla de qualitatibus sensibilibus: tanquam de magis notis. per has etiam intelliges spirituales. De hac materia dicitur Scholasticus quod non est intentio philosophi ponere quod iste species a se mutuo uniuersaliter remoueant: sed quod de semu

tuo saltem particulariter predicent. Et ex hoc monetur quod Alfridus ponit caliditatem in prima et tertia specie qualitatibus.

Quarta species qualitatibus est forma uel circa aliquid constans figura. Circa quod sciendum quod forma potest sumi pro forma substantiali uel accidentali: ut alibi dictum est: tamen in proposito forma et figura sumuntur pro eodem uidelicet pro dispositione uel terminatione quantitatis. Unde in aliqua figurata possumus considerare tria: uidelicet ipsam rem ex qua constat: utpote lignum. Et quo ad hoc pertinet ad genus substantie. Secundo possumus considerare quantitatem eius terminatam linealiter et superficialiter. Et sic pertinet ad genus quantitatis. Tercio considerare possumus terminationem uel dispositionem qualitatibus que potest dici forma uel figura eius: et de hac in proposito. figure igitur uel forme sic accepte reponuntur in hac specie: ut rectitudo curuitas triangulatio quadrangulatio.

4^a sp^s qualitatibus
Qualia uero dicuntur que secundum hec de nominatiue dicuntur uel quolibet aliter ab his: ut a grammatica grammaticus a iustitia iustus. Uel quecumque dicuntur ab aliqua qualitate non denotatiue eo quod nomen non est impositum ipsi qualitati ut cursor et pugillator. Et nota quod cursor et pugillator dicuntur dupliciter. Vno modo dicuntur cursor et pugillator ab arte currendi et pugillandi. et sic sunt in prima specie qualitatibus: quod iste artes sunt habitus. Alio modo dicuntur cursor non quod habeat artes currendi: sed quod habet naturalem potentiam ad actum currendi: et pugillator non quod habeat artem pugillandi: sed quod habet naturalem potentiam ad actum pugillandi. Et isto modo dicuntur qualia ab istis naturalibus potentibus sed non denotatiue eo quod nomina non sunt imposita istis naturalibus potentibus a quibus dicuntur qualia: Et sic cursor et pugillator sunt in secunda specie qualitatibus. Alia autem dicuntur qualia non denotatiue quando nomen est impositum qualitati secundum quam dicitur quale: sed ea non participat secundum illud nomen: ut studiosus a uirtute. et sic sunt tres modi sumendi quale a qualitate.

Idem notificat auctor: concretum qualitatibus dicens quod illa dicuntur qualia que sunt qualitates denotatiue dicuntur: ut grammaticus dicitur denotatiue a grammatica. Quedam etiam dicuntur qualia ab aliqua qualitate: sed non denotatiue: quod scilicet non est ibi denominatio uocalis. Et hoc dupliciter. Vno modo quod nomen non est impositum illi qualitati: ut cursor dicitur ab arte currendi: uel a naturali potentia cui tamen non est nomen impositum. Et ideo licet ibi denotatio realis: non tamen uocalis. Alio modo quia licet sit nomen impositum illi qualitati: tamen concretum non participat illud nomen: ut studiosus dicitur a uirtute: ubi tamen non est participatio in uoce cum non conueniant in principio uocis: et sumitur studiosus pro uirtuoso.

Est autem contrarietas in qualitate: ut albedo contrariatur nigredini. iustitia iustitie hoc autem non est proprium qualitati quod non

cōuenit omni qualitati. figura enim non habet aliquod contrariū neq; aliquis medius color ut rubedo albedo. Et sciendū q si vnū cōtrariorū fuerit quale: reliquū erit quale: ut iustitia est q̄litas ergo iniustitia iustū est quale ergo iniustū. Itē qualitas suscipit magis et minus. Dicit enim iustus magis et minus iustus et albus et grāmaticus. sed hoc non est propriū qualitati. q̄ quadratū nō suscipit magis neq; min⁹. neq; circulus neq; quadrāgulatio neq; circulatio. Itē propriū est qualitati s; eam simile ul' dissimile dici. ut alb⁹ albo similis dicitur et iustus iusto. albus autem nigro dissimilis dicitur.

Consequēter ponit auc. pprietates seu cōitates qualitatis: quarū prima est q cōtrarietas inest qualitati: ut albedo cōtrariat nigredini: et iustitia iniustitie. Hoc patet per diffinitionē cōtrariorū. Cōtraria enī sunt forme positine sub eodez genere maxie distantes. que vicissim insunt. inter se mutuo expellēde. Plures autē qualitates sunt huiusmodi. ergo cōtrarietas inest q̄litati. Sed cōtra hoc arguit q̄ albedo et nigredo nō sunt forme maxie distantes: ergo nō contrariant. cōsequētia est nota: pbaf antecedenz: q̄ plus distāt sup̄ficies et albedo que sunt diuersorū generum q̄ albedo et nigredo que sunt eiusdem generis. Ad hoc rñdeo dupliciter. pmo q̄ maxima distantia h̄iorū intelligit de distantia eorū que sunt eiusdē generis. In genere autē coloris maxie distāt albedo et nigredo: cū sint duo ultima inter que cōtinent oēs medij colores. Secundo rñdeo q̄ aliqua magis distare pōt intelligi dupliciter: uel q̄ minus cōueniunt in aliquo cōi: uel q̄ magis repugnat. pmo modo magis distāt sup̄ficies et albedo q̄ nō cōueniunt in aliquo genere. Albedo vō et nigredo sunt eiusdem generis. Secundo modo magis diffingunt albedo et nigredo: q̄ est repugnantia eorū ad esse simul. Nō sic de sup̄ficie et albedine q̄ simul esse pōt. Hoc autē est distantia h̄iorū quia mutuo se expellunt. Hoc autē non est propriū qualitati: q̄ nō cōuenit omni qualitati cuiusmodi sunt figure circulatio triāgulatio. nec etiā cōuenit coloribus medijs: s; enim mediū per cōparationē ad extremā habeat rōnem alterius extremi: ut rubrū cōparatū albo habet rationē nigri: tamē nō est ibi h̄ietas stricte sumpta: sed tñ large cū inter illa nō sit maxima distantia.

Secūda pprietas qualitatis est q si vnū cōtrariorū sit quale reliquū erit q̄le: ut si iustum sit quale iniustum erit quale. pbaf q̄ h̄ia sunt que ponunt sub eodem genere. Si ergo vnum sit in genere qualitatis et reliquum.

Tertia pprietas est q qualitas suscipit magis et minus: patet q̄ suscipere magis et minus est in sua essentia itēdi et remitti perfecti⁹ ul' imperfecti⁹ participādo naturā sue sp̄ei. plures autē qualitates sunt huiusmodi: ut calor et frigus aliquādo itēdunt et aliquādo remittunt: s; enī gradus sū quos forme itēdunt nō sint de eēntia sp̄ei: q̄ sicut sp̄es abstrahit a differentia indiuiduali sic ab huiusmodi gradib⁹ tamē faciūt vnū per se cū natura specifica ita q̄ indiuiduū p̄stitūtū ex forma specifica et pprietate indiuiduali cōtinet vnitine istos gradus. Hoc autē nō cōuenit oī q̄litati. Circulatio enī et q̄drāgulatio nō su-

scipiunt magis et min⁹. Et notādū q̄ q̄litates s; se suscipiunt magis et min⁹: nō per cōparatiōem ad subiectū: seu ppter maiore radicationē in subiecto: ut quidam false opinant: ut pater s⁹ metaphysice. et xvij. di. p. sen. Sco. et ideo succincte p̄transio.

Quarta pprietas est q̄ propriū est qualitati sū eū sile uel dissimile dici. Sicut enī q̄litas nata est fundare relationē equalitatis: sic q̄litas relationez silitudinis uel dissilitudinis. Sed p̄tra hoc arguit q̄ in diuinis est silitudo: euz p̄sone diuine sint siles in sapiētia: et tamē nō est ibi q̄litas cū deus nō sit in genere. Respondeo sicut dictū est q̄ q̄dam est qualitas de genere qualitatis et q̄dā trāscēdens. sic q̄dā est silitudo de genere relatiōis: et illa fundat in qualitate generica. alia est silitudo transcendens: illa fundat in qualitate transcendenti. Illa autē dicunt silia que hnt eandē qualitatem uel in numero sicut in diuinis: uel in specie sicut in creaturis. Unde in diuinis est maxima silitudo equalitatis et idēitatis: cū p̄sone diuine habeāt eādem sapiētiā potētias et essentia in numero nō sic in creaturis.

De actione.

Actio est sū quā in id qd subicitur agere dicimur. ut secūs aliquis dicitur agere in eo qd fecit. vnde sectio est actio.

et sū sectionem agit secans in eo quod fecit. Et percussio est actio. Propriū actiōis est ex se inferre passionē. Recipiūt autē agere et pati cōtrarietates. Calefacere enī est p̄trariū ei qd est frigidū facere. et delectari est contrariū ei quod est tristari. Recipiūt agere et pati magis et minus. calefacere enī magis et minus dicitur. et calefieri dicitur in agis ul' minus. Et similiter delectari et tristari.

Itē auctor determinat de p̄dicamēto actionis. p̄ hoc cuius declaratiōe s; mētē doctōris subtilis. xij. di. 4. sen. q. i. et xij. q. quoli betorū sunt aliqua notāda. Et pmo q̄ actio dicit respectū agentis ad passum trāsmutatū. Sciēdum 2⁹ q̄ respectus in genere est duplex. vn⁹ intrinsec⁹ adueniens. et alius extrinsec⁹. Uloco autē respectū intrinsec⁹ aduenientem: qui sequitū necessario ambo extrema posita in actu. uel qd idem est q̄ nō necessario sequitū suū fundamētum posito termino. Et talis respectus est tñ de genere relatiōis. Uloco autē respectū extrinsec⁹ aduenientem q̄ nō necessario sequitū posita extrema simul in actu. Et sub isto mēbro cadunt ista serultima p̄dicamēta: de gbus Alri. parū locutus est. De his enī multa cōsiderat philosoph⁹ naturalis. et de his tractat auc. ser p̄ncipioz. patet enī de actiōe et passione q̄ possibile est eē actiū et passiū et etiā app̄ximata: et tamē nō habere istū respectū. s. q̄ agens sit id a quo passiū trāsmutet: nec passiū id qd ab ipso trāsmutet: puta si sit aliqd ipediēs actionē. Et p̄otāto ista ser p̄ncipia nō sunt sp̄es relatiōis: q̄ relatio dicit respectū intrinsec⁹ aduenientē: ista autē nō. Item sciēdū q̄ agens creatum habet quēdā respectū ad passum qui est extrinsec⁹ adueniens et de genere actiōis: ut dictum est. Et habet aliū respectū ad p̄ductū: ut pater ad filium: et iste est intrinsec⁹ adueniens et de genere relatiōis: et p̄tinet ad scdū modū relatiōis. Itē duplex ē actio. s. inānes ut visio: intellectio. et trāscēns: ut calefactio sū qd ponit philosoph⁹ 9⁹ metaphysice. qd sic pōt declarari

declarari. Operatio enim siue actio imanes duas habet conditiones: in quibus convenit cum actione transeunte. Prima est quod semper est in fieri: non dico in fieri successus: quod operatio est indivisibilis: sed sic in fieri: quod est in continua dependentia ad causam eandem et secundum ideam: sicut dependentia rei create ad causam conservantes scilicet deum. Secunda conditio est quod operatio quasi transit in obiectum sicut in terminum: non accipientem esse per ipsam: sed presupponit in suo esse. Et propter istas duas conditiones potest operatio dici actio: et per istas significat grammatice per verbum actum. actio autem transit ultra istas duas conditiones addit tertia. scilicet quod est productiva alicuius termini: ut accipientis esse per eam: ut calefactio est productiva caloris in ligno ultra passionem quam infert. scilicet calefieri. Ista autem distinctio actionis sic intellecta non est generis in species sed nociva in significationibus. Nam actio transiens est vere actio de genere actionis. Actio vero imanes est vere qualitas: ut intellectus visio. Sed equivoce dicitur actio propter conditiones predictas in quibus convenit cum actione de genere actionis. Notandum insuper quod aliter calidum calore calefacit: et aliter calefacit calefactione. Calidum enim calore calefacit in ratione principij formalis remoti quod est ratio agendi. Calefacit autem calefactione in ratione forme primo denominatis: sicut simile formaliter dicitur simile similitudine: et fundamentaliter dicitur simile albedine. In diffinitione ergo actionis quando dicitur quod actio est secundum quam ratio. scilicet secundum habitudinem forme prime denominatis. Respectus enim quem importat actio non est ratio agendi: sed est dispositio media inter agens et effectum productum. Actio ergo est secundum quam ut forma primo denominata: dicitur agere id quod subicitur. scilicet passum.

¶ Deinde ponit auctor proprietates actionis dicens quod proprium actionis est ex se inferre passionem. Hoc autem est proprie proprium actionis: scilicet enim qualitas que est ratio agendi inferat passionem. hoc tamen non est immediate: sed mediante actione. Alterius ponit auctor aliquas conditiones actionis et passionis. prima est quod inter actiones est diversitas: ut calefacere et frigidificare. et hoc est ratione qualitatum diversarum: que sunt rationes agendi ut calor et frigus. Similiter inter passionem est diversitas ut calefieri et frigidificari. Secunda proprietas conditio est: videlicet quod recipiunt magis et minus. Calefacere enim quod est agere magis et minus dicitur. scilicet et calefieri quod est pati. hoc etiam ipsis competit ratione qualitatum suscipientium magis et minus.

De passione.

Passio est effectus illatioque actionis: ut calefieri inferitur ex calefacere et efficitur. Proprium autem passionis est primo inferri ex actione. Item passio non est in agente sed in patiente. De reliquis vero que prius dicta sunt modo sufficiant. Que sequuntur de alijs quatuor predicamentis non sunt data a petro hispano.

¶ Ostendit predicamentum actionis tractat auctor de predicamento passionis describendo seu notificando quod est passio dicens quod passio est effectus illatioque actionis. id est effectus qui inferitur ab actione: sicut calefieri inferitur ex calefacere. Ubi notandum quod sicut actio formaliter dicitur respectum agentis ad passum: sic passio dicitur formaliter respectum patientis ad agens: seu transmutati ad transmutans. passio ergo est illa rela-

tio passus ad agens que inferitur ab actione. Ponit auctor alias duas proprietates passionis: quarum prima est quod proprium passionis est inferri ex actione immediate. scilicet. Et hoc patet quod auctor prius notificat quod est passio per eius proprietatem. Sepe enim per proprietatem circuloque mur differentias nobis ignotas. Secunda proprietas est quod passio non est in agente sed in patiente. Pro quo notandum quod actio potest sumi dupliciter. uno modo pro respectu agentis ad passum. alio modo potest sumi actio pro forma acta que dum est in fieri est motus. secundum enim commentatorem motus est forma fluens. Nec autem forma in quantum est ab agente dicitur actio et in quantum recipitur in passio dicitur passio. Unde dicitur Aristoteles: philosophum: quod motus est actus actui et passui: sed passui ut in ipso: actui autem ut ab ipso. Actio igitur sumpta pro respectu agentis ad passum est in agente subiective et non in passio. probatur quod in eodem est respectus et fundamentum. Ratio enim fundamenti videtur hoc ostendere: nec oppositum est intelligibile: sed potentia activa que est fundamentum huius respectus et actionis est in agente. ergo talis actio est in agente subiective. Ista ergo actio que est respectus extrinsecus adveniens est in agente sicut in subiecto. In forma autem que dicitur potentia est ut in fundamento primo. similiter passio dicitur respectus oppositum correspondente isti qui suo modo sibi est in passio et potentia passiva. Actio vero accepta pro forma acta seu producta per actionem de genere actionis est in passio ut in subiecto. Hoc patet per philosophum: metaphysice dicentes. Edificatio est in edificato. accipitur ibi edificatio pro forma acta per edificationem. probatur etiam quod talis forma acta dux est in fluxu est motus ut dictum est. Motus autem est in mobili subiective ex philosophum. Et predictus patet quod actio et passio sunt idem motus materialiter: cum tamen formaliter distinguantur: nec dicatur motus sed se: sed per relationem ad agens et passum sunt diversa predicamenta. Motus vero cum formaliter sit forma in fluxu est in eodem genere cum forma que per motum inducitur. Si ergo in quo habeat esse subiective creatio actio et creatio passio. Rideo secundum Secundo. xiiij. di. 4. secundum. q. i. et xij. q. quolibetorum: quod non est proprie creatio actio: nec creatio passio cum actio et passio non sint nisi respectu alicuius passus. Creatio autem non presupponit aliquod passum. vii creatio passio dicitur relationem dependentie creature ad deum que est idem cum creatura. et sic est subiective in ipsa: cum non possit esse sine tali dependentia. Est autem idem respectus a parte rei ad deum creatorem et conservantem: sed creati importat huiusmodi respectum cum respectu rationis ad non esse precedentem. Conservari vero cum respectu rationis ad esse precedentem. Et sic creatura non creatur nisi in primo instanti: nec conservatur proprie nisi post primum instans: quia vero creatio passio est relatio realis creature ad deum: ideo creatio actio est relatio rationis dei ad creaturam correspondens. Unde creatio actio formaliter dicitur respectum huiusmodi includendo et commemorando volitionem divinam transeuntem super obiectum productum. Ille autem respectus habet solum esse obiective in intellectu comparante deum ad creaturam. Volitio autem divina connotata est ipse deus. Obiectum vero super quod transit est ipsa creatura producta. Dubitari interius posset de actuali inherencia accidentis absoluti ad subiectum in quo ponatur genere. Non enim ponitur in genere relationis cum sit respectus extrinsecus adveniens. Unde potest esse tale accidens absque inherencia actuali: ut patet in sacramento altaris. Ad hoc

risdet Sco. xij. di. 4. sen. q. i. in solutioe qōnis. q. talis respectus potest pertinere ad genus actiōis: posito q. actio dicat nō tñ respectū agentis ad passū sed forme in formatis ad illud qd informatur. Vel pōt ptinere ad gen⁹ passionis si passio dicat non tñ respectum passi ad agens s; ad formā. Circa qd notādū q. l; ois forma recepta siue in potētia cognitiua: siue in potētia appetitiua possit dici passio: siue fiat cū trāsmutatione corporali: ut delectatio sit cū cordis dilatatiōe. dolor: uel tristitia cū restrictione: siue fiat absq; huiusmodi trāsmutatiōe: ut cōceptus aie dicuntur passionēs. Unde in libro p⁹ per yermenias dicit q. uoces sunt earū que sunt in aia passionū note. i. signa cōceptū siue rerū cōceptarū tamē huiusmodi forme in passio recepte nō spectāt ad gen⁹ passionis. sed bene ipsa receptio huiusmodi formati. De ceteris autē predicamētis. s. qñ ubi situs et habit⁹ nō facit aut. mentionē nisi in generali et ideo de his breuiter me expediat. Et pmo de predicamēto quādo: quod sic diffinitur ab auctore sex principiorum.

De predicamento Quando.

Quando est qd ex adiacentia temporis in re tēporali derelinqtur: ut hodie esse cras fore. Itē duplex est quādo. s. simplex et cōpositū sicut duplex est tempus. Itē tres sunt pprietates quādo. Prima est q. quādo non suscipit magis neq; minus. Secūda est q. quādo nihil est cōtrariū. Tertia est q. quādo est in omni illo quod incipit esse in tempore.

Evidentiā huius sciēdū q. qñ in ppositio tñ ualer sicut esse aliqñ uel in aliquo tpe: ut esse hodie eri cras: esse in tēpore presenti pterito et futuro. Est igit qñ respect⁹ causatus in re temporali ex adiacentia tēporis ad ipsam. Ex quo patet q. qñ est respectus extrinsecus adueniens: quia nō necessario sequit⁹ extrema posita in esse. pōt enī esse tēpus et res tēporalis absq; huiusmodi adiacētia: et sic absq; qñ: ut puta si ponatur restēporalis extra celum. Tempus enī hic sumit⁹ p⁹ tpe quod est mēsurā motus celi. Et ideo illo tempore pprie mēsurant⁹ tēporalia que habent mutabilitate et a motu celi. Unde dicit doc. subtilis. xlij. di. 4. sen. q. xij. in solutione ar. q. mor⁹ corporis gloriosi nō mēsurabit⁹ tpe nostro: q. nō erit subiectū variatiōi: tunc corpus nostrum nec aggrauans.

De predicamento Ubi.

Ubi est circūscriptio corporis locati a loci circūscriptiōe pcedens: ut in ecclesia esse in foro eē. Et diuidit⁹ ubi quia quoddā est ubi simplex. et est illud qd a simplici loco pcedit ut est locus pñctorū. Et quoddā est ubi cōpositū: et est illud quod a loco cōposito pcedit. pprietates ubi sunt due. Prima est q. ubi nihil est cōtrariū. Secūda est q. ubi nō suscipit magis neq; min⁹ hoc est q. ubi non recipit intensiōem et remissionem.

Ubi uo est respectus corporis a loci circūscriptiōe pcedens. Circa qd sciēdū q. ubi in pposito est esse alicubi localiter: ut esse in ci

uitate: in ecclesia: in domo: in camera. vñ ubi dicit⁹ respectū corporis circūscripti seu locati ad locū circūscribentes. Ipsa autē circūscriptio actiua que fundat⁹ in loco circūscribēte l; significet per modū actiōis: nō tamē est actio sed relatio ptinēs ad hoc genus s; Sco. di. j. 2. sen. q. v. Quod ex hoc patet q. superficies corporis cōtinētis cū sit quātitas que cōsequitur materiā nō est forma actiua. Quod autē ubi sit respect⁹ extrinsecus adueniens patet cū corpus et locus possint esse etiā apporimata absq; circūscriptiōe locati seu coextēsiōe: ut patet de corpore xpī in sacramēto altaris qd est pñens spēs panis et uini nō tamē localiter cū sit in quibet parte totū: et sic nō coextēdit⁹ ipsis spēsbus. Possent etiā de⁹ facere corpus et locum absq; ubi etiā large sumpto qd est esse tñ in loco pñentiali: ut puta formādo aliqd corp⁹ extra vniuersū: et annihilādo oia que sunt in superficie pccana celi: ut declarat Sco. xj. q. quolibetor⁹ ar. 2°. Tūc enī essent corp⁹ et loc⁹ sine respectu pñentialitatis. Et si qñ in quo pñdicamento ponet⁹ ubi angeli cū angelus nō sit in loco circūscriptiue: sed tñ pñentialiter seu diffinitiue. Rñdeo q. accipiēdo ubi pprie put⁹ diffinit⁹ ab auctore sex principiorū non ponetur in hoc pñdicamēto cū angelus nō circūscribat⁹ locū: s; bñ accipiēdo large p⁹ respectu pñentialitatis ad locū. Uñ Sco. i. di. 4. sen. q. i. dicit q. l; non sunt plura genera q. decē tamē rōnes cor⁹ nō ita assignantur generaliter sicut possent assignari. Cū autē ubi sit respectus extrinsec⁹ adueniens: ita etiā erit situs uel positio cū pñsupponat ubi.

De positione.

Positio est quedā partium situs et generationis ordinatio: ut sessio statio: et sic de alijs. Item tres sunt pprietates positionis. Prima est q. positio nō habet contrariū. Secūda est q. positio nō suscipit magis neq; minus. Tertia est pprius est positioni substantie proxime assistere.

Standū q. situs uel positio ultra esse in loco dicit ordinē partium ad inuicē et ad ipsū locū. Unde sñm Sco. ubi supra duplex est positio. Quedā enī dicit ordinē partū ad inuicē. et hec est diffeētia quantitatis. alia dicit ordinē partū in loco que dicitur pñdicamētū situs: ut stare sedere iacere.

De habitu.

Abitus est corporū et eorū que circa corpus sunt adiacētia: ut tunica tum esse loricator⁹ esse. Et tres sunt pprietates eius. Prima est q. habit⁹ suscipit magis et min⁹: ut eques est armator⁹ pedit⁹. Secūda est q. habitus non habet contrariū. Tertia est q. habitus semper est in pluribus scilicet in habente et in habito.

Abitus autē est corporū et eorū que circa corpus sunt adiacētia: ut armatio: induitio: calciatio. Quod autem habitus sit respect⁹ extrinsecus adueniens patet quia non necessario sequitur extrema posita in esse. Possunt enī corpus et arma esse sine tali respectu: utpote si vnum nō applicetur alteri.

Icitur autem alterum alteri opponi quadrupliciter. Oppositorum enim quedam

quedam sunt relatiua: ut pater et filius. duplum et dimidius. Quedam sunt priuatiue opposita: ut priuatio et habitus: visus et cecitas auditus et surditas. Alia sunt contrarie opposita: ut albus et niger. Alia sunt contradictorie opposita: ut sedere non sedere. Que autem sunt relatiue opposita dictum est in capitulo de relatione. Contraria sunt quęque sub eodem genere posita. maxime a se inuicem distat. mutuo se expellunt. et eidem susceptibili vicissim insunt. a quo mutuo se expellunt nisi alterum insita natura: ut albedo in cigno: et nigredo in coruo et ethiopi. Caliditas autem non est in igne ut accidens in subiecto: immo ut substantiale in eo cuius est substantiale: sicut sunt quedam que cadunt in diffinitione alicuius. non solum per predicationem: sed potius ut principium. ut punctus in diffinitione linee. et unitas in diffinitione numeri. Et iste modus eundem in continetur sub quarto modo secundum quem vnaqueque pars diffinitionis est in suo diffinito: et sic ignis non est subiectum caliditatis: sed materia ignis est subiectum eius. hec enim susceptibilis est caliditatis et frigiditatis: unde caliditas est in materia ignis ut in subiecto. in igne vero non ut in subiecto sed ut substantiale in eo cuius est substantiale.

Priuatiue opposita sunt que habent fieri circa idem subiectum ordine irregressibili et tunc de terminato a natura. Ordine irregressibili dico quod ab habitu in priuationem deuenire possibile est. sed non e converso. Impossibile enim est a priuatione in habitum regressum fieri: ut visus et cecitas habent fieri circa oculum. A visu autem deuenire in cecitatem possibile est sed non e converso.

Je determinat auctor de post predicamentis: b que ualent ad declarationem predicamentorum.

Et primo tractat de oppositione. Circa quod sciendum quod duplex est oppositio. quedam complexorum: et de illa fit metio in tractatu oppositionum. alia est in complexorum: et de hac habet in proposito. est autem oppositio formalis repugnancia aliquorum duorum que impossibile est simul esse in eodem respectu eiusdem: et sunt quatuor species eius. scilicet oppositio relatiua priuatiua: et contradictoria. Si arguas quod omnia opposita sunt relatiua: cum oppositum dicat habitudinem unius oppositi ad aliud. Est enim oppositio oppositorum oppositio: et oppositum est oppositi oppositum. ergo oppositio relatiua male ponitur species distincta ab alijs. Respondetur quod si opposita in quantum opposita siue quantum ad per se significationem uel intentionem oppositionis seu repugnanciam dicantur relatiue ad inuicem: tamen quantum ad substratum quod subest illi intentioni non omnia opposita sunt relatiua. immo quedam sunt propria: ut albus et niger. quedam relatiua: ut pater et filius. Non est autem inconueniens oppositionem esse de genere relationis: sed opposita: ut albedo et nigredo pater et filius sunt diuersorum generum. Relationes enim eiusmodi fundantur in rebus diuersorum generum: ut identitas in substantia: similitudo in qualitate: et equalitas in quantitate. Illud etiam quod est alicuius generis sicut

concretum generis relationis potest denotative dici de pluribus generibus secundum Scotum. xij. di. 4. sen. q. i.

Sunt autem relatiue opposita que ad inuicem referuntur. ut pater et filius. que quidem non possunt simul inesse ei de respectu eiusdem: sed bene respectu diuersorum. differunt vero relatiua a proprijs: quia unum relatiuum coexistit alijs ad sui esse: ut pater non potest esse quin habeat filium: non sic de proprijs. Contraria autem sunt que sub eodem genere posita maxime ad se inuicem distat. et eadem susceptibili vicissim insunt unum alterum expellendo: nisi alterum insit a natura: ut albedo inest cigno et nigredo coruo. Ista descriptio propriorum satis patet ex his que dicta sunt in precedentibus: ut albedo et nigredo propriam que maxime distat in genere colorum: nec possunt inesse eadem simul secundum idem bene secundum diuersa. Et intelligitur distinctio propriorum de distinctia que dicit repugnanciam formalem: non autem de distinctia locali. Sursum enim et deorsum large possunt dici propria non tamen stricte: que quidem habent inter se distantiam localem: non tamen habent repugnantiam formalem. Unde idem corpus uirtute diuina posset esse sursum et deorsum: ut diffuse declarat Scotus. i. di. 4. sen. q. ij. quia autem auctor fecerat mentionem de contrarijs que alicui insunt a natura: ut caliditas inest igni a natura: ideo dicit quod caliditas non est in igne sicut accidens in subiecto: sed sicut substantiale in eo cuius est. Est tamen in materia ignis sicut accidens in subiecto. Ad cuius euentiam notandum quod si auctor non teneatur a pluribus eo modo quo sonat eius uerba: potest tamen aliquantulum exponi. unde substantiale potest sumi uno modo pro eo quod est de ratione formalis quiditativa alicuius: sicut rationale hoc modo est de essentia hominis. alio modo pro eo quod consequitur substantiam uel naturam alicuius: et sic risibilitas potest dici substantialis hominis: sed non fit de diffinitione quiditativa eius: sumendo igitur substantiale primo modo caliditas non est substantialis igni. Cum enim sit accidens alicuius entis non erit de substantia ignis. quia quod uere est nulli accidit primo physicorum. Sumendo uero substantiale pro eo quod consequitur naturam alicuius: sic caliditas potest dici substantiale igni. Est enim accidens inseparabile consequens naturam ignis: et eius proprietas competens omni et non soli. Et dicit auctor quod est substantiale igni sicut sunt ea que cadunt sub diffinitione alicuius non secundum predicationem essentialiter supple: sed ut principium: sicut punctus ponitur in diffinitione linee: quia est principium uel finis linee: non tamen predicatur essentialiter de linea: sic caliditas potest poni in diffinitione ignis non quiditativa cum non predicetur essentialiter de igne: sed in diffinitione que datur per additamentum. scilicet large sumpta seu descriptione tanquam eius proprietas que est principium quo ignis calefacit. Et notandum quod in exemplis non requiritur omnia similitudo: quia ubi est omnia simile est magis identitas quam exemplum. quia autem non fuerit intentio ante. ponere quod caliditas sit forma substantialis ignis: patet ex hoc quod dicitur quod est in materia ignis sicut accidens in subiecto forma enim substantialis non est in materia: ut accidens in subiecto: cum ex ipsis constitutis unum ens per se et non per accidens. Est autem caliditas in materia ignis sicut accidens in subiecto: quia non consequitur ipsam materiam inseparabiliter. Inest enim caliditas igni a natura non ratione materie sed ratione forme: sicut risibilitas necessario consequitur hominem: non in quantum ad aliam: sed in quantum ad rationale secundum Scotum. xv. di. 1. sen. quia ergo caliditas non consequitur inseparabiliter materiam ignis: ideo dicit auctor quod est susceptibilis caliditatis et frigiditatis.

Quod est verum mediante forma substantiali: quia, si potest informari aliqua forma quae consequitur frigiditas: ut forma aque vel alia quae consequitur caliditas ut forma aeris. Immediate autem non potest recipere materia aliquid accidentis. Vnde opinio illa est falsa quae ponit commentator primo physicorum. videlicet quod in materia rerum generabilium et corruptibilium oportet intelligere dimensiones interminatas seu incompletas ante aduentum forme substantialis: quae quidem post eius aduentum accipiunt esse completum et terminatum. Hanc enim improbat Seco. xij. di. 4. sen. q. vj. in corpore questionis. Tum quod forma de genere priorum non potest plicere susceptivum de genere posteriorum. ergo nec forma substantialis dimensiones. Tum quia forma substantialis est talis actus qui natus est constituit unum per se cum suo perfectibili: sed non potest unum per se constituit cum aliquo de genere quantitatis. Unum quantitas non est ratio media inter agens et passum. Agens enim naturale attingit materiam secundum essentiam nudam: ut passum ab eo immediate transmutatur. unde quod ex aqua generatur aer prius natura corrumpuntur omnia accidentia aque cum eius forma substantiali quae in illa materia introducatur forma aeris. Agens autem naturale sicut potest generare substantiam quae non praefuit: sic potest generare accidentia consequentia ipsam.

Consequenter declarat auctor quae sunt privatione opposita dicens quod sunt illa quae habent fieri circa idem subiectum ordine irreversibili et tempore determinato a natura. Unde ab habitu est devenire in privationem. Alia privatione autem in habitu est impossibilis regressus: ut cecitas et visus habet fieri circa oculum. et a visu contingit fieri motus in cecitate: sed non e converso per naturam bene per miraculum. Dicit autem notat tempore determinato a natura. Lanis enim ante nonum diem nec est videns nec cecus: quod ante illud tempus non est natus habere visum. et ideo post illud tempus naturaliter videt. Et si arguatur quod tenebra est privatio lucis: et tamen aer fit de tenebroso lucidus. ergo fit regressus a privatione in formam vel habitum. Respondetur quod duplex est privatio. Quedam est cuius habitus est a principio innato: cuiusmodi est cecitas: quod visus est a principio intrinseco. Alia est privatio cuius habitus est a principio extrinseco: ut tenebra in medio. De prima intelligitur dictum Aristoteli. non de secunda. Sed contra hoc arguitur: quod a quiete quae est privatio motus bene est regressus ad motum. et ab ignorantia quae est privatio scientiae est regressus ad scientiam: et tamen tam scientia quam motus sunt a principio intrinseco seu innato. ergo de illa non interdictum Aristoteli. Respondetur quod privatio quae est a principio innato est duplex. Quedam est quae tamen privatur habitu et non tollit principium habitus. et de ista praecedit argumentum. Alia est quae tollit habitum et principium privatur habitu: ut cecitas privatur visum et debitam dispositionem organi. et de illa interdictum Aristoteli. Alia ipsa enim in habitu naturaliter impossibilis est regressus.

Contradictoria sunt affirmatio et negatio eiusdem de eodem: ut homo non homo: album non album. Ubi sciendum quod de quolibet verum est dicere quod est homo vel non homo: non tamen cum per se: ut dicit Seco. ij. di. primi sententiae. q. ultima. Utraque enim harum est falsa. homo est per se albus: homo est per se non albus. Nec enim albedo nec non albedo per se inest homini. Contradictoria etiam non predicantur de quolibet cum reduplicatione. Unde utraque harum est falsa. homo inquantum homo est al-

bus: et homo inquantum homo est non albus. Alterum igitur praedictorum non dicitur de quolibet quod terminus de quo dicitur accipit distributive. Ratio huius est quod unum positum potest inesse unum et alteri alterum. Unum neutrum istarum est vera. Dicitur homo est albus: et omnis homo est non albus. Notandum insuper quod diversitas distinguit a privatione et contradictione. quod in diversitate quodlibet extremum est formaliter aliquid positivum non sic in alijs. Item privatio et contradictio non sunt idem absolute: quod privatio sit quaedam contradictio inquantum unum privatione oppositorum est negatio alterius: tamen privatio proprie sumpta fundamentaliter ponit subiectum apertum natum. Contradictio autem de sui ratione: nec ponit existentiam subiecti nec apertitudinem in subiecto. unum enim extremum contradictionis verificatur et de ente et de non ente: ut animal non videtur et non ens non videtur.

Primum dicitur quadrupliciter. Primo modo et proprie aliquid dicitur prius altero secundum tempus prout aliquis dicitur senior et antiquior altero: sicut homo habens triginta annos dicitur prior homine habente viginti annos. Secundo modo aliquid dicitur prius a quo non convertitur subsistendi consequentia: ut unum est prius duobus. Duobus enim existens morose consequens est unum esse: ut si duo sunt unum et non e converso. Tertio modo dicitur prius secundum ordinem quaedam: ut in disciplinis principia priora sunt conclusionibus: et in grammatica littere sunt priores syllabis: et in oratione probemum est prius narratione. Quarto modo prius dicitur quod melius est et honorabilius. Consueverunt enim plurimi homines honorabiliores et magis dilectos apud se dicere priores: praeter hos quatuor modos iam dictos: est unus alter modus prioris. Eorum quae convertuntur secundum essendi consequentiam. et alterum est quodammodo causa alterius: et hoc modo aliquid dicitur prius altero natura: ut res est causa veritatis orationis de se facit: ut hominem currere convertitur cum hac oratione homo currit. Et si hominem currere sit verum hec est vera homo currit et e converso. Res autem est causa veritatis orationis de se facit et non e contra. Ab eo enim quod res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa. ergo hec res hominem currere prior est hac oratione homo currit.

Consequenter ponit auctor modos prioris. Primum modo aliquid dicitur esse prius alio tempore: ut senior est prior iuvene. Secundo aliquid dicitur prius alio quod non convertitur secundum consequentiam subsistendi. est autem consequentia subsistendi quod arguitur de est secundo adiacente ad est secundum adiacens. et dicitur est secundum adiacens quod non ponit predicatum: ut homo est albus. Hoc modo aial est prius natura homine: quod bene sequitur homo est: ergo aial est: sed non e converso. Tertio aliquid dicitur prius secundum ordinem: ut in scientijs principia sunt priora conclusionibus. Et dicuntur scientie discipline a discipulo: et doctrine a doctore. Quarto aliquid dicitur prius dignitate honore vel perfectione. Quintus modus prioris qui tempore philosophi non erat ita affuerit sicut alijs est eorum quae convertuntur secundum essendi consequentiam. et unus est causa alteri quodammodo ut sit. Et tale digne et

rationabiliter potest dici prius natura: q^o sine contradictione vñ potest esse sine alio: et aliud nō sine ipso qd dicitur prius natura s^o metaphysice: ut res est causa vitæ orationis facte de ipsa re: ut si cursus a parte rei insit hoi: bñ sequit^r q^o illa ppositio hoi mo currit est vera: et everso. Aliquādo tamē prius natura dicit^r a quo aliud depēdet: et cū quo cōuertit^r: lz nō possit eē sine ipso. Et hoc modo subiectum est prius natura p^oia passione. alios modos p^ois vide s^o metaphysice. vñ vsus. Tpe natura. p^ois ordine dic^r et honore. Causam causato dicimus eē p^ois.

Simul dicitur tribus modis. P^oio mō dicitur simul quorū generatio est in eodem tpe et neutru est prius neq^o posterio^r. et hec dicuntur simul tempore. Secūdo mō dicitur simul quecūq^o cōuertit^r et neutru est causa alterius sicut q^olibet relatiua: ut duplū et dimidium: pater et filius et sic de alijs. Tercio mō dicitur simul que equaliter cōdiuidūt aliqd genus ut hō equus leo et sic de alijs que cōdiuidūt hoc genus aīal. et similiter differētie diuidentes aliqd genus dicitur simul ut rationale irrationale et sic de alijs. Isti autē duo ultimi modi dicitur simul natura. p^oim^o autē modus dicitur simul tempore.

Deinde ponit auctor modos simultatis. primo modo aliqua dicunt simul tpe: ut sunt illa que eodē tpe generant^r. secūdo aliqua dicunt simul que p^ouerunt^r fm cōsequentia subsistēdi: et neutru est causa alterius: ut pater et filius. Et si arguas q^o pater est causa filij. Rñdeo q^o nerū est de absoluto p^ois. Absolutū autē p^ois nō refert^r ad filiū: nec cōuertit^r cum ipso. tertio dicunt simul que eōtrario diuidūt aliqd genus: ut hō et equus: lz enīz hō sit fm se pfectior: equo tñ dicitur simul per cōparatiōē ad genus qd diuidūt. Et si queras cū tot modis dicat^r vñū oppositū quot modis reliquū: quare nō ponit auc. tot modos simultatis quot p^oioritatis. Rñdeo q^o lz possēt poni: utpote simul fm ordinē vel pfectionē: tñ nō sit necesse illos exprimere: q^o satis habentur per modos p^ois: cū vñū oppositorū cognoscat^r per reliquū. Cōtra secūdū modū de simul arguit^r q^o causa est ad ens eē sequit^r aliud: sed ad eē vñū relatiui sequit^r eē alterius. ergo vnus est causa alterius. Dico q^o lz eē vñū relatiui sequat^r ad aliud. s. illatiue: nō tamē causaliter et fm modū quo effect^r sequit^r suam causam: vel sic cōsequentia subsistēdi est in qua ad eē vñū sequit^r eē alterius: et neutru est causa alteri^o.

De motu.

Pr^oter sunt spēs. s. generatio: corruptio: augmentatio: diminutio: alteratio: et secūdū locū mutatio. Gnatio ē p^ogressio de nō esse ad esse. Corruptio est p^ogressio ab esse ad nō esse. Augmentatio est p^oeristētis quātitatis maioramentū. Diminutio est p^oeristētis quātitatis minoramentū. Alteratio est mutatio a p^oia q^olitate in p^oiam q^olitem vel in mediā: ut cū aliquid pmutat^r ab albedine in nigredinē ul^o in medios colores: motus fm locū est mutatio de vno loco in alterū. Ador^o autē fm locū sex sunt spēs siue

differētie. s. an^o retro sursum deorsum dextrorsum et sinistrum. Ad omnes autem has partes fit motus.

Alia in p^odicamētis facta est sepe mētio de p^orietate. et mot^o est a p^oio in p^oim^o: ideo Al^oristo. inter post p^odicamēta ponit sex spēs motus: que sunt generatio corruptio et augmentatio diminutio alteratio: et fm locū mutatio: que p^oprienon sunt species sed modi vel maneries motus. Cōtra dū insup q^o motus capit^r dupliciter. s. p^oprie p^o mutatione successiua: et sic est solū in trib^o generib^o. s. quātitate qualitate et ubi. Et hoc modo generatio vel corruptio forme substantialis nō est mot^o: q^o sit in instāti. Cū si ex aqua generet^r ignis in toto tpe pcedenti est alteratio: puta calefactio: dispositiua materie aque ad introducēdā formā ignis: et in ultimo instāti illius alterationis introducit^r forma ignis in illa materia: et forma aque corrumpit^r: ita q^o generatio ignis est terminus alterationis pcedētis. Alio modo sumit^r motus large p^o di mutatione siue successiua siue instātanea: et sic sumitur in p^oposito.

Generatio est p^ogressio ad nō esse ad esse. Corruptio vō est p^ogressio ab eē ad nō eē. Cōtra hoc arguit^r sic. Inter p^odictoria nō est mediū ex 4° metaphysice. ergo generatio nō est p^ogressio a nō eē ad esse. p^oba^o p^osequētia: q^o tūc generatio esset mediū inter illa. Rñdeo q^o nō esse pōt capi dupliciter. vno modo p^o nō ente simpliciter: qd. s. est p^oimū nihil. alio modo p^o ente impfecto quod per cōparatiōē ad ens pfectū respectu cuius est in pōtētia dicitur non ens ut semē respectu aīalis ide generandi. P^oimo modo eē et nō eē sunt p^odictoria: et inter ipsa nullū est mediū. Secūdo modo eē et nō eē nō sunt p^odictoria: sed se hñtur p^ouatio et habitus: et sic sunt termini generationis. Et isto modo bene est mediū inter ipsa.

Alterius dicit auctor q^o augmentatio est p^oeristētis quātitatis additamentū. diminutio vō est p^oeristētis quātitatis minoramentū. Cōtra hoc arguit^r et videt^r q^o augmentatio nō sit possibilis naturaliter loquēdo. p^oba^o q^o si sic tūc duo corpora pnt eē natura liter in eodē loco. cōsequens est falsum: p^oba^o cōsequētia: q^o causa quare duo corpora nō possunt simul esse in eodē loco est q^o dimēssiones vñius corporis nō cōpatiuntur secū dimēssiones alterius fm Al^orist. 4° physicoz. Si autē fieret augmentatio eēnt ibi dimēssiones alimēti cū dimēssionib^o aliti. utpote dimēssionib^o sibi cū dimēssionibus carnis. Cōtra Respo^o deo quādo alimentū cōuertitur in animal alitū et corrūpit^r forma substantialis alimenti: corrūpit^r etiam quātitas et cetera accidētia ipsam formā consequētia: et in illa materia a generāte introducitur nō tñ forma carnis: sed etiā quātitas et accidētia ipaz formā cōsequentia. et sic nō est ibi repugnātia dimēssionū. Ipsa autē forma carnis inducta in materiaz nutrimenti est noua: cū p^oior nō possit iso^omare duas materias adequatas fm Sco. xliiij. di. 4. sen. q. i. Unde nutritio fit per quandā ingenerationem: seu intrinsecam generationēz partis noue loco partis antique que fluit. Augmentum vō fit per aggenerationem partis quante seu maioris.

Deinde dicit auctor q^o alteratio est mutatio ab aliqua qualitate in aliā qualitatē p^oia vel mediā: ut ab albedine in nigredinē: vel in medios colores. Mutatio autē fm locū est mutatio ab vno loco in aliū. Et sunt sex species eius. s. sursum: deorsum: ante: retro: dextrorsum: sinistrorsum.

Habere dicitur multis modis. **P**ri-
mo modo dicitur habere aliquā qualita-
tem ut disciplinā aut virtutē. **S**ecun-
do modo dicitur habere quantitatem ut magni-
tudinem ut bicubitū tricubitū. **T**ertio modo dici-
tur habere ea que circa corp⁹ sunt adiacentia
ut uestimētū et tunicā. **A**ut circa mēbra ut in
manu anulū. **E**t hūc istō tertio modo sum-
ptus est vnū de decē p̄dicamentis et diffinit⁹
sic. **H**abitus est corporū et eorū que circa cor-
pus sunt adiacētia ut est armatio ul' caligatio
et similiter fingātur noīa in alijs s̄m adiacen-
tiam illā. **H**ec enī dicunt habere. illa vō ha-
beri. **Q**uarto modo dicitur habere mēbrū ut ma-
nū aut pedē. **Q**uinto modo dicitur habere sicut
cōtinens p̄tentū ut lagenā vinū aut modius
grana tritici. **S**exto modo dicitur h̄re possessio-
nem ut domū aut agrū. **S**eptimo modo dicitur
habere uxores: et de hoc modo dicit aristoteles
q̄ iste modus est alienissim⁹ in eo qd̄ est ha-
bere p̄pter hoc qd̄ vir habēs uxore etia; ha-
betur ab ea. vinculū enī matrimonij idissol-
ubiliter ligat utrūq; . **E**t dicit q̄ forte alij mo-
di apparebunt in eo qd̄ est habere. **S**ed qui
cōsueuerunt dici pene oēs enumerati sunt.

Quia habit⁹ est vnū. x. p̄dicamentorū: id po-
nit auctor diuersos modos hūdi. s. qualita-
tē uel quāritatē. **U**el ea que circa corp⁹ sunt
siue quo ad partē corporis: ut h̄re in digito
anulū. siue quo ad totū corpus: ut h̄re uestimētū. 4.
modo dicitur q̄ h̄re mēbrū. 5. modo dicitur p̄tines h̄re
cōtentū. 6. modo h̄re possessionē. 7. modo h̄re uxore
et iste modus s̄z Alii. est alienissimus q̄ h̄ns habet.
Alii enī et mulieris est mutua corporū potestas.

Incipit quartus tractatus syllogismoꝝ. et
p̄mo de syllaba in generali. **C**ap. p̄m.

Propositio est oratio affirmatiua
uel negatiua alicuius de aliquo ul'
alicuius ab aliquo. **T**erminus est
in quem resoluitur p̄positio: ut in
subiectū et in p̄dicatū. **D**ici de
omni est quādo nihil est sumere sub subiecto
de quo non dicatur p̄dicatū: ut oīs homo
currit. hic cursus p̄dicatur de hoīe et nihil est
sumere sub hoīe de quo non dicatur cursus.
Dici de nullo est q̄ nihil est sumere sub sub-
iecto a quo nō remoueat p̄dicatū: ut nul-
lus hō currit. hic cursus remouetur ab omni
homīe et nihil est sumere sub homīe a quo
remoueat p̄dicatū.

Postq̄ in p̄cedētib⁹ auctor tractauit de par-
tibus syllogismi. hic p̄sequēter tractat de
ipso syllogismo. **E**t q̄ inata est nobis via a
magis cōib⁹ ad minus cōia p̄cedere p̄ p̄bicoꝝ: id p̄
mo tractat de syllogismo simpliciter seu ul' sūpto.
Et q̄ syllogismus componit⁹ ex p̄pōnib⁹: p̄mittit
qd̄ est p̄positio dicens: q̄ p̄positio est oīs affirmatiua
siue assertiua alicuius de aliquo: uel negatiua alicui-

us ab aliquo. **E**t ponit ibi oīs tanq̄ genus ad p̄pō-
nē. **P**er illud aut diffinitū affirmatiua uel negatiua
circūloquit⁹ differētiā. **C**irca qd̄ sciendū q̄ aliter
diffinit⁹ p̄positio in libro p̄ior. aliter in libro poste-
rior. et aliter in libro thopicoꝝ. **D**iffinit⁹ in libro p̄o-
rū s̄m q̄ est p̄ncipiū syllogismi inferētis in materia
generali in qua nō cōsiderat⁹ ritas uel falsitas. et sic
p̄positio est oīs affirmatiua alicui⁹ de aliquo et. **I**n
libro vō posterior diffinit⁹ s̄m q̄ est p̄ncipiū syllogis-
mi demonstratiui. et sic p̄positio est enūciationis alte-
ra pars. s. uera. **H**āc syllogismus demonstratiui⁹ ex so-
lis euidenter ueris est. **I**n libro vō thopicoꝝ diffinit⁹
put est p̄ncipiū syllogismi dialectici. **E**t sic p̄positio
dialectica est interrogatio p̄babilis oibus uel plu-
ribus aut sapientibus.

Quia etiā p̄pōnes cōponunt⁹ ex terminis declarat
qd̄ sit termin⁹ dicens: q̄ termin⁹ est in quē resoluit⁹ p̄-
positio. ut in subiectū et in p̄dicatū. **U**nūquodq; enī
resoluit⁹ in ea ex q̄b⁹ cōponitur: q̄ ergo p̄positio cō-
ponit⁹ ex terminis. s. ex subiecto et p̄dicato que sunt
materia p̄pōnis. id resoluit⁹ in ipsa. **E**t intelligit⁹ hoc
de resolutione que est in uoces significat⁹: nō au-
tē de illa que est in s̄ras et syllabas: q̄ talis resolutio
nō p̄siderat⁹ a logico s̄z a grāmatico. **U**n termin⁹ est
qd̄ minimū in logica p̄sideratū ultra quē logic⁹ non
descēdit. **S**yllogismus vō est qd̄ maximū ultra quē
nō ascēdit. **I**ta vō est qd̄ minimum in grāmatica: et
oratio qd̄ maximū. **D**icunt⁹ etiā subiectū et p̄dicatū
termini p̄pōnis: q̄ sunt duo extrema ipsam p̄pōnē
terminatiua. **C**opula aut⁹ et si large possit dici termi-
nus: nō tñ p̄prie: q̄ tūc in syllogismo essent plus q̄
tres termini: qd̄ est falsum. **U**n resolutio p̄prie ha-
bet fieri in materiā et non in formā: q̄ vō syllogismi
regulantur per dici de omni et dici de nullo: ideo au-
ctor p̄sequēter declarat quid sit dici de omni di. q̄

Dici de oī est q̄ nihil est sumere sub subiecto de
quo nō dicat⁹ p̄dicatū: ut oīs hō currit. **H**ic cursus p̄-
dicat⁹ de oī hoīe. vñ tūc in aliq̄ p̄pōne est dici de oī
q̄ p̄dicatū affirmat⁹ de subiecto distributo pro oib⁹
suis suppositis. **E**t per hoc p̄nt regulari syllogismi
affirmatiui: ut oē aīal currit: oīs hō est aīal. ergo oīs
hō currit. **I**n maiori enī dicitur cursus de aīali di-
tributo. ergo affirmabit⁹ de quolibet supposito aīa-
lis. **U**n ergo in minori sumatur homo sub aīali seq-
tur q̄ cursus p̄dicabitur de homīe in cōclusionē.

Dici de nullo est q̄ nihil est sumere sub sub-
iecto a quo nō remoueat⁹ p̄dicatū: ut nullus hō currit. **H**ic
cursus remouet⁹ ab oī hoīe. **U**n tūc est dici de nullo
in aliq̄ p̄pōne q̄ p̄dicatū negat⁹ a subiecto distribu-
to per signū v̄le negatiuū pro oibus suis suppositis.
Tūc enī nihil est sumere sub subiecto a quo nō remo-
ueat⁹ p̄dicatū s̄z modū enūciandi. **E**t per hoc reglant⁹
syll⁹ negatiui. **E**t notādū q̄ dici de oī est duplex.
qd̄ dā est posterioristīcū de quo. s. tractat⁹ in libro po-
terior. **E**t est q̄ p̄dicatū s̄m esse puenit subiecto
pro quolibet supposito et pro qualibz differētia t̄pis
Et sic requirit vniuersalitatem t̄pis et suppositoꝝ: ut
oīs hō est aīal. **A**liud est prioristīcū in quo nō regrit
vniuersalitas t̄pōꝝ uel suppositoꝝ s̄m eē: s̄z sufficit
vniuersalitas suppositoꝝ s̄m modū enūciandi. **E**t
de tali est hic ad p̄positū. **U**n ad dici de oī nō regrit
q̄ p̄dicatū insit oī supposito subiecti: sed q̄ denotet⁹
in esse. **E**x falsis enī bñ syllogizat⁹. vñ ex falso bñ
sequit⁹ uerū: s̄z ex uero nō sequat⁹ nisi uerū ex 2. p̄oꝝ.
ut oīs lapis est aīal. quidā hō est lapis. ergo quidā
hō est aīal. **H**is p̄missis ponit auctor diffinitionem

Syllogismi dicens.

Syllogismus est oratio in qua quibus
da positis et processis necesse est aliud
accidere per ea que posita sunt et cōces
sa. ut omne animal est substantia. omnis homo
est animal. ergo omnis homo est substantia. Hoc to
tum est oratio in qua quibusda positis scilicet
duabus pmissis necesse est aliud accidere. sc.
conclusionem. omnis autem syllogismus con
stat ex tribus terminis et duabus ppositioni
bus: quarum ppositionum prima vocatur maior
secunda minor. Ex tribus autem terminis non
possunt fieri due ppositiones nisi alter illorum
terminorum sumatur bis. Et tunc ille termi
nus bis sumptus aut subicitur in vna et predi
catur in alia et sic est prima figura. aut predicatur
in utraque. et sic est secunda figura. aut subicitur
in utraque et sic est tertia figura. Horum autem
terminorum alter vocatur medium. alter maior
extremitas. alter vero minor extremitas. Me
dium est terminus bis sumptus ante conclusi
onem. Maior extremitas est terminus sum
ptus in maiori propositione cum medio. mi
nor extremitas est terminus sumptus in mi
nori propositione cum medio.

Circa quod notandum quod syllogismus est oratio non cathe
gorica sed hypothetica que est vna unitate ordinis:
quod videlicet pmissis ordinantur ad vnam conclusionem ipe
redam rationem unitatis medij in quo extremitates vni
untur in pmissis: et conclusio virtualiter continetur. ipsa autem
conclusio est aliud a pmissis non ratione materie: quia est
identitas terminorum in pmissis et conclusionem: sed propter
aliam habitudinem et compositionem ipsorum. Accidere etiam
in proposito non sumitur per accidens distinguuntur extra ne
cessarium: sed putatur tamen valere quantum sequitur: quod in syllo
conclusio necessario sequitur ex pmissis. et est ibi necessi
tas consequentie et non consequentis de qua dictum est in c. de
ppone hypothetica. Illa autem clausula et processus non po
nitur ab Aristotele in primo libro: quod syllogismus simplex non re
quitur quod pmissis procedant eum abstracta a materia vera
vel falsa. ponitur tamen ab auctore: quod quis non requi
rat hoc syllogismum in comuni: tamen sibi non repugnat.

Dividitur autem syllogismus secundum Aristotelem in primo libro per
logismum perfectum et imperfectum. Syllogismus perfectus est
qui nullius indiget ut appareat necessarius: quod videtur in
eo apparet evidenter necessitas illationis conclusionis
ex pmissis. Quisvismodi sunt quatuor primi modi pre
figure: quod immediate regulantur per dici de omni et dici de
nullo. Alii vero modi sunt imperfecti: quod indigent reduci
ad hos quatuor primos: ut in ipsis sit evidens necessi
tas illationis. Alii illi non nisi mediate et ex consequenti
regulantur per dici de omni et dici de nullo: in quantum
reducuntur ad syllogismos perfectos.

Circa pmissa potest dubitari utrum conclusio sit de ire
gularitate syllogismi. ad quod dicitur quidam quod non: quod remo
ta conclusione remanet syllogismus perfectus id determinat
to modo et figura: cum modus sit ordinatio duarum pre
missarum: ex quibus constat omnis syllogismus: ut dicit au
ctor in sequentibus. Sed ista opinio non videtur vera. quia
syllogismus formaliter est quedam secunda intentio que
est habitudo seu comparatio premissarum ad conclusionem: seu
relatio rationis discurrentis a magis noto ad minus no

tum. Sed relatio non potest esse sine extremis. ergo syllogis
mus non erit perfectus et integer sine conclusione. minor: pa
tet quod si relatio esset sine termino iam non esset relatio cum
esset eius sit ad aliud se habere. Unde dictio est respectu esse
sine fundamento et termino secundum Secundo. xij. di. 4. sen. q.
7. Confirmatur quod syllogismus formaliter est quedam ne
cessaria illatio conclusionis a pmissis: ut patet ex diffi
nitione syllogismi. Non est autem illatio sine inferente et si
ne illato. utrumque autem exprimitur in diffinitione syllogis
mi sicut fundamentum et terminus illius relationis. pars
inferens quod dicitur quibusda positis. id est pmissis. pars illa
ta quod dicitur necesse est aliud accidere. id est sequi. sc. conclu
sionem que est aliud a pmissis. Ad rationem autem in op
positum dico quod remota conclusione non remanet syllogis
mus nec modus integer nec perfectus. Ad hoc enim non
tamen requiritur dispositio premissarum: sed etiam conclusiones: igitur
enim syllogismus consistit ex duabus propositionibus secundum aucto
rem: non tamen per se: igitur etiam modus sit dispositio premissarum
non tamen solum vel per se. Nec hoc intendit auctor: aliter sibi
diceret: cum in sequentibus dicitur quod argumentatio cuius syl
logismus est species principalis est totalis oratio composita
ex pmissis et conclusione. Unde in proposito intendit de pro
positionibus inferentibus: per quas syllogismus differt ab
aliis speciebus argumentationis: non per hoc excludens p
positionem illam. propositiones autem inferentes tamen sunt due.

Ractat consequenter auct. de materia syllogis
mi ppropinqua. sc. de propositionibus et de remota. sc. de
terminis dicti. quod omnis syllogismus consistit ex tribus ter
minis et duabus propositionibus. quarum propositio prima vocatur ma
ior propositio: et secunda minor. Terminorum autem vocatur
medium: aliter maior extremitas: et aliter minor extre
mitas. Medium est enim terminus bis sumptus ante conclusi
onem. Maior extremitas est terminus in maiori propo
sitione semel sumptus cum medio. Minor extremitas est
terminus in minori propositione semel sumptus cum medio
Non predictum patet ex hoc: quod ex unitate extremitatum
cum medio in pmissis: vel earum separatione inferuntur unitio
vel separatio extremitatum in conclusione. Sed non potest
esse unitio extremitatum cum medio nisi sint due propositiones
et medium bis sumatur: ita quod ex vna extremitate cum me
dio fiat vna propositio. sc. maior: et ex alia extremitate
cum medio fiat alia. sc. minor. et sic in omni syllogismo re
quiruntur due propositiones cum tribus terminis. Prima autem
propositio vocatur maior: et secunda minor: quod subiectus
minoris sumitur sub subiecto maioris in quatuor mo
dis perfectis ad quos alij reducuntur. Minor autem est
maioribus subiecti. Terminus vero sumptus in maiori p
positione cum medio vocatur maior extremitas: alius autem
minor extremitas: quod extremitas maior est maioris
continencie et ambitus quam minor extremitas. In conclusio
ne enim directa quod termini ordinantur secundum superius et in
ferius maior extremitas est magis communis quam mi
nor extremitas ut in pluribus. Medium autem dicitur:
quia in eo extremitates uniuntur.

Sed contra predicta arguitur quod in syllogismo ex oppo
sitis non sunt nisi duo termini qui tamen est bonus syllogis
mus secundum Aristotelem in libro priorum. Unde syllogismus ex oppo
sitis est ille qui ex pmissis habet autem dictum syllogi
zat idem de seipso negative: ut omnis disciplina est studi
osa. nulla disciplina est studiosa. ergo nulla discipli
na est disciplina. Respondetur quod igitur in tali syllogismo
non sunt nisi duo termini materialiter: sunt tamen
tres termini formaliter. Unus enim illorum habet
rationem maioris extremitatis et minoris: ille. sc. qui de se
ipso negat in conclusione. cum in maiori propositione medium
de seipso asseratur: et in minore remoueat.

Syllogismus autem erigitur modus et figura. figura est ordinatio trium terminorum secundum subiectionem et predicationem. **D**ecautem ordinatio fit tribus modis: ut dictum est prius. et secundum hoc tres sunt figure. **P**rima figura est quando medium subicitur in una propositione et predicatur in alia ut omne animal est substantia. omnis homo est animal. ergo omnis homo est substantia. **S**ecunda figura est quando medium predicatur in utraque. ut omnis homo est animal nullus lapis est animal ergo nullus lapis est homo. **T**ertia figura est quando medium subicitur in utraque ut omnis homo est animal omnis homo est substantia. ergo quedam substantia est animal. **U**nde **V**etus. Sub pre prima. secunda pre bis. tertia bis sub.

Deinde determinat auctor de principijs formulae. scilicet de figura et modo. **E**t primo de figura tanquam de communione dicens: quod figura est ordinatio trium terminorum secundum subiectionem et predicationem. **D**ec enim ordinatio fit tripliciter. vel enim medium subicitur in maiori et predicatur in minori: et sic est prima figura: ut omne animal est substantia: omnis homo est animal. aut medium predicatur in utraque: et sic est secunda figura. ut omnis homo est animal: nullus lapis est animal. vel medium subicitur in utraque: et sic est tertia figura: ut omnis homo est animal: omnis homo est risibilis. **V**nde **V**etus. Sub pre prima bis pre secunda tertia bis sub. **N**on est ponenda quarta figura sed tamen tres figure: licet enim contingat arguere quando medium predicatur in maiori et subicitur in minori: tamen quantum ad equivalentiam est prima figura: ut dicit **G**uilielmus ocham: quod non sunt alie propositiones quam ille que disponunt in prima figura. **S**unt enim propositiones prime figure transposite inferres eandem conclusionem: ut si arguitur. omnis homo est animal. omne animal est substantia. ergo omnis homo est substantia. **S**unt eadem propositiones: sed non eodem ordine quo sunt in hoc syllogismo. **O**mnne animal est substantia: omnis homo est animal. ergo omnis homo est substantia. **S**i autem arguas in quarta figura. omnis homo est animal: quoddam animal est substantia. ergo quedam substantia est homo. **D**ico quod istud argumentum concludit tamen gratia materie sed non gratia forme. **A**ccipiamus enim alios terminos in quibus premissae erunt vere et conclusio falsa ut hic. omnis homo est animal: quoddam animal est equus. ergo quoddam equus est homo. **H**ec autem ordinatio trium terminorum dicitur figura per similitudinem ad triangulum: sicut enim tres linee constituunt triangulum: sic tres termini figuram. **E**t sicut secundum uariam dispositionem linearum sunt tres species trianguli: sic secundum uariam ordinationem terminorum efficiuntur tres figure. **S**i enim tres linee trianguli sunt equales: tunc est una species trianguli que dicitur isosceles: ut hic . **S**i uero due tamen fuerint equales erit alia species que dicitur isosceles: ut hic . **S**i autem omnes linee fuerint in equales erit alia species que dicitur scalenum vel gradatum: ut hic .

Modus est ordinatio duarum propositionum in debita qualitate et quantitate. **D**ebita qualitas est quod si una sit negatiua reliqua erit affirmatiua. **D**ebita quantitas est quod si una sit particularis reliqua erit universalis. **V**nde tales sunt regule universales ad quilibet figuram. **E**x puris particularibus indefinitis et singu-

laribus nihil sequitur. **V**nde oportet alteram premissarum esse universalem. **I**tem ex puris negatiuis nihil sequitur. **V**nde oportet alteram premissarum esse affirmatiuam. **I**tem si aliqua premissarum fuerit particularis conclusio erit particularis et non e contra. **I**tem si aliqua premissarum fuerit negatiua conclusio erit negatiua. **I**tem medium nunquam debet poni in conclusione.

Deinde diffinit auctor modum dicens: quod modus est ordinatio duarum propositionum in debita quantitate et qualitate. **I**n combinationibus et coniugationibus inutilibus non obseruatur debita quantitas uel qualitas sed regulas sequentes: et ideo sunt inutiles ad inferendas conclusiones ex premissis. **V**nde inutilis combinatio dicitur ordinatio duarum propositionum: ex quibus non sequitur conclusio formali aliqua conclusio: sicut quando ambe premissae sunt particulares uel ambe negatiue.

Insuper ponit auctor regulas generales: quarum prima est ex puris particularibus indefinitis aut singularibus non potest fieri bonus syllogismus. cuius ratio est: quod quando ambe premissae sunt particulares extremitates possunt uniri cum medio pro diuersis partibus eius: quare non sequitur unio illarum extremitatum inter se.

Sed contra hanc regulam arguitur dupliciter. primo sic. **B**ene sequitur quoddam animal est substantia. quidam homo est animal. ergo quidam homo est substantia. **E**t tamen iste syllogismus est ex puris particularibus. **I**tem bene sequitur sor. est animal. sor. est risibilis. ergo risibile est animal: et tamen arguitur ex puris singularibus. **R**espondeo ad primum quod illud argumentum tenet solum gratia materie et non gratia forme syllogistice. **U**n in alijs terminis non ualere: ut si arguas sic. Quoddam animal est equus: quidam homo est animal: ergo quidam homo est equus. **A**d secundum dicitur uno modo quod licet argumentum ualeat per syllogismum expositiui: non tamen per syllogismum qui regulatur per dici de omni et dici de nullo de quo auctor loquitur qui est in modo et in figura. **A**lter dicit **O**cham quod illud dicitur **A**lii. in libro priorum: quod sine universalis non fit syllogismus intelligi debet quando omnes termini sunt communes: non autem quando est aliquis terminus discretus. **D**ocet enim **A**lii. principaliter quomodo syllogizandum est in scientijs que utuntur terminis communibus non autem discretis. **E**t est autem syllogismus expositiui qui est ex duabus premissis singularibus dispositis in tertia figura qui ideo dicitur expositiui: quod est euidentissimus. **E**uidentissime enim sequitur sor. est homo. sor. est animal. ergo aliquod animal est homo.

Secunda regula est quod ex puris negatiuis non potest fieri bonus syllogismus. **E**t est ista regula cum ceteris intelligenda de syllogismis qui ualent ratione forme et non ratione materie. **R**atio huius regule est quod propter separationem duorum extremorum ab aliquo tertio non sequitur unio uel separatio eorum inter se: ut propter separationem hominis et animalis a lapide non sequitur separatio hominis et animalis ab inuicem.

Tertia regula est quod si aliqua premissarum fuerit particularis conclusio erit particularis. **C**uius ratio potest assignari: quod propter unionem duarum extremitatum cum medio in premissis inferitur unio extremitatum inter se in conclusione. **Q**ui autem una premissarum est universalis et alia particularis: licet una extremitas uniat cum medio universaliter: alia tamen tamen uniat particulariter. et ideo non potest ex hoc inferri universaliter unio ipsarum extremitatum inter se.

Quarta regula est quod si aliqua premissarum fuerit

negatiua cōclusio erit negatiua. cuius ratio est quia quando vna premissarū est negatiua: lz vna extremitas vniatur cū medio in premissa affirmatiua. alia tñ separat ab ipso in negatiua. et iō in cōclusionē nō vniēt extremitates ad inuicē sed separabunt. Quinta regula est q̄ mediū nunq̄ debet poni in cōclusionē. qđ ex hoc patet quia cōclusio virtualiter continetur in medio. et ideo si ingrederetur cōclusionem esset id quod probatur.

De prima figura.

Prima figura nouem habet modos. **P**rimi quatuor modi cōcludūt directe. Reliq̄ vō qnq̄ cōcludūt indirecte. Directe cōcludere est maiore extremitatem p̄dicari de minori in cōclusionē. Indirecte cōcludere est maiore extremitatē p̄dicari de maiori in cōclusionē. Nota duas regulas. quarum prima tñ cōuenit prime figure quo ad quatuor p̄mos modos. et secūde quo ad omnes. Secunda etiaz cōuenit tñ p̄me figure quo ad eius quatuor p̄mos modos: et tertie figure quo ad oēs. Prima regula talis est. maiore existēte negatiua nihil sequit̄. Secunda regula est maiore existente particulari nihil sequitur.

Ic agit auctor de p̄ma figura: cui⁹ sunt nouē modi: quorū quatuor p̄mi cōcludūt directe ceteri vō quinq̄ indirecte. Est autē directe cōcludere maiore extremitatē p̄dicari de minori in cōclusionē: cuius ratio est ut ait Ochā in sua minor logica: quia quādo syllogismus est ex ueris: et termini ordinantur s̄m superius et inferius: in tali cōclusionē p̄dicatur qđ natū est p̄dicari: et subicitur qđ natū est magis proprie subici: quia p̄dicatur superius de inferiori. Non sic in cōclusionē indirecta. Unde cōcludere indirecte est maiorem extremitatem p̄dicari de maiori in cōclusionē iuxta istos v̄sus. Dicas cōcludi directe quādo ma de mi. Est indirecta cōclusio quādo mi de ma. Et ponit auctor duas regulas in p̄ma figura quo ad modos directe cōcludentes.

Prima regula est q̄ in huiusmodi quatuor modis maiore existente negatiua nihil sequit̄. Qđ itē ligendū est formali consequentia. tunc enim sequeretur ex uero falsum: ut arguēdo sic. Omnis homo est animal: nullus asinus est homo: ergo nullus asinus est animal. p̄missē sunt uere et cōclusio est falsa. Unde sic arguēdo ponēdo maiore negatiua inferretur remotio superioris ab inferiori: ut patet in argumentop̄missio. Sed cōtra bene sequitur. Ois homo est animal: nullus lapis est homo. ergo nullus lapis est animal. et tamen minor est negatiua. Rūdeo q̄ illud argumentū tenet gratia materie et non gratia forme cum nō ualeat in alijs terminis ut patet in precedentibus.

Secūda regula est q̄ in eisdē modis maiore existente particulari nihil sequitur. s. consequentia formalis. unde non sequitur quidam homo est animal nullus asinus est homo. ergo nullus asinus est animal. p̄missē enim sunt uere et cōclusio falsa. Causa huius regule patet q̄ in istis quatuor modis mediū subicitur in maiori: et oportet fieri sumptio sub medio in minori: sed nō pōt esse sumptio sub medio particu-

lari: et ideo oportet q̄ maior sit semp̄ vniuersalis.

Barbara. Prim⁹ modus cōstat ex duabus vniuersalibus affirmatiuis vniuersalez affirmatiua directe cōcludētibus. ut omne aīal est substantia: oīs homo est animal. ergo omnis hō est substantia. Celarēt. Secūdus modus cōstat ex maiore vniuersali negatiua et minore vniuersali affirmatiua. vniuersalē negatiua directe cōcludētibus. ut nullū animal est lapis: omnis hō est aīal. ergo nullus homo est lapis. Barij. Tertius modus cōstat ex maiore vniuersali affirmatiua et minore particulari affirmatiua particularem affirmatiua directe cōcludētibus. ut omne aīal est substantia. quidā hō est animal. ergo quidam hō est substantia. Ferio. Quartus modus cōstat ex maiore vniuersali negatiua et minore particulari affirmatiua particularez negatiua directe cōcludētibus. ut nullū animal est lapis. quidam hō est aīal. ergo quidā homo non est lapis. Baralip̄ton. Quintus modus cōstat ex duabus vniuersalib⁹ affirmatiuis particularē affirmatiua indirecte cōcludētibus. ut omne aīal est substantia. oīs homo est animal. ergo quedā substantia est hō. Et reducitur ad primū modum prime figure per conuersionē cōclusionis per accidēs. Celantes. Sext⁹ modus cōstat ex maiore vniuersali negatiua et minore vniuersali affirmatiua vniuersalē negatiua indirecte cōcludētibus. ut nullū aīal est lapis. oīs hō est aīal. ergo nullus lapis est hō. Et reducitur ad secūdū modū prime figure cōclusionē p̄uersa simpliciter. Babitis. Septim⁹ modus cōstat ex maiore vli affirmatiua et minore particulari affirmatiua particularē affirmatiua indirecte cōcludētibus. ut oē aīal est substantia. quidam hō est aīal. ergo quedā substantia est hō. Et reducitur ad tertū modū p̄me figure cōclusionē cōuersa simpliciter. Sap̄smo. Octau⁹ modus cōstat ex maiore vniuersali affirmatiua et minore vniuersali negatiua particularē negatiua indirecte cōcludētibus. ut oē animal est substantia. nullus lapis est aīal. ergo quedā substantia nō est lapis. Et reducitur ad quartū modū prime figure maiore cōuersa per accidēs et minore simpliciter et per transpositionē premissarū. Frisefo morum. Nonus modus cōstat ex maiore particulari affirmatiua et minore vniuersali negatiua: particularem negatiua indirecte cōcludētibus. ut qđ dā aīal est substantia: nullus lapis est animal. ergo quedā substantia nō est lapis. Et reducitur iste modus ad quartū modū prime figure maiore et minore cōuersis simpliciter et per transpositionem premissarum.

C Deinde ponit auctor modos prime figure. Ad quos facilioꝛ memoriam notandi sunt isti uersus. Barbara celaret darij ferio baralipton. Celantes dabitur fapesmo frifesomoz. Celare camestres festino baroco. Darapti felapton disamis datisi barcardo ferison. In his quatuor uersib⁹ sunt. xix. dictiones. xix. modis triū figurarū deferuētes: ita q̄ per primā dictionē p̄mi uersus intelligit primus modus prime figure: et per secundā secundus modus: et sic de alijs. Unde duo p̄mi uersus deferuēnt modis p̄me figure. tertius uo uersus p̄ter ultimā dictionē deferuit modis secundę figure. Ultima autē dicitio tertij uersus cū alijs dictionibus quarti uersus deferuit modis tertie figure.

C Itē sciendū q̄ per hāc uocalē. a. intelligit vniuersalis affirmatiua: per. e. vniuersalis negatiua: per i. particularis affirmatiua: per. o. particularis negatiua. Itē in qualibet dictione sunt tres syllabe: et si qd residuū fuerit suppleuit quantū ad ppositū: ponit tñ causa metri. Per primā autē illarū syllabarū intelligit maior: ppositio. Per secundā minor. Per tertiam conclusio. vbi gratia. Prima dicitio. s. Barbara habet tres syllabas in quarum qualibet ponitur. a. Per. a. ter positū significat primus modus prime figure qui cōstat ex duab⁹ ppositionib⁹ affirmatiuis vniuersalib⁹ cōcludentib⁹ vniuersalē affirmatiuā ut omne aial est substantia: ois homo est aial. ergo ois homo est substantia. Regulat autē iste modus immediate per dici de omni: q̄ quicquid p̄dicat de aliquo subiecto distributo p̄dicat de quolibet sumpto sub eo: sed substantia p̄dicat de aiali distributo in maiori: et sub animali sumit homo in minori. igit etiam substantia p̄dicabit de hoīe in cōclusionē. per idē potest declarari de tertio modo scilicet Darij.

C Notādū q̄ in hoc syllogismo et etiā in alijs oportet terminos sumi eodē modo. Si enim vnus terminus sumeret pro vno significato uel supposito in vna ppositione et in alia pro alio tūc essent quatuor termini in syllogismo vtiualiter quātū ad rem significatā. Debet etiā sumi termini eque ample et eque stricte in vna ppositione sicut in alia. Cōtra hūc modū posset sic argui. Quilibet p̄dictionis altera pars est uera. Dis homo est asinus est p̄dictiois altera pars. ergo ipsa est uera. Rūdeo q̄ nō bñ sumit in minori. Nō enim debet plus p̄dicari in minori q̄ distribuat in maiori. Cum ergo ly p̄dictionis distribuat in maiori debet eē p̄dicatū minoris. Et ideo sic debet argui. Quilibet p̄dictiois altera pars est uera: sed ois homo est asinus et quidā homo non est asinus est quedā p̄dictio. ergo ois homo est asinus: uel altera pars est uera: et est iste syllogismus in darij: cū minor nō sit vniuersalis: sed singularis.

C Secundus modus. s. Celaret cōstat ex vniuersali negatiua et vniuersali affirmatiua vniuersalē negatiuā cōcludentib⁹: ut nullū aial est lapis. ois homo est aial. ergo nullus homo est lapis. Regulat autē iste modus per dici de nullo: q̄ quicquid remouet a subiecto distributo remouetur a quolibet sumpto sub eo. Cū igit remoueat lapis ab aiali in maiore: et sub aiali sumat homo in minore. ergo etiā lapis remouet ab hoīe in cōclusionē. hoc etiā pōt declarari in ferio. Sed cōtra hūc modū arguit sic. Non sequit: nullū vniū generabit: ois homo est vniū. ergo nullus homo generabit. Et tamē arguit in Celaret. Rūdeo q̄ hoc argumentū nō ualet: q̄ termini nō tenentur eque ample in vna ppositione sicut in

alia. homo enim in minori supponit tñ pro presentibus rōne illius vbi est qd est p̄ntis t̄pis. In cōclusionē uo ampliat ad p̄ntes et futuros rōne vbi futuri t̄pis. Ad hoc ergo q̄ argumentū cōcludat debet restringi in cōclusionē ad p̄ntes: ergo nullus homo p̄sens generabitur.

C Tertius modus est Darij et cōstat ex vniuersali affirmatiua et particulari affirmatiua particulare affirmatiuā cōcludentib⁹: ut omne aial est substantia. quidā homo est aial. ergo quidam homo est substantia. Cōtra hūc modū arguit sic. Nō sequit omne currēs est homo: quidā asinus pōt esse currēs. ergo quidā asinus pōt esse homo. Rūdeo q̄ nō bñ arguitur: q̄ ibi nō sunt tñ tres termini: cū currēs sit subiectū maioris et potēs currere p̄dicatum minoris.

C Quartus modus. s. ferio cōstat ex vniuersali negatiua et particulari affirmatiua particulare negatiuā cōcludentib⁹: ut nullū aial est lapis. quidā hō est aial. ergo quidā homo nō est lapis. Cōtra hūc modū arguit sic: q̄ nō sequit. Nullū aial est spēs: s. hō est aial: ergo homo nō est spēs. Et tamē arguit in ferio. ergo nō est cōsequētia formalis. Rūdeo q̄ argumentū nō ualet: quia ibi nō sunt tñ tres termini cū homo in minori teneat pro suppositis: q̄ supponit ibi determinate. In cōclusionē uo tenet pro natura cōmuni: quia ibi supponit simpliciter.

C Quintus modus. s. Baralipton cōstat ex duab⁹ vniuersalib⁹ affirmatiuis particularē affirmatiuā indirecte cōcludentib⁹: ut omne aial est substantia: ois homo est aial. ergo quedam substantia est homo. Et reducitur ad primū modū per p̄uersionē cōclusionis per accidēs. Circa qd sciendū q̄ reducere vniū syllogismū ad aliū est ostendere quomodo syllogismus minus p̄fectus euidenter cōcludit per aliū syllogismū perfectiōꝛ ad quē reducitur. Itē sciendū q̄ ille quatuor dictiones per quas designant quatuor modi p̄fecti incipiūt ab istis cōsonantib⁹. b. c. d. f. et oēs alie dictiones per quas designant modi imp̄fecti incipiūt ab eis dē. Modi igit incipientes per. b. debet reduci ad barbara: per. c. ad celaret: per. d. ad darij: per. f. ad ferio. Itē ubiq̄q̄ ponit. s. in istis dictionib⁹ signat q̄ ppositio intellecta per uocalē immediate p̄cedentē. s. debet conuerti simpliciter: et per. p. signat q̄ ppositio intellecta per uocalē immediate p̄cedentē debet cōuerti per accidēs. et ubiq̄q̄ ponit. m. signat q̄ debet fieri trāsp̄ositio p̄missarū faciēdo. s. de maiori in minōꝛ et cōuerso. Et ubiq̄q̄ ponit. e. signat q̄ modus ille debet reduci per impossibile. vnde v̄sus. Simpliciter uerri vult. s. p. v̄o per acci. m. vult trāsp̄oni. c. v̄o per impossibile duci.

C Sed cōtra p̄dicta arguit sic. Cōclusio de baralipton est particularis affirmatiua: ergo nō debet cōuerti per accidēs: p̄bat cōsequētia q̄ Arist. tractans de cōuersione ppositionū nō posuit particulare affirmatiuā cōuerti per accidēs. Rūdeo q̄ Arist. egit de cōuersione in quantum erat cōsequētia formalis: particularis autē affirmatiua nō cōuertit per accidēs gratia forme: sed tñ sunt tria materie: et iō de illa nō determinauit. Sed tūc quomodo erit baralipton cōsequētia formalis: dico q̄ pōt patere hūc modū cōcludere formaliter per illā regulā. Quicqd sequit ad cōsequēs sequit ad antecedens: sed sic est q̄ ad illud antecedēs. omne aial est substantia. ois hō est aial: sequit in barbara. ois hō est substantia. Ad aliud autē cōsequens sequitur per cōuersionem per accidēs. q̄ quedam substantia est homo. ergo et illa conclusio

conclusio sequitur ad ipsum antecedens in baralipon: cum ibi sint eadem premissae que in barbara.

C Tertius modus. scilicet, celantes prestat ex vniuersali negatiua et vniuersali affirmatiua vniuersalem negatiuam concludentibus indirecte: ut nullus animal est lapis. ois homo est animal. ergo nullus lapis est homo: et reducitur ad celarent per conuersionem conclusionis simpliciter.

C Septimus modus. scilicet, Dabitur constat ex vniuersali affirmatiua et particulari affirmatiua particularem affirmatiuam concludentibus indirecte: ut ois animal est substantia. quidam homo est animal. ergo quidam substantia est homo et reducitur ad Darii per conuersionem conclusionis simpliciter.

C Octauus modus. scilicet, fapesmo constat ex vniuersali affirmatiua et vniuersali negatiua particularem negatiuam concludentibus indirecte: ut ois animal est substantia. nullus lapis est animal. ergo quidam substantia non est lapis: et reducitur ad ferio maiori conuersa per accidentem: quod designatur per illam litteram. p. sequentem primam syllabam immediate et minorem peruersa simpliciter: quod signatur per. s. sequentem immediate secundam uocalem. s. e. per quam intelligitur minor: et per transpositionem premissarum quod denotatur per. m. et sic potest applicari in alijs modis.

C Nonus modus. scilicet, frisesomori constat ex particulari affirmatiua et vniuersali negatiua particularem negatiuam concludentibus indirecte: ut quoddam animal est substantia. nullus lapis est animal. ergo quoddam substantia non est lapis. et reducitur ad ferio maiorem et minorem peruersis simpliciter et per transpositionem premissarum.

De secunda figura.

S Equitur de secunda figura cuius tales dantur regule. In secunda figura maiore existente particulari nihil sequitur.

Item in secunda figura ex puris affirmatiuis nihil sequitur. In secunda figura semper concluditur negatiue. Secunda figura quatuor habet modos. Celare primus modus constat ex maiore vniuersali negatiua: et minore vniuersali affirmatiua: vniuersalem affirmatiuam directe concludentibus: ut nullus lapis est animal: ois homo est animal. ergo nullus homo est lapis. Et reducitur iste modus ad secundum modum prime figure maiorem conuersis simpliciter. Et per transpositionem premissarum. Festino. Tertius modus constat ex maiore vniuersali negatiua: et minore particulari affirmatiua: particularem negatiuam directe concludentibus. ut nullus lapis est animal: quidam homo est animal. ergo quidam homo non est lapis. Et reducitur iste modus ad quartum modum prime figure maiorem conuersa simpliciter. Baroco. Quartus modus constat ex maiore vniuersali affirmatiua: et minore particulari negatiua. particularem negatiuam

directe concludentibus. ut omnis homo est animal: quidam lapis non est animal. ergo quidam lapis non est homo. et reducitur ad primum modum prime figure per impossibile. reducere autem per impossibile est ex opposito conclusionis cum altera premissarum inferre oppositum alteri premissae. Sumatur enim oppositum conclusionis. scilicet, ois lapis est homo cum maiore huius quarti. scilicet, cum ista ois homo est animal sic arguetur. omnis homo est animal. ois lapis est homo: ergo ois lapis est animal.

Secunda figura est quoniam medium predicatur in utraque premissarum. Cuius tales dantur regule. **C** Prima regula est quod in secunda figura maiore existente particulari nihil sequitur formalem consequentiam. Sic enim arguendo inferat negatio superioris ab inferiori ut in hoc argumento. quidam animal est homo: nullus asinus est homo ergo quidam asinus non est animal. non sequitur quod premissae sunt uere et conclusio falsa. Sed contra hanc regulam arguitur sic: quod bene sequitur. quidam homo est animal: nullus lapis est animal. ergo quidam lapis non est homo: et tamen maior est particularis et ista consequentia est bona gratia materie sed non gratia forme cum non teneat in omnibus terminis similis forma recta: ut patet ex primo argumento. **C** Secunda regula est quod ex puris affirmatiuis nihil sequitur. Ista regula patet quoniam in secunda figura medium predicatur in utraque premissarum. Si ergo est utraque affirmatiua medium affirmaret de utraque extremitate: sed non sequitur si superius de suis inferioribus predicatur: quod propter hoc illa inferiora de se inuicem predicantur. unde non sequitur. ois homo est animal: quidam asinus est animal. ergo quidam asinus est homo. **C** Tertia regula est quod in secunda figura semper concluditur negatiue: que patet ex precedentibus. cum enim in secunda figura oporteat unam premissarum esse negatiuam per secundam regulam sequitur quod conclusio erit negatiua. probatur consequentia per illam regulam generalem. Si aliqua premissarum fuerit negatiua conclusio erit negatiua. hec autem figura habet quatuor modos quorum primus. scilicet.

C Celare constat ex vniuersali negatiua et vniuersali affirmatiua vniuersalem negatiuam directe concludentibus: ut nullus lapis est animal: ois homo est animal. ergo nullus homo est lapis: et reducitur ad celarent maiorem conuersa simpliciter. Contra hoc arguitur et videtur quod nullus syllogismus debeat reduci ad alium syllogismum: quod quod habet rationem syllogismi est syllogismus perfectus: sed ois syllogismus habet rationem syllogismi cum diffinitio syllogismi ponatur ois syllogismo. ergo ois syllogismus est perfectus. Nullus igitur debet reduci ad alium. Item syllogismi secunde et tertie directe concluduntur. ergo non indigent ad alios reduci. **C** Rideo ad primum quod duplex est perfectio syllogismi. scilicet, primaria que est necesse concludere et de tali bene probatur argumentum quod ois syllogismus est perfectus. Alia est perfectio secundaria syllogismi que est euidenter concludere. Unde hec perfectio ultra necesse sitate concludendi addit euidentiam. hoc modo tamen sunt perfecti primi quatuor modi: et ideo alij indigent ad ipsos reduci. **C** Ad secundum dico quod tres modi secunde et tertie figure concluduntur directe non tamen concludunt euidenter. Ratio enim medij non est ita propria in ipsis sicut in prima figura: quod ratio medij est poni inter extrema. In secunda autem figura ponitur medius supra extrema: et in tertia subicitur ipsis. Unde modi harum figurarum non regulantur immediate per dici de ois et dici de nullo sicut quatuor primi modi prime figure.

C Secundus modus scilicet. Lamestres prestat ex

Vniuersali affirmatiua et vniuersali negatiua vniuersale negatiua pcludentib⁹. ut ois hō est aīal: nullus lapis est aīal. ergo nullus lapis est hō. et reducitur ad celarent minore et conclusionem pueris simpliciter et per transpositionem premissarum.

Tertius modus. s. festino constat ex vniuersali negatiua et particulari affirmatiua particularē negatiua pcludentib⁹. ut ois hō est animal: qdā lapis nō est aīal. ergo qdam hō nō est lapis et reducitur ad serio maiore pueris simpliciter.

Quartus modus. s. baroco pstat ex vniuersali affirmatiua et particulari negatiua particularē negatiua pcludentib⁹. ut ois hō est animal: qdā lapis nō est aīal. ergo qdā lapis nō est hō. et reducitur ad barbara per impossibile. Est autē reductio per impossibile quādo ex opposito pdictorio pclusionis cū altera pmissarū inferit oppositū pdictorii alterius pmissae. Sumat enī oppositū pclusionis. s. ois lapis est hō cū maiori huius quarti modi et syllogizet in barbara. omnis homo est aīal: omnis lapis est homo. ergo omnis lapis est aīal. Ista conclusio opponit minori hui⁹ quarti modi. Et notādū qd huiusmodi reductio aliter fit in scda figura et aliter in tertia. In secūda enī figura ex opposito pclusionis cū maiori inferit oppositū minoris: ita qd oppositū pclusionis ponit loco minoris. In tertia vō figura ex opposito pclusionis cū maiori inferit oppositū maioris. vñ uersus. Seruat maiore uariatq³ scda minorem. Tertia maiore uariat suatq³ minore. Dicif autē huiusmodi reductio per impossibile eo qd in reductione vna pdictoria ponit loco alterius. Contradictorias autē simul esse ueras est impossibile.

De tertia figura.

Equitur de tertia figura cuius tales dantur regle. In tertia figura minore existēte negatiua nihil sequit⁹. Itē in tertia figura cōclusio debet eē particularis. Tertia figura sex habet modos. Darapti. Primus modus constat ex vniuersali affirmatiua maiore: et vli affirmatiua minore particularē affirmatiua concludentib⁹ directe: ut omnis hō est substantia. ois homo est aīal ergo quoddā animal est substantia. et reducitur ad tertium modum prime figure minore conuersa per accidēs. Felapton. Secundus modus constat ex vniuersali negatiua maiore: et vniuersali affirmatiua minore particularē negatiua directe cōcludentibus: ut nullus hō est lapis: ois homo est animal: ergo quoddā aīal nō est lapis. et reducitur ad qrtū modū prime figure minore cōuersa per accidēs. Disamis. Tertius modus constat ex particulari affirmatiua maiore et vniuersali affirmatiua minore particularem affirmatiua directe cōcludentibus: ut quidam hō est substantia: ois homo est aīal. ergo quoddā aīal est substantia. Et reducitur ad tertium modū prime figure maiore et minore cōuersis simpliciter et per transpositionē pmissarū. Darisi. Quart⁹ modus constat ex vniuersali affirmatiua maiore: et particulari affirmatiua minore par-

ticularem affirmatiua directe cōcludentibus ut omnis hō est substantia. quidā homo est aīal. ergo quoddā animal est substantia. Et reducitur iste modus ad tertium modum prime figure minore conuersa simpliciter. Vocardo. Quintus modus constat ex maiore particulari negatiua: et minore vniuersali affirmatiua particularē negatiua directe cōcludentibus: ut quidam hō nō est lapis: ois homo est animal. ergo quoddā aīal nō est lapis. et reducitur ad primum modum prime figure per impossibile. Sumat enī oppositū contradictorium pclusionis cū altera premissarū videlicet minore et inferet oppositū alteri⁹ premissae: ut omne aīal est lapis: ois homo est animal. ergo omnis hō est lapis. Nec conclusio facta per impossibile in primo mōdō prime figure cōtradicit maiori conuertētī. s. tertie figure Ferison. Sextus modus constat ex maiore vniuersali negatiua et minore particulari affirmatiua particularē negatiua directe cōcludentib⁹. ut nullus homo est lapis. quidā homo est aīal. ergo qdā aīal nō est lapis. Et reducitur ad quartum modum prime figure minore conuersa simpliciter.

Tertia figura est qn mediuz subicit in utraq³ pmissarū: cuius tales dant⁹ regle. Prima regla est qd minore existēte negatiua nihil sequit⁹: qd est intelligēdum de psequētia formali. Ali nō sequit⁹. ois hō est aīal. nullus homo est asinus. ergo nullus asinus est aīal. Secūda regla est qd in tertia figura semp cōcludit⁹ particulariter ad hoc. s. ut sit psequētia formalis: et id nō sequit⁹. ois hō est aīal: ois hō est substantia. ergo ois substantia est aīal: pmissae sunt uere et conclusio falsa. Huius figure sunt sex modi.

Primus. s. Darapti constat ex duab⁹ vlib⁹ affirmatiuis particularē affirmatiua pcludentib⁹: ut ois hō est aīal: ois hō est risibilis: ergo qdā risibile est aīal. et reducitur ad Darij minore pueris per accidēs. Secundus modus. s. felapton pstat ex vli negatiua et vli affirmatiua particularē negatiua pcludentib⁹. ut nullus hō est asinus. ois hō est risibilis. ergo quoddā risibile nō est asinus. et reducitur ad serio minore cōuersa per accidēs.

Tertius modus. s. Disamis pstat ex particulari affirmatiua et vniuersali affirmatiua particularē affirmatiua cōcludentib⁹. ut qdā hō est aīal. ois hō est risibilis. ergo quoddā risibile est aīal. et reducitur ad darij maiore et pclusionem pueris simpliciter et facta transpositione in premissis.

Quartus modus. s. Darisi pstat ex vniuersali affirmatiua et particulari affirmatiua: particularem affirmatiua cōcludentibus: ut omnis homo est aīal. qdā homo est risibilis. ergo quoddā risibile est aīal. et reducitur ad darij minore pueris simpliciter.

Quint⁹ modus. s. vocardo pstat ex particulari negatiua et vniuersali affirmatiua particularē negatiua pcludentib⁹. ut qdā hō nō est asinus. ois hō est risibilis. ergo quoddā risibile nō est asinus. Et reducitur ad barbara per impossibile. Sumatur enī oppositum cōclusionis cū minori et inferat oppositum maioris

maioris: ut oē risibile est asinus: oīs hō est risibilis. ergo oīs hō est asinus. hec cōclusio facta in barbara contradicit maiori de bocardo.

Certus modus. s. ferison cōstat ex vniuersali negatiua et particulari affirmatiua particularē negatiua pcludentib⁹: ut nullus hō est asinus: qdā hō est risibilis. ergo quoddā risibile nō est asinus. et reducitur ad ferio minore puerfa simpliciter.

Syllogismorum concludentiū particularem negatiuā indirecte tales dantur regule. Nullus syllogismus cōcludēs particulare negatiuā indirecte potest eas cōcludere directe. Et cōcludēs directe potest cōcludere indirecte. Itē prima figura cōcludit oīa genera ppositionū. s. vniuersales. particularē affirmatiuā et negatiuā. Scōda figura pcludit particulare negatiuā: et vniuersalem negatiuā. Tertia pcludit particulare affirmatiuā et negatiuā. Versus. Barbara celarent darii ferio baralipon. Celantes dabitur sapemo frisesomoz. Celare camestres festio baroco darapti. Felapton disamis datisi bocardo ferison. In his quatuor uersib⁹ pdictis sunt nouēdecim dictiōes nouēdecem modis deseruiētes: ita q per pma dictiōē itelligit pmus modus pme figure. et per secūdā secūdus modus. Et pmi duo vsus deseruiunt oib⁹ modis pme figure. Terti⁹ vo vsus pter ultimā eius dictiōē deseruit modis secundē figure: ita q pma dictiō deseruit pmo modo et scōda secūdo modo et sic de alijs. Ultima vo dictiō terti⁹ vsus cum alijs dictiōibus quarti vsus deseruit modis tertiē figure. Sciēdū q per has uocales. s. a. e. i. r. o. itelligunt quatuor genera ppositionū: ita q per hāc uocalē. a. itelligit vniuersalis affirmatiua. et per. e. vniuersalis negatiua. et per. i. particularis affirmatiua. et per. o. particularis negatiua. Et in quilibet dictiōe sūt tres syllabe et aliud residuū est supflūū nisi. m. ut postea patebit. Et per primā illarū syllabarū itelligitur maior ppositio. et per secundā minor. et per tertiā pclusio. Vbi grā. Prima dictiō. s. barbara habet tres syllabas in quarū qualibet ponit. a. et per. a. ter positū significat q primus modus pme figure cōstat ex duabus propositionib⁹ vniuersalibus affirmatiuis vniuersalē affirmatiuā cōcludētibus. Et ita itelligitur de alijs dictiōib⁹ p uocales ibi positas. Et sciēdū q quatuor dictiōes primi vsus incipiūt ab his consonantib⁹. b. c. d. et. f. et oēs alie dictiōes sequētes. Et per hoc itelligēdū est q oēs que incipiūt per dictiōnem inchoatā per. b. debēt reduci ad primū modum pme figure. Et oēs que incipiūt per dictiōnem inchoatā per. c. ad scōm. Et per. d. ad tertiū. Et per. f. ad quartū. Item ubicūq

ponitur. s. in illa dictiōe significatur q ppositio intellecta per uocalē immediate pcedētē debet cōverti simpliciter. Et ppositio intellecta per uocalē immediate pcedētē istaz litterā p. debet cōverti per accidēs. Et ubicūq ponitur. m. ibi debet fieri transpositio in pmissis. Est enī transpositio in pmissis facere de maiore minore et cōuerso. Et ubicūq ponitur. c. significatur q modus intellectus per illā dictiōē in qua ponitur debet reduci per unū possibile. An vsus. Simpliciter uerti uult s. p. vo per acci. Ad. vlt transponi. c. per iposibile duci. Seruat maiore uariatq scōda minorē. Tertia maiore uariat: seruatq minorē.

Consequēter ponit auc. quas dā regulas syllogismorum pcludentiū particulare negatiuā: quarū pma est q nullus syllogismus pcludēs particulare negatiuā indirecte pōt eā directe pcludere. Tales aut sunt duo modi pme figure ultimi. s. sapemo et frisesomoz. Sed ptra arguit: uidet q sapemo possit pcludere particulare negatiuā directe arguendo sic. Dis hō est aial. nullus lapis est hō. ergo qdā lapis nō est aial. hic pcludit particularis negatiua directe. Itē q hoc est gratia materie et non grā forme cū possint dari termini in qbus nō sequitur: ut oē aial est substantia: nullus lapis est aial. nō sequitur. ergo qdā lapis nō est substantia. Sz trā sequitur indirecte. ergo qdā substantia nō est lapis. Secūda regula est q nullus syllogismus pcludēs particulare negatiuā directe pōt eā pcludere indirecte. Ad est itelligēdū formali psequētia sicut in regula pcedenti. Et tales sunt sex modi. s. ferio in pma figura: festino et baroco in secūda: felapton bocardo et ferison in tertia.

Alterius dicit auc. q pma figura pcludit oīa genera ppositionū. s. vniuersalē particulare affirmatiuā et negatiuā. scōda aut vniuersalē negatiuā et particulare negatiuā. tertia vo pcludit particulare affirmatiuā et particulare negatiuā. Sz ptra hoc arguit sic. cū enī pma figura pcludat oīa genera ppositionū uidet q alie supflūāt. Rādeo q non supflūāt qz facili⁹ repitur mediū qd subiciat respectu utriusq extremitatis ut p dicit de utraq sumpta vniuersalē uel particulariter affirmatiue uel negatiue qz trā subiciat respectu vni⁹: et p dicit respectu alterius. Ideo ppter facilitatē mediū alie figure a pma nō supflūāt.

Ponunt aut ab Ari. plures modi syllogismorum qd pclusiones modo uario pnt pcludi: puta syllogismus ex oppositis de quo dictū est p c huius partis Itē ponit syllogism⁹ ostēsiuus et ad iposibile: de qbus dicit in fallacia sz nō causa ut causaz. Est etiā syllogismus ex ypotesi qui pcedit ex aliq suppositio ne nō cōnumerata in pmissis. Ponit etiā syllogismus circularis ex qui ex pclusionē pōris syllogismi cū puerfa alteri pmissarū infert alterā pmissaz. Et dicit circularis qz ibi idē est pncipiū et finis: sicut est in circulo: ubi fit regressus ad eundē punctū a quo icipiebat pgressus. Et est iste syllogismus utilis demonstratori. Itē enī circulo sit iposibile demonstrare demonstrationē ppter qd et potissima: cuius mediū est diffinitio p posterior: demonstratiō circularis bñ est possibilis mutādo vnū gen⁹ demonstrationis in aliud. s. demonstrationē ppter qd in quēle contra. Itē demonstrādo per diuersa genera causarū: ut efficiens per finē et cōtra: ubi sit demonstratio ppter

qd nō tñ potissima cuius mediū est diffinitio subiecti que est causa immediata passionis eius. Idem etiam syllogism⁹ pueriū qui. s. pcedit ex opposito pñio ut dīctorio pclusionis pñis syllogismi cū altera pñis sariū ad inferēdū oppositū alterius pñisse. Et pñ dīci pueriū ppter mutacionē alterius pñissariū z pclusionis in suas oppositas. De syllogismo autē falsigrapho dīcet in pñcipio fallaciarum.

Ed quia aristotiles in priorib⁹ ostēdit cōiugatiōes in quib⁹ non sequit⁹ conclusio ex pmissis esse iutiles per inuentiones terminorū in quibus non tenet huiusmodi iugatio. id utilis est inuētiō talium terminorū. Abicūq⁹ igitur fiat iutiles cōiugatio cōtra regulas syllogismorū prius assignatas. Accipiēdi sunt duo termini diuersi s. due spēs sub vno genere. differētia ul⁹ proprio ul⁹ accidēte. ut hō asinus aial. uel duo termini quorū alter de altero pñicef siue conuertibiliter siue non cū extraneo utriusq⁹. ut hō risibile lapis. uel homo aial lapis. uel accipiēdi sunt duo termini quorū alter de altero pñ dīcet⁹ siue cōuertibiliter siue non cū superioze ad utriusq⁹. ut hō risibile substantia. uel hō aial substantia. per hāc enī regulā diffinitiuā cuiusq⁹ generi applicetur siue substantiue siue quātitati. siue alicui aliorū s. semp inueniuntur termini per quos inutilis cōiugatio demonstrabitur nō tenere. z tales terminos appellat aristotiles in pñoribus terminos in quibus nō Et nota q⁹ inuenire terminos in quibus nō est acceptis trib⁹ terminis facere iugatiōes in qua pñisse sunt uere. z conclusio falsa manēte eadez qualitate z quātitate ppositiōis uerbi gratia. hic est iutiles cōiugatio. nullus hō est asinus. nullus lapis est hō. ergo nullus lapis est asinus. Et isti sunt termini in quib⁹ sic. Cōtra hāc inutilē cōiugatiōē accipiunt termini in quibus nō per secūdū membrū regule. hō risibile asinus. z arguit⁹ sic. nullus asinus est hō. nullū risibile est asinus. ergo nullū risibile est hō. ecce pñisse sunt uere z conclusio est falsa seruata eadē qualitate z quātitate ppositiōis in utraq⁹ cōiugatiōe z utrob⁹q⁹ manente eadem figura.

Emū agit auc. de iugatiōib⁹ inutilib⁹. Circa qd sciēdū s. in Ari. in li⁹ pñorū q⁹ iugatio ut cōbinatio utilis dīcit qñ conclusio sequit⁹ ex pmissis s. m. reglas pñis assignatas psequētia formali ita q⁹ nō ualēt repiri termini in qb⁹ ferat instantia pbādo v3 efficaciter huiusmodi modū arguēdi nō tenere. Idem oppositū aut iugatio est inutilis qñ inferet conclusio ex pmissis pñra regulas pñis assignatas que lz sequat⁹ gratia materie nō tamē gratia forme syllogistice cū possint repiri termini in qb⁹ ferat instantia ostēdendo huiusmodi modū arguēdi nō ualere z per hoc eē iutile ad pcludēdū. qz igit⁹ uile est scire facilliter repire terminos ad inferēdū tales instantias. docet auc. modū huiusmodi terminos in pñ-

ptu repiēdi dī. q⁹ oportet accipere duos terminos diu peratos cū suo supiori ut duas spēs cū genere ut hō asinus aial. uel accipiēdi sunt duo termini quorū vn⁹ de altero pñicef siue pueritibi siue nō cū extraneo utriusq⁹ ut hō risibile lapis. uel hō aial lapis. aut accipiēdi sunt termini quorū alter de altero pñicef siue pueritibi siue nō cū supiori ad utriusq⁹ ut hō risibile substantia. uel hō aial substantia. Idem has enī tres regulas cuiusq⁹ generi applicent siue substantiue siue quātitati siue alicui aliorū pñicamētorū poterunt repiri termini per quos mōstrabit⁹ enī dēter aliq⁹ iugatio eē inutilis. nec ualere ad formaliter pcludēdū. Et uocant⁹ tales termini ab Ari. termini in qb⁹ nō hoc est tale. qbus nō sequitur conclusio lz pñisse sunt uere. vñ inuenire terminos in quibus non. est ex acceptis seu inētis terminis facere iugatiōē in quibus nō sequitur conclusio ex pmissis. sed pñisse sunt uere z conclusio falsa. vbi gratia. Idem est cōiugatio inutilis. Nullus hō est asinus. nullus lapis est hō. ergo nullus lapis est asinus. Cū nō sit debita vñio seu iugatio terminorū z ppositiōis h3 regulas pñis assignatas. qz ex puris negatiuis nihil sequitur formali psequētia. lz aliqñ sequat⁹ gratia materie ut in pposito. Ad ostēdēdū ergo hanc iugatiōē eē iutile est inferēda instantia accipiēdo terminos in qb⁹ nō sequit⁹ conclusio lz sit idē modus arguēdi. ut accipiēdo hos terminos. hō risibile asinus. iuxta scdaz regulā pñicā. z pñra sic argui. Nullus asinus est hō. nullū risibile est asinus. ergo nullū risibile est hō. Ecce due pñisse sunt uere z conclusio falsa. z tamē iste due iugatiōes sunt in eadē figura z ppositiōes sunt eisdē quātitatibus z quātitatibus in utraq⁹ iugatiōe iutili seu in utroq⁹ syllogismo. Similiter pñra illam regulā ex puris particularibus nihil sequit⁹ pñra assumi iugatio iutilis dicēdo. quoddā aial est substantia. qdā hō est aial. ergo qdaz hō est substantia. Sz statim pñra inueniri termini in qb⁹ nō sequit⁹ per pñm regulā. accipiēdo spēs disparatas cū genere sic arguēdo. Quoddā aial est asinus. qdā hō est aial. ergo qdam homo est asinus.

Incipit quintus tractatus.

Alio dicitur multis modis. Idem mo mō ratio idēz est q⁹ diffinitio. uel descriptio. ut hic. Aniuoca dicunt⁹ quorū nomē est cōmune z ratio substantiue h3 illud nomē est eadē Secūdo mō est quedaz virt⁹ anime. Tercio mō idēz est q⁹ ozo ostendens aliqd sicut sunt ppositiōes ul⁹ ratiōes disputantiū. Alio mō idem est q⁹ forma materie. ut in cultello ferrū est materia. dispositio vñ inducta in ferro est forma. Alio mō idēz est q⁹ essentia communis pñicabilis de plurib⁹. ut eēntia generis speciei uel differētie. Alio mō idēz est q⁹ mediū inferens conclusionē. vñ vñsus. Diffinitio uirtus ostēdit formā ul⁹ eē. Est mediū ratio per qd cōcluditur ergo. z hoc ultimo mō sumit⁹ ratio in diffinitione argumenti que talis est. Argumētū est ratio rei dubie faciēs fidē. id est mediū pbās pclusionē. Conclusio enī debet cōfirmari per argumentū. Est autē conclusio argumēto uel argumētis pbata ppositio

Sed anteq̃ probe tunc est dubitabilis. et est questio. Questio sic diffinitur. Questio est dubitabilis ppositio. Mediu autē est qd̃ habet duo extrema. Argumentatio est argumenti per orationē explicatio. i. oratio explicans argumentū. Differt autē argumentū a medio et ab argumentatōe. qz mediū dicit̃ eo qd̃ habet duo extrema. Argumentū autē addit supra mediū virtutē probādi cōclusiōnem. An ad hoc qd̃ sit argumentum erigit̃ qd̃ sit mediū et qd̃ habeat virtutē pbandi cōclusiōnē. Argumentatio autē dicitur totalis oratio composita ex pmissis et cōclusiōne: et in illa manifestat̃ virtus argumenti. Aliquādo enī tota oratio potest inferre vniuersalē affirmatiuā aliquādo non: nisi particularē affirmatiuā. aliquādo vniuersalē negatiuā. aliquā particularē negatiuā. et sic manifestatur tota virtus argumenti cū ostendit̃ supra quā cōclusiōnē potest ipsū argumentū et supra quā non potest. qd̃ quidē sit in argumentatōe ut supra patuit.

¶ Ostēd̃ autē determinauit de syllogismo simpliciter seu vniuersaliter p̃siderato. hic psequēter agit de syllogismo in particulari qui. s. pcedit ex pbabilib⁹. Denominat̃ autē tractat̃ a loco nō tanq̃ a subiecto p̃prio: s. a p̃ncipio sui subiecti. Syllogism⁹ autē dicitur p̃firmat̃ per locū: qz vō i diffinitōe argumētū ponit̃ rō: ideo auctor p̃mittit hui⁹ nōis multiplicem acceptionē.

¶ Circa qd̃ sciēdū qd̃ ratio nō est potētia aīe alia ab intellectu: sed intellect⁹ dicit̃ ratio in quātū rōcinat̃ discurrendo a minus noto ad magis notum. Ratio ibi sumit̃ multipli per cōparatiōem ad intellectū. Primo sumit̃ in diffinitione vniuersoꝝ: vñ diffinitio sepe vocat̃ rō formalis: ut dictū est in p̃dicabilibus cō de differētia. dicit̃ autē diffinitio rō qz est idē catina obiecti intellect⁹ ul rōnis. Est enī rō idē cās explicite rei essentia. Essentia autē siue quiditas rei materialis siue sensibilis per diffinitionē explicitā ponit̃ a doctore subtili obiectū intellect⁹ p̃statū isto sup̃ p̃ sentētiā di. iij. itelligēdo nō solū de sensibili p̃prio: sed etiā de inclusio essentialiter vel virtualiter in sensibilib⁹. 1. modo sumit̃ rō p̃prio ipsa vi vel potētia rōcinatiua. 2. modo sumit̃ p̃prio discursu rōnis a p̃missis ad cōclusiōnē. 3. modo forma dicit̃ rō qz per ipsam cognoscit̃ materia et cōpositū. Cognoscit̃ nāqz materia per analogiā ad formā p̃mo p̃hysicōꝝ. Quidē enī vñ formā nouā post aliā: qz vñ videm⁹ nouā opationē que arguit nouā formā. Et sic cognoscim⁹ subiectū trāsmutationis cōe. s. materiā cōem que manet sub utraqz forma. 1. 3 autē tam forma accidentalē qz substantialem sit ratio cognoscēdi. Hoc tamē p̃us p̃prietate generatiōis cōpetit forme accidentali: qz oīs nostra cognitio oriū habet a sensu. forme autē accidentales sunt obiecta sensu ut calidū: frigidū: humidū: et sicū sunt obiecta tact⁹: et sic de alijs. Oīs etiā causatā extrinseca ut efficiēs et finis qz intrinseca ut materia et forma hoc modo potest dici rō: qz est rō cognoscēdi suū effectū. Hic autē fit de causa formali mētio tanq̃ de notiori. 5. modo

do essentia cōis seu qd̃itas p̃dicabilis de pluribus ut essentia sp̃ei generis vel differentie dicit̃ ratio. Et differt iste modus a p̃mo qz hic sumit̃ rō p̃prio obiecto intellect⁹ vel rōnis. In p̃mo vō modo p̃prio diffinitione explicat̃ ip̃s obiectū. 6. modo mediū inferēs cōclusiōnē dicit̃ rō: qz. s. est instrumentū intellect⁹ vel rōnis ad inferēdum cōclusiōnē. Et hoc modo sumit̃ in diffinitione argumētū. Est enī argumētū rō rei dubie faciēs fidem. i. mediū pbās cōclusiōnē: qz vñ causat assensum seu credulitatē de re dubia siue p̃posita per modū dubij. Res enī certa p̃posita per modū dubij bñ pōt per argumētū pbari: ut dēū ēē. vñ vsus diffinit̃ virtus ostendit̃ forma vel esse. Est mediū ratio per qd̃ cōcluditur ergo.

¶ Circa qd̃ sciēdū qd̃ ista tria. s. mediū argumentū et argumentatio differūt. Medium enī est qd̃ participat utriqz extremū. Argumentū etiā ultra mediū addit virtutē pbandi cōclusiōnē. vñ per mediū absolute sumptū nō pōt pbari cōclusiō sed bene per argumentū qd̃ videt̃ ip̃s portare. nō mediū tñ s. etiā vñ nō extrematū in p̃missis cū medio. Et sic argumentum includit ipsas p̃missas ex qbus infer̃ cōclusiō. Et ideo argumētū dicit̃ quasi arguēs vel stimulans mentē ad assentiēdum cōclusiōni. Argumentatio vō est totalis oratio cōposita ex p̃missis et cōclusiōne in qua explicat̃ virtus argumenti qz ex vñione extrematū cū medio in p̃missis infer̃ vñio extrematū iter se in cōclusiōe vñ vel particulariter affirmatiue vel negatiue. Sepet̃ vñ sumit̃ p̃prio reliquo. Notandū etiā qd̃ l3 eadē oratio possit dici ppositio cōclusio et questio: nō tamē fm eandē rōnē. dicit̃ ppositio in quātū ponit̃ in p̃missis ad inferēdū cōclusiōnem. Unde dicit̃ ppositio quasi p̃ alio inferēdo ppositio. Cōclusio vō in quātū argumētū vel argumētis approbata. Questio autē in quātū est dubia. Est nāqz questio dubitabilis ppositio.

Argumentationis quatuor sunt species. scilicet syllogismus. inductio. enthimema. et exemplū. Diffinitio autē syllogismi dicta est prius. Inductio est a singularib⁹ sufficiēter enumeratis ad vniuersale p̃gressio: ut sortes currit plato currit: et sic de alijs. ergo oīs hō currit. Enthimema est syllogism⁹ imperfect⁹ id est oratio in qua nō oībus p̃missis positīs infer̃ festinata cōclusiō. ut omne aīal currit: ergo oīs hō currit. In hac enī argumentatōe includit̃ hec ppositio: oīs homo est aīal: que si poneretur pfectus ēēt syllogism⁹. Aristotiles sic diffinit enthimema. Enthimema est ex ycotibus et signis. ycos idem est qd̃ ppositio pbabilis. Signū ut hic sumitur idem est qd̃ demonstratiua seu necessaria ppositio vel pbabilis et hoc in inferēdo. Signū ut hic sumit̃ dicit̃ necessitatē illatiōis. ycos autē dicit̃ pbabilitatē ipsius ppositiōis in se s. quaz pbabilitatē ppositio dicitur ēē vera. vnde l3 in enthimemate sit tñ fm qd̃ inferēs ppositio apparet oībus esse vera vel pluribus sic dicitur ycos. qz sic iam est pbabilis ut qlibet diligit diligētē se. fm autē qd̃ ip̃a infer̃ cōclusiōnē

de necessitate sic est signum et sic eadem propositio dicitur ycos et signum secundum aliud et aliud. Sigs obicitur quod enthimema debeat sic diffiniri. Enthimema est ex ycote et signo cum tamen sit una propositio inferens que est ycos et signum secundum diversa. Ad hoc sic dicitur est quod si sit una propositio inferens actu tamen habet in se virtutes proprias et illas que subintelligit. et sic est una secundum substantiam et due secundum virtutem. et ideo dicitur in plurali numero ex ycotibus et signis et non ex ycote et signo. Sciendum quod omne enthimema debet reduci ad syllogismum. In enthimemate enim sunt tres termini sicut in syllogismo: et duo illorum sunt in conclusioe. et sunt maior extremitas et minor extremitas. alius autem non ponitur in conclusioe et est medium. Illarum autem extremitatum altera sumitur bis et altera semel. Ex extremitate ergo tamen semel sumpta et ex medio fiat una propositio secundum exigentiam modi et figure: et sic habet syllogismum. Vbi gra. in hoc enthimemate: oem aial currit: ergo omnis homo currit: homo et currit sunt due extremitates: et aial est medium: illa extremitas. s. h. sumpta est tamen semel. ex ipsa ergo et medio fiet una propositio. s. ois homo est aial: et tunc erit perfectus syllogismus sic. oem aial currit: omnis homo est aial: ergo ois homo currit. Exemplum est quando unum particulare probatur per aliud propter aliquod simile reperiuntur in ipsis: ut parifices pugnare contra rothomagenses malum est. ergo turoneses pugnare contra pictauienses malum est. quia utrobique est pugnare affines contra affines.

Deinde ponit autem quatuor species argumentationis. s. syllogismum inductio enthimema et exemplum. Circa quod notandum quod diuisio argumentationis non est diuisio generis in species: sed diuisio analogi in sua analogata. Videtur enim argumentatio importare tamen huiusmodi analogie unitatem: cuius ratio est quod argumentatio dicitur ab hoc quod est arguere mentem: quod. s. est mentes inclinare vel stimulare ad assentiendum conclusioni que inferitur. Sed istud per se primo conuenit syllogismo. alius enim species non puenit nisi in quantum est in ipsis quodammodo virtus syllogismi: cum oes alie species reducantur ad syllogismum ex primo por. Unde non dicuntur proprie species argumentationis sed large: quia. s. sunt quidam modi seu maneries arguendi. Et si arguatur quod inter species eiusdem generis bene est ordo perfectionis: sicut h. est perfectior equo. Respondeo quod si sit ibi ordo perfectionis una tamen species non sic reducitur ad aliam quod induat formam alterius: sicut enthimema si reducitur ad syllogismum quod induit formam syllogismi: et sic de alijs. Quia vero diffinitio syllogismi data est in precedentiibus: ideo de illa auctor se excusat et determinat primo quid sit

Inductio dicitur quod est progressus a particularibus seu singularibus sufficienter enumeratis ad vniuersale: ut for. currit: plato currit: et sic de alijs. ergo ois h. currit. Circa quod est notandum quod progressus hic sumi-

tur pro motu seu discursu rationis. Singulare etiam in proposito sumitur non solum pro indiuiduo determinato quod dicitur singulare simpliciter et secundum se: sed etiam pro minorem quod dicitur singulare per respectum ad magis commune: ut habet primo philosophorum. Bene enim sequitur: homo currit: equus currit: et sic de singulis speciebus animalium: ergo oem animal currit. Reducitur autem sic inductio ad syllogismum accipiendo singularia pro medio et subiiciendo ipsa in maiori respectu maioris extremitatis que predicatur in conclusione: ut ista inductio for. currit: plato currit: et sic de singulis. ergo omnis homo currit reducitur ad syllogismum. Omne quod est for. ut plato: et sic de alijs currit. ois h. est for. vel plato: et sic de alijs. ergo ois homo currit. Contra hoc arguitur sic. Intellectus non cognoscit singularia. ergo non discurret a singularibus ad vniuersalem. sequentia patet quod discursus rationis presupponit cognitionem extremorum. probatur antecedens per philosophum in libro de anima dicentem quod intellectus est vniuersalium: sensus vero est singularium. Rursus quod sensus est singularium precise. Intellectus autem sit vniuersalium non tamen precise sed etiam singularium: et ideo cognoscit hec et illa. Ipsa autem singularia non intelligit intellectus pro nunc directe. sed reflectendo se super fantasmatum secundum Alri. 3. de anima. Circa quod notandum quod species in fantasia ad quam se pervertit intellectus primo representat singulare vagum in quod primo fertur cognitio intellectus. Quod patet quod quicquid intelligitur aliquid singulare quando in qua specie sit. Et in hoc primo signo in ipsa fantasia est confusum: ut substantia et accidentibus vel multa accidentia se habentia in mutuo. 2. representat naturam absolute quam. s. intellectus abstrahit vniuersale et fertur in naturam precise non considerando eius singularitatem. 3. reflectendo considerationem nature ad circumsstantias signatas: ut. s. intelligit singulare. i. naturam que est hec non in quantum hec sed cum accidentibus proprijs determinatis: tale naturam per tales circumsstantias: puta quod est hic et nunc et cum tali figura et colore et huiusmodi: ita quod istius reflectionis terminus a quo et ad quem est quid confusum et in medio quod distinctum. Ipsa tamen natura que est hec non intelligitur pro nunc in quantum hec seu sub propria ratione singularitatis: cum nec sensus nec intellectus distinguat inter duo singularia circumscripita distinctione accidentali que est per locum per figuram et huiusmodi: puta si per diuinam potentiam essent in eodem loco et simul tempore et haberent eandem figuram et magnitudinem et eundem colorem. Talia enim tamen sensus quam intellectus indicaret esse unum et tamen essent a parte rei duo singularia. Hec materia diffusius tractatur a doctore subtili 7. metaphysice: de quo ibi amplius videbitur. Determinat consequenter autem de enthimemate et exemplo que reducuntur ad alias species.

Enthimema est syllogismus imperfectus: et exemplum est inductio imperfecta. In inductioe enim proceditur a singularibus ad vniuersale vniuersaliter sumptum. In exemplo vero ab uno particulari ad aliud. Declarat ergo quid est enthimema dicitur quod est syllogismus imperfectus: siue oratio in qua non omnibus premissis positis infertur festinata conclusio: ut oem aial currit. ergo omnis homo currit. hic enim intelligitur ista propositio: ois h. est animal: que si poneretur perfectus esset syllogismus. Unde enthimema dicitur ab eo quod est in: et thimos: quod est mens: quia una propositio retinetur in mente. Oportet autem illam propositionem esse probabilem vel necessariam: quia presupponit tantum vera. Ideo Alri. diffinit enthimema

enthimema q̄ est syllogismus ex ycotibus ⁊ signis. Ycos est ppositio pbabilis: ⁊ signuꝝ capis pro ppositioe necessaria. Pro reductioe enthimematis ad syllogismu est sciendu q̄ in quolibet enthimemate sūt tres termini sic in syllogismo: quoz duo ponunt in p̄lone qui sunt extremitates: alijs aut nunc p̄onit in p̄lone q̄ est mediū. Illarū vō extremitatū vna est bis posita in enthimemate ⁊ altera semel. Et illa ergo semel sumpta cū medio debet suppleri p̄missa que deerat. ut in hoc enthimemate. Oē animal currit: ergo oīs homo currit. extremitates sunt hō ⁊ currit: aīal aut est mediū: sed hec extremitas homo nō est sumpta nisi semel. Sumatur ergo iterū cū medio ⁊ fiet minor ppositio. s. oīs homo est animal: ⁊ sic erit pfectus syllogismus. oē aīal currit omnis homo est animal. ergo oīs homo currit.

Circa qd̄ notandum q̄ qñ idem p̄dicat in p̄missa ⁊ p̄lone: tūc supplenda est minor: ut in exemplo p̄cedenti: cuius ratio est q̄ p̄dicatū p̄lone in tali enthimemate est maior: extremitas: ⁊ sic in tali enthimemate ponit maior ppositio. Quādo vō idē subicit in p̄missa ⁊ cōlusionē supplenda est maior: minor enī extremitas subicit in cōlusionē. vbi gratia. oīs homo currit. ergo oīs hō mouet: ibi hō subicitur in p̄missa ⁊ p̄lone: ideo supplēda est maior: extremitas sic dicendo. Omne illud qd̄ currit mouet: sed oīs homo currit: ergo oīs homo mouet.

Exemplū est qñ per vnū particulare pbat aliud particulare ppter aliqd̄ silere p̄tū in ipis: ut picta uiēses p̄tra lemo nicēses pugnare malū est: ergo andegauēses p̄tra manetēses pugnare malū est. Utro biq̄ enī est pugnare affines cōtra affines. Reducit aut̄ exemplū ad syllogismū per duos syllogismos: quoz p̄mus p̄t esse talis. Pictauiēses p̄tra lemo nicēses pugnare malū est: sed pictauiēses ⁊ lemo nicēses sunt affines: ergo affines cōtra affines pugnare malū est. Deinde ex hac p̄lusionē fiat maior: secūdi syllogismi sic arguēdo. Affines cōtra affines pugnare malū est. s. andegauēses ⁊ manetēses sunt affines. ergo andegauēses cōtra manetēses pugnare malū est.

Quia autem argumentū per locū confirmatur: ideo dāda est diffinitio loci. put loc⁹ hic sumitur. Loc⁹ est sedes argumēti: uel id a quo ad p̄positā questionē conueniēs trahitur argumentū. quid autē sit questio dictū est. Et sciendū q̄ ppositio. questio. conclusio ⁊ enūciatio secūdi substantiā idē sunt. Differūt autē secūdi ratios. diuersas enim hūt rationes siue diffinitiones: ut prius patuit. sc̄cūdi enī q̄ dubitabilis est: est questio. prout vō iā probata est per argumētū: est cōclusio put ponitur pro alio in p̄missis est ppositio q̄ p̄positio dicitur secūdi q̄ est in p̄missis ad pbandū cōlusionē. Enūciatio autē est secūdi q̄ significat esse uel non esse: ut sortes currit sortes non currit.

Quia argumētum cōfirmat per locum. ideo cōsequēter auc. diffinit locū di. q̄ locus est sedes argumēti: uel illud a quo cōueniēs elicit argumētū ad p̄positā p̄lusionē. Circa qd̄ notādū q̄ locus nō sumit hic p̄p̄ie sed transumptiue seu silitudinarie. Locus enī in p̄posito sumit pro p̄positione per

se nota que dicitur maxima: ul' pro terminis ex qbus componit que dicunt differētia maxime: ut statim videbit. Utrūq̄ aut dicitur loc⁹ per silitudineꝝ ad locū naturalem. Loc⁹ enī naturalis duplicē habet virtutē. Habet nāq̄ vim cōseruatiuā seu fortificatiuā locati. Habet etiā vim generatiuā ipsius: ut dicitur fuit c⁹ de genere. utrūq̄ virtutē respectu argumēti habet maxima: uel qñ ipsi termini ex quib⁹ cōponit quo ad p̄mam virtutē. Locus dyalectic⁹ dicitur sedes argumēti: sicut enī sedēs in loco naturali fortificat ⁊ quiescit: sic ex habitudine terminoz ⁊ p̄positione per se nota ipsam explicantē p̄firmatur virtus illatua ⁊ p̄batua argumēti: sic q̄ intellectu⁹ qui p̄us dubitabat de p̄lusionē p̄bata per argumētum p̄t q̄scere. quātū vō ad secūda virtutē ponit in diffinitionē loci q̄ est illud a quo cōueniēs elicitur argumētum. sicut enī res naturalis in suo loco generatur: sic ex habitudine terminoz ⁊ p̄positione per se nota virtus argumēti ad p̄lusionē p̄positā elicit ⁊ extrahit. Hec autē scda pars diffinitionis magis appropriat ipsi terminis. p̄ma vō ipsi maxie. Ex habitudine enī terminoz elicit virtus illatua argumēti que cōfirmat per maximā. vbi ḡa arguēdo sic. homo currit. ergo aīal currit. Si q̄rat vñ locus. R̄ndet a sp̄e ad gen⁹. Et habitudine enī speciei ad genus orit talis illatio: tamē ibi nō est status: q̄ ad hec p̄t dubitari que est illa habitudine. Et iō q̄ritur ulter⁹ maxima. i. dicas mihi p̄positionē per se notā explicatiuā talis habitudinis. Et tūc r̄ndetur: Quicqd̄ p̄dicat de sp̄e ⁊ genere: ⁊ sic explicite cōfirmatur argumētum.

Habito de diffinitione loci sequitur diuisio ipsius loci. Locus autē diuidit in locum maximā ⁊ in locū differētia maxime. Loc⁹ maxima idē est q̄ ipsa maxima. Maxima est ppositio qua non est altera prior neq̄ notior. ut oē totum maius est sua parte. Itē de quocūq̄ p̄dicatur diffinitio ⁊ diffinitū. ⁊ de quocūq̄ predicatur sp̄es de eodē p̄dicat gen⁹. Locus differētia maxime est illud quo vna maxima differt ab alia. ut iste maxime de quocūq̄ p̄dicatur sp̄es ⁊ genus. ⁊ de quocūq̄ predicatur diffinitio ⁊ diffinitū: differunt per terminos ex qbus cōponunt. Vna enī cōponitur ex genere ⁊ specie. Altera ex diffinitionē ⁊ diffinito. vñ isti termini simplices dicuntur differentie maxime. Et sciendū q̄ tam locus maxima q̄ locus differētia maxime dicitur locus. q̄ utrunq̄ cōfert firmitatē ⁊ robur argumēto. Unde p̄portionabiliter sumit hic locus ad locū in rebus naturalib⁹. quia sicut ille seruat res omnes in eē: sic similiter hic locus confirmat argumentum.

Insup diuidit auc. locū in locū maximā ⁊ locum differētia maxime. Locus maxima est idē q̄ ipsa maxima: ⁊ est ibi appositua locutio: ut si dicat aīal hō idē est qd̄ hō. Unde maxima nō tenet ibi adiectiue s̄ substantiue. Est autē maxima ppositio qua nō est altera p̄o: siue notior: q̄. s. cognoscit cognitis terminis. ideo nō indiget ulterioꝝ p̄batione: dum tamen termini cognoscant: ut de quocūq̄ predicatur species ⁊ genus: de quocūq̄ predicatur diffinitio ⁊

diffinitum. Locus differētia maxime est illud quo differt vna maxima ab altera: ut iste due maxime. De quocūq; p̄dicat diffinitio et diffinitū. Et de quo cūq; p̄dicat sp̄s et gen⁹ differūt per terminos ex q̄b⁹ componunt: q̄ vna cōponit ex genere et specie: alia ex diffinitione et diffinito. Vñ isti termini dicuntur differentie maxime in quātum faciūt vñā maximā differre ab alia. Dicunt etiam loci in quātū ex ipsis elicitur argumentum.

C S; cōtra p̄dicta arguit sic. Locus differētia maxime est pars loci maxime. ergo membra diuisiōis coincidunt. Itē videt q̄ diffinitio maxime nō sit bene assignata: q̄ ista oē totū est maius sua parte est q̄dā maxima: et tamē alia est notior ipsa. s. illa. De quolibet dicit esse uel nō esse: et de nullo ambo siml^r q̄ illud p̄mum principium est notissimū ex 4° metaphysice. **C** Rūdeo ad p̄mū q̄ locus differentia maxime pōt accipi dupliciter. vno modo materialiter pro ipsis terminis: et sic bene est pars maxime. alio modo formaliter probabilitudine huiusmodi terminorū: et sic nō est pars eius: sed differūt ad inuicē sicut explicās et explicatū. maxima enī est explicatiua hui⁹ habitudis. **C** Ad scōm pōt dici q̄ l3 illa p̄positio. de quolibet esse et nō. sit notior illa. omne totū est mai⁹ sua parte: q̄. s. est de termino simpli primo ad quem stat resolutio oīz terminorū. s. de ente: tamen nulla est notior ipsa in suo genere seu ex eisde terminis. cum ex talibus terminis nulla sit imedia tior ipsa.

C Circa p̄dicta notandū q̄ p̄ncipia sunt in duplici differentia. Quedā sunt simpli p̄ma in demonstrabilia a p̄ori: ut oē totū est maius sua parte. Si ab equalib⁹ equalia demas que remanēt sunt equalia et huiusmodi que dicunt maxime: q̄ sunt maxime certificationis et veritatis ad p̄clusiones inferēdas. Dicuntur etiā dignitates q̄ dignū est assentire ipsis. Dicunt etiam cōes animi p̄ceptiōes q̄ ab oībus p̄ceptiōibus terminis eorū veritas agnoscit^r. Dicunt etiam p̄positiōes imediate q̄ non indigēt p̄bati per aliū prius se. Et talia sunt p̄ncipia cōia: q̄ sunt de terminis cōibus sicut equalia et inaequalia pueniūt numero et magnitudini: et talia p̄siderat metaphysica que est sciētia cōis et per illa habet stabilire p̄ncipia sp̄alia aliarū sciētiarū si opus sit. Alia autem sunt p̄ncipia que sunt p̄pria p̄ncipia particulariū scientiarū que l3 possint dici dignitates nō tamē ita p̄prie. Sūt autem illa p̄pria p̄ncipia in aliqua sciētia que supponunt in ipa sciētia et cōstituunt ex terminis propriis ipsius sciētie cuius diffinitiōes p̄prie sunt sp̄alium terminorū in scia utēte illis terminis: sicut in geometria: rectū dicit^r cuius medium nō erit extrema: et ex huiusmodi p̄ncipiis p̄cedit demonstratio p̄mo posterior. P̄ncipiis aut cōibus in sua cōitate manētibus non utunt^r sciētie speciales: s; bene utunt^r ipsis appropriatis et applicatis ad suū gen⁹ scibile: ut p̄ncipio. Si ab equalib⁹ equalia demas que remanēt sunt equalia. Utitur geometer applicādo illud ad magnitudines sic. Si ab equalib⁹ magnitudinib⁹ equalibus magnitudines demas residue erūt equalēs. Arithmeticus aut applicando ipsum ad numeros. Vocat aut^r Ari. p̄ncipia scientiarū positiones que ponuntur tanq̄ vera.

C Diuiditur vō positio in suppositionē petitionē et diffinitionē: et cōueniunt in hoc suppositio et petitione: q̄ si sint demonstrabilia nō tamē in illa sciētia in qua supponunt^r ul^r petuntur: sed differunt ad inui

cem q̄ si p̄positio que accipit^r ut p̄missa ad aliqd demonstrandū sit p̄babilis addiscēti siue videatur sibi vera tūc dicitur suppositio nō simpliciter: s; ad aliqd. Sed si esset penit^r in demonstrabilis eēt suppositio simpliciter. Si vō addiscens cui sit demonstratio neq; fuerit eiusdē opinionis neq; p̄trarie: sic q̄ eam neq; cōcedat neq; neget dicit^r petitio. Diffinitio aut^r differt a suppositione et petitione: q̄ omnis suppositio uel petitio est p̄positio. Diffinitio autē nō: sed solum simplici intellectu apprehēditur. Vñ dicit^r Ari. q̄ non dicit^r esse uel nō esse qd est intelligēdum non de essentia rei que per diffinitionē explicatur: sed de esse qd p̄sistit in cōpositione p̄dicati cum subiecto. cum tamē assumit^r in p̄positione et p̄dicatur de diffinito: tūc talis p̄positio est suppositio et est medium in demonstratione p̄pter qd et potissima.

C Quia vō scia subalternata accipit p̄ncipia sua a subalternate sciētia de ipsa est aliquid dicendum. **C** Circa qd est notandū q̄ ad hoc q̄ vna sciētia subalternet^r alteri tres p̄ditiōes reguntur. P̄mo enī requirit^r q̄ subiectū sciētie subalternate sit subiecto scie subalternat^r: sicut musica que est de numero sonoro sicut de p̄portionib⁹ numeralib⁹ applicatis ad sonos subalternatur arithmetice: que est de numero sumpto simpli. secūda q̄ subiectū eius addat differētiā accidentālē ad subiectū subalternat^r: sicut sonus est differentia accidentāl^r ad data numero. tertia q̄ sciētia subalternata accipiat p̄ncipia sua a sciētia subalternante.

C Notandum insup q̄ respectu oīs p̄clusionis demonstrationis oportet ponere p̄ncipia prima in demonstrabilia als in infinitum p̄cederet^r. Est autē magis assentiēdū p̄ncipiis q̄ cōclusioni. qd p̄bat Ari. p̄mo posterior: q̄ p̄pter qd vñquodq; tale et illud magis. que auctoritas q̄ sepe allegatur in phi losophia et theologia est aliquāliter declaranda. Et sic potest intelligi. Illud est magis tale p̄pter quod vñquodq; est tale. ut q̄ cōclusio est euident^r ex principio. ideo p̄ncipiū est magis euident^r: vñ illi magis est credendū. Ad veritatē autem illius p̄positionis oportet q̄ illud p̄dicatum qd cōuenit alicui per aliquā causam cōueniat etiā illi cause. Et ideo nō sequitur. Ista inferiora sunt generabilia et corruptibilia p̄pter superiora. ergo superiora sunt magis generabilia et talia p̄dicata nō pueniūt superiorib⁹. Itē requirit^r q̄ illud qd est causa talis causati sit causa p̄cisa talis p̄dicati. Unde nō sequitur: dom⁹ est solida p̄pter domificatōē: ergo domificator est magis solidus. firmitas enim nō inest domui p̄cise a domificatore sed a soliditate suarū partium. Itē non tenet in causis accidentāl^r ordinatis. vñ nō sequitur. Sor. est hō p̄pter platonē. ergo plato est magis hō. Dicuntur aut^r cause accidentāl^r ordinate quādo vna dependet ab alia in essendo sed nō in causando: ut filius l3 habeat esse a patre potest tamen generare patre mortuo. In causis vō essentialiter ordinatis est dependentia et in esse et in causare: ut deus sol⁹ et homo generat hominem. Inferior enim causat in virtute superioris quod est intelligendū p̄m Scotum. j. di. 4. sen. q. j. Non quia causa secunda in suo ordine agat virtute propria. Non enim accipit no uam influentiā: sed dicitur agere in virtute alterius q̄ virtus agentis dependentis nō sufficit sine virtute illa a qua dependet.

Item locus differētia maxime diuiditur per locū intrinsecū extrinsecū et mediū. Loc⁹ intrinsecus

intrinsecus est qñ sumit argumentū ab his que sunt de substantia rei. ut in diffinitione. ut si dicat aīal rationale mortale currit: ergo hō currit. Locus extrinsecus est quādo sumitur argumentū ab his que omnino separata sunt a substantia rei: ut ab oppositis. ut si queratur utrū sortēs est albus: et pberur sortēs non est niger: ergo sortēs est albus. Loc⁹ medius est quādo sumit argumentū ab his que partim cōueniunt cū terminis in questione positīs et partiz differūt ab eis. sicut vniuoca et denominatiua que dicūtur cōiugata. ut si querat utrum iustitia sit bona et probetur sic. iustum est bonum: ergo iustitia est bona.

Postq̃ auctor diffinit locū. hic cōsequenter diuidit locū differentia maxime per locū intrinsecū et extrinsecū et mediū. Locus intrinsecus est qñ sumitur argumentū ab his que sunt de substantia terminorū in questione positōz. Vbi sciendū q̃ in omni argumentō est cōclusio que fuit questio anteq̃ cōcluderetur. ideo dicitur q̃ argumentū facit fides de re dubitativa id est de cōclusionē que pri⁹ erat questio et dubitabilis. Locus ergo intrinsecus est qñ sumit argumentū ab his que sunt de substantia terminorū in questione positōz: hoc est quādo termin⁹ inferēs est ita de cēntia termini illat⁹: q̃ vnus includit aliū aliquo modo essendi in: ut proposita illa questione utrū sortēs sit aīal arguit sic. sortēs est hō: ergo sor. est aīal. Iy animal qui est terminus illat⁹ includitur in termino inferēte. Locus autē extrinsecus est qñ illi termini sic se habēt q̃ vnus non includit aliū s; est extrarationē eius: ut si arguit sor. est alb⁹: ergo nō est niger. Ratio enī hui⁹ termini albus est extrarationē huius termini niger. Locus vō medius est quādo huiusmodi termini sic se habēt: q̃ partiz cōueniunt: et partim differūt: ut concretū et abstractū que dicuntur cōiugata: cōueniūt enī in significato et differunt in modo significādi: ut iustū et iustitia. Iustitia enim significat illā qualitātē in se consideratā iustū vō significat huiusmodi qualitātē cōcernēdo subiectū cui inest. Et predictis patet q̃ diuisio loci differētie maxime est bene assignata. Ut enī prius dicebatur locus differentia maxime est formaliter habitudo termini ad terminū ut cōfirmās argumentum. Distinctio autē intentionū debet dari s; distinctionē fundamētōz. Sic distinguūt tres modi relatiōz s; metaphysice. Vnde ergo distinguunt loci s; varietatē terminorū in quib⁹ fundatur. Si queratur quare nō ponitur diuisio loci maxime sicut differētie maxime. Rñdeo q̃ habita diuisione differētie loci maxime: habetur diuisio loci maxime. Secūdu enim varietatē terminorū est variatio maximā explicatū huiusmodi terminorū bitudies.

Item locus intrinsecus diuidit per locū a substantia et per locū a cōcomitantib⁹ substantiam. Locus a substantia est qñ sumitur argumentū ab his que sunt de substantia terminorū in questione positōz. Et ille locus diuiditur per locū a diffinitione a descriptione et a nois interpretatione. Diffinitio est oīōm dicans quid est esse rei per eēntialia. Locus a diffinitione est habitudo diffinitionis ad

diffinitū. et cōtinet quatuor argumenta et quatuor maxias. Primo subiciēdo diffinitionē affirmatiue. ut aīal rationale currit: ergo hō mo currit. Maxima. Quicquid predicatur de diffinitione et de diffinito. Secundo mō pdicando diffinitionē affirmatiue. ut sor. est aīal rōnale mortale: ergo sor. est hō. Maxima. De quocūq; predicat diffinitio et diffinitū. Tertio subiciēdo diffinitionē negatiue. ut aīal rationale mortale non currit: ergo hō nō currit. Maxima. Quicquid remouetur de diffinitione: etiam remouetur de diffinito. Quarto pdicando diffinitionē negatiue: ut lapis nō est aīal rationale mortale. ergo lapis non est homo. Maxima. A quocūq; remouet diffinitio et diffinitū. Locus a diffinito est habitudo ipsius ad suā diffinitionē. et cōtinet q̃tuor argumenta et quatuor maxias: sicut loc⁹ a diffinitione. Primo subiciēdo diffinitum affirmatiue: ut hō currit: ergo animal rōnale mortale currit. Maxima. Quicquid pdicatur de diffinito et etia; de diffinitione. Secūdo predicādo diffinitū affirmatiue: ut sortēs est homo: ergo sortēs est aīal rationale mortale. Maxima. De quocūq; predicatur diffinitum et diffinitio. Tertio subiciēdo diffinitum negatiue. ut homo non currit: ergo aīal rationale mortale non currit. Maxima. Quicquid remouetur a diffinito et etiam a diffinitione. Quarto pdicando diffinitū negatiue. ut lapis non est hō: ergo lapis non est aīal rationale mortale. Maxima. A quocūq; remouet diffinitū et etia; diffinitio. Et sciendū q̃ loc⁹ semp debet denominari a termino inferēte et non ab illato. ut qñ diffinitio est inferēs est locus a diffinitione. Vñ vō diffinitū est inferēs est locus a diffinito. Deinde diuidit auct. locū intrinsecū in locū a substantia et cōcomitantib⁹ substantiā. Loc⁹ a substantia est qñ sumit argumentū a substantia terminorū in qōne positōz: qñ videlz termin⁹ inferēs et illat⁹ sic se hnt q̃ vnus illoz dicit totā cēntiā alterius puerbiliter: vñ substantia in pposito nō sumitur pro pdicamēto substantie s; pro cēntia rei. In alijs vō pdicamētis reperiūt huiusmodi loci sicut in pdicamēto substantie. I; aut videatur hec diffinitio eē eadē cū diffinitione loci intrinseci: tñ differūt q̃ in loco a substantia argumentū sumitur ab cēntia terminorū puerbilibiter: nō in diffinitione loci intrinseci. Sed ibi sufficit q̃ vnus illoz dicat aliquid inclusum in cēntia alterius aliquo modo essendi in. vnde illa diffinitio cōuenit non solum loco a substantia: sed etiam loco a cōcomitantibus substantiaz qui est quando sumitur argumentū ab his que cōsequuntur terminos in questione positos: q̃ videlicet cēntia vnus cōsequit cēntiā alteri⁹: et vnus illoz aliquo mō includit in alio: uel sicut pars in suo toto uel ecōtra: uel sicut forma in materia aut res in suo fine: et sic de alijs. Vñ tñ nōcludit puerbiliter totā cēntiā alteri⁹.

Dividitur autem locus a substantia per locum a diffinitione a descriptione et nomine interpretatione. Diffinitio est oratio indicans quid est esse rei. Circa quod sciendum quod hic sumitur diffinitio non pro diffinitione causali que datur per causas extrinsecas seu pro descriptione vel diffinitione quid nominis: sed pro diffinitione quiditativa que explicat essentiam rei per principia essentialia et intrinseca diffiniti. scilicet per genus et differentiam que se habent ut materia et forma: ut declaratum fuit in predicabilibus.

Locus a diffinitione est habitudo diffinitionis ad diffinitum: que quidem est habitudo identitatis. scilicet convertibilitatis ipsorum ad invicem. Ex quo puenit quod quicquid affirmatur vel negatur de uno etiam affirmatur vel negatur de alio. et de quocumque verificatur unum verificatur et reliquum. Et continet iste locus quatuor argumenta affirmativa: ut ostendat aial risibile currit. ergo omnis homo currit. unum locus a diffinitione. Maxima. Quicquid predicatur de diffinitione et de diffinito. secundo predicando diffinitionem affirmativa: ut for. est aial rationale ergo for. est ho. unum locus a diffinitione. Maxima. De quocumque predicatur diffinitio et diffinitum. tertio subiciendo eam negative: ut aial rationale non currit. ergo ho non currit. unde locus a diffinitione. Maxima. Quicquid remouetur a diffinitione et a diffinito. 4o predicando eam negative: ut lapis non est aial rationale. ergo lapis non est ho. unde locus a diffinitione. Maxima. Alio quocumque remouetur diffinitio et diffinitum. Etodem modo potest argui a diffinito ad diffinitionem. scilicet subiciendo et predicando diffinitum affirmativa et negative: ut omnis ho currit. ergo omne aial rationale currit. unum locus a diffinito. Maxima. Quicquid predicatur de diffinito et de diffinitione. Et sic de alijs modis premitendo diffinitum et concludendo diffinitionem. unum tunc est locus a diffinito quando diffinitum infert et concludit diffinitionem. et tunc est locus a diffinitione quando diffinitio infert diffinitum. Locus enim denominatur ab inferre et non ab illato: eo quod verus approbativa continetur est in termino inferre. scilicet in medio et non in termino illato. Et notandum quod locus non denominatur a termino inferre absolute sumpto: cum logicus non sit artifex realis: sed denominatur a termino prout stat sub aliqua intentione logicali. scilicet diffinitio generis et speciei: et sic de alijs: ut si arguitur ho currit. ergo aial currit: non denotatur locus ab hoc: ut est res absolute sumpta: sed a specie. id est ab hoc: ut stat sub illa intentione que est species. Item notandum quod in huiusmodi argumentis termini debent accipi personaliter: aliter consequentie non valeret: et ideo non sequitur: aial rationale est oratio. ergo ho est oratio: quia termini sumuntur materialiter. Item non sequitur: ho est species: ergo aial rationale est species: quia ly ho supponit simpliciter. Item iste consequentie tenetur in propositionibus de inesse. In illis enim modalibus que a quibusdam dicuntur modales non semper tenet talis illatio. Unum non sequitur: for. scilicet esse ho. ergo scitur esse animal rationale. Item non sequitur: demonstrabile est hominem esse risibile. ergo demonstrabile est animal rationale esse risibile. Passio enim que demonstratur de diffinito est per se nota de diffinitione: ut dicitur Seco. ii. di. primi sen. q. ii.

Item notandum secundum eundem doctorem ubi supra. quod conceptus quiditatis prius naturaliter cognoscitur confuse: ut. scilicet importatur per nomen quod cognoscatur distincte: ut importatur per diffinitionem: igitur ergo eadem res importetur per diffinitionem et diffinitum non tamen eodem

modo. Designatur enim per diffinitum confuse et implicite: et per diffinitionem distincte et explicite. Ex quo patet quod aliqua predicata sunt notiora de diffinitione cuiusmodi sunt predicata per se: ut proprie passionibus cum oratur a principijs intrinsecis subiecti que explicatur per diffinitionem. Aliqua vero sunt notiora de diffinito cuiusmodi sunt accidentia communia que prius insunt inferioribus: cum inferiora sunt materialia respectu superiorum: et per prius cognoscuntur confuse quam ipsa superiora. Quando ergo predicata sunt notiora de diffinitione quam de diffinito bene proceditur arguendo a diffinitione ad diffinitum. Si vero in talibus predicatis procedatur a diffinito ad diffinitionem erit petitio principij quia probatur ignotum per ignotius. Quando autem predicata sunt notiora de diffinito quam de diffinitione tunc bene proceditur arguendo a diffinito ad diffinitionem. Si vero in talibus predicatis proceditur arguendo a diffinitione ad diffinitum erit petitio principij. In istis autem consequentijs est argumentum demonstrationis quando antecedens est evidenter notum: ut omne aial rationale est risibile. ergo omnis ho est risibilis. Sed contra predicta arguitur: quia si predicta sint vera auctor committit petitionem principij. Arguit enim sic. animal rationale currit: ergo ho currit. et tamen predicatum est notius de diffinito quam de diffinitione. Ad hoc potest dupliciter responderi. primo quod auctor sic arguit gratia exempli. Exemplum autem ponuntur non ut vera sint: sed ut sentiatur qui addiscunt. secundo potest dici quod in locis dialecticis non semper oportet procedere a notioribus simpliciter sed a notioribus in ordine ad respondentem. Unde si antecedens non sit notius simpliciter quam consequens si tamen sit notius respectu respondentis erit locus dialecticus et non petitio principij.

De descriptione.

Descriptio est oratio significans esse rei per accidentalia. ut aial risibile est descriptio hominis. vel sic. Descriptio est oratio constans ex genere et proprio. ut aial risibile. Locus a descriptione est habitudo descriptionis ad descriptum. et continet quatuor argumenta et quatuor maximas sicut locus a diffinitione. et formatur hinc eodem modo argumenta et maxime sicut ibi: nisi quod ibi ponitur diffinitio et diffinitum: hic vero descriptio et descriptum. Interpretatio est duplex: quedam enim est que non convertitur cum interpretato suo: ut ledes pedem est interpretatio huius nominis lapis. Alia est que convertitur cum interpretato suo: ut amator sapientie est interpretatio huius nominis philosophus. et hoc modo sumitur hic. et diffinitur sic.

Finde determinat auctor quid sit descriptio dicens quod oratio significans quid est esse rei per accidentalia. Circa quod notandum quod per hec differunt diffinitio et descriptio: quia diffinitio exprimit quid rei per essentialia: descriptio vero per accidentalia que non solum fit per accidentia propria que oratur a principijs specie: sed etiam per accidentia communia que fluunt a principijs individui. Per ipsa enim cognoscimus res essentialia: quia per Aristotelem in libro de anima. Accidentia maximam partem referuntur ad cognoscendum quod est. diffinitio etiam causalis que datur per causas extrinsecas potest dici descriptio. huiusmodi. n. cause sunt accidentales causato cum non sint de eis?

eētia. per accidētia igitur datur descriptio que faciunt vnum cōuertibile cum descripto inquantū vñ cōtrahit ⁊ restringit alterū: ut si dicatur. hō est aīal māfuetū a natura gressibile bipes a deo formatū de limo terre ordinatū ad beatitudinē eternāz. Descriptio etiā est oratio stans ex genere ⁊ pprio: ut aīal rīibile est descriptio hoīs. Per pprias nāqꝫ passiones sepe circūloquimur rerū differētiās nobis ignotas. De loco autē a descriptione ad descriptū ⁊ ecōuerso est dicendū sicut de loco a diffinitio ne ad diffinitū formādo argumēta ⁊ maximas eodē modo ponēdo descriptionē loco diffinitionis et descriptū loco diffinitū.

Interpretatio est expositio vni⁹ noīs minus notū per aliud nomē magis notū. ul' per integram orationē. Locus a noīs interpretatione est habitudo interpretationis ad interpretatum. Et continet tot argumēta ⁊ tot maximas sicut locus a diffinitioe. Primo subiciendo interpretationē affirmatiue. ut amator sapiētie currit. ergo philosoph⁹ currit. *Adaxima.* Quicquid p̄dicatur de interpretatione ⁊ de interpretato. uel sit a parte p̄dicati. ut sortes est amator sapiētie: ergo est philosophus *Adaxima.* De quocūqꝫ p̄dicat interpretatio ⁊ interpretatū. Negatiue sic a parte s̄biecti. ut amator sapiētie nō currit ergo ph̄s nō currit. *Adaxima.* Quicquid remouet ab interpretatione ⁊ etiā ab interpretato. A parte p̄dicati sic. sortes non est amator sapiētie: ergo nō est philosophus *Adaxima.* A quocūqꝫ remouet interpretatio ⁊ etiā interpretatū. Et eodē modo intelligitur de interpretato sicut de diffinito.

Consequēter determinat auctor de interpretatione. Est autē duplex interpretatio: qꝫ quedā est que nō cōuertit cū interpretato: ut ledēs pedē est interpretatio huius noīs lapis. ⁊ s̄m hanc nō sumitur locus a substantia in quo inferēs ⁊ illatū significat idē cōuertibiliter. lapis enim ⁊ ledēs pedē nō cōuertibiliter se habēt cū multa ledāt pedes que nō sunt lapides. alia vō est que cōuertitur cū interpretato: ut amator sapiētie est interpretatio huius noīs philosoph⁹. dicitur enim a ph̄los qd est amor: ⁊ sophos qd est sapiētia: quasi amator sapiētie. Et ab hac interpretatione sumit locus a substantia ⁊ diffinitur sic.

Interpretatio est expositio vni⁹ noīs minus notū per aliud magis notū. Circa qd notandum q ethymologia ⁊ interpretatio differūt ad inuicē. Ethymologia enim est expositio vni⁹ dictiōis per alias dictiones eiusdē ydiomatis: ut sol dicitur quasi super oīalucēs. Interpretatio vō pprie dicitur quādo vna dictio exponit per alias dictiones alteri⁹ ydiomatis: vñ s̄m Ysidor⁹ in libro ethymologiarum. Interpretatio dicitur quasi mediū inter partes duarū linguarū. Interpretatio enim in pposito sumit magis ample pro expositione vni⁹ dictionis per alias dictiones eiusdē ydiomatis uel diuersorū: dum modo sit ibi cōuertibilitas interpretationis cū interpretato. Itē notandū q interpretatio differt a diffinitione ⁊ descriptione. Diffinitio enim ⁊ descriptio indicat esse rei absolute. Diffinitio quidē per essentialia: descriptio vō per pprietates s̄m se con

sideratas. Interpretatio autē indicat esse rei per pprietates a quib⁹ nomē imponitur: siue inquantū exprimit ⁊ significat per nomē. Vñ qñqꝫ quid noīs vocatur interpretatio. De loco autē ab interpretatione ad interpretatū ⁊ ecōuerso est dicendū sicut de loco a diffinitioe ad diffinitū: formādo argumēta ⁊ maximas eodē modo ponēdo interpretationē loco diffinitionis ⁊ interpretatū loco diffinitū.

Contra p̄dicta arguit sic. Nō solū noīa sed etiam uerba p̄nt per alias dictiones exponi. ergo illa diffinitio est insufficiens: in qua dicit q interpretatio est expositio vni⁹ noīs per aliud. Itē videt q interpretatio illius nominis philosophus nō sit cōuertibilis cū interpretato: qꝫ multi amāt sapiētiā qui non sunt philosophi. Itē videt q locus ab interpretatione nō sit locus a substantia: qꝫ s̄m Boetii locus a substantia in sola diffinitione cōsistit. Rūdeo ad primū q nomē in diffinitione interpretationis nō sumitur. put distinguitur contra alias partes orationis: sed sumitur pro illo qd est nota mētis seu significat mētis conceptū. Ad secundū dico q illi qui non sunt philosophi qui. s. carēt sapiētia nō dicuntur proprie amare sapiētiā: sed desiderare. Desiderium enim pprie est respectu nō h̄iti: amor vō respectu habitū: lꝫ vñ aliqui sumat pro reliquo. Ad tertium dico q Boetius accipit diffinitionē large pro diffinitione quid rei ⁊ quid nominis. Et notandū q quid rei est tñ entitū. quid nominis vō est taz entitū q nō entitū. Unde illa que dicuntur entia phibita quibus. s. repugnat esse bene habēt quid nominis ut chymera. Talia autē sunt pure impossibilia: cuz ratio ipsorū sit in se falsa includēdo videlicet cōtra dictoria: ut q aliquid cōponatur ex repugnātib⁹ ⁊ impossibilib⁹ componi.

Itē notandū q lꝫ questio si est p̄cedat quid rei nō tamē quid nominis. De nullo enī queritur an sit nisi p̄gnoscat quid per nomē importatur. ⁊ intelligitur si est nō de existētia actuali: alioquin de monstratio cuius mediū est diffinitio nō posset haberi de nō existēte: cuius oppositū patet primo posteriororū. Sed intelligitur si est de ente cui non repugnat esse in effectu s̄m Sco. i. di. 4. sen. q. ii.

Itē sciendū q si est ⁊ quia est aliquādo sumuntur pro eodē: ut dicit p̄mo posteriororū: q de subiecto scientie uel demonstrationis oportet p̄cognoscere quid est ⁊ qz est. hoc est oportet p̄cognoscere qd per nomē significat: ⁊ qz sibi non repugnat esse: ul' reale uel ratiōis. Nulla enim sciētia pbat suū subiectū esse demonstratiōe ppter quid arguēdo. s. a causa ad effectū: cum ipsū subiectū virtualiter cōtineat oīa cōsiderata in illa sciētia: ut dictū fuit primo. c. hui⁹ libri: hoc tñ non obstat bene pōt demonstrari demonstratione: qꝫ arguēdo videlicet ab effectu ad causas potest etiā demonstrari per aliquā p̄orem sciētiā. cognitio autē de subiecto sciētie qz est potest inuestigari per effectus diffinitū: uel s̄m Sco. iij. di. primi sen. per viā diuisiōis diuidēdo. s. genus generalissimū in genera subalterna: ac remouēdo differētiās sibi nō cōueniētes ⁊ alias sibi attribuendo.

Alterius notandū q questio ppter qd potest reduci ad quid est. Quiditas enim siue diffinitio subiecti est ppter quid respectu passiois. Vñ in demonstratiōe propter quid ⁊ potissima que dat per causam immediatā diffinitio subiecti est mediū ad p̄bādū passionē de subiecto: ut per aīal rōnale pbat hō eē rīibilis. Itē sciendū q demonstratio ppter qd dicit

dupliciter. vno modo dicif ppter quid: ut quando demonstratio fit per aliquas causas sicut per causas extrinsecas: uel etiā per aliquam causam. Alio modo dicif propter quid et potissima: ut qñ demonstratio fit per causas intrinsecas siue per diffinitio nem aliquam.

C Demonstratio aut q: fit dupliciter fm Ari. pmo posterior. vno modo arguēdo ab effectu ad causas alio modo arguēdo a causa remota ad effectū. Exēplū pmi. si quis demonstraret q: planetes sūt ppe nos: q: nō sint illar: hec demonstratio est per effectum ad causam: q: nō sint illare est effectus eius q: est ēē ppe nos. Exēplū secūdi: ut si demonstraret q: paries non respirat q: nō est aial. Nō esse enī aial est causa remota eius qd est nō respirare: qd pbat philosophus q: esse aial nō est causa prima huius qd est respirare: sed esse aial habēs pulmonē. ergo nō esse aial nō est cau' a prima huius qd est nō respirare: et est talis demonstratio semp negatiua. nā posita causa remota nō ppter hoc ponit' eius acc' sed ipsa remota remouet acc' sic arguēdo. Dē respirās est aial. nullus paries est aial. ergo nullus paries est respirans.

C Sufficiētia et diuisio huiusmodi quatuor qōnuz s. si est: quid est: quia est: et ppter quid est. de quibus agit Ari. in pncipio secūdi posterior. sic pōt assignari. Omne enim demonstrabile ante q: pbe' est dubitabile et per cōsequens quesibile. Aut igit querit de incōpleto: aut de cōpleto. Si de incōpleto tunc aut de rei entitate: et sic est questio si est. Aut de quiditate sic est questio quid est. Si vō de cōpleto: aut querit de inherētia passionis ad subiectū: et sic est qd q: est. aut de causa inherētie: et sic est ppter qd. C Et notandū q: quia non est nota querendi. ppter hāc enim cōiunctionē nihil querit. dicif tñ questio q: est nota querēdi rationē seu respondēdi quesito: ut circa hāc questionē luna ecclipsabilis. pōt queri an ecclipsis pōt esse in rerū natura quo ad qōnez si est habito autē q: sic: q: videmus defectū luminis causari ppter impedimentū alicuius corporis. vñ pōt queri quid est ecclipsis. Est autē ecclipsis cārētia luminis in aliquo receptiuo ex interpositione corporis opaci impediētis luminosum causare lumen in huiusmodi corpore receptiuo luminis. Ita bito aut quid est ecclipsis pōt queri an hec ppositio: luna est ecclipsabilis sit uera quantū ad qōnez quia est. Cognito aut per experientia q: sic: quia videlicet ecclipsis pōt iesse lune. pōt ulterius queri ppter quid. Cognito vō q: hoc est ppter interpositionē terre iter solē et lunā cessat omnis questio de ista questione.

Equitur de locis a cōcomitantibus substantiaz. que sunt qñ sumitur argumētuz ab his que cōsequūtur terminos in questioe positos. Et diuiditur. q: alius est locus a toto: alius a parte: alius a causa alius ab effectu: alius a generatiōe: alius a corruptione: alius ab usibus: alius a cōiter accidentibus. Locus a toto diuiditur sicut ipsuz totū est enī: quoddā totū vniuersale: aliud totū integrale: aliud totū in quātitate: aliud totū in modo: aliud totū in loco: aliud totū in tēpore. Et h: hoc multiplex est locus a toto quia alius est locus a toto vniuersali: alius a toto itegrali. et sic de alijs. et similiter diuidit

locus a tēpore. Totū vniuersale ut hic sumitur est quodlibet supius substantiale sumptuz ad suū inferius in linea p'dicamentali: ut aial ad hominē: et hō ad sortē. Pars subiectiua dicitur quodlibet inferius sub toto vniuersali sumptū. Locus a toto vniuersali siue a genere est habitudo ipsius totū vniuersalis ad suam partem subiectiua siue ad suā spēz et est semp destructiuus p'dicādo totum: ut lapis nō est aial: ergo lapis non est hō. Maxima. A quocūq: remouetur gen' siue totum vniuersale: ab eodē remouetur species siue pars subiectiua. Locus a spē siue a parte subiectiua est habitudo ipsius ad genus siue ad suū totū vniuersale. et est semp constructiuus: et tenet duo argumēta et duas maximas. Primo subiciēdo spēz affirmatiue. ut hō currit: ergo aial currit. Maxima. Quicquid p'dicat de spē siue parte subiectiua: hoc etiā p'dicatur de genere siue de toto vniuersali. Secūdo p'dicādo spēm affirmatiue: ut sortes est homo ergo sortes est aial. Maxima. De quocūq: p'dicatur species siue pars subiectiua: de eodē p'dicatur genus siue totum vniuersale.

ostē auctor determinat de loco a substantia: hic cōsequēter determinat de loco a cōcomitantibus substantia. fit autē iste locus in terminis qui sic se cōsequūtur q: vnus includit in alio aliquo modo essendi in. et hoc patet per huiusmodi locos discurrendo: aut enim vnū includitur in alio. sicut pars in toto: uel sicut totū in partibus. Tale autē totū: uel est totū vniuersale: uel totū integrale. Ad esse in sicut totū vniuersale est in suis partibus reducunt totū in quātitate et totū in modo. Ad totū vō integrale reducunt totū in loco et totū in tpe. Si aut vnū est in alio sicut effectus in causa uel forma in materia sumunt loci a causa efficiēte materiali formali et finali. Generatio autē et corruptio reducunt ad esse in: sicut forma in materia: quia generatio est via in formā: et corruptio vnus est generatio alterius. Locus vō ab usibus reducunt ad esse in: sicut res in suo fine. vsus enim est sicut finis ipsius rei. Cōmuniter autē accidentia pnt reduci ad totū vniuersale. Vñ nanq: cōiter accidentia est in plus q: aliud: sicut deliquere est in plus q: penitere. Multi enim delinquūt qui nō uere penitēt. Primo igitur agit de toto vniuersali. C Circa qd sciendū q: vniuersale aliter sumitur in pmo posteriori q: sumat hic seu in libro p'dicabilium. In libro enim posterior: vniuersale dicif p'dicātū qd pmo cōuenit alicui subiecto. Primitas aut dicit ibi ad euationē: quia. s. natura talis p'dicari est adequata tali subiecto: et sic risibile uel animal rationale dicitur vniuersale respectu hominis. vnde diffinitur vniuersale hoc modo sumptū primo posterior. qd est de omni et de per se et de fm qd ipsum. Dicif de omni quia. s. oportet q: tale predicatum insit subiecto et pro quolibet supposito et pro qualibet differentia temporis oportet etiam q: sibi insit per se: et q: insit secūdi q: ipsum: id est primo et adequate ita q: non conueniat ei per alterum: sed alijs per ipsum.

Unde ista se habent ex consecutione uel additione ad inuicē. s. de omni de per se & de fm qd ipsum: qz omne qd pdicat per se etiā pdicat de omni: sed nō eōuerso. Similiter oē qd pdicat fm qd ipsum pre dicat & per se & de oi: sed nō eōuerso. Exēplū de oi ubi nō est per se: ut ois hō est colorat⁹. Exēplū de oi & de per se: ubi nō est hz qd ipsum: ut ois hō est aīal. Exēplū de oi de per se & de fm qd ipsum: ut omnis hō est risibilis: ois hō est aīal rōnale. Totū aut vni uersale ut hic sumit est supius respectu suoz inferi orū: ut genus respectu suarū specierū seu magis cō mune respectu minus cōmunis. & dicit vniuersale quasi vñ vñz in multis. Sed pars subiectina est inferius respectu supior: uel minus cōmune respe ctu magis cōmunis: ut spēs respectu generis. ut in diuidiā respectu spēi. Et dicit pars subiectina qā cōtinet & ponit sub toto respectu cuius subiecti vñ.

Locus a toto vniuersali est habitudo ipsius ad suā partē: & tenet tñ destructiue arguēdo. s. a nega tione supioris ad negationē inferioris: ut lapis nō est aīal. ergo lapis nō est hō. vñ locus a genere siue a toto vniuersali. Maxima. Al quocūqz remouet totū vniuersale & quelibet eius pars. Cuius ratio est qz cū supius essentialiter includat in inferiori: si ab aliquo remouet supius remouebit & inferi⁹. Lo cus a specie siue a parte subiectina est habitudo ip sius ad suū totū siue ad suū genus & nō tenet destru ctive: qz ad negationē speciei que est minus cōmu nis nō sequit negatio generis: qz ipsa specie destru cta genus pōt remanere in alijs speciebus. Tenet igit tñ affirmatiue: & hoc dupliciter. pmo subicien do specie. ut homo currit: ergo animal currit. vnde locus a specie siue a parte subiectina ad suū genus. Maxima. Quicquid pdicat de specie & de genere Itē tenet pdicādo spēs affirmatiue: ut sor. est hō: er go sor. est aīal. Maxima. De quocūqz pdicat spēs & suū genus. Ratio eoz pater ex pcedentib⁹: cū eni supius essentialiter includat in suo inferiori sequit qz quicquid vñficat de inferiori vñficat etiā de sup iori. & de quocūqz vñficat inferi⁹ etiā sup⁹ in eo clusū.

Cōtra pdicta arguit tripliciter. pmo sic: qz loc⁹ a supiori ad inferius tenet affirmatiue: qz fm Boe tiū: Si vñus est utilis: iustitia erit utilis. & si aīal est sensibile hō erit sensibilis. & tamē arguit a supiori ad inferius affirmatiue. Itē pbo qz nō teneat nega tiue: quia nō sequit aīal nō currit. ergo hō nō currit & tamē antecēdēs est ppositio negatiua & etiāz cōse quēs. Itē videt qz locus ab inferiori ad supius non tñ teneat affirmatiue sed etiā negatiue: qz bene se quit hō nō currit: ergo aīal nō currit. Illa enim con sequētia est bona in qua ex opposito cōsequētis in fert oppositū antecēdētis. sic est in pposito qz bñ se quit oē aīal currit. ergo ois hō currit. Cū ideo ad primū dico qz argumētū est bonū gratia materie & nō gratia forme. arguitur enim in pdicatis per se Illud aut qd per se inest vniuersaliter inest: qā per se psupponit de omni. Cū ad secundū dico qz nō ar guitur ibi a supiori ad inferius negatiue s; affirma tiue: lz enim tam antecēdēs qz cōsequens sint nega tiua: tamē tam supius qz inferius remanēt affirma ta: & sic nō arguitur a negatione supioris ad negati onem inferioris. Cū ad tertiū dico per idē: arguit enim ibi ab inferiori ad supius constructiue.

Totū integrale est qd est compositū ex par tibus habētibus quātitatē. & pars eius dicit pars integralis. Pars integralis est que cū

alijs partibus cōstituit totū. Locus a toto in tegrali est habitudo totius integralis ad suāz partē. & est cōstructiue semp. ut domus est ergo paries est. Maxima. Posito toto ite grali ponit & quelibet ei⁹ pars. Locus a par te integrali est habitudo ipsius ad suū totū & est semper destructiue. ut paries non est. ergo domus non est. Maxima. Destructa parte integrali destruitur & suum totum.

Deinde determinat auctor de toto integrali di cēs qz totū integrale est illud qd cōponit ex partib⁹ quantitatē habētib⁹: & pars eius dicit pars ite gralis: ut domus cōponit ex tecto pariete & fundamen to. Et ponitur ex partibus quantitatē habentibus ad differētiā totius vniuersalis & alioz totoz.

Locus a toto integrali est habitudo ipsius ad su as partes: & semp tenet pstructiue seu affirmatiue: ut domus est. ergo paries est. vñ locus: a toto inte grali. Maxima. Posito toto integrali ponit & que libet eius pars. cū enim totū integrale cōponat ex suis partib⁹: ad eē ipsius necessario requiritur esse suarū partiū. Nō aut tenet iste locus destructiue qz partes pōt remanere destructo toto: lz enim ipse partes habeat esse totius respectu cui⁹ sunt in potē tia nō tamē habet eē partiale & ppiuz ab ipso toto. & ideo pōt remanere ipso destructo.

Locus a parte itegrali est habitudo ipsi⁹ ad suūz totū: & est semp destructiue: ut paries nō est. ergo do m⁹ nō est. vñ loc⁹: a parte itegrali. Maxima. De structa parte integrali destruit & suū totū. Sed nō tenet iste locus affirmatiue: cuius rō est qz esse par tiale partiū est pñs qz sit eē totius & in potentia ad ipm. Ad positionem autem pñis non sequitur po sitio posterioris necessario. Cū circa pdicta notan dū qz duplices sunt partes: qdā sunt partes pñcipa les totius & sunt ille sine qbus totū nō pōt eē: ut pa ries rectū fundamentū sunt partes pñcipales do mus. alie sunt min⁹ pñcipales que nō sunt necessa rie: ut fenestra in domo. Itē aut locus intelligit de partib⁹ principalib⁹. An non sequit man⁹ sor. non est. ergo sor. nō est. qz manus nō est pars pñcipalis eius. Itē sciendū qz iste locus tenet arguēdo de est secūdo adiacēre ad est secūdu adiacēs: alis nō tenet vñ nō sequit. paries nō ualet duas libras. ergo nec domus. Itē sciendū qz duplex est totū. s. homogene um & etherogeneū. Totū homogeneū dicit qd est eiusdē nature seu rōnis in toto & partib⁹: cuius scili cet quelibet pars recipit pdicationē toti⁹: ut aqua ac panis vñū. Quelibet enīz pars aque est aqua: & dicit ab hominib⁹ qd est vñū & genus: qz est vñus generis uel nature in eibus partib⁹ suis. Totū ethe rogeneū dicit qz nō est eiusdē nature uel rationis in toto & partibus: ut domus homo equus. Quelibet enim pars hominis nō est hō: & sic de alijs. & dicit ab etheron qd est uariū & genus quasi uarij generis uel rōnis. Loc⁹ itaqz iste tenet in toto etherogeneo & in partib⁹ ei⁹. Tenet etiā in toto homogeneo put habet rōnē totius integralis: inquātū videlicet com ponit ex partib⁹ quātitatiuis: ut bene sequitur tota aqua est: ergo & pars aque est. Itē sequit pars aque nō est: ergo nec tota aqua. Si vñ cōsiderat fm suāz essentiā fm quā vñficat de oibus partib⁹ suis: sic cō uenit cū toto vniuersali. Et hoc modo ab ipso ad suas partes potest argui sicut a toto vniuersali ad partem subiectiuam.

Totū in quantitate est vniuersale sumptū vniuersaliter: ut oīs hō nullus hō. Pars in quātitate est quodlibet inferi⁹ cōtentum sub illo toto vniuersali vniuersaliter sumpto. Loc⁹ a toto in quātitate est habitudo ipsi⁹ ad suaz partē: ⁊ est cōstructiue ⁊ destructiue. Cōstructiue sic. oīs homo currit: ergo sortes currit. Maxima. Quicquid p̄dicatur de toto in quātitate ⁊ etiam de qualibet ei⁹ parte, uel sic. si vniuersalis est uera quelibet eius particularis erit uera. Destructiue sic. nullus hō currit: ergo sortes non currit. Maxima. Quicquid remouet a toto in quantitate ⁊ a qualibet eius parte. Vel sic. si vniuersalis est falsa: quelibet ei⁹ particularis erit falsa. Loc⁹ a partibus in quātitate est habitudo omnium partium in quātitate simul sumptarū ad suū totum. ⁊ tenet cōstructiue ⁊ destructiue. Cōstructiue sic. sortes currit plato currit: ⁊ sic de alijs. ergo omnis homo currit. Maxima. Quicquid predicatur de partibus in quantitate simul sumptis ⁊ de suo toto. Destructiue sic. sortes nō currit plato nō currit: ⁊ sic de alijs. ergo nullus hō currit. Maxima. Quicquid remouetur a partib⁹ in quātitate simul sumptis: ⁊ ab eius toto. uel si quelibet singularis nō est uera: sua vltis non erit uera. Cōsequenter determinat auctor de toto in quātitate dicens: q̄ totū in quātitate est vniuersale vniuersaliter sumptū. s. terminus cōmunis cum signo vniuersali: ut oīs homo currit: nullus homo currit. Et dicit totū in quātitate per quandā similitudinē ad quantitatē discretā que est numerus uel multitudo: eo q̄ terminus cōmunis signo vniuersali determinat distribuit pro numerositate seu multitudi⁹ sub ipso contentor. Pars autē in quātitate est inferius. s. contentū sub superiori distributo. Locus a toto in quātitate est habitudo ipsius ad suā partē: ⁊ tenet cōstructiue ⁊ destructiue. p̄structiue ut oīs homo currit. ergo sortes currit. vñ loc⁹: a toto in quātitate. Maxima. Quicquid attribuitur toto in quātitate ⁊ cuilibet eius parti. destructiue: ut oīs hō non currit. ergo sortes nō currit. vñ locus: a toto in quātitate. Maxima. Quicquid remouet a toto in quātitate ⁊ a qualibet eius parte. Ratio horū patet: q̄ cū totū in quātitate distribuatur pro oib⁹ suis suppositis: quicquid p̄dicatur de toto p̄dicabitur ⁊ de suis suppositis seu partib⁹ eius. ⁊ qd remouetur ab vno etiā remouebitur ab alio. Loc⁹ a parte in quātitate est habitudo ipsarū partium simul sumptarum ad suū totū ⁊ tenet cōstructiue sic. Sortes currit plato currit ⁊ sic de alijs. ergo oīs homo currit. Maxima. Quicquid p̄dicatur de partib⁹ in quātitate simul sumptis ⁊ de suo toto. destructiue sic. Sortes non currit plato nō currit: ⁊ sic de alijs. ergo nullus hō currit. Maxima. Quicquid remouet a partib⁹ in quātitate simul sumptis ⁊ a suo toto. C̄ circa qd notādū q̄ ad hoc q̄ iste cōsequētie ualeāt termini debet supponere p̄sonaliter ⁊ nō materialiter siue simpliciter. vnde nō sequitur. oīs homo est totū in quātitate. ergo sortes est totū in quātitate: q̄ ly oīs hō ibi sumitur materialiter pro illo cōpleto. C̄ Itē notādū

q̄ bene arguit a toto in quantitate ad suas partes: quādo arguit respectu p̄dicatoz que notiori modo cōueniūt toti q̄ partib⁹. Si vñ huiusmodi p̄dicata prius insunt partibus q̄ toti: tūc arguēdo a toto ad partes cōmittit fallacia petitionis principij.

Totum in modo est vniuersale sumptū sine determinatione: ut homo. Pars in modo est vniuersale sumptum cū determinatione non diminvente. ut homo albus. Et eodem modo sumitur argumentū in hoc loco sicut in loco a genere ad speciem.

C̄ Insuper determinat auctor de loco a toto in modo. ⁊ est totū in modo nō uel uerbū sumptū sine determinatione: ut homo: pars vñ in modo est terminus sumptus cū determinatione: ut homo albus. Dicit autē homo per se sumptus totū in modo non quasi habēs modū: sed quia est quoddā totū respectu sui ipsius modificati. Homo enī sine determinatione sumpt⁹ se extēdit ad oīa sua supposita. Cū autē dicitur homo albus determinat ad standū pro vna parte suoz suppositoꝝ. Locus a toto in modo est habitudo ipsius ad suā partē ⁊ tenet destructiue ut lapis nō est homo. ergo nō est homo albus. Maxima. Destructo toto in modo destruitur quelibet eius pars. nō autē tenet cōstructiue: q̄ posito superiori nō oportet poni inferius. Locus a parte in modo est habitudo ipsius ad suū totū: ⁊ tenet cōstructiue. primo subiciēdo partē in modo: ut hō albus currit. ergo hō currit. Maxima. Quicquid p̄dicatur de parte in modo p̄dicatur de suo toto. secūdo p̄dicādo: ut sortes est homo albus. ergo est homo. Maxima. De quocūq̄ p̄dicatur pars in modo p̄dicatur ⁊ suū totum. Unde isti loci tenēt sicut a superiori ad inferius ⁊ e cōuerso. Totū enim in modo se habet sicut superius et pars in modo se habet sicut inferius. C̄ Circa qd notādū q̄ triplex est determinatio. quedam est distrahēs que. s. repugnat suo determinabili. Aliā dicit distrahēs quasi ad diuersa trahēs. Tollit namq̄ rōnē sui determinabilis: ut mortuus. Homo enim mortuus nō est hō. Alia est determinatio diminuens que nō tollit simpliciter rōnē illius cui adiūgit sed partim dimminuit. Sicut imaginabile opinabile: uel cognitū dimminuit rōnē entis: q̄ pōt sumi pro ente rōnis. ⁊ illa determinatio uocat ab aliquibus determinatio differēs: q̄ nec ponit nec tollit rōnē sui determinabilis. In istis determinationib⁹ non tenet p̄dict⁹ modus arguēdi. Aliā nō sequitur rosa est cognita uel opinabilis. ergo rosa est. Nec sequitur est hō mortuus. ergo hō. Est albus s̄m dētes. ergo albus. S̄ est fallacia a s̄m quid ad simpliciter. Alia est determinatio tñ p̄hēs: ut albus p̄hēt homiez ad standū tñ pro hoib⁹ albis. Aliā talis determinatio lz faciat suū determinabile sumi pro pauciorib⁹ suppositis nō tñ tollit uel dimminuit rōnē eius: sed potius ipsam ponit. Bñ enim sequitur: homo albus: ergo hō. ⁊ id in tali determinatione tenēt p̄dicte p̄tie.

Totum in loco est dictio comprehendēs omnem locum aduerbialiter. ut ubiq̄ nūq̄. Pars in loco est dictio comprehendēs aliquos locū aduerbialiter. ut ibi hic. Locus a toto in loco est habitudo ipsius ad suā partē ⁊ tenet cōstructiue ⁊ destructiue. Cōstructiue sic. de⁹ est ubiq̄ ergo de⁹ est hic. Maxima. Quicquid cōpetit toti in loco: ⁊ quelibet eius

pars. Destructiue sic: cesar est nusq̃ ergo nō est hic. Maxima. Quicquid remouetur a toto in loco ⁊ a qualibet eius parte. Locus a parte in loco est habitudo ipsius ad suum totum. ⁊ est semper destructiuius. ut cesar nō est hic: ergo non est ubiq̃. Maxima. Cuiusq̃ nō competit pars in loco nec eius totū. Totū in tēpore est dictio comprehendēs oē tēp⁹ aduerbialiter: ut semp nunq̃. Pars in tēpore est dictio comprehendēs aliq̃d tps aduerbialiter: ut nūcheri cras. exempla autē sum antur hic sicut a toto in loco.

¶ Alterius agit auctor de toto in loco ⁊ tēpore: sicut patet in textu. ¶ Notandū q̃ totū in loco ⁊ totū in tēpore reduci pnt ad totū in quātitate: cū ubiq̃ ⁊ nusq̃: semper ⁊ nunq̃ sint signa vniuersalia uel equalētia ipsis. hic tamē ponunt ad maiore expressiōne. Sūt etiā ⁊ alia tota que pnt reduci ad pcedētia. s. totū copulatū: totū disunctū: totū contentiuū siue virtuale: ⁊ totū successiuū. Totū copulatū est quando duo simul cōiunguntur per coniunctionē copulatiuā: ut for. currit ⁊ plato disputat. ⁊ pōt reduci ad totū integrale. Hic enim pōt argui sicut ibi a positione totius ad positionē cuiuslibet partis: ⁊ a destructione partis ad destructionē totius. Totū disunctū est quādo aliqua duo cōiungunt per coniunctionē disunctiuā: ut for. currit uel plato disputat. ⁊ pōt reduci ad totū vniuersale: arguēdo. s. a destructione totius ad destructionē partis uel a positione partis ad positionē totius. Totū virtuale uel potestatiū est qd in se simplex est nullā habēs quantitatē: plura tamē cōtinēs potētia ⁊ vīte: ut anima continet in se vim intellectuā sensitīuā ⁊ uegetatiuā: ⁊ pōt reduci ad totū vniuersale: arguēdo. s. a toto ad partē destructiue sic. Lapis nō habet animā: ergo lapis nō habet potētiā uegetatiuā. A parte autē ad totū cōstructiue sic. Plāta habet vim uegetatiuā: ergo habet animā. Totū successiuū est qd habet partes nō simul permanētes. Unde entia successiua habēt suū esse in fieri. Dum enim sūt sunt: dum vō facta sunt nō sunt. ut dies annus. Permanētia autē sunt in facto esse ⁊ nō in fieri: sed sunt qñ simul sunt. Et reducitur totū successiuū ad totum vniuersale: arguēdo a destructione totius ad destructionē partis: ut nō est dies: ergo nō est meridies. ⁊ a positione partis ad positionē totī: ut meridies est: ergo dies est.

De causa.

Causa est ad cuius esse sequit̃ aliud bz naturam. Et diuiditur in causas materiales. formales. efficientes ⁊ finalem. Causa efficiens est a qua pmo fit mor⁹ ad hoc q̃ fiat aliqd: ut domificator est prius mouens et operās ut fiat dom⁹. et faber ut fiat cultellus. Locus a causa efficiēte est bitudo ipsius cause efficientis ad suū effectū. et est cōstructiuius et destructiuius. Constructiue tenet sic. domificator est bon⁹: ergo domus est bona. Maxima. Si causa efficiens est bona: ipsius qd fit bonū est. Destructiue sic: domificator non est bon⁹: ergo domus non est

bona. Maxima. Cuius causa efficiēs nō est bona: ipm qd fit non est bonū. Et ecōuerso tenet locus ab effectū ad causam efficientem.

¶ Ostē auctor determinauit de loco a toto: hic cōsequenter determinat de loco a causa. Circa qd pmittit diffinitionē cause in generali dicēs: q̃ causa est ad cuius esse sequit̃ aliud per naturā. In qua diffinitione intelligitur ens p genere qd est cōmune ad causam ⁊ effectū. Et ponitur ad cuius esse sequitur aliud ad differentiā effectus qui sequitur ad esse cause. Et ponitur per naturā ad denotandū q̃ cause ad effectū est prioritas nature nō tēporis uel ordinis: sicut vnus homo alium pcedit uel sequit̃: lz enim aliquādo causa sit prior tēpore suo effectū: non tamen semper: ut patet in subiecto ⁊ propria passione que simul sunt in generatione ⁊ corruptione. Et dicitur hic prius natura a quo aliud dependet: posterius vō quod dependet ab alio: sicut effectus dependet a causa cuius esse p̃supponit. ¶ Sed contra predicta arguitur sic. Aliud dicit diuersitatē essentialē: cū sit relatiū diuersitatis substantie: sed effectus nō semp differt essentialiter a sua causa: ut patet de subiecto ⁊ propria passione que sunt idē realiter. ergo male ponit in diffinitione cause qd ad esse eius sequitur aliud: scilicet effectus. Itē causa ⁊ effectus sunt correlatiua. ergo causa nō est prior natura suo effectū. p̃bat cōsequētia: quia relatiua sunt simul natura. ¶ Respondeo ad primū dico q̃ aliud pōt sumi dupliciter. s. stricte ⁊ large. Si sumat stricte cū dicat diuersitatē essentialē: tūc inter causam p̃prie sumptā ⁊ effectū erit distinctio essentialis. Large tamē sumēdo lz aliud pro quacūq̃ alietate uel distinctione nō existit realis uel essentialis distinctio inter causam magis extēsiue sumptā: ⁊ eius effectū. Et hoc modo subiectū dicit̃ causa p̃prie passionis que ab ipso oritur. ¶ Ad secundū dico q̃ causa ⁊ effectus pnt sumi dupliciter. Vno modo pro fundamentis huiusmodi relationū absolute sumptis: sic causa est prior natura suo effectū: nec sunt correlatiua. alio modo pro fundamentis acceptis sub relationibus: ⁊ sic sunt correlatiua ⁊ simul natura.

¶ Diuiditur autē causa in efficientē: materialem formale ⁊ finale: cuius diuisionis sufficientia sic pōt haberi: quia causa uel est intrinseca uel est extrinseca effectui. Si intrinseca hoc est dupliciter: quia uel dat esse: sic est forma. uel est in potētia ad esse ⁊ sic est materia. Si extrinseca uel est prior in intentione: ⁊ sic est finis: uel est prior in executione: ⁊ sic est efficiens. Causa efficiens est a qua pmo est motus: ut effectus producat̃ in esse: ut domificator mouet ⁊ operatur ad hoc ut domus fiat. ¶ Circa qd est notādum q̃ duplex est motus. scilz realis seu p̃prie dict⁹: ⁊ intēctionalis seu metaphoric⁹: lz aut finis pmo moueat motu intentionali: efficiens tamen mouet motum p̃prie dicto ⁊ reali. finis enim pmo uenit in mēte agentis sub rōne boni appetibilis. Agens autē sic motū a fine intēctionaliter: mouet realiter pducēdo formā in materia: ⁊ tūc materia huiusmodi formā substat. Locus a causa efficiēte est habitudo ipsius ad suū effectū. ⁊ tenet cōstructiue respectu huiusmodi p̃dicatorū bonum ⁊ malum: ut domificator est bonus. ergo dom⁹ est bona: ul domificator est malus. ergo dom⁹ est mala. Maxima. Cui⁹ causa efficiēs est bona ipz quocq̃ est bonū

Et debet intelligi de bonitate efficientis inquantum efficiens vel artifer: et non de bonitate morali vel entitativa. Artifer enim moraliter malus seu peccator potest facere bonam domum. Et similiter debet intelligi de bonitate forme effectus inquantum huiusmodi. Item ad hoc requiritur quod habeat materiam aptam ad forme susceptionem et quod recte et perfecte operetur secundum artem. econverso autem potest argui ab effectu ad causam: ut domus est bona, ergo edificator est vel fuit bonus. Tenet etiam iste locus a positione cause ad positionem effectus. Maxima posita causa efficiens ponitur eius effectus. Ad cuius evidentiam sciendum quod duplex est causa efficiens. scilicet in actu et in potentia: ut respectu domus edificator est causa efficiens in potentia, sed edificans est causa efficiens in actu. Hic autem intelligitur de causa et effectu in actu: non autem de causa et effectu in potentia. quod ut dicit philosophus 2° physicoz et 5° metaphisice: causa in actu et effectus in actu sunt sunt et non sunt: non autem causa et effectus in potentia. Ad est intelligendum secundum 5° metaphisice: non de fundamētis cause et effectus et absolute. Non enim sequitur: si fundamētum cause actu existat quod fundamētum effectus existat: sed est intelligendum de actuali existentia fundamētorum et acceptorum sub relationibus. Si enim fundamētum cause in actu existat actualiter sub ratione cause: tunc etiam fundamētum effectus in actu existat actualiter sub ratione effectus. non sic de causa in potentia respectu effectus in potentia. Non enim oportet si edificator existat actu quod existat edificabile: de quo plus videbitur 1° physicoz.

Item notandum quod eo modo quo agens per motum est in actu: effectus est in actu: dum enim motus est ipsum agens non est causa in actu facti esse usque ad ultimum instantis. Accipiendo tamen effectum respectu cuius est motus in actu ille effectus est in actu. scilicet ipsum fieri: quod dum movetur non est causa in actu nisi ipsi fieri. Si in ultimo instanti est causa in actu facti esse: tunc effectus et causa simul sunt et non sunt in actu. An si causa est in actu in fieri si erit effectus in actu in fieri: si est causa in actu in facto esse erit si effectus in actu in facto esse.

Notandum insuper quod de eodem potest tractari in diversis scientiis sub variis rationibus: ut de causis tractatur in metaphisica inquantum sunt principia entium. in physica inquantum sunt principia motus et rerum naturalium. In logica vero inquantum ex habitudine cause ad effectum sumitur locus dialecticus. Et licet effectus sit extra rationem sue cause: iste tamen locus non est extrinsecus sed intrinsecus: quod ad locum intrinsecum sufficit quod unus terminus includat alium aliquo modo essendi in: ut dictum est in precedentibus.

Materia est ex qua cum aliquo aliquid fit. et est duplex. quedam enim est permanens: et quedam est transiens. Permanens: ut in cultello ferrum. Transiens: ut in pane farina et aqua. Et diffinitur etiam sic materia. materia est quatenus est in potentia. Locus a causa materiali est habitudo ipsius ad suum effectum. et est constructivus et destructivus. Constructivus sic: ferrum est: ergo arma ferrea potest esse. Maxima. Posita causa materiali possibile est ei effectus poni. Destructivus sic. Ferrum non est: ergo arma ferrea non possunt esse. Maxima. Remota causa materiali permanente tamen remouetur et ei effectus. Locus ab effectu cause materialis te-

net constructivus sic. arma ferrea sunt ergo ferrum est. Maxima. Posito effectu cause materialis permanentis ponitur eius causa. Locus ab effectu cause materialis transiens tenet constructivus: ut vitrum vel panis: est ergo filix vel farina fuit. materia enim transiens non manet sed transfertur in aliam materiam. Maxima. Posito effectu materie transiens necesse est ipsam materiam prefuisse.

Alterius tractat auctor de materia dicens: quod materia est ex qua cum aliquo aliquid fit: quod scilicet ex materia cum forma fit compositum. In qua diffinitione intelligitur causa loco generis. Residuum vero ponitur ad differentiam aliarum causarum. Et sic enim et efficiens non fit totum compositum cum ille cause sint extrinsece. Et licet compositio fiat ex forma sicut ex causa intrinseca: non tamen eodem modo quo dicitur fieri ex materia. fit enim ex materia tanquam ex illo quod supponitur in omni actione naturali: et ad quod stat resolutio omnis generationis et corruptionis naturalis. Vnde ly er dicit habitudinez primi principij intrinseci via generationis. scilicet ipsius materie que est in potentia ad formam. Quod sit ens in potentia est tamen ens positum et reale secundum Scotum. rii. di. 2. sen. cum sit per se subiectum generationis. An per de generatione dicitur quod prima materia quam ibi vocat philosophus yle est maxime subiectum generationis et corruptionis.

Circa quod notandum quod ens in potentia dicitur dupliciter. Uno modo ut subiectum potentie. Alio modo id ad quod est potentia. Exemplum primi supponitur dealbanda. Exemplum secundi albedo generata. Prima potentia dicitur subiectiva. secunda obiectiva. nec iste potentie sunt eadem. Primum enim separari: quod nanque est creabile: puta angelus est in potentia obiectiva non subiectiva. Ad propositum materia dicitur ens non in potentia obiectiva sed subiectiva. non obiectiva dico ut albedo ante quod fit: quod est simpliciter non ens: tamen quod ens in potentia obiectiva non est subiectum transmutati omnis sed terminus. sed materia est in potentia subiectiva eo modo quo supponitur est in potentia ad albedinem: ita quod materia est ens receptivum actus substantialis primo et actus accidentalis secundario.

Notandum insuper quod actus potest sumi dupliciter. vno modo prout distinguitur contra potentiam obiectivam: secundum que scilicet actum et potentiam totum ens dividitur: et sic actus non convertitur cum forma. Secundum hoc enim omne quod est extra causam suam est in actu. Alio modo sumitur actus secundum quod loquitur Ari. 7° metaphisice: pro actu distinguente formalem specificum et receptum. et sic distinguitur contra receptivum sue potentiam subiectivam. Materia ergo licet sit ens actu entitativo: quod scilicet est aliquid extra suam causam tamen distinguitur contra actum secundo modo dictum scilicet contra actum distinguente formalem et specificum. Et ita describitur per ens in potentia: quod maxime est receptivum actus.

Item notandum quod licet materia non possit naturaliter esse sine forma: bene tamen potest esse supernaturaliter seu per divinam potentiam absque additione secundum Scotum. ubi supra. Ad hoc probatur. Absolutum distinctum et prius alio absoluto potest esse sine additione sine ipso. materia est absolutum distinctum et prius forma quam cumque substantia vel accidentali. ergo potest esse sine alio absoluto. maior est nota et minor patet. quod enim materia sit quid absolutum patet: quod facit compositionem reale et absolutam. quod etiam sit prior forma saltem ordine nature

nature patet q^d est receptiua forme & fundamentū eius. de quo magis videbit^{ur} p^{ri}mo physicoz. ¶ Itē notandū q^d materia pōt sumi dupl^r. vno modo p^{ri}mo materia de qua dictū est: que est subiectū generationis & corruptiois: & de se nō includit formā. Alio modo pōt sumi magis large p^{ri}mo illo q^d concurrit ad cōpositionē alterius: & habet rationē potētiālis & pfectibilis: & sic reperit^{ur} materia tā in reb^{us} naturalibus q^{uam} artificialib^{us}: tā corporalib^{us} q^{uam} spūalib^{us}. Et sic gen^{er} habet rōnez materie: & illa que sunt in genere hoc modo hnt^{er} materiā q^{uam} includit realitatē dñe ut dictū est in pcedētib^{us}. Sic etiā materia iformata forma imperfectiori que ordiā^{ur} ad determinatam formā dicit^{ur} materia respectu forme pfectioris: respectu cuius est in potētiā: & pōt dici materia scūda. Hoc etiā modo materia iformata vltia & cōplectiua forma pōt dici materia scda respectu forme accidentālis cui^{us} est receptiua: & ad quā est in potentia sicut ferrū est in potētiā ad formam cultelli. Et hoc modo sumit^{ur} materia in pposito. Nec autē est duplex: q^{uod} qdam est pmanens: que. s. remanet in suo effectu sub p^{ri}ia forma: sicut lignū remanet sub p^{ri}ia forma in forma statue. Alia est que nō remanet sub p^{ri}ia forma: sed de vna forma trāsit ad aliam: ut farina & aqua in pane: fenug^{rum} & felix in vitro. Locus a causa materiali est habitudo ipsius ad suū effectū: & tenet affirmatiue de eē ad posse in q^{uod}libet materia tā pmanēte q^{uam} trāseunte: ut ferrū est: ergo arma ferrea pōt esse. farina & aqua sunt. ergo panis pōt esse. Maria. Posita causa materiali pōt poni eius effect^{us}. Cū enī ipsa sit in potētiā respectu sui effectus ipsa posita pōt effect^{us} eius poni quātum est ex parte eius. Et hoc modo pōt argui nō solū a materia ex qua: s; etiā a materia in qua cuiusmodi est subiectū respectu accidentis: vel a materia circa quā ut est subiectū vel obiectū respectu scie vel habit^{us}: ut corpus est. ergo albū pōt esse: ul^{ter} scibile est. ergo scia pōt esse. Ab effectu autē materie pmanētis ad ipsaz arguit^{ur} ab eē effect^{us} ad esse cause. Maria. Posito effectu cause materialis pmanētis ponit^{ur} & materia pmanēs. Ab effectu vō materie trāseūtis ad suā causam arguit^{ur} ab esse ad fuisse: ut panis est ergo farina & aq^{ua} fuerūt. Nō autē arguit^{ur} ab esse effectu ad eē talis materie: q^{uod} materia trāsiēs nō remanet in suo effectu quātum ad suā formam.

¶ Cōtra p^{ri}dicta arguit^{ur} q^{uod} nō sequit^{ur} ligna & lapides sunt: ergo dom^{us} pōt esse: posito q^{uod} non sit edificator. Itē nō sequit^{ur}. Cultellus est ergo ferrū est: q^{uod} cultellus pōt fieri ex ligno vel alio metallo. ergo locus ab effectu cause materialis pmanētis nō tenet affirmatiue. ¶ Rñdeo ad p^{ri}mū dico q^{uod} ad esse cause materialis nō sequit^{ur} possibilitas effect^{us} respectu oīum causarū eius. sed bñ sequit^{ur} possibilitas effect^{us} quātū est ex parte materie. ¶ Ad scōm dico q^{uod} ibi nō arguit^{ur} ab effectu cause materialis ad suā causaz. q^{uod} cultellus ligneus nō est effect^{us} ferri sed bene sequit^{ur} cultellus ferreus est. ergo ferrū est.

Forma est que dat esse rei & cōseruat eam in esse. Locus a causa formali est habitudo ipsius cause formalis ad suū effectū. & tenet constructiue & destructiue. Constructiue sic. Albedo est: ergo albū est. Maria. Posita causa formali ponitur & eius effectus. Destructiue sic. albedo non est: ergo album non est.

¶ Maxima. Remota causa formali remouetur & eius effectus. Contra vō est de effectu cause formalis.

¶ Postq^{uam} auc. determinauit de materia: nunc psequēter tractat de forma dicēs q^{uod} forma est que dat esse rei & eā pseruat in eē: q^{uod} via generatiōis forma sequit^{ur} materiā. ideo post locum a causa materiali agit auc. de loco a causa formali diffiniēdo ipaz formā: in qua diffinitio subintelligit^{ur} causa loco generis. Et ponit^{ur} que dat esse rei ad differētiā materie que hñt^{ur} pncipiū intrinsecū cōp^{re}hēsi nō tñ dat sibi eē specifcū s; forma ut dictū est. que si sit forma substantialis dat eē substantiale: & si sit accidentālis dat eē accidentale. ponit^{ur} autē. & pseruat eā in esse ad differētiā cause efficientis & finalis que qñq^{ue} requirunt^{ur} tñ ad fieri illius rei & nō quātum ad esse. sed forma semp^{er} requirit^{ur} ad esse rei. Et hñt^{ur} pma causa det esse oī creature & eaz in esse pseruet^{ur}: hoc est extrinsece & effectiue: nō intrinsece & formali sicut hic sumit^{ur}. Locus a causa formali est habitudo ipsius ad suū effectū: & tenet pstructiue a causa ad effectū: & cōuerso ab effectu ad causā: ut albedo est: ergo albū est. Maria. Posita causa formali ponit^{ur} eius effect^{us}: & cōuerso destructiue sic albedo nō est: ergo albū nō est. Maria. Remota causa formali remouet^{ur} eius effect^{us} & cōuerso. ¶ Et notādū q^{uod} iste maxime sunt vere non de fundamentis absolute consideratis: sed de fundamentis acceptis sub relationib^{us}. Et ideo de aīa separata a corpore. nō sequit^{ur} anima est: ergo hō est: q^{uod} tunc aīa nō stat sub relatione cause formalis. Hoc idem patet in forma accidentali. virtute enī diuina posset esse albedo sine subiecto: & tñ non sequit^{ur}: albedo est: ergo albū est: q^{uod} tñ albedo nō esset causa formalis in actu.

¶ Finis est gratia cuius aliquid fit. Locus a causa finali est habitudo ipsi^{us} ad suū effectū & est cōstructiū & destructiū. Cōstructiū sic. Beatitudo est bona: ergo vītus est bona.

¶ Maria. Cui^{us} finis bonus est: ipm quoq^{ue} bonū est. Destructiue sic. Pēna nō est bōa ergo peccatū nō est bonū. Maria. Cuius causa est mala ipm quoq^{ue} malum est. Cōuerso autē est de loco ab affectu cause finalis.

¶ Finis est cui^{us} gratia aliqd fit: q^{uod} finis est ultim^{us} in erecutione iō de causa finali post ceteras causas determinat auc. p^{ri}mo ipaz diffiniēs. ¶ Circa q^{uod} sciēdū q^{uod} finis dupl^r accipit^{ur}. vno modo p^{ri}mo termino durationis: ut mors qñq^{ue} dicit^{ur} finis hoīs & terminus. pēstis etiā dicit^{ur} finis eius. Et sic nō sumit^{ur} in pposito. hoc enī modo finis nō habet ratiōez cause. alio modo sumit^{ur} finis p^{ri}mo illo q^{uod} mouet efficiēs ad agendū seu ad q^{uod} eius opatio ordinat^{ur}: & hoc modo finis est causa: & sic sumit^{ur} in pposito. Mediū autē ordinatū ad talem finē assequēdum est effect^{us} eius: sicut virtus ordinat^{ur} ad beatitudinem. Locus a causa finali est habitudo eius ad suū effectum: & tenet affirmatiue respectu boz p^{ri}ox bonum & malum: arguēdo a causa ad effectū: & cōuerso: ut beatitudo est bona ergo virtus est bona. occidere hoīez est malū: ergo gladium fabricare ad hoc est malū. Maria. Cuius finis bonum est ipsum quoq^{ue} bonus est. & cuius finis malus est ipsum quoq^{ue} malū est. Contra hoc arguit^{ur} sic. non sequit^{ur}. Dare elemosynam est bonū ergo furari ppter hoc est bonū: q^{uod} teste apostolo. nō.

sunt faciēda mala ut eueniant bona: l3 ergo finis sit bonus: tamē qđ ad ipm ordinat nō est bonū. Itē qđ illa maxima est intelligēda de illo qđ ordinat ad bonum finem sūm dictamē seu iudiciū recte ratiois cuiusmodi nō est furari ppter elemosinā tribuendā. Hoc enim non puenit a dictamine rationis recte sed erronee.

De generatione.

Generatio est progressio a nō esse ad esse. Locus a generatione est habitudo ipsius generationis ad suū generatū. Et est constructiu⁹ et destructiu⁹. Constructiue tenet sic. generatio domus est bona ergo dom⁹ est bona. Maxima. Cui⁹ generatio est bona ipsū quoq; bonū est. Destructiue sic. generatio latronum est mala: ergo latro est malus. Maxima. Cuius generatio mala est: ipsum quoq; generatū malum est. E conuerso autem est de loco a generato.

Distūq; auc. determinauit de loco a causa et effectu. hic psequēter determinat de loco a generatione et corruptiōe. Et pmo diffinit generationem di. qđ generatio est pgressus de non esse ad eē. Circa qđ notādum qđ generatio hic nō sumit stricte pro generatione forme substantialis: s3 sumit large pro acq̃sitiōe cuiuscūq; forme: siue substantialis que dicitur generatio simplr: siue accidentalis que dicitur generatio s3 qđ. Loc⁹ a generatiōe est bitudo generatiōis ad genitū: e conuerso a genito ad generatiōē respectu horū pdicatorū bonū et malū: ut generatio dom⁹ est bona. ergo dom⁹ est bona. Generatio furis est mala: ergo fur est malus. Maxima. Cui⁹ generatio est bona ipz quoq; bonū est. et cui⁹ generatio est mala ipm quoq; malū est. Cui⁹ rō est qđ generatio et genitū dicunt vnū et idem eē: sed generatio imporat ipm esse in fieri: qđ sūm cōmentatorē: motus est forma fluens seu in fieri. genitū vō in esse pfecto et cōpleto: et ideo si generatio est bona bonitate que est ex parte ipsi⁹ geniti ad qđ terminat: oportet genitum esse bonū: et e conuerso si genitum sit bonū generatio erit bona: et si sit malū generatio erit mala.

Corruptio est pgressio ab esse ad non esse. Loc⁹ a corruptiōe est habitudo corruptiōis ad corruptū. Et est constructiu⁹ et destructiu⁹. Constructiue tenet sic. Corruptio antichristi est bona: ergo antixps est malus. Maxima. Cui⁹ corruptio bona est: ipz quoq; corruptū malū est. Destructiue sic. corruptio dom⁹ est mala: ergo dom⁹ est bona. Maxima. Cui⁹ corruptio mala est: ipm quoq; bonū est. Et e conuerso est de loco a corrupto.

Dec̃larat hic auc. de corruptione dicens: corruptio est pgressus ab eē ad nō esse. Et capis hic progressus pro mutatiōe in cōi que dicit dependētiā cuiusq; forme siue substantialis siue accidentalis. Locus a corruptione est habitudo corruptiōis ad corruptum. Circa qđ notādū qđ non esse rei est oppositū ipsius esse rei: et ideo corruptio que essentialiter importat non esse rei est quodāmodo opposita rei que corrumpitur. Non sic generatio opponitur rei que generat: sed generatio et genitū dicunt vnū et idē esse rei: ut pmissū est. Et inde est qđ arguit re

spectu diuersorū pdicatorū a corruptiōe ad corruptū et e conuerso l3 in loco a generatiōe arguatur respectu eiusdē pdicati. Vñ si arguit in loco a corruptiōe. Corruptio antixpi est bona. ergo antixps est malus. Maxima. Cuius corruptio est bona ipm quoq; malum est. uel sic. Corruptio domus est mala: ergo domus est bona. Maxima. Cuius corruptio est mala ipsum quoq; bonum est. Ratio horū patet: qđ corruptio dicit non eē rei. nō esse aut boni est malū: et non esse mali est bonū. Similiter tenet loc⁹ a corrupto ad corruptiōē formādo eodem modo argumēta et maxias trāspōnēdo terminos tñ. C Sed ptra predicta arguitur sic. Non sequit. Latro est malus: ergo generatio eius est mala. qđ pōt stare qđ habuerit perfectam generatiōē. ergo nō tenet locus a generato ad generatiōem. Itē non sequit. Corruptio xpi fuit bona ergo xps fuit malus. ergo locus a corruptione ad corruptum non semp tenet. C Rūdeo ad p̃mum dico qđ accipiēdo malum vniformiter in generatiōe et generato bene sequit: ut si latro sit malus in esse moris: sequit qđ generatio eius inquantū huiusmodi: siue inquantū latro fuerit mala. Et sic debent sumi bonū et malum: ad hoc ut huiusmodi loci ualeant. argumētum aut pcedit de generatiōe latronis in esse nature. Et si arguatur qđ generatio naturalis latronis fuerit pfecta et bona in eē moris: qđ potuit generari a castis et sanctis parētib⁹. Rūdeo qđ talis non generat a sanctis parentib⁹ inquantū latro. sed inquantū animal uel hō. C Ad secundū dico qđ l3 corruptio xpi fuerit bona per accidens: siue quo ad nos: nō tamē fuit bona sūm se et inquantū destructiua xpi: ideo non fuit bona in ratione corruptiōis et perditionis ad corruptū. In istis aut locis debet argui de bonitate et malitia que cōueniunt per se corruptioni et corrupto.

Usus ut hic sumit est operatio rei siue exercitiū ipsius. ut equitare est operatio equi et secare securis. Locus ab usibus est habitudo ipsius operationis ad id cui⁹ est opatio siue usus. et est constructiu⁹ et destructiu⁹. Constructiu⁹ sic. equitare est bonū. ergo equ⁹ est bonus. Maxima. Cuius usus bon⁹ est: ipm quoq; bonū est. Destructiu⁹ sic. occidere hominem malū est: ergo occisor est malus. Maxima. Cui⁹ usus malus est: ipz quoq; usitātū malū est. Contra est de loco ab usitato.

Iterius declarat auc. de loco ab usibus. Et pmo diffinit qđ sit usus di. qđ usus est opatio siue exercitiū rei. Et nāq; usus opatio qua utimur aliq re: ut secare est opatio qua utimur securi: ut instrumento. et equitare est opatio qua utimur equo. Securis autē seu equus dicit res usitata. Locus ab usibus est habitudo usus ad usitatū: et tenet affirmatiue respectu horū pdicatorū bonū et malū ut secare est bonū: ergo securis est bona. Occidere est malum: ergo occisor est malus. Maxima. Cui⁹ usus bonus est ipm quoq; bonū est. Et cuius usus malus est ipsum quoq; malū est. Quod nō est intelligendū de bonitate uel malitia simpliciter: sed per comparatiōē ad ipsum usum. et e conuerso potest argui de usitato ad ipm usum. C S3 cōtra predicta arguitur sic. Non sequitur. usus legus est malus: ergo leges sunt male: qđ antecedens potest esse uerum: et consequens falsum. p̃p̃t̃ est enim aliquis male uti legibus

legibus: ut pervertendū iustitiā & opprimendū pauperes. Item pōt aliquis male uti pane: ut si utatur pane ad percutiendū: & tamē nō sequitur q̄ panis sit malus. Item videt q̄ iste locus non differat a loco cause finalis. q̄ finis est illud ad qd̄ res ordinat. sed usus est huiusmodi respectu rei usitate: ut equus ordinatur ad equitandū: ergo locus ab usibus & loc⁹ a causa finali erūt idem. C Rñdeo ad p̄mū dico q̄ usus ad quē sunt leges ordinate est bon⁹ sicut & ipse leges. Sunt enī ordinate ad pacē & iustitiā cōseruandā. Si vō aliquis utat ip̄s puerse non utitur ip̄s ad illud ad qd̄ sunt iustitiae. Unde talis magis dicit abuti legib⁹ q̄ uti. C Ad aliud idem dicēdū est de usu panis. Ad aliud dico q̄ l⁹ usus possit habere ratione finis: ut dictū est in p̄cedentib⁹ isti tamen loci sunt distincti. Nō enī est incōueniēs super eandē rem diuersos locos fundari s̄m diuersas habitudines ibi cōsideratas. vñ ipsa opatio s̄m q̄ res usitata est ad ipsam ordinata poterit fundare locus a causa finali: s̄m vō q̄ est per utentē exercitata fundabit locum ab usibus.

Cōmuniter accidentia sunt duplicia. Quaedam enī sunt que aliqui se consequuntur & aliquid nō: ut comitus & adulter. & ab his non sumit locus dyalecticus: s̄ sophistic⁹. Alia sunt quorū vnus semp sequitur ad aliud. ut penitere sequit⁹ ad deliquisse. & ab his sumit locus dyalecticus. Et tenet cōstructiue & destructiue. Cōstructiue sic iste penitet: ergo deliquit. Adarima. Si cōmuniter accidentiū posterius inest & prius inest. Destructiue sic. Iste non deliquit: ergo non penitet. Adarima. Si communiter accidentiū pri⁹ non inest: & posterius non inest.

C Deinde tractat auctor de loco a cōiter accidentibus. Talia vō sunt duplicia sicut pater in textu. Cōtra hoc arguit dupliciter. p̄mo sic. xps nō delinquit & tñ penituit euz peccata n̄ra in corpore suo portauit sup lignū. Penitere enī est penā tenere. ergo in his nō ualet argumētum negatiue. Itē deū penituit hoīem fecisse: ut habet in libro Gen. & tamē deus nō delinquit. ergo in his nō ualet argumētum a posteriori affirmatiue. C Rñdeo ad argumenta. Ad p̄mū dico q̄ l⁹ xps penā peccatorū nostrorū portauit: nō tamē penituit p̄rie loquēdo. Penitentia enī p̄rie est dolor uoluntarie assumpt⁹ pro peccato a se cōmissio. Dicitur tamē aliq̄ penitentiā agere pro delicto alterius extenso nōie penitentie. C Ad secūdū dico q̄ ibi est locutio metaphorica. Dicimus enī deū penituisse: q̄ ad modū penitentis se habuit delendo opus qd̄ fecerat.

De locis extrinsecis.

S Equitur de locis extrinsecis. Quid autē sit locus extrinsecus dictum est prius. Locorum autē extrinsecorū ali⁹ est ab oppositis. alius a maiori. alius a minori. ali⁹ a simili. alius a p̄portione. ali⁹ a trāsumptione. alius ab auctoritate. Itē oppositorū quatuor sunt spēs. s̄ relatio. cōtrarietas. priuatio & cōtradictio. Relatiue opposita sunt quorū alterum sine altero nō potest esse. Locus a relatiuis est habitudo vnius relatiuorum ad

aliud. & est cōstructiuis & destructiuis. Cōstructiuis sic. pater est: ergo filius est. & filius est: ergo pater est. Adarima. P̄posito vno relatiuorū necessario ponitur & reliquum. Destructiue sic. Pater nō est: ergo filius non est & ecōuerso. Adarima. Remoto vno relatiuorum remouetur & reliquū. Locus vō a relatiue oppositis tenet solū destructiue sic. fortis est pater platons: ergo nō est filius eius.

Qstq̄ auct. determinauit in p̄cedentib⁹ de locis intrinsecis. hic p̄sequenter determinat de locis extrinsecis. Est autē loc⁹ extrinsec⁹ q̄n terminus inferens est extra essentia terminū illati. Et diuidit per locum ab oppositis a maiori: a minori: a simili: a p̄portione: a trāsumptione: ab auctoritate. Locus ab oppositis est habitudo vni⁹ oppositorum ad reliquū. Et diuidit s̄m quatuor spēs oppositionis. s̄ oppositionē relatiuā cōtrariam p̄uatiuā & cōtradictoriā: de q̄b⁹ nota ea que dicta sunt in post predicamentis. C Circa relatiue opposita sciendū q̄ alius est locus a relatiuis alius a relatiue oppositis. Locus a relatiuis attendit s̄m habitudinē cor relatiuorū ad innicē: q̄ vñ posita se ponit & perempta se perimūt: ut dictū est in p̄dicamento ad aliqd ut si pater est filius est. Si pater nō est filius non est: & ecōuerso. Locus vō a relatiue oppositis attenditur s̄m repugnantia quā habent ad esse in eodē respectu eiusdem: ut si fortis est pater platons sequit⁹ q̄ nō est filius ei⁹. Adarima. P̄posito vno relatiue oppositorum in vno subiecto ab eodē remouet reliquū. Unde relatiue opposita se excludunt mutuo respectu eiusdē. C Sed cōtra p̄dicta arguit sic. antecess & p̄sequēs sunt relatiua iter se cū in oī loco sit habitudo terminū inferētis ad terminū illatū ergo oīs loc⁹ est a relatiuis. Nō ergo debet loc⁹ iste distingui ab alijs locis. Itē nō sequit⁹ fortis est p̄r hoīs: ergo non est fili⁹ hoīs: & tamē arguit ibi a relatiue oppositis. C Rñdeo ad p̄mū q̄ l⁹ in oī loco sit habitudo terminū inferētis ad terminū illatū: nō tamē termini substracti sunt essentialiter relatiui: qd̄ requiritur ad istum locū. C Ad secūdū dico q̄ ibi nō arguitur a relatiue oppositis: q̄ fortis non dicit⁹ pater & filius respectu eiusdē: sed respectu diuersorum.

Cōtrarietas est cōtrariorū oppositio: ut albi nigri. Cōtrariorū quedam sunt mediata: ut album & nigrū: iter que sunt mediij colores. Quedam vō immediata: ut sanum & egrū circa animal. Locus a cōtrarijs est habitudo vnius cōtrariorū ad reliquū. & tenet cōstructiue & destructiue. Cōstructiue sic. hoc animal est sanum: ergo non est egrū. Adarima. P̄posito vno cōtrariorū remouetur & reliquū. Destructiue tenet tñ in cōtrarijs immediatis cum cōstātia subiecti. ut hoc animal non est sanum: ergo est egrū. Adarima. Remoto vno cōtrariorū ponitur reliquū subiecto manente.

C Cōtrariorū quedā sunt mediata: & quedā im mediata. Cōtraria mediata sunt illa inter que cadit aliqua forma media eiusdem generis que participat utrunq̄ extremū: ut album & nigrū inter que cadunt rubeū: viride: croceū: & alij mediij colores.

Immediata autē dicunt illa inter que nō cadit medium sūm formā, bene tamē cadit medium sūm subiectū qđ dicit mediū per abnegationē utriusq; ut sanum et egrū: lignū enī nec est sanū nec egrū. Locus a cōtrarijs est habitudo vnius cōtrariorū ad reliquū: et tenet affirmatiue. s. a positioe vni ad remotionem alteri tam in cōtrarijs mediatis q̄ immediatis: ut sor. est albus: ergo nō est niger. sor. est sanus: ergo nō est eger. Maxima. Posito vno cōtrariorū in aliquo subiecto ab eodē remouet reliquū: qđ patet qz cōtraria sunt forme maxime distantes que vicissim insunt: et mutuo se expellunt: ut patuit in postp̄dicamētis. In p̄trarijs autē immediatis tenet destructiue. s. a negatiōe vnius de aliquo subiecto ad positionem alterius: ut sor. nō est sanus. ergo est eger. Maxima. Remoto vno p̄triorū immediatoz ponitur reliquū. Ad hoc autē duo requirunt. p̄mo constantia subiecti: qđ videlicet subiectū sit in rerū natura. Et ideo nō sequit. antip̄s nō est sanus. ergo est eger. secundo requirit qđ arguat respectu subiecti determinati: qđ videlicet sit aptum natū recipere huiusmodi p̄traria: et ideo nō sequit. Lignū nō est sanū: ergo est egrum. qz lignū non est subiectū aptū natū ad susceptionem sanitatis uel egritudinis. Sed p̄tra p̄dicta arguitur de scuto cuius medietas est alba et medietas nigra: qz nō sequit hoc scutū est album: ergo nō est nigrū. ergo locus a p̄trarijs non tenet affirmatiue. Rūdeo qđ antecedēs est falsum: qz tale scutū nec est simpliciter album: nec simpliciter nigrum: sed tñ sūm quid.

Que autē sunt priuatiue opposita dictus est prius. Locus a priuatiue oppositis est habitudo priuationis ad habitū: uel habitū ad priuationes. et tenet constructiue ut iste est videns: ergo non est cecus: uel est cecus: ergo nō est videns. Maxima. Posito vno priuatiue oppositorū circa aliquod subiectum: ab eodez remouetur reliquum. Destructiue nō tenet nisi cum constantia subiecti: et cum tpe determinato a natura. Catulus enī nō dicit videns neq; cecus an nōnū diē. Et puer nō dicit edentulus an tps determinatū a natura. Deinde determinat auc. de priuatiue oppositis quoz vñ dicit negationē alterius in subiecto apto ad talem formā. Circa qđ notandū qđ duplex est priuatio: quedā p̄fecta: alia imp̄fecta. Priuatio p̄fecta siue p̄prie sumpta est que priuat habitū seu formā et tollit principū primū eius: ut cecitas que priuat visum et tollit debitam dispositionē oculi ad videndum. De ista itelligit dictū Ari. in p̄dicamētis qđ a priuatione in habitū impossibilis est regressus. Alia est priuatio magis large sumpta: qz priuet habitū nō tamē ei p̄ncipiū corūpit: ut quies est priuatio morus: et tenebra est priuatio lucis: et ignorātia sciētie. Et ab hac bene est possibilis regressus ad habitū seu formā quā priuat. Locus a priuatiue oppositis est habitudo priuationis ad habitū et cōuerso: et tenet affirmatiue. s. a positione vnius ad negationē alterius: ut sor. est videns. ergo nō est cecus. uel est cecus ergo nō est videns. Maxima. Posito vno priuatiue oppositorū remouet reliquum. Negatiue vō non tenet nisi cū constantia subiecti et tempore determinato a natura. Unde nō sequit. Antichristus nō est videns: ergo est cecus: qz antichristus nōndū est. Item nō

sequit Catulus ante nōnū diē non est videns: ergo est cecus: qz non habet tempus determinatū a natura ad videndū. Item nō sequitur. Lapis non est videns: ergo est cecus: qz cecitas dicit carentiā visus in subiecto apto nato cuiusmodi nō est lapis. Non ualet etiā argumētum a negatiōe actus ad positionē p̄uationis qñ priuatio dicit nō solū negationē actus: sed etiā corruptionē principij ipsius: et id de illo qui dormit uel claudit oculos nō sequit: iste non videt actu ergo est cecus.

Contradictio est oppositio cuius s; se nō est dare medium. Locus a cōtradictorie oppositis est habitudo vni cōtradictorie oppositorū ad reliquum ut sorte sedere est uerū ergo sorte non sedere est falsū. Maxima. Si vñ p̄dictorioz est uerū: reliquū erit falsum. Consequēter auc. agit de p̄dictione ipsam diffiniendo sic. Contradictio est oppositio cui s; se nō est dare mediū. Circa qđ notandū qđ carere medio aliter cōuenit cōtrarijs immediatis uel priuatiue oppositis: aliter p̄tradietorijs. Contraria enī immediata lz nō habent mediū sūm se siue sūm formaz habent tamē mediū per accidens siue sūm subiectū ut lapis nec est sanus nec eger. Contradictoria vō nullo mō habent mediū. p̄bat qz quādo aliqd per se est alicui eius oppositū sibi nō puenit nec per se nec per accidens. Sed carere medio inest cōtradictioni per se: ut patet ex eius diffinitione: ergo nullo modo sibi cōuenit habere mediū. Est autē duplex cōtradictio. s. p̄positionū terminoz. et de p̄ma dictū est in primo tractatu. de secūda vō dictum est in postp̄dicamētis. Terminū enī sumptū cū negatiōe et sumptus sine negatiōe cōtradicit: ut homo et nō homo. Unde de quolibet uerum est dicere qđ est homo uel nō homo: ut ibi fuit declaratū. Locus a cōtradictorijs est habitudo vnius cōtradictorioz ad reliquum. et potest sumi sūm vtrāq; contradictionē. Sed in cōtradictioe p̄positionū debet argui respectu horū p̄dicatoz uerum et falsum: ut sor. currere est uerum ergo sor. non currere est falsum. Maxima. Si vñ cōtradictorioz est uerū reliquū est falsum. In cōtradictione vō terminoz debet argui ab affirmatione vnius ad negationē alterius: ut sor. est homo. ergo sor. non est nō homo. Et notādū qđ Arist. in tertio thopicoz ponit duas p̄sequētiās circa opposita: quarū vna dicit p̄sequētia ecōtrario. alia vō consequētia in ipso. p̄sequētia ecōtrario est quando ex opposito consequētis inferit oppositū antecedētis: ut si est homo. est animal: si nō est animal. ergo nō est homo. consequētia autē in ipso est in qua ex eo qđ aliquod predicatū affirmatur de aliquo subiecto oppositū p̄dicatū affirmat de opposito subiecti: ut iustitia est viri: ergo iniustitia est vitii. Si enī oppositum in opposito et p̄positū in p̄posito. hoc est si oppositum vitij inest opposito iniustitie: vitium inest iniustitie. Sed p̄tra hoc arguit et videtur qđ inter cōtradictoria sit mediū: qz ibi est cōtradictio media. ergo et. Respondet qđ lz inter cōtradictoria sit cōtradictio uel relatio ratiois media: et sic sit ibi mediū sūm rationē: non tamen sūm rem. Ipsa etiā relatio rationis non sic mediat inter cōtradictoria quin de illa dicatur altera pars contradictionis. et non ambe partes simul. est enī ens uel non ens.

Sunt autem alia opposita que dicuntur
dispata

disputata que non sunt opposita sunt aliquod genus predictae oppositionis: sed sunt diuersa. ut homo et asinus. et a talibus sumitur sic argumentum. fortis est homo: ergo non est asinus. **Ad prima.** De quocunque dicitur unum disputatorum abstractiue: ab illo eodem remouetur et reliquum. dicitur notate abstractiue: quia si concretive sumerentur tunc non sequeretur. quia non sequitur hoc est albus: ergo non est quantum: sed bene sequitur hoc est albedo: ergo non est quantitas. **C** Alterius determinat auctor de loco a disputis. Sunt autem disputata illa que sic habent rationes separatas quod de inuicem non possunt verificari: ut homo et asinus. quantitas et albedo: sed autem talia possent reduci ad aliquam oppositionum predictarum sub nulla tamen earum per se: et formaliter includuntur. Locus a disputis est habitudo unius disputatorum ad reliquum et tenet affirmatiue. ut fortis est homo. ergo non est asinus. **Maxima.** De quocunque dicitur unus disputatorum ab eo remouetur reliquum. Non tenet autem negatiue. non enim sequitur. non est homo ergo est asinus. Accidit etiam in concreto cum de se inuicem verificentur non sunt disputata: ut albus est quantum: sed bene in abstracto. Albedo enim non est quantitas.

Ad 2^{am} ut hic sumitur est quod supponitur alicui in potentia et virtute. **Ad minus** est quod ei supponitur. Locus a maiori est habitudo ipsius maioris ad minus. et est semper destructiue. ut rex non potest expugnare castrum ergo nec miles. **Maxima.** Si id quod magis videtur inesse non inest: nec id quod minus videtur inesse non inest. Locus a minori est habitudo minoris ad maius. et est semper constructiue. ut miles potest expugnare castrum: ergo et rex. **Maxima.** Si id quod minus videtur inesse inest: et id quod magis videtur inesse inest. **C** Deinde determinat auctor de loco a maiori. Est autem maius sicut patet in textu. **C** Sed contra hunc locum arguitur sic. Episcopus non potest ducere uxorem ergo nec rusticus. et tamen arguitur a maiori ad minus negatiue. **C** Respondeo quod episcopus sit maioris potestatis quam rusticus: tamen illud predicatur ducere uxorem non magis videtur inesse episcopo quam rustico: imo sibi repugnat. In hoc autem loco non debet argui a maiori ad minus absolute: sed debet argui respectu predicati quod magis videtur inesse uni quam alteri.

Similitudo est rerum differentium eadem qualitas. Locus a simili est habitudo unius similium et reliquum. et tenet constructiue et destructiue. Constructiue sic. sicut risibile inest homini: ita hinnibile inest equo. sed risibile inest homini ut proprius: ergo hinnibile inest equo ut proprium. **Maxima.** De similibus idem est iudicium. Destructiue sic. sicut risibile inest homini: ita hinnibile inest equo: sed risibile non inest homini ut genus: ergo nec hinnibile inest equo ut genus. **Maxima.** De similibus idem est iudicium. **C** Consequenter determinat auctor de loco a simili. Locus a simili est habitudo unius similis ad reli-

quum: et tenet affirmatiue et negatiue. Affirmatiue sic. Sicut risibile inest homini ita hinnibile equo: sed risibile est proprium hominis. ergo hinnibile equi. **Maxima.** Si unum similitudinem inest et reliquum: uel de similibus idem est iudicium. Negatiue sic. Sicut risibile est homini ita hinnibile equo: sed risibile non est accidens hominis: ergo nec hinnibile equi. **Maxima.** Si unum similitudinem non inest: nec reliquum. Et debet argui per hunc locum. de similibus inquam sunt similia: et non inquam sunt dissimilia. **C** Sed contra arguitur sic. In loco dialectico inferens debet esse notus illato: sed unum simile non est notius altero ergo locus a simili non est locus dialecticus. maior est nota. minor probatur: quia similia sunt relativa que sunt simul natura. **C** Respondeo quod simile potest capi dupliciter uel formaliter pro relatione similitudinis uel fundamentaliter. primo modo unum simile non est notius altero: quia similia sunt relativa equiparantie. secundo modo unum est notius inesse alicui subiecto quam aliud alteri: sicut notius est risibile inesse homini quam hinnibile equo. Et hoc modo sumitur locus a simili. scilicet pro fundamento quod denominatur a relatione similitudinis. primo autem modo arguendo a simili secundum relationem similitudinis est locus a relatiuis. ut fortis est similis platoni: ergo plato est similis forti.

Proportio est rerum differentium eadem habitudo. Locus a proportionem est habitudo unius proportionabilium ad reliquum. ut sicut se habet rector nauis ad nauem: ita se habet rector scolarium ad scholas: sed in nauem regenda eligendus est rector non sorte sed arte. ergo in scholis regendis eligendus est rector non sorte sed arte. **Maxima.** De proportione habebis idem est iudicium. Differt autem iste locus a loco a simili. quia in loco a simili sumitur comparatio secundum similitudinem inherentie. ut sicut risibile inest homini: ita hinnibile inest equo. In loco autem a proportionem ne non attenditur similitudo inherentie. sed comparatio habitudinis. ut sicut se habet rector nauis ad nauem: ita se habet rector scolarium ad scholas.

C Insuper determinat auctor de loco a proportionem. quod proportio est rerum differentium similis habitudo. **C** Circa quod notandum quod proportio proprie est habitudo unius quantitatis ad aliam: et hec est duplex. scilicet equalitatis: cum. scilicet numerus equalis comparatur numero equali: ut duo ad duo. Alia est proportio inequalitatis cum scilicet numeri sunt inequales. Unde aliquando numerus maior continet minorem bis: ut se habent quatuor ad duo. et sic est proportio dupla. aliquando continet ipsum ter: ut sex ad duo: et sic est proportio tripla. aliquando vero quater. et sic est proportio quadrupla. et sic in infinitum. aliquando vero numerus maior continet totum minorem numerum et aliquam partem eius: et hoc fit multis modis. Si enim contineat totum et mediam partem eius dicitur proportio sexquialtera: ut tria ad duo. Si autem contineat totum et tertiam partem eius dicitur sexquitercia: sicut quatuor ad tria. Si vero totum et quartam partem contineat dicitur sexquiquarta. ut quinque ad quatuor. et sic deinceps: de quo amplius alias videbis. Proportionalitas autem fundatur super proportionem.

Est enim ut dicit Euclides 5° geometrie similitudo proportionum. Et hoc dupliciter: quod vel secundum identitatem excessus vel secundum identitatem proportionis si sit identitas vel equalitas excessus dicitur proportionalitas arithmetica. ut sicut se habent sex ad quatuor ita octo ad sex. Sicut enim sex excedit quatuor in duabus unitatibus sic octo sex. Si autem sit equalitas proportionis sic dicitur proportionalitas geometrica eo quod maxime ualet ad geometricas mensuras. Geometre enim secundum eandem mensuram proportionem mensurant: ut sicut se habet sex ad quatuor: sic duodecim ad octo. Sicut enim sex ad quatuor est proportio sexquialtera sic duodecim ad octo. Est ergo ibi identitas proportionis non tamen identitas excessus plus enim duodecim excedit octo quam sex quatuor. Sicut autem sumitur proportio in numeris sic suo modo potest sumi in magnitudinibus. Notandum insuper quod proportio aliquando sumitur a doctoribus pro habitudine rerum eiusdem generis que in quadam contenturatiōe consistit secundum quam excessum aliquoties sumptum reddit excedens. Proportionalitas uero pro simili habitudine rerum alterius generis. Sepe tamen unum sumitur pro reliquo. Unde proportio large potest sumi pro quacunque habitudine ubi etiam est convenientia secundum analogiam. Locus a proportionem est habitudo unius proportionalis ad reliquum: ut sicut se habent quatuor ad duo ita sex ad tria. sed quatuor ad duo est proportio dupla: ergo sex ad tria est proportio dupla. Maxima. De proportionalibus idem est iudicium. Et per hunc locum potest argui a transmutata proportionem: quia secundum Euclidem. Si aliquae quantitates proportionabiles fuerint permutate proportionabiles erunt: ut sicut se habent quatuor ad duo ita sex ad tria: igitur comparando primum ad tertium et secundum ad quartum: sicut se habent quatuor ad sex sic duo ad tria: sed quatuor ad sex est proportio subsexquialtera: ergo duo ad tria erit proportio subsexquialtera. Differt autem locus iste a loco a simili: quod similitudo proprie dicit convenientiam in qualitate. Est enim similitudo rerum differentium eadem qualitas. Idem potest extendi ad qualitatem essentialem. Unde dicit auctor quod in loco a simili accipitur comparatio secundum similitudinem inherendum. Inherentia enim proprie reperitur in accidentibus: Idem large extendatur ad formas substantiales. Inter accidentia autem sensibilia est qualitas. ideo magis percipitur ipsam inherere. Proportio autem dicitur comparationem quantitatum. et large extenditur ad similem habitudinem quarumcumque rerum: ubi etiam nulla est convenientia in qualitate essentiali uel accidentali: sed tamen secundum analogiam.

Transumptio est duplex. Quedam enim est quando dictio uel oratio unius significans transumitur ad significandum aliud propter similitudinem aliquam in eis repletam: ut hec dictio ridere transumitur ad significandum flozere: cum dicitur pratum ridet. Similiter oratio transumitur cum dicitur. littus aratur id est opera perditur. sicut solet dici cum quis inuanum laborat. et hec transumptio pertinet ad sophisticum. Alia est quando nomen magis notum sumitur pro nomine minus noto: ut si debeat probari quod philosophus non inuidet et fiat transumptio ad hoc nomen sa-

piens. et ista transumptio pertinet ad dyalecticum. Locus a transumptione est habitudo transumptionis ad transumptum. ut sapiens non inuidet: ergo philosophus non inuidet. Maxima. Quicquid alicui conuenit sub nomine magis noto: eidem conuenit sub nomine minus noto. differt autem iste locus a loco a nominis interpretatione: quia in loco a nominis interpretatione accipitur definitio siue expositio nominis: ut si exponatur hoc nomen philosophus per hoc quod est amator sapientie. In loco autem a transumptione non accipitur expositio siue descriptio nominis sed pro uno nomine minus noto accipitur aliud nomen magis notum: per quod facilius potest probari propositum.

Alterius determinat auctor de loco a transumptione. Est autem duplex transumptio. Queda est quando una dictio uel oratio significans unum transumitur ad significandum aliud propter similitudinem in eis repletam: ut ridere quod significat risus per os emittere transumitur ad flozere: quod uirgum est gaudiosum. et ista transumptio pertinet ad sophisticum. Alia est transumptio quando nomen magis notum sumitur pro nomine minus noto: ut si ponatur sapiens pro philosopho: et ista pertinet ad dyalecticum. Locus a transumptione est habitudo nominis magis noti ad nomen minus notum. et tenet affirmatiue et negatiue: ut sapiens currit: ergo philosophus currit. Maxima. Quicquid potest alicui sub nomine magis noto potest et sub nomine minus noto. Et differt locus iste a loco a nominis interpretatione: quia ibi accipitur definitio nominis: hic autem nomen magis notum pro minus noto. Circa quod notandum quod secundum aliquos iste locus est idem cum loco a nominis interpretatione. quia transumptio et transumptum eandem rem important: sicut interpretatio et interpretatus. Alii uero sequentes auctorem distinguunt locum istum ab illo: quia in loco a nominis interpretatione sumitur definitio nominis que conuenit cum interpretatione. In hoc autem loco nomen magis notum sumitur pro nomine minus noto siue ipotent eandem rem pueri liter siue non.

Auctoritas ut hic sumitur est iudicium sapientis in sua scientia. Unde iste locus solet denominari a rei iudicio. Locus ab auctoritate est habitudo auctoritatis ad illud quod per eam probatur. Et tenet constructiue solum ut astronomus dicit celum esse uolubile: ergo celum est uolubile. Maxima. Unicuique experto in sua scientia credendum est.

Demum determinat auctor de loco ab auctoritate. Est autem auctoritas iudicij sapientis uel experti in sua arte. Unde auctoritatis iudicio denotatur locus iste. Locus ab auctoritate est habitudo auctoritatis ad aliud quod per eam probatur. Et tenet affirmatiue ut philosophus dicit celum esse uolubile ergo est uolubile Maxima. Quilibet experto in sua scientia credendum est. Quod est intelligendum de his que dicuntur ab experto in quantum expertus. Et ideo non sequitur Aristoteles. dicit mundum non incepisse: ergo mundus non incepit. Non enim Aristoteles. fuit expertus in omnibus

omnibus dictis suis. Iste autē locus nō tenet negatiue. vnde non sequitur. Aristotiles non dicit esse decem orbes celestes. ergo non sunt. De hoc dicit frater. Deham q̄ loc⁹ ab auctoritate est debilis nisi arguatur ab auctoritate illius qui fallere nec falli potest. Et ideo non sequitur. Aristo. dicit hoc: ergo est uerum quia ipse decipi potuit. Nec sequit. Astrologus dicit sic: ergo ita est: quia quilibet astrologus decipi ⁊ decipere potuit. Multi etiam putantur experti qui non sunt ⁊ lz habeant memoriam eorum que viderunt uel audierunt: de his tamen certum iudicium non habent. Multi nāq; memoria viget habent iudicium ualde debile: uerū tamen qui experti communiter reputantur est reuerentia exhibenda: ⁊ dicta eorum non spernātur: nec reprobatū nec negentur ante q̄ cōsiterit q̄ sint dissona ueritati: sed suspensa teneatur sentētia: siue sint dicta antiquorum: siue modernorum.

De locis medijs.

Equitur de locis medijs. Quid autē sit locus medius dictū est prius. Locorum mediocum alius a coniugatis. alius a casibus. ⁊ alius a diuisione. Cōiugata ⁊ casus differūt sic. quia vni uocis siue principale siue abstractum quod idem est dicitur coniugatus cum suo denominatiuo. ut iustitia ⁊ iustū albedo ⁊ albus. Casus autē dicunt ea que cadūt a principali: ut iustū ⁊ iuste a iustitia. Et differentiam hanc assignat aristotiles in secūdo thopicoꝝ. Locus a coniugatis est habitudo vnius coniugatorū ad reliquū: ut iustitia est bona: ergo iustum est bonum. Maxima. Quicquid conuenit vni coniugatorum conuenit ⁊ reliquo. ⁊ si vnus coniugatorum inest: inest ⁊ reliquū. Loc⁹ a casibus est habitudo vni⁹ casus ad reliquū ut iustum est bonū: ergo quod iuste fit bene fit. Maxima. Quod vni casui cōuenit: conuenit ⁊ reliquo. Et e conuerso sumitur argumentum a casibus ⁊ a cōiugatis. Diuisionum alia fit per negationem. ut fortes est homo aut non homo sed non est non hō: ergo est homo. Maxima. Si aliqua duo condiuidant aliquod tertius: posito vno remouetur reliquū. Alia autem fit non per negationē ⁊ hec fit sex modis. tribus per se: ⁊ tribus per accidēs. Prima diuisio per se est generis in species. ut animalium aliud homo aliud brutum. Secunda est totius integralis in suas partes: ut domus. alia pars est paries. alia tectū alia fundamentum. Tertia vō est uocis in significata. ut canis alius latrabilis. ali⁹ piscis marinus. alius sydus celeste. Diuisionū vō per accidēs. Prima est subiecti in accidentia ut animalium aliud sanum: aliud egrum. Se-

cunda diuisio est accidentis in subiecta. ut sanorum aliud brutum aliud homo. Tertia est accidentis in accidentia. ut sanorū aliud calidum. aliud frigidū. Locus a diuisione est habitudo vni⁹ condiuidentium ad reliquū ut si fortes est animal. aut est animal rōnale aut irrationale. sed non est irrationale ergo rationale. Maxima. Posito vno membrorum diuidentium in aliquo subiecto: remouetur reliquū. ⁊ similiter in qualibet alia diuisione. Et hec de locis dicta sufficiant.

Distq; auctor determinauit de locis extrinsecis. hic consequēter determinat de locis medijs. Prius autē auctor determinat de locis extrinsecis q̄ medijs: q̄ intrinsecum ⁊ extrinsecum opponūt. Opposita autem iuxta se posita magis elucescunt. Quid autem sit loc⁹ medius dictum est prius: ⁊ diuiditur per locum a coniugatis a casibus ⁊ a diuisione. Coniugata sunt abstractū ⁊ peretū. Abstractum vō dicitur principale: ⁊ cōcretum dicitur sumptum q̄ sumitur ab alio: ut album ab albedine. Que dicuntur coniugata propter cōiugationem quā habent ad innicē. Significat enim idē lz alio modo: quia concretum significat formam cū cadentia siue inherētia ad subiectum. abstractum vō siue tali cadentia. Locus a coniugatis tenet affirmatiue: ut albedo est color: ergo album est coloratum. Maxima. Si abstractum dicatur de abstracto: ⁊ concretum de concreto: ⁊ e conuerso. Circa quod notandum q̄ hec non habet ueritatem in cōcreis de genere substantie. Unde non sequitur: homo est animal: ergo humanitas est animalitas. Itē non tenet iste locus nisi in predicatis per se. Unde non sequitur: album est quantū: ergo albedo est quantitas. Notandum insuper q̄ abstractum potest dupliciter considerari. vno modo ut informat suū subiectum: ⁊ daret ei esse: ⁊ sic ab abstracto ad peretū est locus a causa formali ad suū effectū. Alio modo in quantum partim cōuenit cū ipso: ⁊ partim differt ⁊ sic sumitur ab eis locus a coniugatis. Casus dicuntur concretum cum aduerbio que dicuntur casus: quia cadunt ab abstracto: ut bonū ⁊ bene a bonitate: lz autem in coniugatis vnum cadat ab alio: non tamen ambo a tertio. Locus a casibus est habitudo vnius casuum ad reliquū: ut iustum est bonū: ergo quod iuste fit bene fit. Maxima. Si concretū asseratur de concreto: ⁊ aduerbium de aduerbio. Diuisionum alia fit per negationem: ut fortes aut est hō: aut nō hō. Alia fit per affirmatiōes: ⁊ hec fit trib⁹ modis per se: ⁊ trib⁹ modis per accidēs. Prim⁹ modus per se est diuisio generis in suas spēs uel differentias. ut animalium aliud rationale: aliud irrationale. uel animalium aliud homo aliud brutum. Secundus est diuisio totius integralis in suas partes: ut domus alia pars est tectū: alia paries: alia fundamentum. Tertius est nominis uel uocis in significationes: ut canis: alius latrabilis: alius piscis marinus: alius sydus celeste. Et notandum q̄ lz significata accidunt uoci s̄m se considerare: ut est quedam qualitas. de tertia specie qualitatis continentur tamen per se sub ea in quantum est significatiua.

Diuisio etiam per accidēs est triplex. quedam enī est subiecti in accidentia: ut animalium aliud

sancti aliud egrum. secunda est accidentis in subie-
cta. ut sanorum aliud est homo aliud brutum. tertia
est accidentis in accidentia. ut sanorum aliud est
album aliud nigrum: et dicitur hec diuisio per acci-
dens: quia membra diuidentia accidunt diuisio:
nec per se continentur sub eo. Locus a diuisione est
habitus unus diuidentium ad reliquum et tenet
affirmatiue et negatiue quando diuisio fit per duo
membra immediata: ut homo est animal rationalis
uel irrationale: sed est animal rationale. ergo non
est irrationale. Socrates est homo uel non homo: sed
non est non homo. ergo est homo. Maxima. Posi-
to uno conuidentium immediatorum in aliquo
subiecto ab eodem remouetur reliquum: et remoto
uno ponitur reliquum. Et hoc habet ueritatem quan-
do unum diuidentium asseritur uel negatur de ali-
quo contento sub diuisio. et ideo non sequitur. Lapis
non est animal rationale: ergo est irrationale: quia
lapis non continetur sub animali. In diuisione au-
tem que continet plura membra que non sunt im-
mediata bene arguit affirmatiue sed non tenet ne-
gatiue nisi a negatione sufficienti ceterorum mem-
brorum ad positionem unius: ut for. nec est albus
nec rubens nec uiridis: et sic de alijs medijs colori-
bus. ergo est niger. Et notandum quod membra diui-
dentia alicuius diuisionis possunt dupliciter consi-
derari. uno modo secundum rationes proprias eorum: et
sic sunt opposita uel disperata. Et ab ipsis sumitur
locus extrinsecus. Alio modo considerantur in qua
tum partim conueniunt cum diuisio et partim differunt
et sic faciunt locum a diuisione.

Incipit sextus tractatus.

Syllogismorum alius demonstrati-
uus: alius dyalecticus: alius sophi-
sticus siue litigiosus. Syllogismus
demonstratiuus est qui ex primis
ueris et immediatis est syllogiza-
tus: aut ex talibus que per aliqua prima et ue-
ra principium sue cognitionis sumpserunt.
Dyalecticus est qui ex probabilibus est syllo-
gizatus. Sophisticus ut diffinitur ab aristote-
le in elenchis est qui apparet esse syllogismus
et non est: aut qui est syllogismus sed non est
conueniens rei. Disputatio est actus syllogi-
sticus unius ad alterum ad aliquod proposi-
tum ostendendum. Disputationis quatuor
sunt species. scilicet doctrinalis. dyalectica. tem-
ptatiua et sophistica. Disputatio doctrinalis
est que syllogizat ex proprijs principijs uni-
uscuiusque discipline: et non ex his que uidentur
respondenti. Et huius disputationis instru-
mentum est syllogismus demonstratiuus.
Disputatio dyalectica est que ex probabili-
bus syllogizat: et est collectiua contradictionis.
et eius instrumentum est syllogismus dyalecti-
cus. Temptatiua uero disputatio est que syl-
logizat ex his que uidentur respondenti: et ne-
cesse est eum scire qui se simulat habere scientiam
huius autem disputationis instrumentum est
syllogismus temptatiuus. Syllogismus temptatiuus

est qui procedit ex his que uidentur respon-
denti. Disputatio sophistica est que procedit
ex his que uidentur probabilia et non sunt.
Huius autem disputationis instrumentum
est syllogismus sophisticus. Syllogismus so-
phisticus ordinatur ad quinque methas: que
sunt redargutio. falsum. inopinabile. soloecis-
mus et nugatio. Est autem metha inconueniens
quoddam ad quod opponens sophista niti-
tur uideri ducere respondentem. Redargu-
tio est prenegati concessio uel preconcessi ne-
gatio in eadem disputatione vi argumenta-
tionis facta. unde nisi vi argumentationis
hoc quis faciat: non propter hoc erit redargu-
tus. Similiter nec in diuersis disputationi-
bus. Falsum ut hic sumitur est manifeste fal-
sum. Nam si sophista ducat respondentem
ad falsum occultum: non propter hoc assequi-
tur suum finem. Inopinabile est quod est con-
tra opinionem omnium uel plurimum uel ma-
xime sapientum: ut matres non diligere filium.
Soloecismus est vitium in contextu parti-
um orationis contra regulas artis grammaticae
factum: ut vir mea. Nugatio est unus et eius-
dem ex eadem parte inutilis repetitio: ut ho-
mo currit. dico autem ex eadem parte: quia si
in diuersis partibus idem repetatur non est
nugatio. ut homo est homo. risibile est risibi-
le. Dico autem inutilis repetitio. quia si idem
repetatur ad maiorem expressionem laudis
affectionis uel vituperij. non esset nugatio.
ut deus deus meus. latro latro quo uadis.
Iste autem quinque fines ulterius ordinatur
ad unum finem principalem qui est appa-
rens sapientia et non existens. Sophista autem
non ducit ad istos fines suum respondentem:
nisi per eos deueniat ad ultimum finem prin-
cipalem qui est apparens sapientia uel scien-
tia. Et cum quilibet debet premeditari suum
finem: ideo determinatio finium debet pre-
cedere determinationem fallaciarum.

Quod auctor determinauit in prece-
dentibus de syllogismo dyalectico.
Hic consequenter determinat de syl-
logismo sophistico. Ad cuius eiden-
tiam diuidit syllogismum in demon-
stratiuum dyalecticum et sophisticum.

Syllogismus demonstratiuus est qui ex primis ue-
ris est syllogizatus: aut ex talibus que per aliqua pri-
ma et uera principium sue cognitionis sumpserunt.
demonstratio enim aliquando fit ex principiis sim-
pliciter primis que cognoscunt cognitis terminis ita
quod cognitio eorum non dependet ex alijs prioribus:
et quo ad hoc syllogismus demonstratiuus dicitur
esse syllogizatus ex primis ueris. aliquando uero de-
monstratio fit ex principiis que non sunt simpliciter
prima que sunt principia respectu aliquorum: sunt
tamen conclusiones respectu primorum principio-
rum: ut dictum est. secundo capitulo de locis dyalecticis
et quo

et quo ad hoc dicitur aut ex talibus que per aliquam primam et uera principium sue cognitionis sumpturunt. Talia enim licet non sint simpliciter prima: tamen euidenter possunt demonstrari ex primis principijs. Notandum autem quod in demonstratione propter quid et potissima diffinitio subiecti est mediuz ad probandum passionem de subiecto. Et ideo de tali dicit Aristoteles primo posteriorum quod augentur demonstrationes non per media sed in post assumendo et in latus. Cum enim unius rei sit tantum una diffinitio quiditativa non poterit in tali demonstratione eadem passio probari de subiecto per plura media. Et ideo demonstrationes non augent seu non multiplicantur per media sed in post assumendo bene multiplicantur: uidelicet sumendo sub maiori extremitate: ut si arguatur sic. Omnis substantia corporea animata sensibilis est egrotabilis. Omne animal est substantia corporea animata sensibilis: ergo omne animal est egrotabile. Et tunc potest multiplicari hec demonstratio sumendo sub animali aliquod inferius sic arguendo. Omne animal est egrotabile: omnis homo est animal: ergo omnis homo est egrotabilis. Potest etiam multiplicari in latus assumendo uidelicet plures species prentas sub medio: ut equus est substantia animata sensibilis: ergo equus est egrotabilis. et sic de alijs. Per syllogismum autem demonstrationis ageneratur in nobis scientia. Est enim demonstratio syllogismus faciens scire. Hoc autem non intelligitur de scientia cõiter sumpta: que est apprehensio ueritatis qualitercumque habetis: sed de scientia propriè sumpta: que secundum Scotum in plogo philosophie est cognitio certa absque deceptioe uel dubitatione de cognito necessario. causata a causa euidente. per discursum syllogisticum. hoc apparet ex diffinitione scire primo posteriorum: ubi dicit quod scire opinamur unumquodque simpliciter et non sophistico modo qui est secundum accidens cum causam arbitramur cognoscere propter quod res est: et quoniam illius rei est causa et non est contingere aliter se habere: ubi per illud quod dicitur: et non sophistico modo qui est secundum accidens: excluditur omnis incertitudo et cognitio apparens et secundum quod per hoc autem quod dicitur arbitramur cognoscere causam rei designatur notitia euidentis principiorum. Per hoc autem quod dicitur et quoniam illius est causa denotatur applicatio principiorum ad conclusiones per discursum syllogisticum. Per hoc autem quod dicitur: non contingit aliter se habere notatur necessitas conclusionis: ubi est necessaria cõnerio predicationi ad subiectum. et sic est inmutabilis ueritatis quantum ad esse quiditativum et specificum quod abstrahit ab existentia que de se est variabilis. Ex quo infert philosophus quod demonstratio per quam ageneratur scientia est ex primis immediatis prioribus notioribus causis conclusionis. Per prima intelligit principia que sunt immediata: et propositiones per se notas non indigentes per aliud probari. que sunt priores natura et notiores ipsa conclusione cum dependeat ab ipsis.

Syllogismus dyalecticus est qui ex probabilibus est syllogizatus. Sunt autem probabilia que videntur omnibus aut pluribus aut sapientibus. Aliqua namque apparent uera omnibus: ut quod omnis mater filium diligit. Aliqua uero non omnibus sed pluribus: ut quod omnis homo desiderat scire. Aliia uero solum sapientibus: ut quod sol sit maior tota terra. Per syllogismum autem dyalecticum generatur opinio

qua quis adheret alicui parti contradictionis cum formidine de opposito. et licet iste syllogismus aliquando procedat ex necessarijs sicut demonstrationis non tamen ex euidenter notis.

Syllogismus sophisticus est qui apparet esse syllogismus et non est: uel qui est syllogismus: sed non est conueniens rei. In hac diffinitione ponuntur due partes. Prima est quod syllogismus sophisticus apparet esse syllogismus et non est. In quo denotatur syllogismus peccans in forma. Talis enim non est syllogismus: quia in ipso non seruatur forma syllogistica secundum debitum modum et figuram: ut homo est species. secundum est homo: ergo secundum est species. Secunda pars huius diffinitionis est quod syllogismus sophisticus est qui est syllogismus: sed non conueniens rei. In quo tangitur syllogismus peccans in materia: quando uidelicet aliqua premissarum est falsa. Talis enim licet sit uere syllogismus. quia in debito modo et figura non tamen est conueniens rei: quia non procedit ex probabilibus realiter: sed tantum apparenter: ut omnis homo est species: secundum est homo: ergo secundum est species. Aliquis uero syllogismus peccat in utroque tam uidelicet in materia quam in forma. ut omnis homo est animal: nullum risibile est homo: ergo nullum risibile est animal: qui quidem peccat in materia: quia minor est falsa: et in forma: quia disponitur in prima figura in qua minori existente negatiua: nihil sequitur. In presenti igitur tractatu agitur de syllogismo sophistico quantum ad eius compositionem et solutionem qui dicitur tractatus fallaciarum: quia sophista per huiusmodi syllogismum intendit fallere respondentem. Et est iste tractatus utilis quia non potest malum euitari nisi cognoscatur. Per huiusmodi namque tractatum potest studiosus deprehendere omnes defectus argumentorum peccantium in forma in quacumque materia fiant. Dicitur etiam de syllogismis sophisticis elenchis: id est apparentibus et non existentibus. Uerus enim elenchus est syllogismus contradictionis conclusionis. Sophista autem non uere sed apparenter tantum infert contradictionem conclusionis respondentis. Dicitur quoque syllogismus sophisticus apparens et non existens: non quod sit non ens simpliciter: sed quod non est talis qualis apparet esse. Apparet enim esse dyalecticus et non est: sicut aurum cum licet sit aliquod ens existens: non tamen est aurum quod apparet esse.

Notandum insuper quod licet habitus logice qui docet componere syllogismum sophisticum et ipsum soluere sit habitus scientificus. Sophista tamen habet ipsum non est sciens: quod est intelligendum quantum ad habitum ageneratum per syllogismum sophisticum. Per ipsum enim non generatur habitus scientificus. Sed talis syllogismus ordinatur ad deceptionem respondentis et apparentem scientiam opponentis. Item notandum quod ad syllogismum sophisticum potest reduci syllogismus falsigraphus qui. scilicet procedit ex principijs alicuius scientie male intellectis. Exemplum principij est in geometria quod circulus est figura plana unicalinea contenta in cuius medio est punctus a quo omnes linee ducte ad circumferentiam sunt equales. Si igitur aliquis ab illo puncto qui dicitur centrum circuli ducat duas lineas ad circumferentiam unam recte et aliam tortuose: et arguat sic. Omnes linee ducte a centro circuli ad circumferentiam sunt equales: linea recta et curua sunt huiusmodi: ergo sunt equales: talis facit syllogismus

falsigraphum: procedendo ex illo principio male intellecto. Illud enim principium intelligit in lineis rectis: et ipse arguit ex una linea recta et alia curva. quod vero syllogismus est instrumentum disputationis. syllogismus siquidem demonstrativus est instrumentum disputationis doctrinalis. dyalecticus autem disputationis dyalectice temptativus. et sophisticus disputationis sophisticæ. Id autem pueniēter describit disputationē dicens quod **Disputatio est actus syllogisticus unus ad alterum ad propositum ostendendum.** Circa quod notandum quod aliter disputatio est actus syllogisticus siue factus per syllogismum: et aliter est actus unus ad alterum seu opponētis et respondētis. Est enim actus syllogismi ut instrumenti per quod fit disputatio et est actus opponētis et respondētis: ut efficiētis principalis: et talis actio ordinatur ad propositum ostendendum: seu aliquid concludendum sed quatuor sunt fines ad quos ordinatur iuxta eius quatuor species: que sunt doctrinalis dyalectica temptativa et litigiosa seu sophistica.

Disputatio doctrinalis est que ex propriis principis alicuius scie syllogizat et non ex his que videtur ridentur. Cum enim doctrinalis sit generativa habitus scientie fit per syllogismum demonstrativum: oportet quod procedat ex propriis principis scientie que generatur: siue respondenti videantur siue non. Unde ipsum addiscēte oportet credere magistro docenti.

Disputatio dyalectica est que est ex probabilibus et collectiva contradictionum. procedit namque ex probabilibus quod ordinatur ad generandum opinionem que generatur ex probabilibus: et sic est collectiva contradictionum: quia ex probabilibus potest argui ad utramque partem contradictionis. et huiusmodi disputatio non possit generare firmam opinionem de duobus contradictoriis in eodem tempore et respectu eiusdem: quia nullus potest simul contradictoria opinari: bene tamen potest in diversis temporibus et etiam in eodem tempore respectu diversorum. Dicitur etiam collectiva contradictionum: quia potest causare dubitationem de utroque contradictorio: sed autem disputatio dyalectica ordinatur ad generandum opinionem ex consequenti: tamen ordinatur ad disciplinam vel scientiam ad quam opinio disponit.

Disputatio temptativa est que ex his que videntur respondenti syllogizat: et que necesse est illi scire quorum se simulat habere scientiam. Cum enim talis disputatio fit ad habendum experientiam de scientia respondentis et huiusmodi experientia sumatur arguendo ex his que videtur respondenti: oportet in hac disputatione procedere ex his que sibi sunt probabilia siue sint vere probabilia siue apparenter. Ex quo patet quod non solum syllogismus dyalecticus sed etiam sophisticus potest esse instrumentum istius disputationis. Et quia in qualibet scientia presupponuntur principia communia et ignorantem communia necesse est propria ignorare: ideo hec disputatio habet fieri ex principis communibus que necesse est illum scire qui habet aliquam scientiam. si etiam examen fiat in propriis oportet etiam tentandum scire propria.

Disputatio sophistica est que ex apparenter probabilibus syllogizat. Cuius ratio est quia ipsa fit ad generandum apparenter scientiam in opponente et deceptionem in respondente. Quod habet fieri procedendo ex apparentibus. et ordinatur ad quinque methas: de quibus consequenter dicetur. Talis etiam disputatio dicitur litigiosa propter commotionem ad iram et iram. **Et notandum quod iste quatuor species non sunt proprie species disputationis: sicut nec**

syllogismus sophisticus peccans in forma est species syllogismi: quia ratio seu definitio syllogismi sibi non convenit: quia non est proprie syllogismus sed paralogismus seu apparatus syllogismus. Sic etiam definitio disputationis non convenit disputationi sophisticæ. dicunt igitur species large et modi seu maneries. et non sint nisi tres species syllogismi scilicet triplicem materiam syllogismi. Syllogismus enim demonstrativus procedit ex necessariis et evidētibus. Dyalecticus autem ex probabilibus. Sophisticus vero ex apparentibus. Idem tamen quatuor species disputationis iuxta eius quatuor fines. Disputatio enim doctrinalis ordinatur ad generandum scientiam. Dyalectica ad opinionem. Temptativa ad scientiam expiendam in respondente. et sophistica ad apparentem scientiam opponētis et deceptionem respondētis: sed autem apparatus scientia sit finis principalis sophisticæ: sunt tamen alij quinque fines minus principales ordinati ad illam finem. Sophista enim non ducit aliquem ad illos fines minus principales nisi ut appareat esse sapiens: et illi fines dicuntur methæ. Est autem metha inconueniens ad quod opponēs sophista nititur ducere respondētē: quod quidem dicitur metha trāsumptiue. Metha enim proprie dicta est terminus alicuius spatij: et dicitur de metior metiris quod per tales terminos metis quantitate agri vel alicuius spatij Metha igitur disputationis sophisticæ est terminus ultra quem non procedit disputatio sophistica: sed ipso habito cessat disputatio. et sunt quinque. scilicet redargutio falsum: inopinabile: soloecismus: et nugatio.

Redargutio est negati concessio et concessio negati vi argumentationis et in eadem disputatione: et dicitur vi argumentationis quod si aliquis voluntarie iustineat contradictoria: non propter hoc dicitur redargutus. Si etiam in diversis disputationibus hoc fiat: non propter hoc reducitur ad metham redargutionis: quod non ducitur ad inconueniens apparatus astutibus.

Falsum est manifeste falsum: concessio: ut si concedatur ignem non esse calidum. Unde et sophista ducat respondētē ad falsum occultum: non propter hoc ducit ad metham falsi: ut si faciat sibi concedere quod sol sit minor tota terra.

Inopinabile est quod contra opinionem omnium aut plurimum et maxime sapientum: ut matrem non diligere filium: et differt hec metha a metha falsi: quod omne manifeste falsum fit inopinabile: non tamen omne inopinabile est manifeste falsum: imo multa inopabilia que. scilicet sunt contra opinionem plurimum sunt vera: ut patet in theologia et philosophia de opinione communi et opinione doctoris subtilis.

Soloecismus est vitium in oratione contra regulas artis grammatice factum: ut si aliquis ducat ad concedendum istam. Vir mea sponsa me? ducit ad metham soloecismi: et pertinet ad grammatice in quantum dicit incongruitatem orationis. ad logicum autem in quantum imedit veritatem propositionis.

Nugatio est unus et eiusdem in eadem parte orationis inutilis repetitio. ut dicendo homo currit: et dicitur in eadem parte: quod si in diversis partibus fiat non erit nugatio: ut homo est homo: et dicitur inutilis: quod si fiat causa ornatu vel expressionis maioris non est nugatio. ut deus deus meus.

Quid sit fallacia.

fallacia est ydoneitas decipiendi

faciens credere de ente quod sit non ens et de non ente quod sit ens mediante fantastica visione. Fallacie sunt tredecim: quarum sunt sex in dictione: et septem extra dictionem. In dictione sunt: equiuocatio, amphibologia, compositio, diuisio, accentus, et figura dictionis. Et septem extra dictionem sunt: accidens, petitio principij, consequens, non causa ut causa, sed plures interrogationes ut unam. Quod autem sint sex in dictione probat aristoteles inductione et syllogismo. Inductione sic. Equiuocatio fit aliquo istorum sex modorum, amphibologia fit aliquo istorum sex modorum: et sic de alijs, ergo omnis fallacia in dictione fit aliquo istorum sex modorum: et sic de alijs, ergo omnis fallacia in dictione fit aliquo istorum sex modorum. Syllogismo sic. ois deceptio facta ex eo quod eisdem dictionibus uel orationibus non idem significamus fit aliquo istorum sex modorum, sed omnis fallacia in dictione fit ex eo quod eisdem dictionibus uel orationibus non idem significamus, ergo ois fallacia in dictione fit aliquo istorum sex modorum. Iste syllogismus est in primo modo prime figure. Probatio maioris omnis multiplicitas dictionis fit aliquo istorum sex modorum: sed omnis deceptio facta ex eo quod eisdem dictionibus uel orationibus non idem significamus fit ex multiplicitate dictionis uel orationis, ergo omnis deceptio facta ex eo quod eisdem dictionibus uel orationibus non idem significamus fit aliquo istorum sex modorum et hec fuit maior. Probatio minoris omnis multiplicitas dictionis fit ex eo quod eisdem dictionibus uel orationibus non idem significamus, sed omnis fallacia in dictione fit ex multiplicitate dictionis uel orationis, ergo omnis fallacia in dictione fit ex eo quod eisdem dictionibus uel orationibus non idem significamus et hec fuit minor. et isti duo syllogismi sunt in primo modo prime figure.

Quia auctor in precedentibus determinauit de syllogismo sophistico et eius meritis consequenter determinat de locis sophisticis seu fallacijs. Et primo ponit fallaciam in communi dicens quod fallacia est idoneitas ad decipiendum faciens credere de non ente quod sit ens: uel de ente quod sit non ens mediante fantastica visione. Circa quod notandum quod fallacia dupliciter accipitur, uno modo passive, scilicet que est ex deceptione illius cui paralogizatur, scilicet respondentis: et tunc diffinitur sic, fallacia est deceptio imperiti in arte sophistica propter ignorantiam artis sophistice, alio modo capitur fallacia pro causa huius deceptionis, scilicet pro loco sophistico in quo fundantur argumenta sophistica: et ista sumitur in hac diffinitione. Alteri sciendum quod in omni fallacia est duplex causa, scilicet ap-

parentie que mouet ad credendum illud quod non est et causa defectus que facit creditum esse falsum: et latet sub causa apparentie sicut in fallacia equiuocationis, causa apparentie est unitas uocis cui uidetur correspondere unum significatum sub qua latet causa defectus, scilicet plitas significatorum. Ratio igitur cause apparentie fallacia seu locus sophisticus habet quod sit idoneitas decipiendi quia a tali apparentia in dictionibus uel rebus sumitur per intellectum discurrentem aptitudo ad decipiendum sicut a loco dialectico elicitur conueniens argumentum, hoc autem fit mediante fantastica visione siue cognitione intellectus misti et alligati fantasie que sepe decipitur: non autem intellectus pure et immixtus. Fallacia autem in communi diuiditur per fallaciam in dictione: et per fallaciam extra dictionem, fallacia in dictione est cuius causa apparentie sumitur ex parte dictionis: cuius multitudo significatorum sepe ignoratur, et sumitur hic dictio non pro uoce incompleta tamen: sed pro uoce significatina que dicitur uel profertur siue sit completa siue incompleta. Unde secundum Aristotelem, fallacia in dictione sumitur quando ex eisdem dictionibus uel orationibus non idem significamus. Huiusmodi autem fallacie sunt sex species, scilicet equiuocatio, amphibologia, compositio, diuisio, accentus et figura dictionis, unde versus. Equiuocans amphi, compositio, diuisio, accentus, figura, fallacia extra dictionem est cuius causa apparentie non fit ex multitudine dictionum: sed sumitur ex parte rerum quarum multiplices habitudines ignorantur non quidem ex parte rerum absolute: sed ut significant per uoces: et tales fallacie sunt septem, scilicet accidens, petitio principij, consequens, non causa ut causa, plures interrogationes ut una, unde versus. Accidit et simplici leges ignorat elenchi. Principium petit con, causa interrogat nil plus. Et magis dicitur fallacia extra dictionem quam fallacia rei: quia res non cadit in disputatione: nec causant deceptionem respondentis nisi per relationes ad dictiones: et etiam res ordine nature precedat dictiones: quia tamen res non cadunt in disputatione nisi per uoces et dictiones: idcirco agitur de fallacijs in dictione quam extra dictionem. Et notandum quod fallacie non distinguuntur nec dicuntur in dictione aut extra dictionem ex parte cause defectus earum cum in omnibus sit causa defectus ex parte rei: ut patet in equiuocatione ubi causa defectus est diuersitas significatorum que se tenet ex parte rei.

Sciendum autem ut uult alexander in commento supra librum elenchorum triplex est multiplex. Aliud est enim multiplex actuale, aliud potetiale, et aliud fantastici. Multiplex actuale est quando dictio uel oratio eadem secundum substantiam et secundum modum proferendi diuersa significat, dictio in equiuocatione ut canis, oratio in amphibologia ut liber aristotilis. Multiplex potetiale est quando dictio uel oratio eadem secundum substantiam: diuersa tamen secundum modum proferendi diuersa significat, dictio in accentu ut populus cuius prima syllaba potest esse breuis uel longa: et secundum hoc diuersa significat, oratio in compositione uel diuisione ut quicquid uiuit semper est

Alium habet enim modum proferendi prout est diuisa et prout est composita: ut postea patebit. De multiplici fantastico videbitur in fallacia figure dictionis. Et quia multiplex actuale ueriori modo est multiplex quam potentiale: et potentiale quam fantasticum, ideo primo dicendum est de fallacijs facientibus multiplex actuale quam de alijs et postea de potentiali. et ultimo de fantastico. Unde primo dicendum est de equiuocatione et amphibologia quam de alijs fallacijs in dictione: quia in equiuocatione et amphibologia est multiplex actuale. et per consequens eadem dictio uel oratio secundum substantiam et secundum modum proferendi in alijs autem non. In istis enim plus est de identitate quam in alijs. Item adhuc prius est dicendum de equiuocatione quam de amphibologia: quia equiuocatio fit in dictione: amphibologia uero in oratione. Dictio autem prior est oratione. Sciendum est quod fallacia dupliciter sumitur. Quis enim fallacia idem est quod causa decepti: et quandoque idem est quod deceptio facta ex illa causa. Et hoc primo modo sumitur hic fallacia. Quia uero numerus fallaciarum in dictione sumitur secundum diuersos modos multipliciter. id autem consequenter de ipsis determinat. Est autem multiplex dictio uel oratio uere uel apparenter plura significans. et dicitur multiplex quasi multiplex in unum. Et est triplex. scilicet multiplex actuale: potentiale: et fantasticum. Multiplex actuale est dictio uel oratio una secundum substantiam et secundum modum proferendi diuersa significans. Dictio in equiuocatione ut canis uel canis. Oratio in amphibologia ut liber aristotelis. Circa quod notandum quod littere et syllabe sunt materia seu substantia dictionis: et dictiones sunt materia orationis. Modus autem proferendi in proposito se habet ut forma. Ubi est ergo unus modus proferendi ibi est una forma. et quia forma sumitur actualis unitas rei: ideo talis uox est actualiter una. Multiplex igitur actuale est dictio uel oratio actualiter una multa significans. Multiplex potentiale est quando dictio uel oratio eadem secundum substantiam et diuersa secundum modum proferendi diuersa significat dictio in accento ut populus. Hec dictio prima longa significat arborem: et prima breui significat collectionem hominum iuxta illud uersum. Populus est arbor: populus collectio gentis. Exemplum de oratione in compositione et diuisione: ut quicquid uiuit semper est: quia hec oratio aliud significat si fiat punctus ad uiuit: et aliud si fiat punctus ad semper. Est igitur multiplex potentiale quando uox potentialiter una plura significat: que dicitur potentialiter una: quia tamen est ibi unitas materie sed non forme seu modi proferendi. Multiplex fantasticum est quando uox unum significans uidetur aliud significare propter convenientiam eius cum alia dictione. sicut uigere significat qualitatem: quod significat habere vigorem: quod uero similiter terminatur sicut agere uidetur significare actionem. et dicitur multiplex fantasticum: quia talis dictio non habet plura significata secundum ueritatem sed secundum apparentiam: dicitur enim fantasticum a fanos quod est ap-

partio. In proposito autem aliud apparet quam sic.

De equiuocatione.

Equiuocatio est multiplicitas dictionis eiusdem secundum substantiam et modum proferendi. ut in hoc nomine canis. Sciendum est quod in qualibet fallacia est duplex causa. scilicet causa apparentie et causa defectus. Causa apparentie in qualibet fallacia est que mouet ad credendum id quod non est credendum. Causa defectus est que ostendit creditum esse falsum. Causa apparentie in equiuocatione est unitas dictionis eiusdem secundum substantiam et secundum modum proferendi diuersa significantis. Causa defectus siue falsitatis est diuersitas significatorum. Unitas enim predicta in equiuocatione mouet ad credendum quod non est. scilicet unitatem significandi. Diuersitas autem ostendit creditum esse falsum.

Equiuocationis tres sunt modi. Sed primo videndum est quid sit fallacia equiuocationis. Unde fallacia equiuocationis est deceptio proueniens ex eo quod aliqua dictio manens una secundum substantiam et secundum modum proferendi diuersa significat. Primus autem modus puenit ex significatione uel consignificatione dictionis. Ex significatione sic paralogizatur. omnis canis currit. sydus celeste est canis: ergo sydus celeste currit. Solutio. utraqque premissarum est duplex. quia hoc nomen canis est multiplex equiuoce significans animal latrabile. sydus celeste. et piscem marinum. et sic maior uno modo est uera et alio modo falsa: et similiter minor. Vel sic omne expedies est bonum: malum est expedies: ergo malum est bonum. Solutio. expedies dicitur equiuoce. Uno modo idem est quod bonum. Alio modo idem est quod necessarium quod accidit in minus malum: quod oportet fieri ad euitandum maius malum. Unde utraqque premissarum est duplex: quia uno modo est uera. alio modo est falsa. Ex consignificatione paralogizatur sic. iste panus est de anglia: anglia est terra. ergo iste panus est de terra. Non sequitur. quia prima est duplex ex eo quod hec prepositio de potest dicere circumstantiam cause materialis et sic est falsa. uel potest dicere locum et originem: et sic est uera. Vel sic. in quocumque est egritudo ipsum est animal: sed in humorum inadequatione est egritudo. ergo humorum inadequatio est animal. Prima est duplex. quia hec prepositio in: potest dicere causas efficientes: et sic est falsa uel causam formalem siue subiectum in quo est: et sic est uera. Similiter dicendum est de minori. uel sic. proprium est quantitati secundum eam simile uel dissimile dici: sed secundum similitudinem dicitur aliquis similis uel dissimilis. ergo similitudo uel

disimilitudo sunt qualitates quod falsum est immo sunt relationes. Prima est duplex eo quod hec prepositio secundum: potest dicere circumstantias cause efficiens: sic est uera. quia due qualitates eiusdem speciei faciunt unam similitudinem. et sic qualitas est causa efficiens similitudinis. Si autem dicat circumstantias cause formalis: sic est falsa. quia qualitas non est causa formalis similitudinis et e converso dicendum est de minori. Similiter omne sanum est animal: urina est sana. ergo urina est animal. Utraque premissarum est duplex. quia sanum dicitur de animali ut de subiecto: et de urina ut de signate uel iudicante. de cibo ut de efficiente. de dieta ut de seruante. et sic alio et de alio modo sanitas ad hec comparatur: et sic habet diuersas significationes. Ex significatione sic paralogizatur. quicumque sanabatur sanus est: laborans sanabatur. ergo laborans sanus est. Minor est duplex ex eo quod hoc participium laborans potest dicere presens tempus: et sic est uera: et tunc est sensus: laborans nunc sanabatur. Si autem dicat preteritum sic est falsa. et sic est sensus: laborans tunc sanabatur. et e converso dicendum est de conclusionem. Laborans enim equiuocus est ad laborantem nunc: et ad laborantem tunc. Eodem modo est hic. quicumque surgebat stat: sedens surgebat. ergo sedens stat. et eodem modo respondendum est sicut fuit responsum ad alium paralogismum. Alio modo potest fieri e converso: quando dictio potest teneri materialiter uel con significatiue: sicut hic: deus est ubique: ubique est aduerbium: ergo deus est ad uerbum. Dicendum quod prima est duplex eo quod hec dictio ubique potest teneri materialiter uel con significatiue. si materialiter sic est falsa. si con significatiue sic est uera: sed non sequitur conclusio.

Quidam auctor determinauit de fallacijs in generali: hic consequenter determinat de ipsis in speciali. Et primo de equiuocatione que peccat secundum multiplex actuale dictionis. Est autem fallacia equiuocationis idoneitas decipiendi proueniens ex actuali unitate dictionis plura significantis. Causa apparentie huius fallacie est unitas dictionis plura significantis propter quam unitatem credimus quod sicut dictio est actualiter una quod etiam habent unicum significatum. Causa defectus est plures significatorum. Huius fallacie tres sunt modi. Primus est quando una dictio eque principaliter plura significat: cuiusmodi est equiuocum a casu ita quod non imponitur ad significandum unum per comparisonem ad aliud: siue sit ab uno auctore imposita ad significandum: siue a diuersis: ut equus uno modo significat quoddam animal. alio modo significat illum qui facit iustitiam et equitatem: et secundum hunc modum paralogizatur sic. Omnis equus est animal irrationale: iudex est equus: ergo iudex

est animal irrationale: quod sic soluitur. Utraque premissarum est duplex. Si enim in utraque capiat equus pro illo animali: tunc maior est uera et minor falsa: et sequitur conclusio falsa: et syllogismus est bonus sed peccat in materia. Si uero in utraque capiat equus pro illo qui exercet iustitiam etiam syllogismus est bonus: sed maior est falsa. Si autem in maiori sumatur pro illo animali et in minori pro illo qui exercet iustitiam: sic ambe premissae sunt uere. sed non sequitur conclusio. Tunc enim committitur fallacia equiuocationis propter equiuocationem medij. unde discursus non ualet quia ibi non est unitas medij secundum rem: sed arguitur in quatuor terminis. Similiter arguitur sic. Omnis canis currit: bellua marina est canis. ergo bellua marina currit: et potest solui ut precedens. Utraque enim premissarum est duplex ex eo quod hoc nomen canis uno modo significat canem latrabilem: alio modo canem marinum: uel sydus celeste. Si autem utraque premissarum sumatur pro latrabili: tunc minor est falsa. si uero sumatur pro cane marino maior est falsa. Si autem in maiori sumatur pro uno et in minori pro alio committitur hec fallacia et discursus non ualet quod medium uariatur: et sic arguitur in quatuor terminis. Multa exempla huiusmodi ponuntur in tertio. Et si arguitur quod illa maior. omnis canis currit non est distinguenda sed simpliciter falsa cum omnis distribuatur per canis pro omnibus suppositis. Et respondetur quod per canis ibi distribuatur pro omnibus suppositis unius suorum significatorum: non pro suppositis omnium suorum significatorum. et causa huius est quia terminus equiuocus non potest distribui uni cuius distributione pro suppositis plurium significatorum: cuius unitas distributionis presupponat unitatem significationis: ideo secundum quod ille terminus potest capi pro diuersis significatis potest diuersimode distribui pro suppositis. Unde talis propositio est distinguenda.

Secundus modus equiuocationis prouenit ex transumptione dictionis. Unde transumptio ut hic sumitur est acceptio dictionis significantis unum ex impositione ad significandum aliud propter similitudinem. Et secundum istum modum sic formatur paralogismus. Quicquid ridet habet os: pratum ridet: ergo pratum habet os. Prima est duplex eo quod hoc uerbum ridet potest teneri proprie et ex impositione uel transumptiue. Si proprie sic est uera: et non sequitur conclusio. Si transumptiue sic est falsa: et sic sequitur conclusio. hoc enim uerbum ridere est equiuocum ad ridere et ad florere. quia ridere significat ex prima impositione risum ab ore emittere. florere enim significat per quandam transumptionem. florere enim et ridere quandam similitudinem habent. quia utrobique denotatur gaudium. Et ideo ridere transumitur ad florere ut uult aristoteles. ideo sumentes aliquam similitudinem transferuntur. Quicquid currit habet pedes: secana currit: ergo secana habet pedes. Utraque premissarum est duplex: quia hoc uerbum currit uel tenetur proprie uel

transumptiue. currere enim & labi assimilan-
tur in uelocitate motus secundū q̄ currit sumi-
tur proprie sic: maior est uera & minor falsa. si
transumptiue tunc est econuerso.

C Secundus modus est in equiuoco a cōsilio seu in
transumptione quod quasi idem est. dicitur autem
equiuocum a cōsilio qđ significat plura non eque
primo. sed significat vnum principaliter. aliud vō
minus principaliter ad quod significandum impo-
nitur. Transumptio vō ut ibi sumitur est quādo di-
ctio significans vnum proprie transumitur ad signi-
ficandum aliud improprie propter quandā simili-
tudinem in eis repertam: ut ridere significat actum
oris. & transumit ad significandū floriditatē prati:
q̄ utriq̄ est gaudiosum. vnde pōt sic argui. Quic-
quid ridet habet os: pratū ridet: ergo pratū habet
os. Nō sequit̄ q̄ ridere alio modo sumit̄ in maiori
alio modo in minori: uel sic. quicquid currit habet
pedes: secana currit: ergo habet pedes. Nō sequit̄
q̄ maior est uera accipiēdo currere pro motu pedū
minor vō accipiēdo currere pro ueloci fluru aque: &
sic mediū uariat. & arguit̄ in quatuor terminis.

Tertius modus puenit ex eo q̄ aliqua di-
ctio plura significat composita: separata vō
vni solū: ut hec dictio imortale. vno modo
dicitur quasi nō potens mori. Et fm hoc sic for-
matur paralogismus. omne imortale est per-
petuum: s̄ omne potens nō mori est imorta-
le. ergo omne potens nō mori est ppetuum.
Atraq̄ premissarū est duplex cū hoc nomē
imortale sit equiuocū ut dictū est. Itē oē in-
corruptibile est perpetuū: s̄ omne potēs nō
corrupti est incorruptibile: ergo omne potēs
non corrupti est perpetuū. Atraq̄ premis-
sarum est duplex eo q̄ incorruptibile vno mo-
do idem est qđ non potens corrupti & sic in-
corruptibile est perpetuū: & sic maior est uera
& minor est falsa. Alio modo idem est qđ po-
tens non corrupti: ut primus homo potuit
non corrupti. & in hoc sensu maior est falsa:
& minor uera. Et sic soluendi sunt paralogis-
mi equiuocationis per distinctiones paralo-
gismorum fm equiuocationem: ut prius pa-
tuit. Recta solutio est manifestatio syllogis-
mi falsi & propter quid est falsus: & hoc cōtin-
git dupliciter. s. distinguendo: ul' aliquā pre-
missarum interimendo. Secundo modo re-
spondendum est ad omnes peccantes in ma-
teria. & ad omnes orationes in utroq̄ peccan-
tes respondendum est utroq̄ modo. s. distin-
guendo: & aliquam premissarum interimen-
do: nō fm idem sed secundū diuersa.

C Tertius modus est quādo cōpositū plura signifi-
cat: simplex vō vnicū solū: ut mortale significat po-
tens mori: imortale aut̄ plura significat: q̄ negatio
pōt ferri ad posse uel ad mori. Vnde pmo modo tā
n̄ ualet sicut nō potēs mori: ut deus. Secundo tan-
tū ualet sicut potēs nō mori: ut adā in statu innocē-

tie: & fm hanc sic paralogizat. Omne imortale est
perpetuū. omne potens nō mori est imortale: ergo
potēs nō mori est perpetuū. discursus non ualet: q̄
maior nō est uera nisi de imortali pmo nō sumpto
minor autē de imortali secundo modo sumpto: & iō
cōmittit fallacia equiuocationis ppter variationē
medij. Similiter posset argui de hoc termino in-
corruptibile. **C** In hoc tertio modo pnt poni para-
logismi qui sūt rōne ampliatiōis terminorum: ut
subiectū in ppositione de pterito pōt sumi pro his
qui sunt uel fuerūt: & in ppositiōe de futuro pro his
qui sunt uel erūt: ut si arguat. Quicūq̄ sanabatur sa-
nus est. laborās seu languēs sanabat: ergo languēs
sanus est. nam illa minor languēs sanabat est disti-
guenda eo q̄ iste terminus languēs pōt supponere
pro his qui nūc sunt languētes denotādo q̄ iste qui
nūc est languēs sanabat: & tūc discursus est bonus:
s̄ minor est falsa: ul' pōt supponere pro illis qui fue-
rūt languētes: ut denotet q̄ iste qui fuit languens sa-
nabat: & tūc minor est uera: sed discursus nō ualet:
q̄ iste terminus in cōclusionē sumit̄ pro tēpore pre-
senti ratione illius vbi est. & sic nō sunt eodē modo
in pmissis & in cōclusionē. Et ideo cōmittit hec fal-
lacia fm hūc modū. Iste sunt distinguēde. vidēs su-
it cecus: cecus erit vidēs. Vērū fuit impossibile:
impossibile erit uerū. Loquens fuit mutus: mutus
loquetur & cōsimiles. Et ideo penes istū modum
peccāt talia sophismata: ut posito casu q̄ fueris in
italia. hec tu non fuisti in italia est impossibile: hec
tu non fuisti in italia fuit uera: igitur aliquod uerū
fuit impossibile. Iste est evidens iste erit cecus: igit̄
aliquis cecus erit vidēs. Sor. uiuet: sor. erit mor-
uus: ergo aliquis mortuus uiuet. Cōclusiones ta-
lium sophismatū sunt distinguēde cōmuniter se-
cundum q̄ subiecta possunt sumi pro his qui sunt:
& tunc sunt false. & non sequitur conclusio ex premis-
sis cum termini non sumantur pro eodem tempo-
re in pmissis & cōclusionē: uel possunt accipi pro
his qui fuerunt quantum ad conclusiones de pte-
rito: uel pro his qui erunt quantum ad propositiones
de futuro: & tunc sunt discursus boni & cōclusiones
uere. Vnde hec ppositio aliquod uerū fuit im-
possibile est uera subiecto accepto pro eo q̄ fuit ne-
rum: & est falsa subiecto accepto pro eo q̄ est uerum
& sic de similibus. **C** Circa quod notandū q̄ isti pa-
ralogismi possunt poni in primo modo huius falla-
cie & in tertio. Vnde ille paralogismus quicūq̄ sa-
nabatur tē. ponit̄ ad auctore in primo modo. a phi-
losopho vō in tertio. Spectat namq̄ ad primū mo-
dum: quia iō illa dictio laborans non significet p-
cipaliter plura cōsignificat tamen eque primo plu-
ra tempora. In tertio autem modo potest poni: q̄
illa dictio simplex seu per se posita non cōsignifi-
cat plura tempora sed composita: seu cum alijs di-
ctionibus posita: utpote ipsa posita cum uerbo pre-
teriti temporis cōsignificat tempus presens & pre-
teritum. Est autem cōsignificare cum principali
significato aliud importare: ut principale significa-
tum de laborans est labor uel lāgor. & ultra hoc im-
portat certas differentias temporis fm erigenriaz
uerbi cui addit. Itē notādū q̄ in istis paralogismis
qñ est equuocatio in medio qđ ponit̄ in utraq̄ pmissis
est distinguēda utraq̄ premissarum: sed quan-
do est equiuocatio in maiori extremitate solum de-
bet distingui maior ppositio. & cōclusio in qua ponit̄
tur maior extremitas: & quando est equiuocatio in

minori debet distingui minor cum conclusione.
De fallacia amphibologie.
Amphibologia est multiplicitas orationis eiusdem finis substantiam et secundum modum proferendi diuersa significantis. Fallacia autem amphibologie est deceptio proueniens ex identitate orationis eiusdem finis substantia et finis modum proferendi diuersa significantis. Causa apparentis est identitas orationis eiusdem finis substantia et finis modum proferendi. Causa falsitatis est diuersitas significatorum. Et dicitur amphibologia ab amphi quod est dubium: et uole scire quasi dubia sententia. Amphibologie tres sunt modi. Primus modus puenit ex eo quod aliqua oratio principaliter plura significat. ut liber aristotilis. hec enim oratio est duplex. Uno modo idem est quod liber editus ab aristotile. Alio modo idem est quod liber possessus ab aristotile. Et formatur sic paralogismus: Quicquid est aristotilis possidet ab aristotile: iste liber est aristotilis. ergo possidet ab aristotile. Utraque premissarum est duplex ut dictum est. Secundus modus amphibologie puenit ex transumptione orationis. Transumptio autem orationis est quando oratio proprie significans unum. transumit ad significandum aliud propter aliquam similitudinem repertam in ipsis. ut littera aratur transumit ad operam perdi. Et formatur sic paralogismus. quicquid aratur aratro scindit: littera aratur quasi indocilis docet. ergo quando indocilis docetur littera aratro scindit. Minor est duplex. quia littera arari significat proprie terram scindi: transumitur autem ad operam perdi. Et est similitudo in hoc quod qui littera arat operam perdit: et frustra laborat. Tertius modus amphibologie puenit ex eo quod aliqua oratio composita plura significat: separata uero unum solum. ut seculum scit. hec enim oratio est duplex: significat enim quod aliquis sciat seculum: uel quod seculum habeat scientiam de aliquo. Et ideo ista oratio est duplex ex eo quod hoc uerbum scit potest ordinari cum hoc quod est seculum a parte ante. et sic est uera. et sic non sequitur conclusio. uel a parte post: et sic est falsa. et sic non sequitur conclusio. Similiter hic. Quicquid scit hoc scit: quia hec dictio hoc supponere potest huic uerbo scit uel apponere. Similiter hic quoscunque uellem me accipere: uelle quod acciperet me. pugnantes uellem me accipere. ergo uelle quod pugnantes acciperet me: maior est duplex. quia hec dictio me: potest ordinari cum isto uerbo accipere a parte ante: et sic est uera et non sequitur conclusio. uel a parte post: et sic est falsa et sequitur conclusio. Similiter ista dictio pugnantes potest supponere uel apponere. Similiter hic. Quic-

quid uidet aliquis hoc uidet: columnas aliquis uidet. ergo columna uidet. Minor est duplex ut dictum est in alijs. Similiter hic. quicunque sunt episcopi sunt sacerdotes: asini sunt episcopi. ergo asini sunt sacerdotes: Utraque premissarum est duplex ex eo quod hec dictio episcopi potest esse nominatiui casus uel genitiui. Minor autem deceptio facta ex diuersitate casus faciat amphibologiam patet. quia casus datus est dictioni ad hoc ut ordinetur cum alia dictione. Sed ordinatio dicti cum dictione facit amphibologiam et non equocationem. hoc enim patet ab aristotile formate paralogismos amphibologie finis diuersitate casus et non equiuationis. Sciendum est quod aristotiles ponit tres modos communes equiuationi et amphibologie. Primus modus est quando dictio uel oratio plura principaliter significat dictio. ut canis. oratio: ut liber aristotilis. Secundus modus est quando sic soliti sumus dicere finis transumptionem. transumptio in dictione ut ridere. in oratione ut littera aratur. Tertius modus est quando compositum plura significat separatim uero unum solum. exemplum in equiuatione: ut his dictionibus immortalis: incorruptibile. exemplum in amphibologia: ut in ista oratione seculum scit. In omnibus enim istis compositum plura significat: separatim uero unum solum. Queritur de distinctione istorum trium modorum: communis: quorum primus quantus ad equiuationem est quasi unum: nomen principaliter plura significat. secundus puenit ex transumptione. tertius est quasi unum nomen compositum plura significat. simplex uero unum solum. ut immortalis. incorruptibile. Sed nunc obicitur de deceptio proueniens ex comsignificatione dictionis non continetur sub aliquo istorum trium modorum in equiuatione. Vbi gratia. sicut in hoc syllogismo. quicunque sanabatur sanus est: laborans sanabatur. ergo laborans sanus est: non continetur sub tertio modo: quia laborans non est dictio composita. nec sub secundo. quia hec dictio laborans non tenetur transumptiue. nec sub primo. quia primus puenit ex principali significatione: sed hec dictio laborans non significat principaliter tempus: sed ex sequenti per accidentia. ergo illa deceptio facta ex comsignificatione: non est sub aliquo istorum trium modorum. Solutio. Deceptio facta ex comsignificatione dictionis continetur sub primo modo equiuationis. Ad hoc quod obicitur quod primus modus puenit ex principali significatione. Dicendum est quod principalis significatio appellatur hic quicquid ex eadem impositione importatur per dictionem: sed ex eadem impositione significat quilibet dictio significationem et sua accidentia.

Ille enim qui imposuit hoc nomen lapis ad significandū lapidē sub tali genere sub tali numero iposuit: et sic eadē impositione iposuit impositor. qz hec dictio laborās imposita suū significatū et consignificatum: et sic de alijs. Al' dicēdū est qz pncipalis significatio ponitur in primo modo equocationis et amphibologie ad remouendū transumptiones in eis. quia transumptio significat per dictionem non pncipaliter. ut ridere nō pncipaliter significat florere: s; trāsumptiue et per quādam similitudinē. Et hec dictio laborās significat presens tēpus et preteritū impfectus. Item querit' quare deceptio facta ex quibusdam accidētib' facit equiuocationē: et ex quibusdā amphibologiā. Solutio. dico qz que dā sunt accidētia que cōsequūt' dictionē non absolute s; put est ordinabilis cum alia dictione sicut casus numerus ordinatur per dictiones ad inuicē: per talia accidētia. male enim dicere homines currit. quia ibi nō est debitus numerus nec debitus casus: et deceptio ex talibus accidētib': est deceptio in oratione. et sic est in amphibologia et nō in equiuocatione. Sed sunt alia accidētia absoluta que cōsequūt' dictionē per se. ut tps et gen' et per talia accidētia non ordinant' dictiones ad inuicē. qz sicut bene dicit' hō currit: ita bñ dicitur hō currebat. unde s; tēpus uarietur: manet tñ eadē constructio. et ideo nō cōstruuntur mediāte tpe. et sic deceptio ex talib' accidētibus fit in dictione: et ita in equiuocatione et non in amphibologia.

Postqz auctor determinauit de fallacia equiuocationis que fit in multiplex actuale dictionis. Hic cōsequēter determinat de fallacia amphibologie: que fit in multiplex actuale oratiōis. Est aut' fallacia amphibologie idoneitas decipiēdi pueniēs ex unitate orationis s; substantiā seu materiā et s; modū pferēdi seu s; formāz diuersa significatiā. Causa apparentie est actualis unitas orationis cui uidet' correspondere vnum significatū. Causa defect' est multiplicitas significator: et dicit' amphibologia ab amphi qd est dubiū et bole qd est sentētia quasi dubia sentētia. Hui' fallacie ponitur ab Ari. tres modi cōsimiles modis equiuocationis. Prim' modus est qñ oio vna actualiter significat plura eque pmo ut liber Ari. vno modo idē est qd liber fact' ab Ari. et sic iste genitiuus Ari. cōstruit' cū illo notatiuo liber in bitudine cause efficiētis. alio modo idē est qz liber possesus ab Ari. et sic iste genitiuus cōstruit' in bitudine possessionis: et format' sic paralogismus. Quicquid est Ari. possidet ab ari. Iste liber est ari. ergo iste liber possidet ab ari. utraqz pmissarū est duplex. Mā mediū. s. ens ari. pōt sumi pro re facta ab Ari. et sic maior est falsa et minor uera. Alio mō pōt sumi pro re possessa ab Ari. et sic maior est uera et minor falsa. Sic illa oratio. cōtingit tacētē dicere: est distinguēda qz tacētē pōt regi a dicere a parte ante in rōne

suppositi: et est sensus. Cōtingit qz tacēs dicat aliqd uel pōt regi a dicere a parte post in rōne apppositi: et est sensus. Cōtingit dicere aliqd eē tacētē: sic pōt distinguī illa. Uellē pugnātē me capere. sensus enī est qz uellē qz inimici mei caperēt me: uel qz ego capere inimicos meos. Et notandū qz multiplicitas significator' eiusdē orationis que attēdit in hac fallacia puenire debet ex parte orationis seu cōpositionis terminor' et nō ppter multiplicitatē alicui' suor' terminor' absolute: qz tūc nō eēt amphibologia: sed equiuocatio: sicut illa canis currit est distinguēda rōne illius termini canis. Secundus modus huius fallacie est qñ oratio significās vñū ppter transumptū ad significandū aliud rōne alicuius similitudinis ibidē repte: ut littus arare transumptū ad opēā pderē et paralogizaf sic. Quicquid aratur aratro scindit' littus arat' cū in uanū laborat: ergo littus aratro scinditur. Mā sequitur qz littus arari significat ppter terrā scindi: trāsumptiue autē opus perdi. vñ hoc solet dici in uanū laborat. tam enim ille qui littus arat qz ille qui in uanū laborat opus pdit. si igitur aratur sumatur ppter maior est uera et minor falsa. Tertius modus hui' fallacie est qñ oratio per se sumpta tñ vñū significat: cōposita vō plura ut ista oratio. Asini sunt significat tñ vnum et qñ additur epi: ut dicēdo asini sunt epi plura significat qz epi pōt esse notatiui pluralis uel genitiui singularis et sic paralogizatur. Quicunqz sunt epi sunt boies asini sunt epi. ergo asini sunt boies. Si enim epi sit nominatiui casus maior est uera et minor falsa. Si aut' sit genitiui maior est falsa et minor uera. Si aut' in maiori sit nominatiui casus et in minori genitiui pmissi sunt uere: sed discursus nō ualet: quia arguitur in quatuor terminis cū mediū non sumat eodez modo in pmissis. Similiter ista oratio: scit falsum: seu falsum scit: habet vñū sensum falsū. s. qz falsum est sciēs aut scientiā hñs: sed si addat' alter pōt habere diuersos sensus: ut si dicat' scit. intelligit' falsum scit. Unus sensus est qz falsū habet scientiā illius qd scit. intelligit. Alius qz scit. habet scientiā de falso. Coincidit autē hec fallacia cū equiuocatione: ut si dicatur aliquis hō fuit iust' et ille nunqz fecit iustitiā: hec est distinguēda: qz hoc pñomē ille pōt esse demonstratiuū: et sic poterit secūda pars eē uera aliquo demonstrato qui nunqz fecit iustitiā: uel pōt eē relatiuū et tūc est falsa. Est autē hic terti' modus amphibologie qz si ista oratio. Ille nunqz fecit iustitiā poneretur per se et nulla alia oratio precederet nō posset habere nisi vñū sensum: qz hoc pñomen ille nō posset esse nisi demonstratiuū qz nihil pcederet qd referret. Pōt etiaz ibi eē pñus modus equiuocationis: qz illa oratio. Ille nunqz fecit iustitiā: distinguenda est eo qz hoc pñomen ille pōt esse demonstratiuum uel relatiuum.

De fallacijs facientibus multiplex potētiāle

Equitur de fallacijs facientibus multiplex potētiāle. s. de cōpositione diuisione et accentu. et prius de cōpositione qz de alijs. quia paralogismi fiunt efficaciores s; cōpositiones ad finē sophisticus que est apparens sapientia et non existens. et ideo pri' dicēdū est de cōpositiōe qz de alijs

Cōpositio est eor' que debēt diuidi falsa vñio. **Diuisio** vō est eorum que debent cōponi

cōponi falsa diuīsiō. Fallacia compositiōis est idoneitas decipiendi pueniens ex identitate orationis vnius et eiusdē sūm mētiarum et sūm situm magis debitū partibus in oratione positus. Causa apparētie huius fallacie est oratio diuīsa habens identitatem in materia cū oratione cōposita. Causa falsitatis siue defectus est diuersitas sensus cōpositi a diuīso. Notandum quod quando oratio est uera in sensu diuīso et falsa in sensu cōposito tūc est fallacia compositionis. dicitur tūc oratio cōposita quādo determinatio determinat determinabile illud quod magis apta nata est determinare et similiter dicitur oratio cōposita quādo dictiones ordinantur sūm situm magis debitum. Et dicitur oratio diuīsa quādo determinans determinat illud determinabile quod non est magis apta nata determinare: uel quādo dictiōes ordinantur sūm situm minime debitum. Unde sumitur hec oratio gratia exempli. quicquid uiuit semper est in ista oratione sunt duo determinata. scilicet hoc uerbum uiuit et hoc uerbum est. et est una determinatio. scilicet semper: si ergo hec determinatio. scilicet semper determinat hoc uerbum est quod ponitur a parte p̄dicati sic dicitur oratio cōposita. quia tūc determinatio determinat determinabile quod magis apta nata est determinare. quia illud uerbum est ponitur in situ determinato. scilicet in p̄dicato. Si autem determinat hoc uerbum uiuit. sic dicitur diuīsa quia determinat illud determinabile quod est minus apta nata determinare: quia illud uerbum uiuit non ponitur in situ determinato ipsius uerbi: et tunc dictiones ordinantur sūm situm minus debitum. Istius fallacie duo sunt modi. Primus modus prouenit ex eo quod aliquod dictum potest supponere pro se toto uel pro parte sui: et sūm istum modum paralogizatur sic quēcumque possibile est ambulare possibile est quod ipse ambulet. sedentem possibile est ambulare: ergo possibile est quod sedens ambulet. Ad hoc dicendum est quod minor est duplex. quia si hoc dictum sedentem ambulare supponit pro se toto respectu huius p̄dicati possibile est. id est sedens sedendo potest ambulare tunc hec cōposita est et falsa sicut etiam est impossibile dicere quod sedens ambulet. Si autem istud dictum supponat pro parte sui tūc est diuīsa et uera et non sequitur cōclusio et est sensus. sedentem possibile est ambulare: id est sedens nunc habet potentiam ut postea ambulet. et similiter quēcumque possibile est scribere possibile est quod ipse scribat: non scribentem scribere est possibile ergo possibile est quod non scribens scribat. Dicendum est ad istum paralogismum sicut ad primum. Secundus modus puenit ex eo quod aliqua determinatio potest referri ad diuersa et

penes istum modum paralogizatur sic. Quicquid litteras scit nunc didicit eas: sed iste antiquus grammaticus scit litteras. ergo nunc didicit eas. Dicendum quod maior est duplex: quia hec determinatio nunc potest determinare hoc uerbum didicit: et sic est cōposita et falsa et sequitur cōclusio uel potest determinare hoc uerbum scit. et sic est diuīsa et uera et non sequitur cōclusio. Similiter hec. quod unum solum potest ferre: plura potest ferre: sed quod non potest plura ferre potest unum ferre: ergo quod non potest plura ferre potest plura ferre. dicendum quod maior est duplex quia hec determinatio solum potest determinare hoc uerbum potest. sic maior est falsa et cōposita: et est sensus quod illud quod non potest ferre unum cū alio potest ferre plura: uel potest determinare hoc uerbum ferre: et est sensus uerus et p̄positio diuīsa uera sub hoc sensu quod potest ferre unum solum: et ferre non plura potest plura ferre. Similiter tu scis tamen tres homines currere posito casu quod sex currant et nescias de tribus. hec est duplex quia hec dictio tamen potest determinare hoc uerbum scis. uel currere. si determinat hoc uerbum currere sic est cōposita et falsa. si scis tunc est diuīsa et uera et paralogizatur sic. tu scis tamen tres homines currere posito casu quod sex currant: sed quicquid scitur est uerum. ergo tamen tres homines currere est uerum. maior est duplex ut iam dictum est. Istas autem determinauit de fallacijs in quibus est multiplicitas actualis: hic consequenter determinat de illis in quibus est multiplicitas potentialis. scilicet de cōpositiōe diuīsiōe et accentu: hanc autem accentum fiat in dictionibus: et cōpositio in orationibus: et dictio sit pro oratione sicut simplex compositio. p̄terea agit de cōpositione quia paralogismi facti sūm cōpositione efficaciores sunt ad decipiendum: et per consequens ad finem sophistici que est apparatus sapientie. Est autem cōpositio. put hic sumitur eorum que debet diuīdi falsa cōpositio. fallacia uero compositionis est idoneitas decipiendi pueniens ex identitate orationis sūm mētiarum que est uera in sensu diuīso et falsa in sensu cōposito. Causa apparētie est materialis identitas orationis ratione cuius cause uidetur quod sicut est uera in sensu diuīso quod etiam sit uera in sensu cōposito. Causa defectus est diuersitas significatorum. Et notandum quod oratio dicitur composita quia partes posite in oratione situantur sūm situm magis sibi debitum: ut si determinatio determinet illud determinabile quod magis est apta determinare uerbi gratia: in hac oratione. Quicquid uiuit semper est si ly semper determinet illud uerbum est quod est copula principalis erit sensus cōpositus et illa p̄positio erit falsa. Si uero determinet illud uerbum uiuit erit sensus diuīsus et p̄positio uera. et ueritas horum sensuum patet ex diuerso modo proferendi seu diuersa punctuatione. sic hec oratio. sedentem possibile est ambulare est cōposita si dictum subiciatur pro se toto: quia p̄dicatum. scilicet ille modus possibile competens refertur ad totum dictum quod ad eius partem. cum sit eius determinatio. Si uero dictum subiciatur pro parte sui erit diuīsa. uarietas etiam huiusmodi sensuum patet ex diuersa prolatione eius. Si enim proferatur

continue erit composita. si vero discontinue puta faciēdo punctū ad sedentes erit diuisa. Huius fallacie sunt duo modi qui pōt assignari pōt. miter in hac fallacia et in fallacia diuisionis. Primus modus est ex eo qd aliqd pōt attribui alteri cōiunctim uel diuisiu: ut in propositione modali dictum potest supponere pro se toto: uel pro parte sui sic paralogizando. Quen- cuiqz possibile est ambulare: possibile est ut ipse ambulet. Sedentem possibile est ambulare: ergo possibile est qd sedens ambulet. Ad quod est dicendum qd minor est duplex: quia si hoc dictum, se- dentem ambulare supponat pro se toto respectu il- lius predicari possibile: tunc est de dicto et est falsa. Sensus est enim qd idē simul pōt esse sedens et am- bulans. Et dicit de dicto qd partes dicti designant ad inuicē vñiri. s. sedere et ambulare. Conclusio etiā est falsa hoc modo. s. qd sedēs ambulet. Si autē illud dictū supponat pro parte sui tūc est de re: et est uera: qd sensus est qd ille qui nūc est sedens habet potesta- tem ambulandi: et sic bene sequitur conclusio uera. s. possibile est ut sedēs ambulet. Si vero minor sumat in sensu diuiso et conclusio in sensu cōposito cōmittit fallacia hec arguēdo a sensu diuiso ad sensum cōpo- sitū: et dicit huiusmodi ppositio in sensu diuiso esse de re: qd talis ppositio equalit duabz categoricis ita qd de eadem re uel psona enūciat in vna cathe- gorica esse sedēs et in alia posse ambulare: ut fortes est sedens et fortes habet potentiā ad ambulandum: nō tamē ita qd sit simul sedens et ambulans. sic hec potest distingui. Non scribentē possibile est scribere: s. in hunc modū pōt distingui ista. oē aīal rōnale uel irrōnale est hō eo qd pōt esse de diuincto subie- cto uel diuinctiua. Si sit de diuincto subiecto est composita et falsa: qd tūc denotat qd omne qd est ani- mal rationale uel irrōnale sit hō: quod falsū est: qd oīs aīal et omnis bos et vniuersaliter oē animal est rōnale uel irrōnale. et tamē nō oē aīal est hō. Si autē sit diuinctiua est diuisa et uera. hec enī est ue- ra. Omne animal rōnale est homo: uel oē animal ir- rationale est homo: qd altera est uera. s. pma. Secū- dus modus huius fallacie puenit ex eo qd aliqua de- terminatio pōt ferri ad diuersa: et sic paralogizatur. Quicūqz scilicet litteras nūc didicit illas: s. iste scilicet teras: ergo iste nunc didicit illas. Ad hoc dicen- dum qd maior est duplex: qd hec determinatio nunc pōt determinare hoc uerbū didicit et sic est cōposita et falsa et sequit conclusio falsa: uel pōt determinare hoc uerbū scit et sic est diuisa et uera: nec sequit conclusio qd arguit a sensu diuiso ad sensum cōpositū. Sic etiā pōt distingui illa. Quicqz uiuit semp est ut pdictū est: sic etiā est ista distiguēda. Omnis disputas ma- litiose loquit: qd illud aduerbiū malitiose pōt deter- minare uerbū ut participiū. Si determinet uerbū est falsa et est sensus cōpositus qd cū aduerbiū sit ma- gis natum determinare uerbū qd participiū partes illius ordinant in situ magis sibi debito. Si autē de- terminet participiū est diuisa et uera: hoc etiā mo- do potest distingui illa. Omnis faciēs aliquid inor- dinatē agit.

De fallacia diuisionis.

Fallacia diuisionis quid sit diuisio dictus est prius. Fallacia diuisionis est idoneitas decipiēdi pueniens ex eo qd aliqua oratio cōposita est uera et diuisa falsa. vna et eadem manens secūdu materiā

differeus secūdu formā diuersa significans que creditur esse uera in sensu diuiso eo qd ue- ritatem habet in sensu cōposito. Causa appa- rentie huius fallacie est oratio cōposita habēs identitatem in materia cūz orōne diuisa uel causa apparentie est idētitas orōnis eiusdem secūdu substantiā et secūdu situm minus de- bitum. Causa defectus est diuersitas sensus diuisi a sensu cōposito. isti fallacie duo sunt modi. Primus modus puenit ex eo qd ali- qua cōiunctio pōt copulare terminos uel pro- positiōes. et scdm istū modū paralogizat sic. Quicūqz sunt duo et tria. sūt duo et sunt tria. qnqz sunt duo et tria. ergo quinqz sunt duo. et qnqz sunt tria. Ad hoc dicēdu qd minor est du- plex qd hec cōiunctio et. potest cōiungere et co- pulare terminos uel ppositiōes. si terminos sic est uera et cōposita et est sensus duo et tria simul iuncta faciunt quinqz. si propositiones sic est falsa et diuisa. et est sensus qd duo sunt quinqz per se. et qd tria sunt quinqz per se: quod est fal- sum similiter est hic. quicūqz sunt duo et tria sunt paria et imparia. quinqz sunt duo et tria: ergo quinqz sunt paria et imparia. Dicendū est qd minor est duplex qd ibi potest esse copu- latio inter terminos et sic est uera et cōposita. et est sensus quinqz sunt duo et tria insimul cō- iuncta. uel ibi est copulatio iter ppositiones et sic est falsa et diuisa. et est sensus quinqz sunt duo. et quinqz sunt tria qd est falsum. Simi- liter hic oē aīal est rationale uel irrōnale. s. non oē animal est rationale. ergo oē aīal est ir- rationale. Dicēdu qd maior est duplex ex eo qd ista cōiunctio uel pōt cōiungere terminos et sic est uera et cōposita: uel ppositiones et sic est falsa et diuisa. Simili- hic omne aīal uel est sanum uel egrū. uel hic oīs substantia est cor- pora uel incorpora. uel hic. oīs linea est recta uel curua. vñ oēs iste sunt uere qn cōiunctio cō- iungit terminos et sunt compositae. Sed sunt false quando cōiunctio cōiungit orationes et propositiones et diuise. qd cōiunctio per se et primo est cōiunctiua partiūz orōnis ex conse- quenti ipsa coniungit orationē cū orōne. Se- cundus modus huius fallacie diuisionis pro- uenit ex eo qd aliqua determinatio potest re- ferri ad diuersa ut hic. quo vidisti hunc per- cussūz hic percussus est sed oculo vidisti hūc percussūz ergo oculo percussus est. Dicendū qd minor est duplex quia iste ablatiuus oculo potest determinare hoc participiū percussus et sic est diuisa et falsa et est sēsus tu vidisti hūc percussū oculo. Et sic sequitur conclusio uel pōt determinare hoc uerbūz vidisti et sic est cō- posita et uera. et tūc est sensus tu vidisti cū ocu- lo hūc percussūz. s. tunc non sequit conclusio.

Est fallacia compositionis que fit fm q
 p partes in oratione posite ordinant in situ ma
 gis sibi debito in quo. s. de virtute sermōis
 magis accipiunt. Determinat auctor de fallā diui
 sionis que fit fm situm partibus orationis min⁹ de
 bitum. Est aut diuisio eorū que debent componi fal
 sa separatio. fallacia aut diuisiōis est idoneitas de
 cipiendi pueniēs ex eo q oratio eadez fm materiā
 ⁊ differens fm formā plura significat. Causa appa
 rentie est identitas orationis in materia sensus cō
 positi ratione cuius credis esse vera in sensu diuiso.
 Causa defect⁹ est diuersitas significatorū orationis
 cōposite ⁊ diuise. Huius fallacie duo sunt modi cō
 formes modis fallacie compositionis. C. Prim⁹
 modus est fm q aliquid pōt attribui alteri cōiunctim
 uel diuisim: puta aliqua cōiunctio potest cōiungere
 terminos uel propositiones: ut oē aīal est rationale
 uel irrationale: ⁊ sic paralogizaf. Omne animal est
 rationale uel irrationale: sed nō omne aīal est rōna
 le: ergo oē animal est irrationale. maior est duplex
 q: illa cōiunctio disiunctiua uel: potest pungere pro
 positōes: ⁊ sic ppositio illa disiunctiua est ⁊ diuisa ⁊
 falsa. Sensus enim est q oē animal est rationale uel
 omne animal est irrationale quorū utrūq; est falsum
 ⁊ ex tali maiore bene sequit cōclusio falsa. Si autē
 cōiunctio cōiungat terminos sic ppositio illa est de
 disiuncto p̄dicato ⁊ cōposita: ⁊ uera: ⁊ tūc non sequi
 tur cōclusio sed cōmittit hec fallacia arguēdo a sen
 su composito ad diuisum. Et notandū q oratio di
 citur cōposita quādo cōiunctio coniungit terminos
 eo q cōiunctio p̄mo est p̄iunctiua partium oratiōis
 ⁊ sic partes ordinant in situ magis debito sibi. quā
 do vō cōiunctio cōiungit ppositiōes dicit oratio di
 uisa: q: cōiunctio nō est p̄mo coniunctiua ppositiō
 nū sed ex cōsequēti ⁊ secundario. Hoc modo possunt
 distinguī iste ppositiōes duo ⁊ tria sunt quinq;. De
 animal est sanum uel egrum. oīs linea est curua uel
 recta. omnis numer⁹ est par uel impar. omnis sub
 stantia est corporea uel incorporea ⁊ p̄similes que in
 sensu composito sunt uere ⁊ in diuiso sunt false. hoc
 etiaz modo possunt iste distinguī. Sedentē impos
 sibile est ambulare. album impossibile est esse nigrū:
 ⁊ sic de alijs. C. Secundus modus est ex eo q aliqua
 determinatio potest referri ad diuersa: ut tu scis tñ
 tres homines currere: posito q ser currāt ⁊ tu scias tñ
 tres de trib⁹. Et sic paralogizaf. Tu scis tñ tres ho
 mines currere sed quicquid scis est uerum: ergo tñ
 tres homines currere est uerum. maior est duplex:
 q: hec dictio tñ potest determinare hoc uerbū cur
 rere: ⁊ sic est diuisa ⁊ falsa: ⁊ illa bene sequit cōclu
 sio falsa. Sensus enim eius est q tu scis q tñ tres
 homines currūt: qd est falsum per casum positū: uel
 potest determinare hoc uerbum scis: ⁊ tūc est com
 posita ⁊ uera. Sensus enim est q tñ habes scientiā
 de cursu trium hominum: ⁊ tūc non sequit cō
 clusio sed cōmittit hec fallacia arguēdo a sensu cō
 posito ad sensum diuisum: quod patet q: illa dictio
 tñ in maiori determinat illud uerbū scis quod est
 copula p̄ncipalis: in oratione vō hoc uerbū currere.

De fallacia accentus.

Equitur de fallacia accentus. Accē
 tus est certa lex ⁊ regula ad eleuandū
 uel deprimendū syllabas vniuscū
 iusq; dictionis: ⁊ iste accent⁹ diuiditur in ac
 centum grauez acutum ⁊ circūflexum. Gra

uis est qui deprimitur in fine. Acutus accen
 tus est qui in fine eleuatur uel acuitur. Circū
 flexus est qui acuitur ⁊ deprimitur simul. uel
 circūflexus est qui procedit ab imo ⁊ p̄cedit
 in altum ⁊ finaliter tendit in imum: ut hieru
 salem. Fallacia accētus est idoneitas decipi
 endi p̄cedens ex multiplicitate dictiōis eius
 dem fm substantiam: diuerse fm modū pro
 ferendi diuerse significātis. Causa apparētie
 huius fallacie est vnitas dictionis fm mate
 riam uel fm substantiam solum. Causa de
 fectus est diuersitas significatorū. Istius fal
 lacie duo sunt modi. Primus modus pro
 uenit ex eo q aliqua dictio potest proferri di
 uersis accentibus: ut hic omnis populus est
 arbor. gens est populus ergo gens est arbor.
 Dicendum est q maior est duplex. quia pri
 ma syllaba huius dictionis populus potest
 proferri longa ⁊ sic est uera ⁊ nō sequitur con
 clusio. uel potest esse breuis ⁊ sic est falsa ⁊ seq
 tur conclusio. Similiter hic omnis ara est in
 templo. stabulum porcorum est ara. ergo sta
 bulum porcorum est in templo dicendū hic
 sicut prius. similiter hic. Quicquid hamatur
 hamo capitur. mulier amat ergo mulier ha
 mo capitur. Dicendū est q maior est duplex
 ideo q hec dictio hamat potest proferri cuz
 aspiratione uel sine aspiratione. si primo mō
 sic est uera ⁊ non sequitur conclusio. si secūdo
 modo sic est falsa ⁊ sequitur conclusio. uel sic.
 Quoscunq; viros iustus est pendere dignū
 est penam pati: sed iustos viros iustus est pē
 dere ergo iustos viros dignum est penas pa
 ti. Unde utraq; p̄missarum est duplex: eo
 q hec dictio pendere potest p̄ferri media lō
 ga uel breui. Secundus modus prouenit ex
 eo q aliqua uox potest esse dictio uel oratio.
 ut hic. Tu es quies: sed quies est reges ergo
 tu es requies. Dicendū q maior est duplex
 eo q quies potest esse dictio uel oratio. si sit
 dictio tūc est falsa ⁊ sequitur conclusio. si sit
 oratio sic est uera ⁊ non sequit conclusio. Si
 militer hic. Quicquid fecit deus inuite fecit
 deus coacte. sed deus fecit vinum in vite. er
 go deus fecit vinum coacte. Dicendū q ma
 ior est duplex eo q in vite potest eē oratio ul
 dictio. si dictio sic est uera ⁊ non sequitur cō
 clusio. uel potest eē oratio ⁊ sic est falsa ⁊ sequi
 tur conclusio. Similiter quicunq; habet di
 lectionem supernam habet dilectionez dei.
 usurarius habet dilectionez supernam. ergo
 usurarius habet dilectionez dei. Dicendū
 q hec dictio supernaz potest capi dupliciter
 vno mō ut est dictio ⁊ sic minor est falsa. ⁊ se
 quitur conclusio. Alio modo potest esse ora
 tio. ⁊ sic est uera ⁊ non sequit cōclusio. similr

hic metuo longas p[er]eunte noctes lidia dor-
mis. unde hec dictio metuo potest esse di-
ctio uel oratio.

Ic auctor determinat de fallacia accentus.
b p[ri]mo determinat quid sit accētus di. q[ui] ac-
centus est recta lex uel regula ad eleuandū
uel deprimendū syllabam vniuscuiusq[ue] dictiōis
p[ro] quo notādum q[uo]d accent[us] p[ot]t[est] sumi dupliciter.
Uno modo p[ro] eleuatione uel de[pr]essione syllabe.
Alio modo p[ro] regula exprimiēte modū talis eleua-
tionis uel de[pr]essionis. et hoc secūdo modo diffinit
ab auctore. Dicit[ur] aut[em] accentus de accēto as quod
est iuxta cantare: q[ui] talis eleuatio uel de[pr]essio fit in
prolatiōe facta circa cantū uel quasi in cantu. In p[ro]-
latione nāq[ue] breuium uel longarū est quidā cantus
cum vna sepe eleue[re] et alia deprimat[ur]. et diuidit[ur] ac-
centus in acutum grauem et circūflexum. Accentus
acutus fit per syllabe eleuationē: et dicitur acut[us] q[ui]a
sicut corpus acutū monet tactū facilliter p[er]gēdo sic
talis accentus penetrat auditū syllabas eleuando.
Accentus grauis fit per syllabe de[pr]essionē: qui di-
cit[ur] grauis ad similitudinē corporis grauis q[uo]d tēdit de-
orsus. Circūflexus partim deprimat[ur] et parti eleuat[ur].
Considerat[ur] quoq[ue] accentus a grāmatico et a logico
aliter et aliter. A grāmatico siq[ui]dē ut est accēdes syl-
labe uel dictiōis. A logico aut[em] in quātum ad uariati-
onem accent[us] sequit[ur] uariatio significatiōis. falla-
cia accentus est idoneitas decipiendi pueniens ex
multiplicitate dictiōis eiusde[us] s[ecundu]m materiā et diuer-
se s[ecundu]m modū p[er]ferendi. Causa apparentie est mate-
rialis entitas dictiōis rōne cuius uidet[ur] tū habere
vnu significatū. Causa defect[us] est diuersitas signi-
ficato[rum] s[ed] diuersos modos p[er]ferēdi illius dictiōis.
huius aut[em] fallacie sunt duo modi. p[ri]m[us] modus p[ro]-
uenit ex eo q[uo]d aliqua dictio p[ot]t[est] regi diuerso accentu
et s[ecundu]m hunc modū sic paralogizat[ur]. Omnis ara est in
templo: stabulū porcorū est ara. ergo stabulū porcorū
est in templo. Utraq[ue] p[re]missarū est duplex: q[ui]a hec di-
ctio ara q[ui] habet p[ri]mā breuiem significat stabulū
porcorū: et q[ui] habet p[ri]mā longā significat altare iux-
ta illum uersum. Est ara porcorū simul est et ara deo-
rū. Si igit[ur] illa dictio in p[re]missis sumat[ur] p[ro] stabulo
porcorū tunc maior est falsa: et sic bene sequit[ur] conclusio
falsa. Si aut[em] in maiori sumatur p[ro] vno et in mi-
nori p[ro] reliquo tūc p[re]missae bene sunt uerē: sed nō se-
quit[ur] conclusio q[ui]a mediū uariat[ur] et cōmittitur hec falla-
cia: s[ecundu]m etiā hunc modū sic paralogizat[ur]. Quicq[ui]d ha-
maf hamo capitur: vinū amat: ergo vinū hamo ca-
pit[ur]. soluit[ur] ut p[re]cedēs. Illa enī dictio amo aliū signi-
ficat sine aspiratiōe et aliud cū aspiratiōe. Nā sine
aspiratiōe significat diligere. cū aspiratiōe aut[em] pi-
sces cū clauo curuo capere. Variatio aut[em] aspiratio-
nis facit uarietate[m] accent[us]: q[ui]a syllaba cū aspiratiōe
plata magis eleuat[ur] cum ibi sit maior sp[irit]us emissio
s[ed] sine aspiratiōe plata magis deprimat[ur]. s[ed] etiā hūc
modum p[ot]t[est] distingui illa propositio. Iustos viros
oportet p[er]dere: illa enī dictio potest scribi per. e. u[el]
per. a. Si scribit[ur] per. e. tūc aut[em] habet mediam lon-
gam: et sic est infinitiuus huius uerbi pendo pēdes.
et tunc significat penam pati siue suspendi. Aut ha-
bet mediam breuiem: et sic est infinitiuus huius uer-
bi pendo pendis: et tūc significat penā inferre seu sus-
pendere. Si uo scribat[ur] per. a. tunc est infinitiuus
huius uerbi pando pandis et significat manifestare
Secūdu[m] modus puenit ex eo q[uo]d aliquid potest e[ss]e
dictio uel oratio. ut hic tu es quies: sed quies est re-

quies: ergo tu es requies. Utraq[ue] p[re]missarū est
duplex. q[ui]a quies p[ot]t[est] esse vna dictio uel plures. et s[ecundu]m
hoc habet diuersa significata. s[ecundu]m hunc modū etiā
est hec distinguenda. Deus nihil facit inuite: q[ui]a si
inuite sit vna dictio tunc est uera. Sensus enim est
q[uo]d deus nihil facit coact[us]. Ille enim dicit[ur] inuit[us] ali-
quid agere qui aliqd agit illud vitare nō ualēs. Si
aut[em] inuite sint due dictiōes tunc est falsa: cū deus p[ro]-
ducat racemos inuite. Similiter est hic distingue-
nda. Metuo longas p[er]eunte noctes lidia dormis.
Metuo nāq[ue] p[ot]t[est] esse vna dictio: et tunc significat
idem q[uo]d timeo. Unde sensus est. Lidia tu dormis et
ego timeo longas noctes: uel sunt ibi due dictiōes
s. me et tu: et est sensus. Lidia tu dormis longas no-
ctes me sponso tuo p[er]eunte: uel sunt ibi tres dicti-
ones. s. me et tu et o: et est sensus o. Lidia tu dormis
lōgas noctes me p[er]eunte.

Equitur de fallacia figure dictionis.
s Fallacia figure dictionis ultimo po-
nitur iter fallacias in dictione quia fa-
cit multiplex fantasticū. Figura enim est que
termino uel terminis clauditur. terminio ut cir-
culus. terminis ut triangulus quadrāgulus
et similitudinarie. fallacia figure dictionis est
similitudo dictionis cum dictione penes fi-
nalem terminationem in parte non idem si-
gnificante et facit multiplex fantasticum. Est
autem multiplex fantasticum quādo aliqua
dictio significat vnum et uidetur significare
aliud propter similitudinem quam habet in
parte cū alia dictione: ut uidere significat pas-
sionem: et uidetur significare actionem. p[ro]pter
hoc q[uo]d est simile huic uerbo agere. Causa ap-
parentie huius fallacie est similitudo dictio-
nis in parte cū alia dictione non idem signifi-
cante. Causa defect[us] huius fallacie est diuer-
sitas eorū que videntur esse similia. Ista au-
tē similitudo fit tribus modis. s. uoce signifi-
catione et suppositione. et s[ecundu]m hoc tres sunt
modi huius fallacie. p[ri]mus modus p[ro]-
uenit ex simili terminatione dictionis cum alia
dictione: ut qualiscūq[ue] est musa talis est poeta
sed musa est feminini generis: ergo poeta est
feminini generis. Dicendū q[uo]d non sequitur
q[uo]d si aliqua sint eiusde[us] terminationis: q[uo]d sint
propterea eiusdem generis. similiter hic. ois
aqua est humida: fluius est aqua: ergo flui-
us est humida. Dicendū q[uo]d non oportet q[uo]d
si fluius sit aqua q[uo]d ergo quicquid dicatur de
aqua q[uo]d hoc etiam dicatur de fluuiio sub eadē
determinatione. uel sic. Omnis homo est al-
bus mulier est homo: ergo mulier est albus.
Unde in oib[us] p[re]dictis paralogismus ma-
sculinus interpretatur femininum. aut si for-
metur sic paralogismus: musa est poeta simi-
liter terminantur sed musa est feminini ge-
neris ergo et poeta tunc nō est ibi fallacia figure
dictionis sed fallacia consequentis a cōmu-
niter accidētib[us]: ut postea patebit. Secūdu[s]
modus

modus provenit ex mutatione unius predi-
camenti in aliud. uel quando una species unius
predicamenti mutatur in aliam speciem ut hic.
quicquid heri emisti hodie comedisti carnes
crudas heri emisti: ergo carnes crudas come-
disti. Dicendum quod non sequitur. quia quic-
quid dicit rem de predicamento substantie
crudum dicit rem de predicamento qualita-
tis et sic proceditur de uno predicamento in
aliud. similiter hic. Quicquid heri vidisti ho-
die vides. sed vidisti heri album: ergo album
hodie vides. Dicendum quod non sequitur quia
album significat per modum qualitatis. quic-
quid vero dicit rem de predicamento substan-
tie. Similiter do tibi solum denarium. sed so-
lum denarium non habeo: ergo do tibi quod
non habeo. Dicendum quod hec dictio solum
dicit relationem. quia ut habetur in secundo
elenchorum. solum dicitur quasi non cum alio
et hec dictio quod dicit substantiam et sic pro-
ceditur a relatione ad substantiam. Similiter
est hic. Aliquis dat cito equum sed non ha-
bet cito equum: ergo aliquis dat cito quod non
habet. Dicendum quod non sequitur: quia cito dicit
modum actus siue qualitatem. et quod dicit
substantiam. et sic procedit a qualitate ad sub-
stantiam. Similiter hic si proceditur ab una
specie unius predicamenti ad aliam. ut quan-
toscumque digitos heri habuisti hodie habes
decem digitos heri habuisti: ergo decem di-
gitos hodie habes. posito quod unum amiseris.
Dicendum quod non sequitur: quia hec dictio
quantoscumque dicit quantitatem continuam
et hec dictio decem dicit quantitatem discretam.
Tertius modus provenit ex diversa suppo-
sitione termini. ut homo est species: ergo ali-
quis homo est species. Et hec homo est di-
gnissima creaturarum: ergo aliquis homo est
dignissima creaturarum. hic est processus a sim-
plici suppositione ad personalem. Similiter
hic. Omnis homo est animal. ergo omnis
homo est hoc animal. Similiter hic. Animal
est fortes. animal est plato et sic de alijs. ergo
animal est omnis homo. hic fit processus a plu-
ribus determinatis ad unam determinatam.
et iste modus solet appellari uniuocus: quia
ille terminus animal uniuoce et equaliter sic
se habet ad omnia supposita. unde animal
in qualibet premissarum supponit pro uno
in conclusione vero pro pluribus et sic variatur
eius suppositio. Et intelligendum quod in pre-
dictis quale quid interpretatur hoc aliquid. i.
commune uel uniuersale interpretatur singulare. Si
enim animal est hoc aliquid si tunc arguatur
animal est fortes. animal est homo plato et sic
de alijs. ergo animal est omnis homo est ho-

num argumentum sicut hic fortes currit plato
currit et sic de alijs: ergo omnis homo currit. simili-
ter hic non sequitur quando fit processus ab im-
mobili suppositione ad mobilem. ut omnis
homo est animal: ergo omnis homo est hoc
animal et sic de alijs. hos tres modos ponit
aristoteles dicens quod figura dictionis fit quan-
do interpretatur non idem uel diuersum ut
masculinum femininum. uel neutrum uel eco-
uerso. et rursus quid interpretatur. quale uel quan-
tum. iterum quando commune interpretatur
singulare uel hoc aliquid.

Je consequenter determinat aut. de fallacia fi-
gure dictionis que peccat secundum multiplex fanta-
sticum seu apparatus et non existens ut dictum est in
precedentibus. Pro cuius declaratione describit figuram
proprie dictam dicens: quod figura est que termino uel ter-
minis claudit. Termino ut circulus qui claudit unam
lineam. Terminis ut triangulus qui claudit tribus lineis.
Circa quod notandum quod figura uno modo sumitur pro
superficie terminata lineametaliter: et sic sumitur in
proposito: et pertinet ad genus quantitatis. alio modo pro
ipsa terminatione uel dispositione quantitatis: et sic per-
tinet ad quartam speciem qualitatis. secundum autem conformi-
tatem ad figuram proprie dictam que est in rebus sumitur figu-
ra in dictionibus. Sicut namque illud quod fit ad figuram al-
teri assimilatur ei secundum apparetur superficie: sic fallacia
figure dictionis est idoneitas decipiendi pueniens
ex apparenti similitudine dictionis cum dictione sibi in
uoce aut significatione: aut modo significandi. Causa
apparitionis huius fallacie est partialis similitudo di-
ctionis cum dictione non idem significante. Causa defe-
ctus est diuersitas earum seu similitudo per quam possunt
generaliter solui sophismata que fiunt secundum hanc fal-
laciā ostendendo. scilicet aliquam diuersitatem inter significa-
ta uel modos significandi dictionum et aliqua alia. Et
ideo licet aliquis modus arguendi teneat in aliquibus di-
ctionibus non tamen sequitur quod ualeat in alijs que uidentur
eis similes. Propter huiusmodi diuersitatem fal-
lacie assignant a philosopho tres modi quos reci-
tat auctor in fine huius capituli. Primus modus est
quando masculinum interpretatur femininum. i. ponit
uel accipit: ac si esset femininum uel neutrum: et sic potest
dici de alijs dictionibus grammaticalibus. Unde hec
fallacia sepe ducit ad solocismum: et hoc puenit ali-
quando ex simili terminatione dictionum: ut si arguat
omnis substantia est bona: patriarcha est substantia: ergo
patriarcha est bona: non sequitur: quia patriarcha est
masculini generis et ponitur ac si esset feminini gene-
ris: sed bene sequeretur si loco huius nominis patri-
archa poneretur petra uel aliud nomen feminini gene-
ris. unde bene sequitur. Omnis substantia est bona
petra est substantia: ergo petra est bona. Unde licet sit si-
milis terminatio horum terminorum petra et patriarcha
non tamen idem modus significandi ratione diuersitatis
generis ipsorum. Potest etiam paralogizari secundum hunc
modum ubi non est similis terminatio dictionum sic. omnis
substantia est bona: lapis est substantia: ergo lapis est
bona. hic est apparatus non ex simili terminatione di-
ctionum: sed quia lapis et petra idem sunt: sed non sequitur
quia licet in his sit conuenientia significationis non tamen ge-
neris. Secundus modus est quando unum predicamen-
tum mutatur in aliud seu ponit pro alio: uel species
unius predicamenti pro alia specie: ut quicquid heri emisti

hodie comedisti. crudi heri emisti: ergo hodie crudum comedisti. Non sequitur quia quicquid significat rem suam per modum substantie et crudum dicitur rem suam et modum qualitatis: et sic proceditur a re vnius predicamenti ad rem alterius sumendo do qualitatem sub distributiuo substantie. Vnde iste modus sepe accipitur quia sub distributiuo alicuius generis sumitur aliquid ad aliud genus pertinens: sicut quatuorcumque distributiuum quantitatibus continue et quodcumque discretum quicquid est distributiuum predicamenti quicquid: et ubicumque predicamenti ubi. Sic quicquid est distributiuum qualitatis: et sic de aliis predicamentis ubi sunt nota ipsa. Item hic est figura dictionis. Do tibi solam denarium: sed solam denarium non habeo: ergo do tibi quod non habeo. non sequitur. hic enim proceditur a relatione ad substantiam cum solam dicat relationem. Solam namque idem est quod non est alioquin. Alii. 2.° elenchorum. Alius autem dicit relationem. Illa autem dictio quod dicit substantiam. Similiter hic. aliquid dat cito equum: sed non habet cito equum: ergo dat quod non habet. Soluitur ut procedens: quia proceditur a quantitate ad substantiam. Cito enim dicit modum actus siue qualitatem et quod substantiam. Talis igitur non dat quod non habet: sed quod habet. alio tamen modo seu ut non habet. Similiter hic. Quatuordecim digitos heri habuisti hodie habes: sed heri decem habuisti: ergo hodie habes. Posito casu quod vnum amiseris. Non sequitur: quia hec dictio quatuordecim dicit quantitatem continuam. Hec vero dictio decem dicit quantitatem discretam: et sic procedit a specie vnius predicamenti ad alteram speciem eiusdem. Tercius modus est quia quale quod interpretatur hoc aliquid. i. quando nomen compositum ac si esset singulare et reuerfo. et in hoc sepe variatur suppositio ut si arguas. homo est species: ergo aliquid habet species. non sequitur. Mutatur enim quale quod in hoc aliquid: et procedit a simplici suppositione ad personalem. homo enim in antecedente supponit simpliciter pro natura communi. In consequente vero personaliter pro aliquo supposito illius nature. similiter hic. Omnis homo est animal: ergo animal est omnis homo. animal in antecedente supponit persone tamen immobiliter: in consequente vero supponit determinate pro aliquo supposito: et mutatur quale quod in hoc aliquid. Apparet autem quod tales paralogismi concludant eo quod qualequid: et hoc aliquid videtur idem significare: tamen non concludunt: quia propter differentiam significationis duarum dictionum non sequitur puenientia earum in quolibet modo significandi. Et notandum quod non omnis variatio suppositionis causat fallaciam figure dictionis tunc enim in demonstratiue potissima esset figura dictionis: sed tunc maxime fit hec fallacia quando arguitur a trino stante confuse tamen vel simpliciter ad eundem stantem determinate: quod est verum dummodo nulla fiat variatio sine arbitrio et ematis in antecedente positi. Unde hec non est figura dictionis. Quia homo est animal: ergo animal est homo: sed animal in antecedente supponeret persone tamen et in consequente determinate: et hoc propter variationem illius signi omnis quod ponitur in antecedente et non in consequente. Item notandum quod isti modi diuersimode a diuersis assignantur: sed de hoc parum est curandum. Non enim inconueniens est eundem paralogismum in diuersis modis et in fallacijs assignari et variis causis apparentie eiusdem: ut iste paralogismus. homo est species. species est homo: ergo species est species. pertinet ad hanc fallaciam in quantum est ibi causa apparentie ex similitudine dictionum. Spectat vero ad fallaciam accidentis in quantum ex identitate extremorum. in tertio videtur esse identitas eorum inter se.

Equitur de fallacijs extra dictiones que sunt septem. scilicet accidens secundum quid ad simpliciter. ignorantia elenchi. petitio principij. consequens. non causa ut causa. secundum plures interrogationes ut vnam. Differunt iste fallacie a fallacijs in dictione. quia fallacie in dictione habent causam apparentie ex parte uocis. Sed fallacie extra dictionem habent causas apparentie et defectus ex parte rei et non ex parte uocis et propter hoc dicuntur extra dictionem. Inter has primo dicendum est de fallacia accidentis unde accidens prout hic sumitur idem est quod extraneum. in parte idem et in parte diuersum: ut hic homo est species fortes est homo: ergo fortes est species. homo enim est in parte idem cum specie. scilicet quando sumitur pro re vniuersali et in parte est diuersum a specie. scilicet quando sumitur pro suppositis. Notandum quod in fallacia accidentis sunt ista tria. scilicet accidens et res subiecta et attributum. exemplum. ut homo est species fortes est homo. ergo fortes est species. medium habet res subiecta et minor extremitas est accidens et maior extremitas est attributum. Causa apparentie est conuenientia aliquorum duorum in aliquo tertio secundum partes siue est partialis identitatis aliquorum duorum. Causa defectus est diuersitas eorumdem. Quibus fallacie tres sunt modi. Primus modus puenit ex eo quod aliquid uere predicatur de aliquo subiecto et propter hoc creditur dici de accidente eius a quo est diuersum uel quando aliquid primo attribuitur rei subiecte in premisijs et postea attribuitur ei accidenti in conclusionem: ut hic homo est species fortes est homo: ergo fortes est species. Dicendum quod non ualet quia ille terminus species qui est attributum assignatur inesse forti qui est accidens eo quod dicitur de homine quod est res subiecta. Similiter hic. Animal est genus homo est animal: ergo homo est genus. Similiter hic. omne est naturale. statua est es: ergo statua est naturalis. non sequitur quia naturale uere predicatur de ere et propter hoc attribuitur in conclusionem statue quod non est uerum. Similiter hic. Cognosco coristum. coristus est ueniens. ergo cognosco uenientem. Dicendum quod non oportet quod si cognoscas coristum secundum se quod propter hoc cognoscas sub illo accidente quod est ueniens. Secundus modus puenit ex partiali identitate aliquorum duorum in aliquo tertio. uel quando aliquod commune predicatur de aliquibus duobus quibus est in parte idem et in parte diuersum et propter hoc illa duo creduntur esse eadem inter se: ut hic fortes est homo plato est homo: ergo fortes est plato. Similiter hic homo est animal equus est animal: ergo equus est homo. Dicendum quod non oportet quod si aliqua duo conueniant in aliquo tertio

tertio. q̄ propter hoc ueniāt inter se. Tertiū modus prouenit quādo ex duobus aliquibus diuisis sumptis male inferē aliquod coniunctū s̄m accidens: ut iste est albus ⁊ est monachus. ergo est alb⁹ monachus. Similiter hic. Iste canis est pater ⁊ est tuus: ergo est pater tuus. non sequitur quia l̄ illa conueniant in aliquibus sc̄dm partem: tñ sc̄dm partem aliā differunt. Et sciendū q̄ nō licet inferre ex diuisis coniunctū: ut habetur in secundo p̄ymerentias quādo predicantē diuersa accidentia sibi inuicem per accidens conuenientia sicut albū eē monachū. Similiter qñ duo p̄dicantur quorum secundū intelligitur in primo: ut vniuersale in suo specialiō. ut iste est hō ⁊ est aīal: ergo est homo aīal: q̄ animal intelligitur in homine sicut albū in hoīe albo. Sed in oībus alijs licet ex diuisis inferre coniunctū. Unde notandū est q̄ quando aliqua duo accidentia p̄dicant de aliquo quorū primū in subiecto est per alterū ⁊ non per se. ex talibus diuisim captis non licet inferre cōiunctum: uel econtra. ut iste est albus ⁊ est monachus. ergo est albus monachus. nam albedo non est in subiecto sc̄dm se s̄ secundū habitum. Similiter ex cōiunctis nō licet inferre diuisum quādo illa que cōiungunt diminuit de ratione alteri⁹: ut iste homo est mortuus ergo est hō ⁊ mortuus. In oībus autē alijs licet ex coniunctis inferre diuisum. s̄ illud ultimum argumentū facit fallaciā sc̄dm quid ad simpliciter. Accidēs sic diffinit ab aristotele. Accidens est qd est extraneū in parte idē ⁊ in parte diuersum. Secundū accidens vō sunt paralogismi quādo idem similiter fuerit assignatum inesse rei subiecte ⁊ accidēti: ut homo est spēs sortes est homo: ergo sortes est spēs. homo enim sc̄dm q̄ sibi cōuenit eē spēm aliter capī: a modo per quez conuenit sorti ⁊ platoni q̄ conuenit ei esse spēm: ut est essentia quedam cōmunis p̄dicabilis de pluribus ⁊ prout est in pluribus sic est in sorte ⁊ platone ⁊ sic sortes est accidēs homo vō res subiecta ⁊ species significatur utrisq̄ in esse. Unde accidens non sumitur hic ut diffinit a porphirio: sed ut dictum est.

Quāq̄ auctor determinauit de fallacijs in p̄ dictione que habent causam apparentie a parte uocis: hic consequenter determinat de fallacijs extra dictionē in quibus sumit causa apparentie a parte rei significate per uocē. Prius autē determinauit de fallacijs in dictiōe q̄ extra dictionem: quia l̄ ordine nature res precedāt dictiones tamen non ingrediuntur disputationes uocales nisi mediantibus dictionibus. fallacie extra dictiones sunt septem. s̄ accidēs s̄m qd ad simpliciter: ignorantia elenchi: petitio p̄ncipij: consequēs: nō causa

ut causa: plures interrogationes ut vna. Et p̄mo agitur hic de fallacia accidentis que inter ceteras est ualde efficacis ad decipiendū. Per has enim nō solum decipiunt simplices s̄ etiā sapientes. Circa qd notandum q̄ accidēs nō sumitur hic prout est vni⁹ de quinq̄ predicabilibus: sed sumit prout est idē q̄ extraneū q̄. s̄ in parte est idē cū aliquo ⁊ in parte diuersum ab eo: ⁊ sic omne p̄dicabile de aliquo a quo est aliquo modo distinctū potest dici accidens: ⁊ illud de quo predicatur dicitur res subiecta: ⁊ hoc modo non tñ inferiora accidēt superiorib⁹: s̄ etiā superiora inferioribus: l̄ sint de eēntia inferior in quātū stant sub aliquo tertio attributo qd repugnat inferioribus. Sic enī homo non accidit sorti cum quo est in parte idē prout sumit pro suppositis: ut dicendo sortes est hō ⁊ est in parte diuersum ⁊ tunc sibi accidit prout sumitur pro natura vniuersali cui attribuit ista intētiō spēs cuius est fundamentū: ut dicēdo homo est species que intētiō repugnat inferioribus. fallacia accidentis est idoneitas decipiēdi proueniēs ex partiali identitate accidentis cum re subiecta. Causa apparentie est cōuenientia s̄ parte aliquorū duorū ad inuicē ul' in aliquo tertio. Causa falsitatis est diuersitas eorūndē. fit hec fallacia s̄ aristotelem quando idē similiter fuerit assignatū inesse rei subiecte ⁊ accidēti: ut hō est species. sortes est homo: ergo sortes est spēs. Hoc mediū. s̄ hō est accidēs. minor extremitas. s̄ sortes est res subiecta maior vō extremitas. s̄ spēs est attributū qd imponit similiter inesse sorti sicut inest hoī. C̄ sc̄dm vō auctore assignant tres modi huius fallacie. Prim⁹ modus est quādo aliquid attribuitur primo accidēti in p̄missis ⁊ postea attribuit rei subiecte in cōclusionē: ut in exemplo predicto. Item sic paralogizaf. Sortes est indiuiduum: homo est sor. ergo homo est indiuiduum. Non sequitur q̄ nō oportet q̄ quicqd inest accidenti a parte qua differt a re subiecta inest rei subiecte: sicut nec oportet q̄ omne qd inest predicato inest subiecto: ⁊ ideo l̄ intētiō indiuidui inest sorti non tñ inest hoī. similiter oē es est naturale. statua est es: ergo statua est naturalis. Ad sequit ut dictū est. Nullum enī artificiale est naturale. vñ mediū nō tenetur vni forme in p̄missis. Itē sic. Cogno sco coristū: coristus est ueniēs ergo cognosco ueniētem. nō sequitur q̄ l̄ coristus cognoscat a me nō tamen sub illo attributo qd est uenire. C̄ secundus modus huius fallacie prouenit ex partiali identitate aliquorū duorum in aliquo tertio. ut sor. est homo plato est homo. ergo sor. est plato. Item homo est animal: equus est animal: ergo homo est equ⁹. S̄ nō sequitur si aliqua duo partialiter conueniant in aliquo tertio q̄ sint simpliciter eadem inter se. Et si arguatur per illam regulā. Quicq̄q̄ vni ⁊ eidē sunt eadē inter se sunt eadē per quā tenet forma syllogismi perfecti. Respondeo s̄m aquilinū doctore Scotū ij. di. p̄mi sen. q. iij. in solutione ar. q̄ illa regula intelligitur q̄ illa que sunt eadē vni ⁊ eidem sunt eadem inter se illa idēitate qua sunt idē in tertio. Si autē inferatur q̄ sint simpliciter eadē iter se cōmittitur hec fallacia: intelligit s̄m Quil. Ochā qñ extrema vniūtur in tertio vniuersaliter sumpto. C̄ Tertiū modus prouenit qñ ex aliqb⁹ diuisim sumptis inferitur aliqb⁹ p̄iunctū: ut iste est alb⁹ ⁊ monach⁹: ergo est albus monachus. Nō seqtur q̄ in ascendere denotaf albedo inesse isti s̄m se: ⁊ in consequente s̄m suum habitū. Similiter iste canis est pater ⁊ est tu⁹: ergo

iste canis est pater tuus. Non ualet consequentia: quia tuus in antecedente dicit rem possessam: et in consequente inferre pro re generata. Unde si predicta conueniant in aliquo tertio secundum partem tamen secundum partem differunt. Non observatur etiam hic forma syllogistica: quia medium ponitur in conclusione: et extremitates ponuntur a parte eiusdem extremi. Et si arguas quod a diuisis ad coniuncta est bona consequentia ex secundo per ypermentias. Respondeo quod illa regula est uera: dum tamen non predicetur aliqua sibi inuicem repugnancia: et unum sit potentiale respectu alterius. Non ualet etiam consequentia quando eorum que predicantur ultimam includit in primo: ut iste est homo: et est animal: ergo est homo animal. Non sequitur quod animal intelligitur in boie. Ex coniunctis etiam non licet inferre diuisa quia unum est in subiecto per alterum et non per se. Unde non sequitur. Iste est albus monachus: ergo est albus: et est monachus: quia albedo non inest tali subiecto sed se: et ratione habitus. Non sequitur etiam. Iste est bonus faber: ergo est bonus: et est faber: quia bonitas non inest subiecto secundum se: sed secundum artificium. Item ex coniunctis non licet inferre diuisa quando unum diuiditur a ratione alteri: ut iste est homo mortuus: ergo est homo: sed est fallacia a se: quid ad simpliciter. In alijs uero exemplis est fallacia accidentis. Posset etiam iste tertius modus reduci ad secundum. ponitur tamen ad maiorem expositionem. Et notandum quod paralogismi huius fallacie ut in pluribus possunt solui ostendendo quod non debite disponunt premissas in modo et in figura secundum regulas syllogismorum: ut dicit Ocham. Peccant etiam secundum Scotum ubi supra propter defectum identitatis medij in se: seu per comparationem ad extrema que in ipso uniantur.

Equitur de fallacia secundum quid ad simpliciter dictum. secundum quid appellatur hic determinatio diminutiva de ratione uel de esse cui adiungitur. ut cum dico homo mortuus. mortuum enim diminuit de ratione hominis. dictum simpliciter appellatur aliquid quod non diminutum ut homo. Fallacia secundum quid ad simpliciter est idoneitas decipiendi proueniens ex apparenti conuenientia dicti secundum quid ad dictum simpliciter. Causa apparentie huius fallacie est conuenientia huius dicti quod est secundum quid ad illud quod est simpliciter et e converso. Causa falsitatis est diuersitas significatorum. Fit autem hec fallacia tot modis quot modis contingit addere alicui determinationem diminuentem. Primo modo secundum partem in modo. ut ille homo est mortuus. ergo est homo. non sequitur quia mortuum diminuit de ratione hominis et hic chymera est ens opinabile. ergo chymera est ens. non sequitur quia opinabile diminuit de ratione huius quod est esse. Secundo modo secundum partem integram: ut ethyops est albus secundum dentes: ergo est albus. Tercio modo in his que sunt ad aliquid: ut diuitie non sunt bone male utenti. ergo diuitie non sunt bone. non sequitur. Item enim diuitie comparate ad aliquid non sunt bone: tamen in se sunt

bone. Quarto modo in his que secundum locum sunt: ut bonum est mactare patrem in ternallis ergo bonum est mactare patrem suum. uel sic Bonum est uti dieta in locis egrotantis. ergo bonum est uti dieta. Quinto modo in his que sunt secundum tempus: ut bonum est ieiunare in quadragesima. ergo bonum est ieiunare. uel sic. Expedi alicui mederi quando egrotat ergo expedi alicui mederi. non sequitur. quia si expediat mederi secundum quid: non tamen simpliciter. Sciendum autem quod in omnibus istis inspicendum est ad contradictionem: ut si aliquis respondens dicat quod non expedi mederi et opponens assumat quod expedi quando egrotat non contradicit ei. sed stat in fallacia secundum quid ad simpliciter. Et sciendum quod eadem est fallacia si ex eo quod est secundum quid inseratur simpliciter et e converso. et intelligendum est quod ista fallacia quando fit ab esse secundum quid ut in pluribus fit affirmatiue sed quando fit a dicto simpliciter ut in pluribus arguitur negatiue.

Equitur de fallacia a se: quid ad simpliciter
Ad cuius euidentiam notandum quod sicut dictum est in loco a toto in modo ad suam partem triplex est determinatio. Queda est distrabens in qua scilicet est oppositio in adiecto: quia determinatio addita repugnat suo determinabili: ut mortuus. homo enim mortuus non est homo. Alia est determinatio que partim diuidit de ratione illius cui adiungitur: et ei non repugnet ut opinabile. Alia est determinatio tamen contrahens: ut albus respectu hominis: dictus ergo simpliciter dicit dictum sumptum sine addito. id est sine determinatione. Et intelligitur in proposito de determinatione diminutiva uel distrabente. Dictum autem secundum quid est dictum sumptum cum tali determinatione: arguendo igitur a dicto sumpto cum determinatione diminutiva uel distrabente ad dictum simpliciter: et e converso fit hec fallacia. Quando autem est determinatio tamen contrahens non est locus sophisticus: sed dyalecticus a parte in modo ad suum totum. Est ergo fallacia a se quod ad simpliciter idoneitas decipiendi proueniens ex apparenti identitate dicti secundum quid ad dictum simpliciter. Causa apparentie est conuenientia dicti secundum quid ad dictum simpliciter. Causa falsitatis est diuersitas eorumdem. Huius fallacie ponit auctor hic quinque modos. Cuius primus est arguendo secundum determinationem distrabentem uel diminuentem rationem totius. ut iste est homo mortuus: ergo est homo quia mortuum distrabit rationem hominis. Similiter chymera est opinabilis. ergo chymera est. Non sequitur: quia opinabile diminuit de esse chymere. Secundus modus fit secundum determinationem denominantem partem integram: et hoc est uerum quando ad denominationem partis non sequitur denominationem totius ut ethyops est albus secundum dentes: ergo est albus. Item enim homo habeat dentes albos non propter hoc dicitur albus. Quia uero determinatio habet partem corporis sibi determinatam: seu ad eam denominationem: sequitur denotatio totius non committit hec fallacia. Unde non sequitur. Iste est albus secundum oculos uel maiores partes corporis apparentes ergo est albus. Iste est simus secundum nasum: ergo est simus.

Tertius modus fit arguendo cum determinatione respectiva ad aliqd extrinsecum: ut diuitie non sunt bone male utenti: ergo non sunt bone in se. **Q**uartus modus fit arguendo cum determinatione secundum locum ut bonum est mactare patrem in teruallis: ergo bonum est mactare patrem. **Q**uintus modus fit arguendo cum determinatione secundum tempus: ut bonum est ieiunare in quadragesima: ergo bonum est ieiunare. Omnes isti syllogismi possunt solui negando consequentiam: quia ex dicto secundum quid non sequitur dictum simpliciter. Committitur etiam hec fallacia arguendo a dicto simpliciter ad dictum secundum quid cum sit eadem causa apparenti utrobique: ut est homo: ergo est homo mortuus. non sequitur ut patet ex precedentibus.

Sequitur fallacia ignorantie elenchi.

Elenchus est syllogismus contradictorius unius et eiusdem non nominis tantum nec rei tantum sed nominis et rei simul. non synonymi: sed eiusdem et ex his que data sunt de necessitate non connumerato eo quod erat in principio ad idem secundum idem. similiter et in eodem tempore. Elenchus est syllogismus contradictionis id est syllogismus concludens contradictoriam propositionis date a respondente. In diffinitione elenchi quedam ponuntur ratione syllogismi: ut ex his que data sunt ex necessitate accidere per quod remouetur fallacia accidentis et ponitur non connumerato eo quod erat in principio per quod remouetur petitio principii: ut postea patebit. Alia ponuntur ratione contradictionis: ut unius et eiusdem id est unius subiecti et unius predicati. unde nisi esset idem subiectum et idem predicatum non esset contradictio: ut ethiops est niger. ethiops non est niger sed dentes ex quo non est idem predicatum: ideo non est contradictio. Et similiter hic nullus homo mortuus currit et quidam homo currit non est contradictio quia non est ibi idem subiectum. Item secundum idem ad idem similiter et in eodem tempore ponuntur ratione contradictionis. Et contra istas quatuor partes peccat hec fallacia que dicitur ignorantia elenchi secundum quod est una de tredecim fallacijs. Alio modo accipitur generaliter et tunc sic diffinitur. Ignorantia elenchi est unius defectus generalis ad quem reducuntur omnes alie fallacie ostendendo quomodo peccant contra istas particulas ut postea patebit. Iste enim particule non nominis tantum nec rei tantum: sed nominis et rei simul non synonymi et sic de alijs ponuntur ratione syllogismi et ratione contradictionis quia iste erigitur quod nomen sit unum et tres una: et quod non sit nomen synonymum. unde non est ibi contradictio. marcus currit et tullius non currit. necessest ibi syllogismus. ois gladius scindit. quoddam instrumentum est ensis: ergo quoddam

instrumentum scindit. Fallacia ignorantie elenchi est idoneitas decipiendi proveniens ex apparenti observatione particularum diffinitionis elenchi que conveniunt ratione contradictionis tantum. scilicet ad idem secundum idem. similiter et in eodem tempore. Causa apparentie huius fallacie est convenientia dictorum secundum quid ad dicta simpliciter. Causa falsitatis est diversitas eorundem. Unde huius fallacie sunt quatuor modi. Primus modus est contra hanc particulam ad idem. ut duo sunt duplum unius et non sunt duplum trium ergo sunt duplum et non duplus: et in utraque premissarum non sumitur duplum ad idem et ideo non sequitur. Secundus modus peccat contra illam particulam secundum idem. ut hoc est duplum illi secundum latitudinem et non est duplum secundum longitudinem: ergo est duplum et non duplus. Non sequitur quia duplum non sumitur secundum idem: sed sumatur respectu eiusdem. Tertius modus peccat contra illam particulam similiter: ut homo est species nullus homo est species: ergo idem est species et non species. non sequitur quia ibi non est contradictio in premissis: quia ille terminus homo non sumitur similiter: quia in una sumitur pro suis inferioribus: in alia vero non. sed pro se toto vel pro sua forma. Quartus modus peccat contra hanc particulam in eodem tempore: ut manus mea est clausa in hoc instanti et non est clausa in hoc instanti: ergo est clausa et non clausa. non sequitur quia non est in eodem tempore. Differt autem hec fallacia a fallacia secundum quid ad simpliciter: quia in illa est processus ab uno secundum quid sumpto ad unum sumptum simpliciter. ut hoc est duplum secundum longitudinem: ergo est duplum: in ista vero est processus a duobus secundum quid sumptis ad duo sumpta simpliciter. ut hoc est duplum illi secundum longitudinem et non secundum latitudinem: ergo est duplum et non duplum.

Quia auctor determinavit de fallacia secundum quid ad simpliciter: hic agit consequenter de fallacia ignorantie elenchi. Circa quod premitur quid sit elenchus dicens quod elenchus est syllogismus contradictionis unius et eiusdem non nominis tantum nec rei tantum: sed rei et nominis non synonymi sed eiusdem: ex his que data sunt de necessitate non connumerato eo quod erat in principio ad idem secundum idem: similiter et in eodem tempore. Ubi sciendum quod elenchus dicitur syllogismus contradictionis. id est syllogismus concludens contradictoriam positioni respondentis. Et ponitur syllogismus tantum genus: et contradictionis sicut differentia: hoc ad differentiam syllogismi non contradictionis positioni respondentis. Unde ex syllogismo et contradictione quasi ex materiali et formali constituitur elenchus: et ponitur unius et eiusdem. scilicet subiecti et predicati non nominis tantum nec rei tantum: sed rei et nominis simul.

nō synonymi: que particule ponunt ratione syllogismi et contradictionis. tam enī ad syllogismū q̄ ad contradictionem erigitur q̄ nomen sit vnum et res vna: et q̄ nomē non sit synonymū. Dicunt autē nomina synonyma que significant eandē rem s; diuersas eius proprietates. Unde non est hic contradictio marcus currit: tullius nō currit cū nō sit ibi eundēs affirmatio et negatio eiusdē de eodē. nec hic. Dis canis est latrabilis: quidā canis nō est latrabilis ratione equiuocationis illius nominis canis. Per p̄ dicta remouent fallacie in dictione vnde non sunt uerius elenchus sed tñ apparēs: et ponit ex his que data sunt de necessitate rōne syllogismi in quo debet esse necessaria illatio cōclusionis ex premissis: per q̄ remouent a uero elenchō paralogismi fallacie accidētis et ceteri in quibus nō est necessaria cōsequentia. ratione etiā syllogismi in quo p̄misit debet differre a cōclusionē et esse notiores ipsa. ponit nō cōnumerato eo q̄ erat in p̄ncipio per q̄ remouetur petitio p̄ncipij. ibi idē pbatur per seipsum. Aliē autē particule ponunt in diffinitione elenchī ratione cōtradictionis. s. ad idē s̄m idem. similiter et in eodē tēpore. ¶ Insuper notandū q̄ ignorantia elenchī pōt capi dupliciter. Uno modo generaliter pro ignorantia cuiuscūq; particule diffinitionis elenchī. et sic fallacia ignorantie elenchī est cōmunis ad oēs fallacias. Alio modo specialiter pro ignorantia alicuius quatuor dictionū que ponunt in diffinitione elenchī: quia sunt formaliores q̄ aliē que ponuntur in diffinitione elenchī ratione contradictionis que est formale. Ad capitulum in hac fallacia et ignorantia illius prime particule cōtradictionis que est affirmatio et negatio eiusdē de eodē: quia ad hāc fallaciā requiritur q̄ sit apparēs cōtradictio. Si autē illa cōditio deesset nō esset apparens contradictio cū ipsa requiratur tam ad contradictionē uerā q̄ apparentē. Est ergo fallacia ignorantie elenchī idoneitas decipiēdi pueniens ex apparēti idoneitate cōtradictionis incōplete ad cōtradictionē cōpletā. Causa apparētie est cōuenientia apparētis contradictionis ad uerā contradictionē. Causa defectus est diuersitas earūdem. Ad fallacie sunt quatuor modi s̄m defectum quatuor conditionū predictarum. ¶ Primus modus peccat cōtra illam particulam ad idē: ut duo sunt duplū ad vñ et nō sunt duplū ad tria: ergo sunt duplū et non duplū. Non sequitur q̄ duplū nō comparatur ad idem in utraq; p̄missarū. ¶ Secundus modus peccat cōtra illā particulā s̄m idē ut hoc est duplū isti s̄m longitudinē: et nō est duplū ei s̄m latitudinē: ergo est duplum et nō duplum. Ad sequit quia duplū nō sumitur s̄m idem: sed s̄m diuersa. ¶ Tertius modus peccat cōtra hāc particulā similiter: ut homo est species. nullus homo est species: ergo idē est spēs et nō spēs. Non sequitur q̄ iste terminus homo nō sumit similiter in p̄missis. quia in maiori sumit p̄ natura cōmuni: in minori vō pro suppositis. ¶ Quartus modus peccat cōtra illā particulā in eodē tēpore: ut plato legit die lune et nō die martis: ergo legit et nō legit. Non sequitur quia nō est ibi affirmatio et negatio pro eodē tēpore. Differt autē hec fallacia a fallacia s̄m quid ad simpliciter: quia ibi fit processus ab vno dicto s̄m quid sumpto ad vñ dictū sumptū simpliciter: ut hoc est duplū s̄m longitudinē: ergo est duplū. hic vō fit processus a duobus dictis s̄m quid ad duo dicta sumpta simpliciter: ut hoc est duplū s̄m longitudinē et

non est duplū s̄m latitudinē: ergo est duplū et nō duplū. hinc est q̄ fallacia ad s̄m quid ad simpliciter p̄cedit hanc fallaciā: sicut vñ est p̄s duobus. Itē differit q̄ in fallacia a s̄m q̄ ad simpliciter inferit vna pars p̄radictōis: ut comedere carnes est malum febricitanti: ergo est malū. Hic autem concluduntur contradictoria ut comedere carnes est malum febricitanti et nō est malū sano: ergo est malum et non malum.

Sequitur de fallacia petitionis p̄ncipij.

¶ Et ē id q̄ est in principio est quantum cōclusio que habet probari sumitur in p̄missis cū ergo idē sub eodē nomine non possit seipsum pbare: ut homo currit: ergo hō currit. in talibus enim est petitio p̄ncipij s; talis argumētatio est ridiculosa nec cadit sub arte nec est petitio hui⁹ quod est in principio. Aliud enī est petere p̄ncipium et petere illud q̄ erat in principio. q̄ petere p̄ncipiū est quādo petit idem sub eodē nomine. ut homo currit ergo homo currit et isto modo nulla est fallacia q̄ non continet sub aliqua specie argumētationis nec secundum ueritatē nec secundū apparentiā: s; talis petitio p̄ncipij peccat contra syllogismum simpliciter dictus. Sed petere illud est q̄ est in principio est quando idem petitur sub diuerso noīe: ut animal rationale currit: ergo homo currit. Vel sic. Petere illud quod est in principio est quando minus notum sumitur ad probationē magis noti. Causa apparentie hui⁹ fallacie est diuersitas cōclusionis cū p̄missis. Causa falsitatis est diuersitas eorūdem. Petitur autem illud quod est in principio quinq; modis: ut patet octauo thopicoz. ¶ Primo modo quando diffinitur petitur in diffinitione et contra: ut si dubitaretur utrum homo currat uel non currat fiat argumentum animal rationale currit: ergo homo currit nulla est ibi probatio. quia quando alterum dubitāt necesse est alterū dubitari. et ita si sumatur vnum ad probandum aliud peccatum est. Secundus modus est quādo particulare petit in vniuersali: ut nullus homo currit: ergo sortes non currit. uel si aliquis debeat probare q̄ omnium contrariorū est eadē disciplina et assumat omnium oppositorū est eadē disciplina: ergo omnium contrariorū est eadē disciplina. hic petitur cōclusio in premissis. Tertius modus est quando vniuersale petitur in particularibus. ut si aliquis debeat probare q̄ omnium oppositorū est eadem disciplina et sumat istam omnium contradiCTORIORū cōtrariorū et sic de alijs est eadē disciplina. ergo oīū oppositorū est eadē disciplina. uel sic. Sortes currit plato currit et sic de alijs: ergo oīs homo currit. Quart⁹

modus est quando coniunctū petiū in diui-
sis uel contra. ut si aliquis debeat probare q
medicina est disciplina sani ⁊ egri ⁊ dicat sic.
Medicina est disciplina sani ⁊ medicina est
disciplina egri. ergo medicina ē disciplina sani ⁊
egri. Quis? modus est qñ vnū relatiuorū pe-
titū in alio. ut si quis debeat probare q fortes sit
pater platonis: probeť sic: plato est filius for-
tis: ergo fortes est pater platonis. Nō sequi-
tur qz hoc assumitur qđ est probandū. Scie-
dum est qz hec fallacia non ipedit syllogismū
inferentem sed probantem ⁊ ita fallacia peti-
tionis peccat contra syllogismū dyalecticū
in quantum dyalecticus est.

Itē consequēter tractat auctor de fallacia pe-
titionis principij. sit autē hec fallacia quan-
do idē accipit ad probandū seipsū: seu quā-
do probat ignotū pro ignotius: uel eque ignotum: ⁊
autē hec fallacia posuit dici petitio principij uel ei?
qđ est in principio. petitio tamē principij pprie fm
auctore est quādo idē sub eodē nomine sumit ad p-
bandū seipsū: ut homo currit: ergo homo currit.
Et in hoc nulla est fallacia: cū ibi nulla sit apparen-
tia: quia idē nō habet ueritatē probādi seipsū. pe-
titio vō eius qđ erat in principio est quādo idē sub
diuersis nominib⁹ sumit ad probandū seipsū. Di-
cit autē principij principale propositū qđ quis intē-
dit pbare. s. cōclusio: quādo ergo idē probat per se-
ipsum: uel ignotū per ignotū uel eque ignotū tūc di-
citur esse petitio principij uel petitio eius qđ est in
principio: quia talis opponēs uidetur petere qz sibi
cōcedatur principij. i. principale ppositū. s. cōclusio
quā debet pbare: uel id qđ est in principio. s. aliqd qđ
includit in cōclusionē ppter identitatē euz ipsa uel
quia per ipsam pōt pbare: sicut ignotius per magis
ignotū: fm aliquos vō principij in pposito sumitur
pro antecēdēte: ⁊ sic opponēs quādo pbat ignotum
per eque ignotū petit id qđ est in principio quia uide-
tur petere cōclusionē sibi cōcedi que vīualiter conti-
netur in pmissis quā tamē pbare deberet. Ille eti-
am qui respōdet tali opponēti pōt rōnabiliter pete-
re probationē antecēdētis. fallacia petitionis pnci-
pij est idoneitas decipiēdi pueniens ex apparenti
diuersitate cōclusionis a pmissis. Causa apparen-
tie est appārēs diuersitas antecēdētis ⁊ cōsequētis
cū necessitate cōsequētie. Cum enim cōsequēs ap-
pareat esse diuersum ab antecēdēte ⁊ cōsequētia
sit necessaria apparet argumentū esse bonū. Causa
defect⁹ est idēitas eoz. petiť autē hoc qđ est in pnci-
picio quinqz modis. Prim⁹ modus est quādo dif-
finitū petiť in diffinitione: ⁊ cōuerso: ut aial rōnale
currit: ergo homo currit. antecēdēs est eque dubiū
sicut ⁊ cōsequens. Secundus modus est quādo par-
ticulare petiť in vniuersali. ut ois homo currit: ergo
for. currit. Tertius modus est quādo vniuersale pe-
titur in particulari: ut fortes currit plato currit: ⁊ sic
de alijs: ergo omnis homo currit. Quartus modus
est quando coniunctū petitur in diuisum: ut medici-
na est sani: medicina est egri: ergo medicina est sani
⁊ egri. Quintus modus est quādo vnū petiť in alio
ut fortes est pater platonis: ergo plato filius est for-
tis. In omnib⁹ his est petitio principij quia antecē-
dens est eque ignotum sicut consequens. Unde isti

paralogismi non peccant propter defectum illatio-
nis quia cōsequētia est bona: sed propter defectū
probationis. Sic ergo in istis argumentis possunt
esse loci dyalectici si antecēdens sit notius in se uel
in ordine ad respondentē qz consequens. Si vō an-
tecedens sit eque ignotum uel minus notum qz con-
sequens erit petitio principij: ut tactum est in loco
a diffinitione ad diffinitum. Hoc etiam potest de-
clarari arguendo ab vniuersali ad singulare: ut ois
homo est grāmaticus: ergo fortes est grāmaticus.
Multis enī ista est ignotior. Omnis homo est grā-
maticus: qz ista fortes est grāmaticus: ideo illis est
petitio principij nisi preconcessissent eandem. Illi
autem cui vniuersalis est nota ⁊ non singularis non
est petitio principij arguendo ab vniuersali ad sin-
gularem. Scienti enim qz omnis nulla est sterilis
nō est petitio pncipij talis illatio: omnis nulla est
sterilis. ergo hec nulla est sterilis.

Et fallacia consequentis dicendū est
secundū consequens sunt paralogis-
mi eo qz credimus consequentiā con-
uertere que non conuertitur. Fallacia cōsequē-
tis est idoneitas decipiēdi pueniens ex ap-
parentia cōsequētis conuerse que non con-
uertit. Causa apparentie huius fallacie est cō-
uenientia vnius consequētie uere ad aliam
non ueram. Causa falsitatis est diuersitas eo-
rundem. Et sciendū qz bene tenet argumen-
tum a positione antecēdētis ad positionē cō-
sequētis. Quis? fallacie tres sunt modi. Pri-
mus modus est quando arguit a destructio-
ne antecēdētis ad destructionē cōsequētis:
ut si hō est. aial est. ergo si hō non est. aial nō
est. uel a positione consequētis ad positionē
antecēdētis. si mel est rubeū est: ergo si rubeū
est mel est. Ad istum enī modū reducuntur
omnes prauę argumētationes ab inferiori ad
superius destructive. vñ quoniam sit pro-
cessus ab inferiori ad superi⁹ cū distributione
superiorum: ut ois homo currit: ergo omne
aial currit ibi cōmittit ista fallacia. uel nullus
homo currit: ergo nullū animal currit. Secū-
dus modus solet poni ab insufficienti indu-
ctione singulariū: ut fortes est aial ⁊ cōuerso:
plato est animal ⁊ econuerso: ergo ois homo
est aial ⁊ cōuerso. hic enumerant omnes sin-
gulares illius omnis hō est aial ⁊ non huius
omne animal est hō que significatur per cō-
positionē huius qđ est econuerso ad hanc
omnis hō est aial. Tertius modus puenit a
cōmuniter accidētibus ⁊ dicitur cōmuniter
accidentia que se aliquādo cōsequuntur ⁊ ali-
quando nō: ut ille est comptus: ergo est adul-
ter. similiter hic. Musa et poeta similiter ter-
minant. s. musa est feminini generis ergo ⁊
poeta non sequitur quia identitas generis ⁊
terminationis aliquando se consequuntur ⁊
aliquando non eo qz non est in omnibus: sed

in aliquibus. Si aliquis dicat q in hoc ultimo tertio modo nō tenet eōuerſo. vnde ibi non est conſequētia. Dicendū est ergo q ſz quosdam ſumit conſequētia cōmuniter ad conſequētia necceſſaria z probabile z in iſtis non ſumitur cōſequētia necceſſaria ſz p̄babilis. ſaliter autem ordinantur iſti modi ab ariſtotele iſto modo ordinato.

¶ Oſtēdē auctor dēterminauit dē fallacia p̄titionis p̄ncipij: hic conſequēter dēterminat dē fallacia cōſequētis: p̄io eo notandū est quid ſit antecēdens: quid cōſequens z conſequētia vide cap^o conuerſionū. fallacia cōſequētis eſt idoneitas decipiendi pueniens ex cōuenientia antecēdentis cum conſequēte. ſit nāqz hec fallacia ſz ariſtotelem eo q credimus cōſequētia cōuerſi quē nō conuertitur. Credimus enim q ſicut conſequēs ſequitur ad antecēdēs: ſic antecēdens ſequatur ad conſequēs: z ſic dē conſequēte facimus antecēdēs. Et ideo hec fallacia dicitur fallacia cōſequētis: ſz aut in ipſa aliquādo arguatur a negatione antecēdentis ad negationē cōſequētis: qz tamen illa negatio antecēdentis ſe habet ut conſequens ad negationē conſequētis: ut non hō eſt conſequēs ad non aīal: ideo dē conſequente ſit ibi antecēdēs. Cauſa apparet in hac fallacia eſt apparenſ identitas cōſequētis cum antecēdēte. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas eorū. Hui⁹ fallacie ponit auctor tres modos: quorū duo ultimi poſſunt ad primum reduci qui habet duas partes. ſit enīz vno modo arguēdo a dēstructione antecēdentis ad dēstructionē cōſequētis: ut ſi hō eſt animal eſt. ergo ſi homo nō eſt. aīal nō eſt. Nō ſequitur ſz nāqz ſit bona argumētatio a poſitione antecēdentis ad poſitionē cōſequētis: non tñ a dēstructione antecēdentis ad dēstructionē cōſequētis: qz antecēdēs ſe habet ut inferius: cōſequens vō ut ſuperius. Ad dēstructionē aut inferiorū nō ſequit ſupiorū dēstructione qz pōt remanere in alijs inferioribus. ſit etīz hic modus arguēdo a poſitione conſequētis ad poſitionē antecēdentis: ut ſi pluit terra eſt madida: ergo ſi terra eſt madida pluit. Nō ſequit: ſz nāqz a dēstructione cōſequētis ad dēstructionem antecēdentis ſit bona cōſequētia: nō tamē a poſitione qz ad poſitionē ſupiorū nō ſequit poſitio inferiorū. ¶ Secundus modus puenit arguēdo ab inſufficiēti numero ſingulariū: ut ſortes eſt aīal z eōuerſo: plato eſt aīal z eōuerſo: z ſic dē ſingularis. ergo oīs hō eſt aīal z eōuerſo. Nō ſequit qz ſz ſufficiēter enumerent ſingulares illius vniuerſalis. oīs hō eſt aīal: nō tamē iſtius. oē aīal eſt hō: qd tñ dēſignat per hoc qd dicit z eōuerſo. ¶ Tertius modus ſolet aſſignari a cōmuniter accidentibus. Ubi notandum q quedam ſunt cōmuniter accidentia que ſemper ſe cōſequuntur: z a talibus ſumitur locus dīalecticus. Quedam vō aliquādo ſe cōſequuntur: z aliquādo non: z dē his eſt in p̄poſito: ut iſte eſt cōceptus ergo eſt adulter. Nō ſequitur quia ſz iſta aliquādo ſe cōcomitent non tñ ſemp. ſit etīz hec fallacia arguēdo a p̄poſitione habente plures cauſas ueritatis ad illam que habet vnicam: ut ceſar nō eſt iuſtus ergo eſt iniuſtus. p̄ma nāqz eſt cōſequēs ad ſecūda. Unde illa p̄poſitio ceſar non eſt iuſt⁹ habet duas cauſas ueritatis. ¶ Poſteſt enim eſſe uera uel qz ceſar nō eſt: aut qz eſt: ſed non habet iuſtitia. Hec aut ceſar eſt iniuſtus vnicā habet cauſam ueritatis. ponit enim ceſarē eſſe: ſed

iniuſtus. Et generaliter ſit hec fallacia quorūſcūqz cōſequens ponit loco antecēdentis: ut ſi dicatur. Aliquis hō eſt albus. ergo omne albus eſt hō. Sequit enī eōuerſo z per p̄uerſionē per accidens. ſit etīz hec fallacia arguēdo a termino ſtante dēterminante ad eundem ſtante cōſuſe z dīſtributue: ut tu ignoſas aliquā p̄poſitionem: ergo tu neſcis aliquā p̄poſitionem. Sequit enīz eōuerſo. Eſt aut ut ait Ari. p̄ſequēs pars antecēdentis: qz ubiqz eſt diſpoſitio p̄poſitionū in figura ſi ſit ibi fallacia p̄ſequētis erit etīz fallacia antecēdentis: ſed nō eōuerſo. Uñ hec eſt fallacia conſequētis. oīs hō eſt aīal: oīs aīnus eſt aīal: ergo oīs aīnus eſt homo: qz utraqz p̄miſſarū ſequitur ex cōcluſione: ſed nō eōuerſo. Et etīz fallacia antecēdentis ut patet per p̄miſſa. Coincidit etiam hec fallacia aliquādo cū figura dīctiōis: ut poteſt patere.

¶ Equitur dē fallacia ſm non cauſam ut cauſam. Ad cuius euidentia ſciendum eſt q duplex eſt ſyllogiſm⁹. ſ. oſtenſiuus z ad ipſoſibile. Oſtenſiu⁹ eſt qui habet vnā ſolaz cōcluſionē. Syllogiſmus vō ad ipſoſibile eſt quādo aliquis ſyllogiſtice ducitur ad ipſoſibile z p̄pter hoc interimitur aliqua p̄miſſarum que erit cauſa illius ipſoſibilis: vñ iſte ſyllogiſm⁹ ſemper habet duas cōcluſiones. ut cum dicit⁹ eſt ne homo aīnus hoc cōceſſo. Contra nullus aīnus eſt animal rationale mortale hō eſt aīnus ergo homo nō eſt aīal rationale mortale ſz hoc eſt ipſoſibile: ergo z iſta hō eſt aīnus: z ille ſyllogiſm⁹ eſt in quarto modo p̄me figure. Sciendum eſt enī q nō cauſa ut cauſa ſemp ſit in ſyllogiſmis ad ipſoſibile. Fallacia aut ſz nō cauſam ut cauſaz ſit quādo nō cauſa ponitur ut cauſa z p̄pter hoc apparet ſequi ipſoſibile z illud qd apparet eſſe cauſa interimitur. ut ſi queratur eſt ne brunellus hō quo conceſſo. Contra nullus aīnus eſt aīal rationale mortale: ſed homo eſt aīnus z brunellus eſt hō: ergo hō non eſt animal rationale: hoc autem eſt ipſoſibile: ergo brunellus non eſt hō. In hac enim dicta argumētatione eſt non cauſa ut cauſa qz iterimif id qd apparet eſſe cauſa z non eſt. ſ. brunellus eſt hō. Cauſa apparenſ huius fallacie eſt cōuenientia hui⁹ qd apparet eſſe cauſa z non eſt cū eo quod eſt cauſa. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas eorūdem. tale enīz exemplū ponit ariſtoteles huius fallacie Sunt ne anima z vita idēz quo cōceſſo. Contra mors z vita ſunt cōtraria ſz mors eſt corruptio. ergo vita generatio z per cōſequens viuere eſt generari ſz hoc eſt ipſoſibile: qz qd quid uiuit nō generat ſed generatū eſt: ergo animal z vita nō ſunt idē. hec cōcluſio peccat ſm non cauſam ut cauſaz: ex hoc enim q anima z vita ſunt idē non ſequit ipſoſibile z ita nō debet interimi ſed iſta mors z vita ſunt cōtraria qz in omnibus his id qd nō eſt cauſa

causa apparet esse causa qz cōmunicat in terminis cum aliquibus ppositionibus ex quib⁹ sequitur impossibile. Ex istis patet q ista fallacia nō fit in syllogismo ostensiuo: ut omnis homo currit: sortes est hō ⁊ sol est in cancro: ergo sortes currit. hic non est fallacia nō cause ut cause: qz hec ppositio sol est in cancro non est causa neqz apparet esse causa: sicut apparet in syllogismo ad impossibile.

S Equitur de fallacia sū non causam. Ad cuius evidentiam notandū q duplex est syllogismus. s. ostensiuus ⁊ ad impossibile. Syllogismus ostensiuus est ille in quo vna conclusio vera tñ infer⁹ ex pmissis ueris: ita q ibi est stat⁹ nec fit regressus super aliquā pmissarum: ut hic. ois homo est animal. sor. est homo: ergo sor. est animal. Syllogismus ad impossibile est quādo aliquis syllogistice ducit ad aliquā cōclusionē falsam seu impossibilem: ⁊ ex interemptione illius impossibilis fit regressus ad interimēdum aliquā pmissarum ita q ibi sunt duo pcessus ⁊ due conclusiones: ut si querat. Est ne homo asinus. quo cōcesso arguitur cōtra. nullus asinus est animal rationale: sed homo est asinus per te: ergo homo nō est animal rationale. Conclusio est falsa: ergo aliqua pmissarum: nō maior ergo minor. Sciendū ulterius q causa dicitur ppositio que per se uel cū alia facit ad inferendū conclusiones. pper oppositum vō non causa est. ppositio que sumit⁹ cū pmissis inferentib⁹ cōclusionē que tamē nihil facit ad illationem cōclusionis. fallacia sū non causam ut causam est idoneitas decipiēdi pueniens ex eo q nō causa credit esse causa. fit aut hec fallacia semp in syllogismo ad impossibile: cuius ratio est quia hec fallacia cōmittit⁹ quādo ex falsitate cōclusionis fit regressus ad interimēdum aliquā pmissarum que nō erat causa falsitatis conclusionis. Talis autē regressus fit tñ in syllogismo ad impossibile: ut si queratur. Est ne sor. homo. quo pcesso arguit cōtra. nullus asinus est animal rationale: sed homo est asinus: sor. est homo: ergo homo nō est aīal rationale: s; hoc est impossibile: ergo sor. non est homo. In hac argumentatione est nō causa ut causa: qz ex interēptione cōclusionis interimitur illa ppositio. sor. est homo que apparet esse causa impossibilitatis cōclusionis: ⁊ nō est causa: cū sine ipsa sequat⁹ pclusio ipossibilis. Causa apparentie in hac fallacia est puenētia illius ppositiōis que nō est causa in sūbiecto ul p̄dicato: cū aliqua pmissa que est causa: ppter quā credit deceptus q tñ op̄eret ad illationē cōclusionis qz alia. Causa falsitatis est diuersitas eorū. Ex p̄dictis patet q hec fallacia nō cōmittit⁹ in hoc syllogismo. oē animal est asin⁹: omnis homo est animal: sol est in cancro: ergo omnis homo est asinus. cōclusio est falsa: ergo illa pmissa: sol est in cancro. illa enim ppositio nō conuenit in subiecto uel p̄dicato cū alijs pmissis: ⁊ sic non est ibi causa apparentie huius fallacie.

P Ropositio plures est illa in qua plura predicant⁹ de plurib⁹ uel plura de vno: uel vnū de plurib⁹: ut sortes currit ⁊ disputat: uel sic. est ne hic ⁊ hic hō demōstrato sorte ⁊ brunello. uel sor. ⁊ plato currūt ⁊ disputāt. Propositio autē vna est in qua

vnus predicat⁹ de vno: ⁊ hoc quadrupliciter siue vnū numero: ut hō est risibilis. siue vnū specie: ut sortes est homo. siue vnū genere: ut sortes est aīal. siue vnū sū p̄us ⁊ posteri⁹: ut hō est ens animal est sanū siue predicant⁹ plura ex quib⁹ fit vnū: ut hō est aīal rationale mortale. Secundū plures interrogationes sunt parallogismi quādo ad interrogationē plures datur vna respōsio. Causa apparentie huius fallacie est vnitas interrogationis cōplere. Causa falsitatis est pluralitas ipsi⁹. Duo sunt modi hui⁹ fallacie. Primus modus est qñ plura in singulari numero subiciunt⁹ uel predicant⁹ ut hic. est ne hic ⁊ hic homo demōstrato sorte ⁊ brunello si dicat⁹ sic. ergo brunellus est hō. si nō ergo sortes non est homo. nō bene enī respōdit quādo fecit respōsionem vnā ad interrogationes plures. s; debet respōdere. uerū est pro vno ⁊ falsus pro reliquo. Secundus modus est quādo plura in plurali numero subiciunt⁹ uel predicant⁹: ut sunt ne ista bona uel non bona demōstratis bono ⁊ non bono. si dicit bona: ergo bonū est malū. si non bona: ergo bonū non est bonū. debuisset enī respondere bonū est bonū ⁊ malū est malū. Si autē cōcedat aliquis hō dari diffinitiones simili modo in singulari ⁊ in plurali ut cecū est aptum natū videre ⁊ non videt: ⁊ ceca apta nata videre ⁊ non videt. non effugi et redargutionē demōstrato vno ceco ⁊ altero videt: ⁊ dicatur sic. sunt ne illa ceca uel nō ceca. Si ceca. ergo illud est cecū demōstrato vno videt. non enim dicebat illū esse cecū ⁊ illum esse videntē s; dabat vnā respōsionem eo q concessit q similis daretur diffinitio in singulari numero ⁊ in plurali.

P Ostē auctor determinat de fallacia sū non causam ut causam. hic cōsequēter determinat de fallacia s; plures interrogationes: ut vna: qz vō interrogatio ⁊ ppositio cōponunt⁹ ex eisdem terminis p̄ncipalib⁹: ideo ad declarādum qd sit interrogatio plures p̄mittit qd sit ppositio plures. dicens q ppositio plures est illa in qua plura predicant⁹ de vno: ut sor. currit ⁊ disputat: uel vnū de pluribus: ut sor. ⁊ plato currūt: uel plura de pluribus: ut sor. currit ⁊ plato disputat. ⁊ dicit ppositio plures: qz ibi designant⁹ plures cōpositiones p̄dicati cū subiecto. ppositio vō vna dicit⁹ in qua p̄dicat⁹ vnū de vno: siue illud sit vnū numero: ut sor. est sor. uel vnū specie: ut sor. est homo. uel vnū genere: ut sor. est animal: siue vnū analogia: ut substantia est ens: ⁊ quāqz ponunt⁹ plures dictiones ex quibus fit vnū sicut ex determinatiōe ⁊ determinabili: ut homo est animal rationale. ⁊ sicut dictū est de ppositiōe: sic dicendū est de interrogatiōe que dicitur interrogatio in quā tum sumitur cum signo interrogatiōis. Queda est enim interrogatio plures in qua plura interrogant⁹ de vno uel vnū de pluribus: uel plura de plurib⁹. ⁊ quedam est interrogatio vna in qua vnū interrogat de vno. Potest etiā interrogatio plures fieri

dupliciter. vno modo fm significata tñ: ut dicēdo utrū omnis canis currit: & talis causat equiuocatio nē. alio modo fm uoces & significata simul. & de hac est in pposito. fallacia fm plures interrogaciones: ut vna est idoneitas decipiēdi pueniēs ex puenientia interrogatiōis plures ad interrogatiōem vnā propter quā videtur esse vna interrogatio: & ideo dat vnica responsio. Causa apparentie est apparēs vnitatis interrogatiōis que tamē in ueritate est plures. Causa defectus est pluralitas interrogatiōis illi⁹ que videt eē vna. Cui⁹ fallacie sunt duo modi. Primus modus est quādo plura in singulari numero subiiciunt uel predicant: ut determinato sorte & brunello. si queras. est ne hic & hic homo. si dicat sic: ergo brunellus est hō. si dicatur nō: tūc potuit inferri. ergo sor. nō est homo. Respondēs ergo nō debet dare vnā responsionē ad interrogatiōez plures: s; debet dare duas responsiones dicēdo hic. s. sor. est homo. ille vō. s. brunellus nō est homo. C. Scdus modus est quādo plura subiiciunt uel predicantur ut in plurali numero: ut si queras. Sunt ne mel & fel dulcia uel amara. si dicat q sunt dulcia: ergo fel est dulce. si dicat q sunt mara: ergo amarū est mel. Talis itaq; non bene responder: q; dat vnā responsionem ad plures interrogatiōes. C. Circa qd notandum q; l; quādo respondens ad plures interrogatiōes dat vnā rñsionem affirmatiue ducat uere ad incōueniēs: ut patet ex precedētibus. Si tñ in casu pposito & consimilibus det tñ vnā rñsionem negatiue ducet solum apparenter ad incōueniens. Si enim dicat mel & fel nō sunt amara nō uere inferitur: sed tñ apparenter. ergo mel non est amarū: & fel non est amarū: sed est fallacia cōsequētis.

Ost hec autēz reducendū est omnes fallacias ad ignorantia elenchi. reducere autē omnes ad ignorantia elenchi est ostēdere qualiter quelibet fallacia peccat contra aliquam particulā in diffinitione elenchi positāz aut ratione syllogismi aut cōtradictionis. sicut enīz differentia adueniēs generi constituit species: ita ratio cōtradictionis adueniens syllogismo cōstituit elenchū. vnde quicqd est in elencho aut est in eo rōne contradictionis aut ratione syllogismi. dicit enim aristoteles q; diuidendū est oēs syllogismos apparētes & elenchos aut oēs reducendū est ad ignorantia elenchi. Equiuocatio & amphibologia & figura dictiōis reducunt ad ignorantia elenchi eo q; duplex esse ipedit syllogismū & contradictionē. Cōpositio diuisio accentus reducuntur ad ignorantia elenchi in eo qd non est oratio eadē uel idem nomen sed differēs. oportet autē hoc. s. nomen & rationē esse eadē quēadmodū & rem si debeat esse elenchus. Qui vō fm accidens sūt manifesti sunt diffinitio syllogismo q; sūt cōtra particulā in diffinitione elenchi positā. s. necesse est aliōd accidere per ea que posita sunt & cōcessa. Et fm hanc fallaciā que est fm accidens artifices & scientes sepe ab inscijs redarguuntur faciētibz syllogismos cōtra sapien

tes. nam fm accidēs faciunt syllogismos apparentes. Qui vō sūt fm quid ad simpliciter reducuntur ad ignorantia elenchi: quoniam de eodē non est affirmatio & negatio: ut ethyops est albus fm dētes: ergo est alb⁹. Manifesti sunt autē syllogismi qui prius dicti sunt & quales nuncupātur. Qui vō sūt fm id qd petitur in principio & non causam ut causam peccāt manifeste contra diffinitionē syllogismi: q; in syllogismo oportet sequi aliōd de necessitate quod nō erat in principio: & sic oportet q; pmissē sint cause cōclusionis syllogismi. Qui vō fm consequēs reducunt sicut & illi qui sūt scdm accidens. Qui vō scdm plures interrogaciones ut vnā reducuntur eo q; peccant cōtra unitatē propositionis. ibi enīz nō sumit propositio vnā: & per cōsequēs nec propositio. Nam eadē est diffinitio vnius rei & rei. ut hominis & vnius hoīs. simile autē est in alijs. vñ propositio vna vniuz de vno affirmat: s; non est ita in propositione plures in qua predicatur plura de vno uel vniuz de pluribz & propter hoc peccant contra unitatē propositionis. Itē oēs fallacie in dictione & secundū quid ad simpliciter reducunt ad ignorantiam elenchi eo q; peccāt contra cōtradictionē. Omnes autē fallacie alie extra dictionem reducuntur in hoc q; peccant cōtra diffinitionē syllogismi. Et hec de fallacijs petri hispani dicta sufficiant.

Incipit septim⁹ tractat⁹ de suppositionibz

Erum que dicuntur quedā dicuntur cu; cōplexione ut homo currit. Quedam vō sine cōplexione ut homo q; est terminus incōplexus. Termin⁹ ut hic sumitur est uox significās vniuersale uel particulare. ut hō uel sortes. Terminoz autē incōplexorum vnusquisq; aut significat substantiam. aut qualitātē. aut quantitātē. aut ad aliquid. aut agere. aut pati. aut ubi. aut quando. aut situs. aut habitus. Significatio ut hic sumitur est rei per uocē scdm placitū representatio. quare cū omnis res aut sit vniuersalis aut particularis oportet dictiones non significantes vniuersale uel particulare nō significare aliquid. & sic nō essent termini ut hic sumitur terminus. ut signa vniuersalia uel particularia. Significationū alia est rei substantiue & hec fit per nomen substantiuū ut homo. Alia est rei adiectiue & hec fit per nomē adiectiuum ul per uerbū: ut currit uel albus que nō est pprie significatio substantiua uel adiectiua sed significat aliquid substantiue uel adiectiue. Et significare

Et significare aliquid adiectiue uel substantiue sunt modi uocū. qz adiectiuatio ⁊ substantiuatio sunt cōpotes modi ⁊ differētie rerum que significātur ⁊ non significaciones. Noīa vō substantiua dicunt supponere: s; nomina adiectiua uel uerba dicuntur copulare. Suppositio est acceptio termini substantiui pro aliquo. Differūt autē suppositio ⁊ significatio. quia significatio fit per ipositionē uocis ad significandū rez: suppositio est acceptio termini iam significātis rem pro aliquo. ut cū dicitur homo currit. iste terminus hō tenet stare pro forte platone ⁊ sic de alijs. vnde significatio prior est ipositione. ⁊ in hoc differūt. qz significatio est uocis: suppositio vō est termini iā cōpositi ex uoce ⁊ significatiōe. ergo supponere ⁊ significare non sunt idē: s; differūt per locū a cōiugatis. Itē significatio est signi ad signatū: suppositio vō est supponētis ad suppositum. ergo suppositio non est significatio. Copulatio est acceptio termini adiectiui pro aliquo.

Alia logic⁹ habet considerare de termino: id auc. in hoc ultimo tractatu determinat de quadaz pperatē termini: que dicit suppositio que multū pferit ad cognoscēdū ueritatē ppositionū. Ad cui⁹ euidētiā pmittit quedā pambula di. q earū que dicunt qdā dicunt cū cōplexione ut hō currit. qdā sine cōplexione ut hō per se. Circa qd nō rādū q bec diuisio hic ponit ad sciēdū qui termini supponūt ⁊ q nō. Soli nāqz termini icōpleri supponūt: nō autē termini cōpleri: qd patet ex diffinitione supponis. Est enī suppositio acceptio termini substantiui pro aliquo. Dis autē terminus substantiuus est in cōplexione. hoc autē est uerū de suppone de qua hic iten dit auc. que est de terminis significatiue sumptis pro illis uidelicet qui ex ipositione significāt. loqndo autē de suppositiōe materiali nō supponūt solūz termini incōpleri: s; etiā termini cōpleri. Est autē suppositio materialis qm termin⁹ supponit pro se uel sibi sili in uoce ut in scripto: ut iste termin⁹ hō est dictio dissyllaba: ly hō ibi supponit discrete ⁊ materialiter pro illo termino hō uel sibi sili. Si vō dicat. oē hō est dictio dissyllaba: hō supponet p se ⁊ distributē ⁊ materialiter pro qualibet tali dictione iuxta illud. Dictio quecumqz fuerit ibi materialis: est neutri generis indeclinabile nomē. Materialiter enī supponere pnt termini cōpleri: ut hō albus est oīo impecta. Dis hō currit est ppositio cathegorica. sic etiā pnt supponere nō solū substantiua sed etiā adiectiua: nec solū dictiones cathegorematices s; etiā syncathegorematices: ut oīs est signū vniuersale. qdam est signum particulare. oīs hō est totū in quātitate. In hac ppositione oīs hō supponit materialiter ⁊ determinate pro illo cōplexo: uel sibi simili in uoce. s; aliquos vō ly oīs hō supponit discrete. ⁊ sic de alijs uocib⁹ materialiter sumptis. de quo nota ea que dicta sunt capitulo de quātitate ppositionum.

Declarat ulter⁹ auc. qd est termin⁹. dices q termin⁹ ut in pposito sumit est uox significās vniuersale uel particulare ad differētiā syncathegorematicū

que nō significāt res vniuersales uel particulares s; disponēs rerū. significāt enī terminos supra quos cadunt teneri uel particulariter. Est autē significatio termini: ut hic sumit: rei per uocē ad placitū respensatio. cū ergo oīs res sit vniuersalis uel particularis oportet dictiones nō significātes vniuersale uel particulare nihil significare: ⁊ sic nō erūt termini: ut hic sumit termin⁹. Dicit autē ad placitū ad differētiā si significatiōis naturalis sicut passiones in aia nra existēs naturaliter significāt res qm sunt sili indies: de qua significatiōe nō itēdit auctor. Deinde dicit auctor q supponū quedā fit per nomē substantiū: alia per nomē adiectiū. Substantiua autē noīa pperie dicunt supponere: qz significāt per modū per se stātis. Adiectiua vō ⁊ uerba dicunt copulare: adiectiua quidē qz significāt per modū adiacētis seu alteri liberētis. Uerba autē que sunt nota vniōis pdicati cū subiecto: large enī sumendo supponēz adiectiua possent dici supponere maxime quando sunt substantiuata in neutro genere.

Premissis his pambulis diffinit. auc. suppositiōe dices q suppositio est acceptio termini substantiui pro aliquo. i. pro re significata per ipō: siue sit ens in aia siue extra aiam siue significat⁹ pncipale: siue min⁹ pncipale: ut hō pōt accipi pro natura humana uel pro ei⁹ suppositis: ⁊ differūt suppositio ⁊ significatio fm ipm: qz significatio est uocis: s; suppositio est pperas termini cōpositi ex uoce ⁊ significatiōe. Est enī acceptio ipius termini pro aliquo. ⁊ sic significatio est pōt suppone. Aliter differūt s; aliquos: qz significatio solū extēdit ad rē ad quā significādā termin⁹ iponit: s; suppositio nō solūz extēdit ad rē que per terminū significat: s; etiā ad supposita pēta sub illa. ut hō significat naturā humanā. pōt tñ supponere pro natura ⁊ pro suppositis que ab aliquo dicunt res nature: s; aut fm auctore termini⁹ supponat ⁊ in ppositiōe ⁊ extra pponem: nō tñ fm. Scham ⁊ eius sequaces ponētes differētiā iter supponē ⁊ significatiōe: qz suppositio ē acceptio termini in ppositione pro aliquo uel pro aliquo. Significatio vō est termini ⁊ in pponē ⁊ extra pponem quoz forte opinio est uerior. Deinde diffinit auc. copulatiōem dices. q copulatio est acceptio termini adiectiui pro aliquo. i. pro re significata per illū terminū adiectiū: qd ponit ad differētiā syncathegorematicū quē nō significant res sed earum dispositiones.

Suppositionū alia cōmunis alia discretet. Suppositio cōmunis est que fit per terminū cōmunem ut hō aīal. Discretet est que fit per terminū discretet ut fortes. uel per terminū cōmunem cū prono mine demonstratiuo. ut iste hō qui est terminus discretet. Item suppositionū cōmunis alia naturalis: alia accidentalis. Suppositio naturalis est acceptio termini cōis pro oib⁹ his pro qb⁹ aptus nat⁹ est participari ut iste termin⁹ hō per se sumptus supponit pro oibus hoibus tam qui sunt qui erūt ⁊ qui fuerunt. Accidentalē suppositio est acceptio termini cōmunis pro oibus his pro qbus erigit suū adiūctū. ut hō currit. hic iste termin⁹ homo supponit pro oibus hoibus presenti bus. Et cum dicitur hō fuit uel homo currit

supponit ppteritis. et cū dicitur hō erit uel hō
currat supponit pro futuris. Et sic habet di
uersas suppositiones scdm diuersitatē eorū
que ei adiunguntur. Accidentalium suppositio
num alia simplex: alia personalis. Supposi
tio accidentalis simplex est acceptio termini
cōmunis pro re uersali significata per ipsū
terminū. ut cū dicitur hō est spēs aīal est gen⁹.
ibi iste terminus hō supponit pro hōie in cō
muni et non pro aliquo inferiori. et iste termi
nus aīal supponit pro aīali in cōi et nō pro ali
quo inferiori. Et similiter dicēdū est de quoli
bet termino cōmuni. ut risibile est. ppterius. ra
tionale est differētia. albū est accidēs. Itē sup
positionū simplicium. alia est termini cōmu
nis in subiecto positi: ut hō est spēs. Ibi iste
termin⁹ hō simpliciter habet suppositionē. qz
solū supponit pro natura spēs. Alia est termi
ni cōmunis positi in p̄dicato ppositionis af
firmatiue: ut oīs hō est aīal. Ibi iste termin⁹
aīal in p̄dicato positus simpliciter habet suppo
sitionē. qz solū supponit pro natura generis.
Alia est termini cōis positi post dictionem
exceptiuā. ut oē aīal pter hōiem est irratiōa
le. ibi iste termin⁹ hōiem simpliciter habet sup
positionē. qz non licet fieri descēsum sub ipō
vñ non sequit^r omne aīal pter hōiem est ir
rationale. ergo oē aīal pter hūc hōiem est
irratiōale ex quo ibi est fallacia figure dictiōis
procedēdo a suppositione simplici ad perso
nale. Similiter hic: hō est spēs: ergo aliquis
homo est spēs. et similiter hōis homo est ani
mal. ergo omnis hō est hoc aīal. In omnib⁹
enī istis fit p̄cessus a simplici suppositiōe ad
personale. qz aut termin⁹ in p̄dicato posit⁹ sim
pliciter habeat suppositionē patet. qz cū dicit^r
omniū oppositorū eadem est disciplina: nisi
ille terminus disciplina simpliciter haberet sup
positionē: sic fieret descēsus sub ipō et eēt fal
sa. Nulla enī particularis disciplina est oīus
contrariorū: s; solū sani et egri. grāmatica non est
omniū cōtrariorū sed solū p̄grui et incōgrui.
logica ueri et falsi et sic de alijs. Personalis
autē suppositio est acceptio termini cōis pro
suis inferiorib⁹. ut cum dicit^r hō currit. iste
terminus hō supponit pro suis inferiorib⁹.
Cū dicit^r cōsequēter auctor suppositionē in cōmu
nem et discretā. Suppositio cōmunis est que fit per
terminū cōmunez: ut hō est aīal. Suppositio discre
ta est que fit per terminū discretū. ut fortis currit: ut
per terminū cōmunez cū pronomine demonstratiuo
ut iste hō currit: ly homo supponit discrete ratione
pronominis demonstratiui sibi additi. talemq; pro
men pro p̄prio nomine ponit et certā personā signi
ficat. Et sciendū qz frustra addit signum vniuersale
termino discreto: qz talis terminus nō est distribui
bilis cū non dicat quiditatem pluribus cōmunicabile

C Si querat de illa ppositiōe hec herba crescit in
horto meo: et de similib⁹ quomodo supponit herba.
dic qz supponit discrete. Et si arguatur qz tunc erit
falsa. Rēspōdeo qz de ueritate sermonis: seu in sen
su quem facit est falsa: tū in sensu in quo fit est uera.
per hāc enim intelligit^r herba eiusdē spēs cū ista cre
scit in horto meo que est uera. Deinde diuidit au
ctor suppositionē cōmunez in naturalē et accidentālē.
Suppositio naturalis est acceptio termini cōmu
nis pro oībus a quib⁹ aptus nat⁹ est participari. ut
hō per se sumptus pōt accipi pro oībus qui fuerint
sunt et erūt. Et dicit^r naturalis qz non cōuenit termi
no per aliquod sibi additū: et ideo termin⁹ de natu
ra sua habet talem suppositionē. Et notandū qz hec
suppositio non habet locū apud illos qui ponūt ter
minū tū supponere in ppositione. Suppositio ac
cidentālis est acceptio termini cōmunis pro eis pro
quibus exigit adiunctū: ut hō est supponit tū pro p̄
sentibus rōne uerbi p̄sentis tēporis. hō fuit nō solū
pōt accipi pro p̄sentibus s; etiā pro p̄teritis. hō
erit pro futuris: sicut in illa ppositione aīal est gen⁹
aīal non supponit pro suppositis. qz illud p̄dicatū
sibi adiunctū nō cōpetit suppositis s; quiditati aīa
lis in cōmuni. et ideo non supponit psonaliter s; sim
pliciter. In ista vō ppositione aīal comedit. ly aīal
nō supponit pro quiditate. quia aīalitas in cōmuni
nec bibit nec comedit. s; supponit psonaliter: quia
p̄dicatū adiunctū cōpetit diuinitis aīalis. Opera
tiones enī sunt singulārū. Cū alteri⁹ suppositio ac
cidentalē diuidit in simplicem et personale. Sup
positio simplex est acceptio termini cōis pro re vñ
significata per ipm. ut hō est spēs animal est genus.
Iste termin⁹ homo supponit pro natura humana in
cōmuni que est eius principale significatū et pro ali
quo supposito illius nature. Si enī supponit subie
cti cōscientiarū ut ens inquātū ens est subiectum me
thaphysice. syllogism⁹ est subiectum logice. nō enī
aliquis particularis syllogism⁹ est subiectū logice.
s; syllogismus in cōmuni. Et dicitur hec suppositio
simplex. qz terminus sic supponēs ponit pro re vñ
uersali. simpliciter enī aliquādo idem est qd vñ
uersaliter s; philosophū in primo de generatione.
Personalis suppositio est acceptio termini cō
munis pro suis inferiorib⁹ que dicit^r personalis qz
indiuidū uel suppositū in substantia rationali idem
est qd persona. Est enī psona s; Boetii⁹ rōnalis na
ture indiuidua substantia. et s; Ricardū. Persona
est intellectus nature icōcabilis existētia. Illa igit^r
suppositio in qua tenet terminus pro suppositis ul
indiuiduis dicit^r psonalis non qz oīa indiuidua sint
psone. Sola enī indiuidua rōnalis nature sunt pso
ne. alia vō nequāq; s; denominat^r personalis a no
mine indiuidui nature p̄fectionis.

Item personalium suppositionum: alia
est determinata alia confusa. Determinata
suppositio est acceptio termini cōmunis in
diffinite sumpti uel cū signo particulari deter
minatus: ut hō currit uel aliquis homo cur
rit. Et dicit^r utraq; illarū determinata: qz s;
in utraq; istarū iste termin⁹ hō supponat p
omni hōie tam currēte qz non corrente. tamē
pro vno solo hōie currēte uera dicit^r. Et quia
aliud est supponere et aliud est locutionē eē ue
ram pro aliquo uel falsā: igitur in p̄dictis ut
dictū

dictū est iste termin⁹ hō suppoit pro oī hoīe tam corrente q̄ non corrente: l̄z reddat locutionem uerā pro currēte solo. Quod autēz in utraq̄ istarū sit determinata suppositio patet q̄ cum dicī aīal est fortes uel aīal est plato ⁊ sic de alijs. ergo aīal est omnis hō. ibi est fallacia figure dictionis a pluribus determinatis ad vnā determinatā. Et ideo iste terminus aīal indefinite positus habet determinatam suppositionē ⁊ similiter cū signo particulari. Personalīū suppositiōnū alia determinata alia p̄fusa. Suppositio determinata est quā habet terminus cōmunis indeterminate sumptus: uel cū signo particulari qñ uidelicet cōtingit descendere ad determinata supposita per p̄positionē dīfinitā: ut hō currit: ergo sor. currit uel plato currit: ⁊ sic de alijs. Et dicī determinata: q̄ l̄z ille terminus hō supponat seu possit accipi pro oī hoīe. tñ redditur locutio uera pro vno determinato supposito. Unde dicit auc. q̄ aliud est supponere ⁊ aliud reddere locutionē uerā pro aliquo. Uñ ad ueritatē illius sufficit q̄ predicat⁹ conueniat subiecto pro vno solo supposito. Quāq̄ tñ omnes singulares sunt uere: ut hō est risibilis: ⁊ hoc non formaliter sed materialiter. Subiectum igitur p̄positionis particularis uel indefinite supponit determinate: dum tamen accipiatur non tñ pro eius principali significato: sed pro idiuinduo eius quod dico propter subiecta harnz p̄positionū homo est dignissima creaturā. Rosa est pulcherrimus flos florū. color est uerū obiectū uisus: ⁊ sic de similibus que non supponūt p̄sonaliter pro idiuinduis: s̄z simpliciter pro principali significato. predicata etiā p̄positionū particulariū ⁊ idēfinitarū affirmatiuarū in quib⁹ non ponit aliqua dictio negationem ipotans uel syncategorema confundens supponunt determinate.

Cōfusa suppositio est acceptio termini cōmunis pro plurib⁹ mediāte signo vniuersali. ut cū dicī oīs homo est aīal. ibi iste terminus hō supponit pro plurib⁹ mediāte signo vniuersali q̄ supponit pro quolibet suo supposito. Itēz suppositiōnū confusarū alia est cōfusa necessitate signi uel modi: ⁊ alia necessitate rei. ut cū dicitur oīs hō est aīal. ibi iste terminus hō mediāte signo vniuersali confunditur siue distribuit⁹ pro quolibet supposito. ⁊ iste terminus aīala parte p̄dicati posit⁹ confundit⁹ necessitate rei. Et cū vnusq̄q̄ hō suā habeat eēntiā: ideo hoc uerbū est necessitate rei tenet⁹ pro tot eēntijs pro quot hoīb⁹ tenetur iste termin⁹ hō. ⁊ cū vnusq̄q̄ hoī in sit sua aīalitas: ideo iste terminus aīal necessitate rei tenet⁹ pro tot animalib⁹ pro quot hominib⁹ iste terminus hō ⁊ pro quot eēntijs hoc uerbū est. vñ iste terminus homo debet supponere cōfuse mobiliter ⁊ distributiue: s̄z cōfuse ⁊ distributiue tenet⁹. q̄ tenetur pro oī homine. mobiliter vō q̄ licet fieri descēsus sub eo pro quolibet suo supposito. ut oīs hō est aīal. ergo sor. est aīal. s̄z iste termin⁹ aīal di-

citur cōfundi immobiliter q̄ non licet fieri descēsum sub eo. ut oīs homo est animal. ergo oīs hō est hoc aīal. Ibi enīz sit p̄cessus a simplici supposito de ad personale sicut hic. hō est dignissima creaturā. ergo hic hō uel alijs homo. uel rosa est pulcherrima flos. ergo ali qua rosa. S̄z differāt in hoc. quia in istis est simplex suppositio ex parte subiecti: in illa vō ex parte p̄dicati: l̄z videat⁹ oppositū eē qd̄ supius dictū est: q̄ in hac p̄positione oīs homo est aīal: iste terminus animal in p̄dicato positus simplicē habet suppositionē cū pri⁹ dicitur q̄ habet cōfusaz. Ad hoc dicēdū est fm̄ quosdā. q̄ q̄ genus p̄dicatur de plurib⁹ differētibus spēs: iste terminus aīal qñ tenet⁹ pro ipso in cōmuni qd̄ est genus sic habet simplicē suppositionē. Sed⁹ autē q̄ ipa natura cōmunis ipsi⁹ generis multiplicatur per supposita hoīs sic dicitur habere cōfusaz suppositionē nō mobiliter s̄z immobiliter. Suppositio autē confusa immobiliter pōt cū simplici accidere nō fm̄ idē s̄z fm̄ diuersa ut dictū est. Uñ s̄z hoc dicendū est q̄ suppositio confusa mobiliter nō pōt s̄z cū simplici: nec s̄z idē nec fm̄ diuersa ut dictū est. S̄z ego credo impossibile eē terminū cōmunē in p̄dicato positum habere simplicē suppositionē: ⁊ confundi mobiliter uel immobilr signo vniuersali existēte in subiecto affirmatiue. ut omnis hō est animal. ⁊ sic de alijs cōsimilib⁹. q̄ ut vult porphirius: oē qd̄ predicatur de aliquo aut est maius eo aut est equale ei de quo p̄dicatur ⁊ intēdit de p̄dicatiōe per se. s̄z in hac p̄positione omnis hō est animal est p̄dicatio per se ⁊ non p̄dicatur equale: ergo maius nō accidē tale. ergo substantiale uel eēntiale ergo genus uel differētia: non sunt differētia: ergo genus sed natura generis multiplicata mobiliter uel immobiliter non est gen⁹. ergo cū dicī omnis hō est aīal cū ibi p̄dicetur genus non eēt p̄ possibile terminū cōmunē multiplicari mobiliter ul' immobiliter. q̄ significat naturā generis que iā est actu non eē genus. sicut si hō p̄funderetur mobiliter uel immobiliter iā non esset spēs. Itēz hoc idē videt⁹ per Aristotelē in primo thopicoz dicentes q̄ oē qd̄ de alio p̄dicatur: aut p̄dicatur cōuersim de eo aut nō. Si cōuersim est diffinitio uel p̄p̄iū. Si autē non cōuersim p̄dicatur de re: aut cadit in diffinitionē rei aut non. si non: tūc est accidēs. si cadit in diffinitionē rei aut est genus uel differētia. non differētia: ergo gen⁹. Et intēdit aristoteles q̄ ibi sit recta p̄dicatio ⁊ spēs subi-ciatur s̄z se uel multiplicat⁹. s̄z in hac p̄positione homo est aīal est recta p̄dicatio ⁊ subi-ciatur homo ⁊ non equale predicatur neq̄ accidēs

ergo genus. Quare nō est possibile terminū cōmunez in p̄dicato positū cōfundi mobili- uel immobili-ter. Itē totū vniuersale qd est ge- nus ⁊ totū in quātitate ex opposito se habent s̄z totū in quātitate est duplex. quoddā est to- tum in quātitate cōpletūz ut ubiq; confun- ditur terminus cōis mobili-ter. ut ois homo est aīal. Aliud est totū in q̄titate icōpletū ⁊ di- minutū. ut ubiq; confundit termin⁹ cōis immobili-ter ⁊ multiplicat terminus cōis sim- pliciter. ergo si ipossibile est totū in quātitate eē gen⁹ in q̄tū huiusmodi nō erit possibile ter- minū cōem in p̄dicato positū cōfundi mobili- ter uel immobili-ter ut dicebat. Itē cōparatio illa s̄m quāz iſeriora reducūt ad superiora opposita est cōparationi s̄z quāz supiora re- ducunt ad sua iſeriora. s̄z s̄cōm primā sumit cōmune in rōne cōmuni- s̄z s̄cōm secūdā su- mit cōe mltiplicatū siue cōfusū. Lū ergo ter- min⁹ cōis ut sic sit in rōne generis nō est pos- sibile ipm mltiplicari in q̄tū huiusmodi. Et hec q̄mōz argumēta sūt p̄cedēda. Causa autē p̄pter quā mouebant facilis est ad soluendū que nū est vna. q̄ cūz dicitur ois hō est aīal: cū vnicuiq; hōi respōdet sua aīalitas siue sua eēntia cū non possit esse hō qn sit aīal. iō dire- rūt q̄ iste terminus aīal tenet pro tot animali- bus pro quot hoībus hō. q̄ autē in illo argu- mento nulla sit apparetia pater. q̄ cū dicitur omnis hō est alb⁹ necesse est q̄ tot aīalitates itelligant in subiecto quot sunt homines in quibus tenetur hō. vñ nihil est dicere q̄ ha- beat illas animalitates a p̄dicato cū ibi p̄dice- tur albū. Nū dicendū est q̄ hō logice loquē- do nō naturaliter ex animali ⁊ rōnali cōponi- tur. ideo de se habet illarū animalitatū multi- plicationē. vñ cū dico sic. omnis hō est alb⁹ nullo modo habet illas animalitates a p̄dica- to cū ibi p̄dicetur albus ut dictū est. Sic autē est in p̄posito cū ibi p̄dicetur gen⁹ de sp̄e: ut omnis hō est animal. In hac enīz p̄positiōe subiciit hō in quo intelligit multitudo illarū animalitatū ⁊ p̄dicatur hoc gen⁹ animal qd nullo modo cōfunditur mobili-ter uel immobi- liter: s̄z stat ibi pro natura siue pro eēntia ipi⁹ generis cōis de pluribus p̄dicabilis. vñ ani- mal p̄dicatur ⁊ animal intelligit in subiecto sicut hic oē animal rōnale est animal. Similr dico q̄ hoc uerbū est non cōfundit mobili-ter uel immobili-ter. q̄ q̄ animal eēt uel existeret in hoc homine: hoc habet subiectū de se an- teq̄ in p̄positione subiciatur predicato essen- tiali uel accidēiali. Et p̄pter hoc destruimus quandā diuisionē factāz. s̄. cōfusarū suppo-

sitionū: alia est cōfusa necessitate rei: alia est cō- fusa necessitate modi siue signi. Dicim⁹ enīz q̄ omnis cōfusio sit necessitate signi uel mo- di. ut cū dicitur: omne animal rōnale est aīal. iste terminus animal in subiecto posit⁹ tenet necessitate signi pro omni animali qd est ho- mo. Similiter hic omnis homo est animal. iste terminus homo tenet pro omni homie ⁊ nō solū pro homine: sed etiā pro omni ani- mali qd est homo. ⁊ ideo tot intelligunt ani- malitates quot humanitates naturaliter lo- quēdo. q̄ eadē est humanitas in quolibet in diuiduo hominis secūdū viā logicorū ⁊ non secūdū viā nature. sic homo in cōmuni idein est. vnde q̄ sit hec animalitas uel illa hoc est rōne materie. In via enim nature humani- tas mea differt ab hūanitate tua per se. ⁊ ani- ma mea per quāz causat humanitas mea in me: alia est ab anima tua per quā causatur hu- manitas tua in te. ⁊ p̄pter hoc signū confun- dit hominē nō tamē cōfundit animal in cō- muni sed p̄tractūz ad hominē per suas diffē- rentias. vnde sequitur q̄ omnis cōfusio sit necessitate signi uel modi. Et hec de suppo- sitione terminorū absolutorū.

C Suppositio cōfusa est acceptio termini cōis pro oībus suis suppositis seu pro multis: ⁊ dicitur cōfu- sa idē idē determinata: q̄ terminus sic supponēs nō determinat ad aliquid suorū suppositorū. Suppositi- onū cōfusarū: alia cōfusa ⁊ mobilis siue distribu- tiua: alia cōfusa ⁊ immobilis que dicitur cōfusa tñ. Suppositio cōfusa ⁊ distributiva est acceptio termi- ni cōis pro oībus suis suppositis uel indiuiduis: ⁊ di- citur mobilis q̄ pōt fieri descēsus sub termino sic sumpto ad singlaria per propositionē copulatiuā ut ois hō currit. l̄ hō supponit cōfuse ⁊ mobili-: q̄ bñ sequit ergo fortes currit plato currit. ⁊ sic de alijs. hoc modo supponit ois terminus cōis immediate se- quēs signū vniuersale affirmatiuū nisi aliud ipedi- at: ut si p̄poneret negatio signū aliud huiusmodi. Termin⁹ etiā sequēs immediate negationē iſinitantē supponit cōfuse ⁊ distributivē ut nō homo currit. si l̄ non sumat iſinitanter l̄ hō supponit cōfuse ⁊ distributivē. Negatio autē negās cadens sup copulā principalē propositionis distribuit nō solum subie- ctū sed etiam predicatū: ut nullus hō est asinus. taz hō q̄ asinus supponit cōfuse ⁊ distributivē nisi aliud s̄ncathegorema ipediat: ut nonnullus hō est asin⁹. Termini etiā includētes negationē cōfundūt ⁊ di- stribuūt terminos supra quos cadunt: ut aliud diffe- rēs: diuersus ⁊ p̄similes: ut for. differt ab homine l̄ homie distribuit. ideo ipsa est falsa q̄ differret a se ipso. huiusmodi sunt termini cōceptiui: ⁊ nomina cōparatiui ⁊ suplatiui gradus ⁊ aduerbia similitu- dinis s̄m quorūdā opinionem. Suppositio cōfusa immobilis seu cōfusa tñ est qñ terminus sumitur pro aliquib⁹ eius suppositis nō tñ pōt fieri descēsus ad illa. ⁊ hoc modo s̄z Sco. xxi. di. p. sen. q. vnica. sup- ponit etiā predicatū vniuersalis affirmatiue. ut ois hō est

Suppositionū

hō est animal. vñ non sequit̃ ergo oīs homo est hoc
aīal: 7 subiectū excludit̃ affirmatiue: q̃ equaliter vñ
uerfali affirmatiue de terminis transpositis: ut illa
tñ animal est hō equaliter isti. oīs homo est aīal. hoc
modo etiā supponit terminus supra quē cadūt duo
signa distributiva: ut sor. differt ab omni hōie 7 hoc
per illā regulam logicorū. Quicqd mobilitatimobi-
litate: imobilitatimobilitatum. ut in ista Sor. dif-
fert ab hōie. ly hōie supponit p̃fate 7 mobilitate. Si
aut̃ addatur aliud signū. ut dicēdo sor. differt ab oī
hōie supponit p̃fate 7 imobilitate. Sic etiā supponit
terminus sequēs uerbū significās actū aīe interiorē
ut fortes appetit vinū uel etiam actū sensus exte-
rioris. Terminus etiā sequens ad uerbū numerale: ut
bis comedit panē. Parisius 7 Rome uendit piper.
hoc etiā modo supponit iste terminus hō in hac pro-
positione. Ab initio mundi semp fuit hō. Unde nō
sequitur. ergo aliquis hō semp fuit ab initio mundi
sed est fallacia cōsequētis. Sequitur enī econuerso:
l̃z aut̃ predicta appareant esse uera. auctor tñ ponit
predicatū vñuersalis affirmatiue supponere sim-
pliciter de suppositione cōfusa imobili parū curās.
7 ad hoc adducit aīquas rōnes. Circa qd notandū
q̃ suppositio simplex est p̃fusa tñ seu imobilis diffe-
runt: q̃ in suppositione simplici terminus supponit
pro natura absolute sumpta non habito respectu ad
supposita. In cōfusa vñ tñ supponit pro natura in
respectu ad supposita ideterminare tamē. Unde l̃z
terminus sic supponēs posset dici supponere simpli-
citer: ut ponit auctor non tñ ita p̃prie: 7 per hoc pos-
sent eius rōnes solui. Aliqui etiā dicūt: ut Ocham
7 eius sequaces q̃ in suppositione cōfusa tñ: l̃z non
posset fieri descēsus per propositionē copulatiuā ul̃
disiunctiua: bene tñ potest fieri per propositionē de-
disiuncto extremo: ut oīs homo est aīal: l̃z enim nō
sequat̃: ergo omnis hō est hoc aīal: uel oīs homo est
hoc aīal: uel omnis hō est hoc aīal. Bene tñ sequit̃
ergo oīs homo est hoc aīal: ul̃ hoc aīal. 7 sic de alijs.
Est etiā suppositio cōfusa 7 imobilis quādo signum
vñuersale tenet collectivē: ut quādo addit̃ termi-
no numerali in plurali: ut dicēdo. oēs apostoli sunt
duodecim. Non enī sequitur: ergo petrus est duo-
decim: sed designatur q̃ petrus 7 iohannes cū cete-
ris simul sumptis sunt duodecim.

Incipit tractatus de relatiuis.

**Relatiuum est duplex: vno mo-
do relatiuum est cuius esse est ad
aliud quodā modo se habere. 7
sic relatiuum est vñum de decē
predicamentis. Aliud est relati-
uum quod est antelate rei recor-
datiuum. quia ut vult p̃discia-
nus in maiori suo uolumine. Relatio est an-
te late rei recordatio: ut fortes currit qui mo-
uetur. ibi hoc relatiuum qui facit recordatio-
nem siue relationem de forte qui est res ante-
lata. Omissis autem relatiuis secundum**

primum modum de relatiuis: secundo mo-
do hic intendimus. Relatiuorum autē que-
dam sunt relatiua substantie. ut qui ille 7 simi-
lia. Quedam vñ sunt relatiua accidentis. ut
talis qualis tantus quantus. Relatiuum au-
tem substantie est quod refert eandem res in
numero cum suo antecedente. ut qui ille. Itē
relatiuorum substantie quedam sunt relatiua
diuersitatis ut alius. Et est illud quod refert
eandem rem in numero 7 supponit pro alio.
ut fortes currit 7 alius disputat. Quedas vñ
idētitatis. ut qui ille idem. Relatiuum autē
substantie idētitatis est quod refert 7 suppo-
nit pro eodem in numero pro quo supponit
suum antecedens. ut fortes currit qui dispu-
tat. ibi hoc relatiuum qui refert fortem 7 sup-
ponit pro forte. Relatiuorum idētitatis sub-
stantie quedā sunt noīa ut quis quidā. quedā
sunt pronomina ut ille idem. Item relatiuo-
rum pronominum idētitatis quedam sunt
reciproca ut sui sibi se cum suo possessiuo: ut
suus sua suum. Alia vñ non reciproca ut ille
idem. Relatiuum autem reciprocu dicitur
non q̃ sit patiens: sed quia ponit modū pa-
tientis supra substantiam agentis. quia aliud
est patiens 7 aliud est modus patiens. qd̃ pa-
tet per hoc q̃ nominatiuus potest esse patiens
ut fortes percutitur: sed nō potest habere mo-
dum patientis. vnde modus patientis sem-
per est in obliquis. 7 sic patet q̃ aliud est pati-
ens 7 aliud est modus patiens. Si queratur
quid addatur supra patiens per relatiuum re-
ciprocum. dicendū est q̃ addit idētitatez sub-
stantie 7 ponit eam sub modo patientis ut for-
tes iubet se. ibi substantia que prius erat agēs
ponitur sub modo patientis. ut in hoc prono-
mine se. Unde reciprocu sic potest diffini-
ri. Reciprocu est quod significat substanti-
am agentem sub modo patientis. uel sic. Re-
ciprocum est idem quod suipfius passiuus.
7 ideo hoc relatiuum sui significat per modū
patientis in quem dicitur transire actus uer-
bi: nominatiuus autem significat per modū
agentis. Item si queratur quare hoc prono-
men sui sibi se caret nominatiuo. Dicendū
est q̃ solutio patet ex premissis. quia agens
non potest significare patiens siue sub modo
patientis nisi in obliquis. sed nominatiuus
dicit modum agentis. 7 ideo natura nomi-
natiui repugnat nature huius pronominis sui
7 ideo non potest habere nominatiuum. Ex p̃di-
ctis patet q̃ relatiua idētitatis referūt eandē
rem cū suo antecedēte 7 semp supponūt pro
eadez re in numero. Et ex hoc patet q̃ maior
est certitudo per relatiuum idētitatis q̃ per

suū antecedens loco relatiui positiū. ut hō currit hō disputat. qz dubiū est utruz de eodem hoīe dicatur. Sed cū dicitur hō currit & idē disputat: certū est qz de eodē homine dicat. hoc enī patet per Iulianū dicēte in maiori suo volumine qz cū dicitur Aliar uenit ad troiā: & Aliar fortiter pugnauit: dubiū est an de eodē aiace dicat an de diuersis. s; cū dicitur Aliar uenit ad troiā & idē fortiter pugnauit: de eodē aiace in numero statim intelligit. Et sic patet qz maior est certitudo per relatiui idētitatis qz per suū antecedens loco talis relatiui positiū. Solet autē dubitari circa relatiua idētitatis utrius deceptio facta ex diuersa relatione fiat s; equiuocationē uel s; amphibologiam uel scōz aliquā aliā fallaciā. ut dicendo hō uidet asinū: qui est rōnalis. ibi hoc relatiui qui potest referri ad hunc terminū qui est hō uel ad hūc terminū qui est asinū: & sic sunt ibi diuersae relationes: & ergo scōz aliquos solet ibi pueniēter assignari equuocatio. S; p̄trariū arguit. hoc nomē qui scōz qz est relatiui significat rē vnā equaliter se habentē ad illud qd significat per modū substantie. ut color qui est in corpore locus qui cōtinet rē locatā & sic de alijs. ergo deceptio facta ex diuersa relatione nō facit equiuocationē. Item hoc nomē qui scōm qd est nomē significat substantiā infinitā: s; ista substantia infinita apta est finitari itaqz per vnū antecedēs qz per aliud. ergo cū illa substantia infinite sumpta in se sit vnā & potest referri ad quodlibet antecedēs: ergo significatio huius relatiui erit vnā. quare sequitur qz ibi nō erit equiuocatio. Itē ratio cuiuslibet relatiui scōm qz relatiui: est tñ vnā: hec. s. res ante laeta uel rei ante late recordatiui. ergo oē relatiuum scōm qz relatiui participat vnus nomē & vnā rationē. ergo relatiui est vniuocū in q̄tū est ante late rei recordatiui. ergo particularia relatiua ut qui. ille. & alius in q̄tū sunt relatiua suoz antecedentiū nō sunt equoca. Si aliquis obiciat qz hoc relatiui qui alteri est rōnis scōm qz tenetur in hoc antecedēte hō: & alterius scōm qz tenetur in hoc antecedēte asinus ut in p̄dicta orōne. ergo est cōmune & habet rōnes diuersas ergo est equiuocū. Rēduz qz hoc argumentū nō ualet. Nam sumi liter posset p̄bari qz quodlibet vniuocū esset equiuocū. ut aīal eēt equiuocū scōz qd est hō uel secūdū qz est in hoīe & aliā habet rationes secūdū qz est equus uel secūdū qz est in equo: & sic hoc nomē aīal aliā habet rōnes hic & ibi & est cōmune. non tñ equiuocū sed vniuocū. Soluendū est breuiter qz sicut vniuoca dicuntur habere eādē rationē nō scōm se s; in vniuoco vniuocāte. ut hō bos equus & similia in

aīali. Similr oīa relatiua dicuntur habere rōnem eandē non scōm se: s; in referēte siue in relatione & etiā habet idēz nomē ideo vniuocatur in eo: s; ille obiciebat de rōnibus relatiuoz scōz se. An p̄dictas obiectiones ab ista cōcedimus & ideo p̄cedim? qz deceptio facta ex diuersa relatione nō est scōm equuocationē Itē illa deceptio est in ordinatione dictionū inter se ergo est in orōne. qz ordinatio dictionū nihil aliud est qz orō: ergo non est equiuocatio cū equiuocatio solū fit in vna dictione Itē qz ibi non sit amphibologia probat. ubi cūqz sit amphibologia ibi est cōstructio vni? cū alio: ut in hoc exēplo liber aristotelis quo ad primū modū. quo ad scōz ut hic: litteraturatur. quo ad tertiū: ut in hoc scit seculū. Et secūdū hoc patet inductiue per oēs modos amphibologie: qz ubicunqz est amphibologia ibi est cōstructio vni? cū vno tñ. s; ubicunqz sunt diuersa relatiua nō est cōstructio vni? cū vno tñ: imo vni? cū diuersis. ergo deceptio facta ex diuersa relatione non facit amphibologiam. Itē ubicunqz est deceptio ex eo qz aliqua dictio pōt referri ad diuersa est cōpositio uel diuisio: s; deceptio ex diuersa relatione est ex eo qz aliqua dictio potest referri ad diuersa. ergo deceptio ex diuersa relatione est compositio uel diuisio. & hoc idē concedimus. Sequitur de relatiuis diuersitatis. Relatiuum diuersitatis est quod supponit pro alio ab eo qd refert. ut fortes currit & alius disputat. ibi hoc relatiui alius refert fortes & supponit pro alio a forte & ita facit recordatio nem de forte. De relatiuis autē diuersitatis talis dat regula. Si relatiui diuersitatis addat supiori fit inferius: & si addat inferiori fit superius: Vbi gfa cū dicitur alius ab aīali ergo aliud ab hoīe. ibi est loc? a spē ad genus siue a parte subiectiua ad suū totum vniuersale. qz in hac ppositiōe aliud ab aīali hoc relatiui diuersitatis aliud cū additur aīali qd est superius ad hoīes facit ipm inferius. & in hac aliud ab homine addit inferiori. s. hoī & ergo facit ipm superius. & ergo aliud ab aīali est inferius ab aliud ab hoīe. & ideo ibi est locus a spē siue a parte subiectiua. De relatiuis idētitatis dat regula ab antiqs. Nulla ppositio inchoata a relatiuis idētitatis habet cōtradictoriā. Et assignat talē causā. qz cū dicitur oīs hō currit & ille disputat. hoc relatiui ille habet respectum ad hoc antecedens hō propter dependentiā suae relationis. s; cū negatio aduenit ppositiōni inchoate a relatiuo dicēdo sic. ille nō disputat. tunc negatio negat uerbūz quod sequitur & nō negat respectū relationis quēz habet ad antecedens. ergo negatio non negat totūz

quicquid affirmatio affirmat: ergo nō cōtra
dicit sed cū hoc sit in qualibet ppositione in
choata a relatiuō sequit̃ q nulla ppositio in
choata a relatiuō habet contradictoriā. Sed
contra hoc obicit̃. quicquid cōtingit affirma
re ptingit et negare de quolibet supposito. sed
uerbum cōtingit negare de quolibet supposito:
ergo et ptingit affirmare de quolibet supposito
qđ est dictio relatiua. ergo quelibet ppositio
inchoata a relatiuō habet contradictoriā. Item
quelibet ppositio siue enunciatio que
est vna habet contradictoriā: s; ppositio in
choata a relatiuō dñmodo ibi non sit aliqua
dictio equoca neq; plura subiciātur neq; pre
dicantur est vna ppositio. ergo ppositio in
choata a relatiuō habet contradictoriā. Itē
dic̃ Aristoteles in pmo ppermenias circa af
firmationē et negationē q vni affirmationi
vna est negatio opposita: et e cōuerso vna ne
gatio vni affirmationi est opposita. ergo affir
mationi inchoata a relatiuō negatio vna est
opposita. Quod cōcedimus dicentes predi
ctam regulā esse falsam. Ad rationes eorū re
spōdemus q relatiuū cōparatur ad antecēdēs
et cōparatur ad uerbū cui subicitur. vñ cūz af
firmatio et negatio sit oratio affirmatiua uel ne
gatiua alicuius de aliquo: uel alicuius ab ali
quo hoc est pdicatū de subiecto. Et ideo sicut
patet per definitionē predictā affirmationis
et negationis. affirmatio et negatio respiciunt
tñmodo: cōparationem subiecti ad pdicatū
ergo in ppositione inchoata a relatiuō tñmo
do: sumitur contradictoriū per cōparationē
relatiui ad uerbū cui subicitur et nō per cōpa
rationē relatiui ad antecēdēs. qz ille respectus
non est ibi. ppter naturā affirmationis: nec
ppter dependentiā subiecti in quātū est sub
iectū. s; propter dependentiā eius qđ est sub
iectū. dicendū tñ est subiectū: qz aliud est sub
iectum in quātū subiectū: et id qđ est subiectū
et aliud est pdicatū et illud qđ est pdicatū
et sic quicquid affirmatur in ppositione inchoa
ta a relatiuō negatur in sua contradictoria. qz
cōtradictoria istius ille disputet et ista nō ille
disputet negatiōe pposita relatiuō. De rela
tiuō idētitatis nō reciproco talis dat̃ regula.
Omne relatiuū idētitatis non reciproci ha
bet eandē suppositionē quā habet suū antecē
dens: ut cū dicitur. omnis hō currit et ille est
sortes. hoc relatiuū ille supponit pro oī hoīe
qz sensus est. omnis hō currit et ille est sortes.
id est oīs homo est sortes. Dico autē non re
ciprocū. qz cum dicat̃ omnis hō videt se nō
est sensus oīs homo videt hominē. vñ loco
huius relatiui se non licet ponere suū antecēdēs
loco autem alterius licet ponere.

Abito de relatiuō substantiē dicendū
h est de relatiuō accidētis. Relatiuum
autē accidentis est qđ refert eandē re
per modū denominationis: ut tale quale et ce
tera. vñ hec est differētia relatiui substantiē ad
relatiuū accidentis. qz relatiuū substantiē re
fert rem vniuocā per modū q quicquid est ut
albedo que est in pariete. color qui est in cor
pore. Relatiuū autē accidentis est qđ refert
res suā per modū denominationis: ut sortes
est albus et talis est plato. Alia autē differētia
datur eorundē. qz relatiuum substantiē refert
idem in numero. Relatiuū vō accidētis re
fert idē in specie. ut sortes est alb⁹ et talis est
plato qz idē in numero nō potest esse in di
uersis subiectis s; bene in idē specie. Rela
tiuorum autē accidētis aliud est relatiuū idē
titatis ut talis. aliud vō diuersitatis ut alter.
Relatiuū accidentis idētitatis est qđ refert
eandē qualitātē in spē: et supponit pro eadē
in spē. ut sortes est albus et talis est plato. Re
latiū autē accidentis diuersitatis est qđ re
fert eadē q̃litātē in specie s; supponit pro alia
diuersa in specie. ut sortes est albus et alter⁹
modi est plato. Differt autē relatiuū substan
tiē idētitatis a relatiuis accidētis idētitatis.
quia relatiuū idētitatis substantiē refert ean
dem substantiā in numero. relatiuū autē idē
titatis accidentis non refert idēz accidens in
numero: s; solū idē accidēs in specie. Relati
uorū accidētis idētitatis aliud est relatiuū q̃ti
tatis cōtinue ut tantus. aliud vō quantitatis
discrete ut tot quot. Itē relatiuorū numeroz
quedam sunt noīa ut totidē. quedam sunt ad
uerbia ut totiens. Sciendū q talis tātus tot
totiēs totidē possunt dici relatiua redditua
et demonstratiua. Relatiua ut si ad presentes
referātur. Demonstratiua ut cūz dicimus de
monstrando mare: tale est rubeū demonstran
do herculē talis fuit plato. Si autē non refe
rantur ad presentes siue per demonstratiōē
rerū presentū tunc sunt redditua. qz reddūt
interrogationē precedēte. ut qualis est plato
talis est sortes. Relatiua quādo siue interro
gatione proferuntur ut talis est sortes qualis
est plato. Et qñ ad noīa adiectiua ducunt spe
cialiū accidētis: ut ethyops est niger et talis
est coruus. et sortes fuit alb⁹ et talis fuit plato.

Et suppositione relatiuorū ampliatiōib⁹ re
strictionibus appellationibus et distributio
nibus aliqua breuiter dicā: et primo de rela
tiuis. Est autē duplex relatiuū. quoddā est relatiuū
logicale: de quo dictum est in predicamento ad ali
quid. Aliud est grāmaticale qđ est rei ante late re
cordatiuum: ut sortes currit qui disputat. hoc re
latiuium qui facit recordationē de sorte qui est res
ante lata et de huiusmodi relatiuis est pñs in cōtēto.

Relatiuorum autem quedam sunt relatiua substantie: et quedam relatiua accidentis. Dicuntur vero relatiua substantie non quod solas substantias referant. Non enim tunc referunt substantias: sed etiam accidentia: ut hoc relatiuum qui potest referre substantiam ut fortes currit qui disputat: et potest referre accidentem ut color qui est in pariete videtur ab oculo. Relatiua substantie dicuntur illa que referunt sua antecedentia: ut quid: seu per modum per se statim. Relatiuum autem accidentis est quod refert suum antecedens per modum denominationis. ut fortes est albus: et talis est plato. Relatiuorum autem substantie quedam sunt relatiua identitatis et quedam diuersitatis. Relatiua identitatis dicuntur que supponunt pro eisdem in numero pro quibus supponunt sua antecedentia: ut fortes currit et ille disputat. Relatiua vero diuersitatis supponunt pro alio ab eo quod referunt ut fortes currit et alius disputat: hoc relatiuum alius refert forte: et supponit pro alio a forte. Sensus enim est quod alius homo a forte puta plato disputat. Ex predictis patet quod maior est certitudo per relatiuum identitatis quam per suum antecedens positum loco relatiui. Unde si dicatur homo currit: homo disputat dubium est utrum de eodem homine dicatur uel non. Sed cum dicitur homo currit et ille disputat: certum est quod de eodem dicitur: cum relatiuum identitatis supponat pro eodem in numero pro quo supponit suum antecedens: hoc autem est uerum de relatiuo non possessiuo. Relatiuum enim identitatis possessiuum non supponit pro suo antecedente: sed pro aliquo possessore cum re significata per suum antecedens: ut dicendo homo uendit librum suum librum non supponit pro homine. sed pro libro suo. scilicet eius. Circa predicta posset dubitari de illa propositione. Mulier que dnanuit saluauit: et consimilibus quod ly que non supponit pro eadem muliere in numero: cum Eua fuerit causa dnanationis: Maria uero saluationis. Ad hoc dicitur uno modo quod hec est relatio simplex quod ly que refert naturam non supponit. Illud autem quod dicebatur de relatiuo identitatis intelligitur ubi est relatio personalis: quando uidelicet relatio refert suppositum uel individuum. Aliter potest dici quod tales propositiones sunt improprie nec sunt uere de ueritate sermonis: sed de bonitate intellectus. Unde per illam propositionem intelligitur quod mulier eiusdem speciei cum illa que nos dnanauit fuit causa nostre salutis. Relatiuorum identitatis quedam sunt reciproca: et quedam non reciproca. Relatiua reciproca sunt illa que denotant reflexionem seu tendentiam actus uel passionis in illam a quo egreditur uel in re possessam ab eo: ut sui sibi se a se cum suo possessiuo. Vnde talia possunt indifferentem ponere in eadem categorica cum suo antecedente: uel in alia. Unde sicut bene dicitur: Petrus studet et diligit se: ita bene dicitur Petrus diligit se. Relatiua uero non reciproca non designant talem reflexionem: nec possunt capi in eadem categorica cum suo antecedente: ut fortes currit et petrus uidetur illi. Et notandum quod de pronome relatiuum est relatiuum identitatis et nullum diuersitatis: ut si uis ipse fui ille. Omne etiam pronome relatiuum est relatiuum substantie et nullum accidentis. Relatiuorum autem accidentium quedam sunt nomina ut talis qualis tantus quantus. quedam aduerbia ut taliter qualiter toties quotiens. Item huiusmodi relatiuorum quedam sunt identitatis et quedam diuersitatis. Relatiuum identitatis in accidentibus est quod refert idem accidentem non in numero sed in specie et pro eodem supponit: ut fortes est albus. et talis est plato. Albedo enim eadem non in numero sed in specie inest forti et platoni. Relatiuum autem diuersita-

tis in accidentibus est quod refert idem accidentem in specie et pro accidente diuerso in specie supponitur: ut fortes est albus: et alterius modi est plato. Item relatiuorum accidentium quedam sunt relatiua qualitaris. ut talis qualis. quedam quantitaris continue: ut tantus quantus: et quedam discrete ut tot quot.

Incipit tractatus de ampliationibus.

Personalis suppositio est accipio terminum communis pro suis inferioribus. Cuius alia est determinata alia confusa ut prius patuit. Item personalis suppositionis alia est restricta. alia ampliata et ita ampliatio et restrictio habet fieri circa suppositionem personalem. Restrictio est coartatio termini communis a maiori suppositione ad minorem. ut cum dicitur homo albus currit. hoc adiectiuum albus restringit hominem ad supponendum tantum pro albis. Ampliatio est extensio termini communis a minori suppositione ad maiorem: ut cum dicitur homo potest esse antichristus. iste terminus homo non supponit solum pro his qui sunt: sed etiam pro his qui erunt usque ampliat ad futuros. Dico autem termini communis. quod terminus singularis: ut fortes non ampliat neque restringitur. Ampliationum alia fit per uerbum. ut per hoc uerbum potest: ut homo potest esse antichristus. Alia fit per nomen: ut hominem esse antichristum est possibile. Alia per participium: ut homo potest esse aialis. Alia per aduerbium: ut homo necessario est animal. homo enim non solum ampliat pro presenti tempore sed etiam pro futuro. et ideo sequitur alia diuisio ampliationis. scilicet quod ampliationum alia fit respectu suppositorum. ut homo potest esse antichristus. Alia fit respectu temporum: ut homo necessario est animal: ut dictum est. Circa predicta queritur de hoc sophismate impossibile potest esse uerum. probatur quod illud quod est uel erit impossibile potest esse uerum: sed antichristum non fuisse post tempus suum est impossibile et modo potest esse possibile et uerum. ergo impossibile potest esse uerum. Contra. Quicquid potest esse uerum est possibile. sed impossibile potest esse uerum. ergo impossibile est possibile in tertio modo prime figure: sed conclusio est falsa: ergo aliqua premissarum. non maior ergo minor: sed hec est prima: ergo prima est falsa. Solutio. Prima simpliciter est falsa hec. scilicet impossibile potest esse uerum. et sophisma peccat contra fallaciam accidentis. quod cum dico id quod est uel erit impossibile duo dico. scilicet subiectum illius impossibilitatis: et illam impossibilitatem siue ipsam possibilem. sed illud quod est uel erit est res subiecta et impossibile accidit ei: et posse esse uerum assignatur in eis utriusque. sicut hec antichristus non fuisse erit possibile. scilicet antichristum non fuisse potest esse uerum. ergo impossibile potest esse

uerum non ualet qz antichristū non fuisse est
res subiecta ⁊ impossibile est accidēs ⁊ posse esse
uerū assignat inesse utriqz. De ampliatiōe
que fit ratione suppositoꝝ talis datur regula
Terminus cōmunis supponēs uerbo habē
ti vim ampliādi a se uel ab alio ampliādi ad ea
que possunt esse sub forma termini supponē
tis. ut hō potest esse aīal. hic iste terminus ho
mo non solū supponit pro presentib⁹ s; etiā
ampliatur ad oēs qui erunt. Dico autē de se.
quia hoc uerbū potest de se habet viz ampli
andi. Dico autē ab alio. qz hoc participiū po
tens ⁊ hoc nomē possibile dant virtutē am
pliandi uerbo cui adiunguntur: ut hō est po
tens esse aīal. uel aīal possibile est esse album:
⁊ sic de alijs. De ampliatiōe autē que fit ra
tione tēporis talis datur regula. Terminus
cōmunis supponens uel apponēs uerbo ha
benti vim ampliādi quo ad tēpus supponit
pro his qui sunt qui erūt ul⁹ qui fuerūt: ut hō
necessario est aīal: ibi tam homo q̄ animal te
netur pro his qui sunt ⁊ qui erunt. Et hec
de ampliatiōibus dicta sufficiant.

Sequitur tractatus de appellationibus.

Appellatio est acceptio termini
pro re existēte. Dico autē pro re
a existēte. qz termin⁹ significās
non ens non appellat: ut cesar ul⁹
antichrist⁹ ul⁹ chymera ⁊ cetera.

Differt autē appellatio a significatione ⁊ sup
positione. qz appellatio est tñ de re existēte
sed suppositio ⁊ significatio sunt tā pro re exi
stēte q̄ pro re non existēte: ut antichristus si
gnificat antichristū ⁊ supponit pro antichri
sto s; non appellat. homo enī significat ho
minē ⁊ de natura sua supponit tā pro existen
tibus q̄ pro nō existētib⁹ hoibus. appellat
autē tñ hoies existētes. Appellationū autē
alia est termini cōmunis ut hō. alia est termi
ni discreti uel singularis ut sortes. Termin⁹
singularis idem significat supponit ⁊ appella
t. s. rem existētem: ut petrus uel iohannes.
Item appellationū termini cōmunis alia est
termini cōmunis pro re in cōmuni. ut quan
do termin⁹ cōmunis simplicē habeat suppo
sitionem. ut cū dicitur homo est spēs aīal est
genus. ⁊ tūc terminus idē supponit signifi
cat ⁊ appellat. ut hō significat hoīem in com
muni ⁊ supponit pro hoīe in cōmuni ⁊ appella
t hominē in cōmuni. Alia autē est appella
tio termini cōmunis pro suis inferiorib⁹. ut
quādo terminus cōmunis personalē habet
suppositionē. ut cū dicitur hō currit: tūc ho
mo non idē significat supponit ⁊ appellat s;
significat hominē in cōmuni ⁊ supponit pro
particularib⁹ hoibus ⁊ appellat particulares

homines tñ existētes. Et hec de appellationi
bus sufficiant dicta.

Sequitur tractatus de restrictionibus.

Restrictio est coartatio termini
cōis a maiori suppositione ad
r minōrē ut dictus est prius. Re
strictionū autē alia fit per no
men: ut hō albus. iste terminus
hōmo non supponit pro nigris neqz pro me
dio colore coloratis: s; restringitur ad albos.
Alia fit per uerbū: ut homo currit. iste termi
nus hō supponit pro presentib⁹ tñ. Alia fit
per participiū: ut cū dicitur homo currēs dis
putat. ille terminus hō supponit pro p̄senti
bus. Alia fit per implicationē: ut cū dicitur
homo qui est alb⁹ currit. hec implicatio qui est
albus restringit hominē ad albos. Item re
strictionum factarū per nomē: alia fit iſerius
superiori appositum: ut aīal homo currit. ille
terminus aīal tñ supponit pro aīalibus que
sunt homines. Alia fit per differētiā adueni
entem generi que est essentialis cū sit cōstitu
tiua rei: ut cū dicit aīal rationale. hic aīal sup
ponit pro rationalibus aīalibus. Alia fit per
adiectiū accidētis: ut cum dicitur hō alb⁹.
iste terminus homo supponit tñ pro albis
hoibus. De restrictione facta per nomē coi
ter sumptus tales dant regule. Omne nomē
non diminuens nec habēs vim ampliādi
adiunctū ex eadem parte termino magis cō
muni: restringit ip̄s ad supponendū pro his
ad que erigit sua significatio: ut patet in exē
plis predictis. ut homo per suā significatio
nem restringit aīal ad aīalia que sunt hoies:
ut cū dicitur: animal hō. ⁊ alb⁹ restringit ho
minē per suā significationē ad hoies albos.
ut cum dicitur homo albus. Dico autē nō di
minuēs ad remouendū noīa diminutiua ra
tionem adiuncti: ut mortuus uel corrupt⁹ ⁊ si
milis que nō restringūt s; poti⁹ destruit ad
iunctū. Dico autē non habēs viz ampliādi
ad remouendū dictiones ampliatiuas. ut po
tens pōt possibile que nō restringūt s; poti⁹
ampliāt. Et sciēduz qz minus cōmune semp
restringit magis cōmune. ut cū dicit hō alb⁹
currit. qz hō reperit in albis hoibus ⁊ nigris
⁊ medio colore coloratis: s; alb⁹ autē nō. Quā
quo ad hoc hō est magis commune ⁊ albus
min⁹ cōmune. ⁊ sic alb⁹ restringit hoies. s; sū
q̄ albus reperit in hoibus lignis lapidib⁹ ⁊
brutis: hō autē non ut sic alb⁹ ⁊ magis cōmu
ne ⁊ hō min⁹ cōmune. ⁊ sic homo coartat al
bum ad albedinē existētem in hominibus
cum dicitur homo albus currit. ⁊ sic utruqz
coartat alteruz secundū diuersa. Item de ter
mino restricto talis dat regula. Si signum

vniversale adueniat termino restricto nō di-
stribuit ipsū nisi pro his ad que restringit.
Cum enim dico omnis hō albus currit: ibi
homo restringit ad albos: et nō potest distri-
bui nisi pro albis. Itē de restrictione datur
regula talis. Nihil positū a parte p̄dicati pōt
restringere terminū cōmunes positū a parte
subiecti quo ad principale ei⁹ significationē:
ut hō est albus. iste terminus albus in p̄di-
cato positus non potest restringere hominē
in subiecto positū ad albos. qz si restringeret
ad albos ergo per regulā p̄cedentē. s. si signū
vniversale adueniat termino restricto solū
distribuit ip̄s pro his ad que restringitur. ut
in proposito homo distribuere solū pro al-
bis hoibus. et sic istius propositionis oīs hō
est albus: sensus eēt omnis hō alb⁹ est alb⁹.
ergo si vna erit vera reliqua erit vera: et si vna
est falsa reliqua erit falsa: qd nō est falsum. er-
go cū dicat oīs hō est alb⁹. iste terminus hō
nō restringit. et sic patet illa regula. Dico au-
tē quo ad principale eius significationē. quia
p̄dicatū restringit subiectū quo ad significatio-
nem que est genus: ut cū dicitur cignus est al-
bus. iste termin⁹ cignus restringitur ad ma-
res et nō ad mulieres. et sic alb⁹ restringit ip̄s
quo ad p̄significationē que est gen⁹ et nō quo
ad suam significationē. Item de restrictione
facta per implicationē talis datur regula. Dis-
implicatio immediate cōiuncta termino cō-
muni restringit ipsum sicut suū adiectiuū: ut
cū dicitur hō qui est albus currit. iste termi-
nus homo restringitur ad albos per hāc im-
plicationem. s. qui est albus. Itē de eadem re-
strictione talis datur regula. Quotiescūqz si-
gnū vniversale et implicatio ponūtur in eadē
locutione duplex est oratio ex eo qz signū po-
test p̄cedere implicationē: et sic distribuit ter-
minum cōmunem pro quolibet suo supposi-
to cū dicitur omnis hō currit qui est albus.
Item implicatio potest p̄i⁹ aduenire et restrin-
gere terminū cōmunem et tunc signū postea
adueniēs non distribuit ip̄m nisi pro his ad
que restringit: ut oīs homo qui est alb⁹ cur-
rit: et tūc equiualeat huic oīs hō albus currit.

Etur de restrictione facta per uer-
bum de qua plures dantur regule
s quarū prima talis est. Terminus
cōmunis supponēs uel apponēs
uerbo presentis tēporis simpliciter sumpto
non habēte vim ampliādi neqz ex se neqz ex
alio restringitur ad supponendū pro his qui
sunt sub forma termini cōmunis supponen-
tis. Dico autē termini cōmunis qz termin⁹
discretus neqz restringit neqz ampliatur. Di-
co autē uerbū presentis tēporis ad remouen-

dum alia uerba aliorū temporū: qz terminus
cōmunis aliā habet suppositionē cū eis. Di-
co autē simpliciter sumpto ad remouendum
uerba sumpta cum particulis diminuenti-
bus: ut est opinabile et iopinabile. Dico autē
non habente vim ampliādi ad remouendū
uerba ampliatiua ut potest. dico autē neqz ex
se neqz ex alio ad remouendū uerba habentia
viz ampliādi ex alio: ut puta ex iuncto sicut
hoc uerbū est cum dicitur est potēs. Dico autē
sub forma termini supponētis qz homo sup-
ponit pro his que sunt sub humanitate et aīal
que sunt sub aīalitate: ut cū dicitur hō est aīal
Item alia datur regula. Termin⁹ cōmunis
supponēs uel apponēs uerbo de preterito
simpliciter sumpto non habente vim ampli-
andū nec ex se nec ex alio restringit ad suppo-
nendū pro his que sunt uel fuerunt sub forma
termini supponētis: ut cū dicitur hō fuit aīal.
iste termin⁹ hō supponit pro his qui sunt uel
fuerunt hoīes: et aīal pro his que sunt uel fue-
runt aīalia. Itē alia datur regula. Termin⁹
cōmunis supponēs uel apponēs uerbo de fu-
turo etia supponit pro his que sunt uel erūt
sub forma termini supponētis. s. pro eis qui
sunt uel erūt in futuro: ut homo erit aīal. Ex
p̄dictis patet qz uerbum restringit quo ad si-
gnificationē que est tēpus et nō quo ad signi-
ficationē principālē. Circa p̄dicta querit
de hoc sophismate oē aīal fuit in archa noe.
p̄batur. hō fuit in archa noe. equus fuit
in archa noe et cetera. ergo omne animal fuit
in archa noe. Contra. omne aīal fuit in archa
noe sed cesar fuit aīal: ergo cesar fuit in archa
noe quod est falsum. ergo aliqua p̄missariū
est falsa: non minor ergo maior. Quod autē
prima sit falsa. patet per quandā regulā que
dicit qz terminus cōmunis supponēs uel ap-
ponēs uerbo de preterito simpliciter sum-
pto restringitur ad supponendū pro his qui
sunt uel fuerunt sub forma termini supponē-
tis. Item alia est regula qz si signū vniversale
adueniat termino restricto distribuit ip̄s pro
omnibus illis ad que restringebat. ergo cū
dicitur omne aīal fuit in archa noe. iste termi-
nus aīal supponit pro omni animali qd fuit
in archa noe s. nō fuerūt oīa in archa noe: er-
go prima est falsa. Itē ad idē in hac p̄positio-
ne. omne aīal qd tunc fuit. fuit in archa noe.
iste termin⁹ aīal restringitur magis q̄ in ista
oratione omne aīal fuit in archa noe cū in pri-
ma plura supponātur. sed iste terminus aīal
restringitur ad ea que fuerūt tunc in illo tēpo-
re propter implicationē ibi positā: ergo solū
illa que fuerunt in illo p̄terito fuerūt in archa
noe et non plura. igitur oportet qz hec sit falsa
omne

omne aīal fuit in archa noe cū in ea plurā aīa/
lia supponatur. Solutio quidā dicit. q̄ hec
omne aīal fuit in archa noe: est duplex eo q̄
pōt fieri distributio pro singulis generū uel
pro generib⁹ singulorū. Primo mō est falsa.
secūdo modo est uera. quia qñ fit distributio
pro singul⁹ generū tūc est distributio pro sin/
gulis indiuiduis que sub eodē genere ⁊ sub ea/
dem spē continētur tūc oportet q̄ oīa indiui/
dua cōtēta sub aīali fuissent in archa noe qd̄
est falsū. Sed cū sit distributio pro generib⁹
singulorū tūc solus est distributio pro generi/
bus uel pro spēbus: s; nō fuit aliqua spēs aīa/
lis quē nō fuit in archa noe ⁊ illo mō est uera.
S; huic solutioni nō acquiesco: qz spēs aīalis
nō fuit per se in archa noe s; tñ indiuiduū.
Unde illo tēpore nō habuit ueritatē nisi pro
singulis generū id est pro indiuiduis ⁊ nō pro
generibus singulorū. An dico q̄ ppositio est
falsa ⁊ concedo oēs rōnes adductas ad hoc ⁊
pbatio peccat s̄m psequens ab insufficiēti in/
ductiōe qz nō accipit oēs partes distributio/
nis que sunt sub subiecto istius ppositionis
omne aīal fuit in archa noe.

Olet etiā queri utrū similiter restrin/
guntur termini in ppositione negati/
ua ⁊ affirmatiua. Dicūt aliqui q̄ nō
qz ē restringit ad existēs ⁊ nō ēē ad non exi/
stēs. ergo nō pro eodē fit restrictio in affirma/
tiua ⁊ negatiua. Itē uidetur q̄ oīs negatiua
in qua est negat simpliciter est falsa si simili/
ter restringatur termini in ppositione negati/
ua ⁊ affirmatiua. quia in hac ppositione rosa
est: iste termin⁹ rosa restringitur ad existēs. ⁊
si in hac rosa nō est similiter restringat ad exi/
stēs: tūc est sensus q̄ rosa que nō est est. ⁊ hec
est falsa: ergo ⁊ hec rosa nō est ⁊ sic quelibet ne/
gatiua in qua ēē negatur ēē simpliciter falsa
qd̄ falsū est. ergo uidetur q̄ nō similiter re/
stringuntur termini in ppositiōe affirmatiua
⁊ negatiua s; pbat q̄ similiter restringantur
qz si in hac ppositiōe hō est. iste termin⁹ hō
restringitur ad existēs ⁊ in hac nullus hō est
ad non existēs: ergo utraq; est uera qz de exi/
stētib⁹ uere p̄dicatur ēē ⁊ de nō existētib⁹
remouetur ēē: ergo cōtradictorie sunt simul
uere qd̄ est impossibile: ergo illud etiā ex quo se/
quitur impossibile. s. q̄ nō similiter restringant
termini in affirmatiua ⁊ negatiua. Itē regu/
la est q̄ oē uerbū simpliciter sumptū nō ha/
bens vim ampliadi nec a se nec ab alio restri/
git terminū supponētē quo ad significatio/
nem que est tēpus ⁊ nō quo ad significatiōes
ergo tēpus est causa restrictiōis illi⁹. S; idē
tēpus est in affirmatiua ⁊ negatiua sibi oppo/
sita ut rosa est. nulla rosa est. ergo eadē est cau/
sa restrictiōis in utraq; ⁊ ergo pro eodē fit
restrictio in utraq; ⁊ hec argumēta concedi/
mus. Ad quod pmo obicitur est dicendū q̄
esse nō restringit ad existēs: sicut nec hoc uerbū cur/
ro ad currētes qz nullū uerbū restringit sibi ter/
minū supponentē quo ad significatiōē sed
quo ad cōsignificatiōē que est tps. vñ nō re/
stringit ad supposita existētia s; p̄sentia. Sup/
posita enī p̄sentia possunt ēē in aliquibus ter/
minis tā existētia q̄ nō existētia: ut cū dico
enūciabile est enūciabile supponit tā pro exi/
stētib⁹ q̄ nō existētib⁹. Oīa autē enūcia/
bilia que sunt falsa in p̄senti sunt p̄sentia s; nō
existētia qz nullū falsū est ⁊ sic ēē nō restrin/
git ad existētia s; ad p̄sentia cū idē tēpus sit
utrobīq; qd̄ est causa restrictiōis. Ad aliam
dicendū est q̄ duplex est forma termini cōis
quedā est que saluat in rebus existētib⁹ tñ
ut humanitas que est forma hoīs ⁊ aīalitas
que est forma aīalis ⁊ in talib⁹ oīa suppo/
sita p̄sentia sunt existētia. Alia est forma termi/
ni cōis que saluat tā in reb⁹ existētib⁹ q̄ nō
existētib⁹ ut enūciabilitas que est forma
enūciabilis: qz quedā sunt enūciabilia existē/
tia: ut deū esse ⁊ oīa uera: ⁊ alia sunt nō existē/
tia: ut hoīem ēē asinus ⁊ oīa falsa ⁊ in talibus
nō restringit terminus cōis ad existētia s;
restringit tā ad existētia q̄ ad non existētia.
An isti⁹ ppositionis rosa nō est. nō est sen/
sus rosa que est non est. s; est sensus rosa aliter
sumpta q̄ in p̄senti non est. Solet autē poni
q̄ quedā restrictio fit ab usu: ut cū dicitur nihil
est in archa q̄uis plēa sit aere: qz iste termin⁹
nihil supponit ab usu pro rebus solidis siue
firmis ⁊ rex pro rege p̄rie ⁊ magister legit pro
magistro proprio. Solet etiā poni q̄ quedā
restrictio fit per transitiōē vbi: ut cū dicitur
sortes pascit hoīem. iste terminus hō suppo/
nit pro alio a sorte virtute trāsitiōis vbi qz
dans ⁊ recipiēs debēt ēē diuersi ⁊ ideo si ali/
quādo sunt eadē hoc tñ est per accidēs qz per
hoc q̄ idē subiectus est utriusq; sicut idem est
dux ⁊ comes s̄m accidēs. An dicūt q̄ nō se/
quitur sortes pascit seip̄s ⁊ ip̄e est hō: ergo pa/
scit hoīes qd̄ est fallacia accidētis: qz hoc pro/
nomen se nō potest supponere pro diuersis
a sorte s; homo bene potest.

Alia ampliatio ⁊ restrictio opponunt: ideo
ad planiorē ipsorū euidentiam de his simul
perscrutabor. Restrictio est coartatio termi/
ni cōmuni a maiori suppositione ad minorem: ut cū
dicitur hō albus currit. hoc adiectiuū albus restrin/
git hoīem ad standū pro albis tñ: dico autē termi/
ni cōmuni: qz terminus singularis nō pōt restrin/
gi cū nō cōueniat pluribus. Ampliatio est extēsiō
termini cōmuni a minori suppositione ad maiorem

ut hō currat: non solū iste terminus homo supponit pro his qui sunt: s; etiā pro his qui erūt. De ampliatioe ponitur quinq; regule. Prima est q terminus positus a parte ante respectu vbi uel participij pteriti tēporis ampliatur ad supponendū pro eo q est ul fuit: ut puer fuit fener. sensus est q ille qui est ul fuit puer fuit fener: vñ est mortuū: idest illud qd est ul fuit vñ est mortuū. Secunda regula est q terminus positus a parte ante respectu vbi uel participij futuri tēporis ampliatur ad supponendū pro eo qd est uel erit: ut fener erit puer: idest ille qui est uel erit fener erit puer. Antichristus est generandus. i. ille qui est ul erit antichristus est generandus. Tertia regula est q subiectum ppositiois modalis in sensu diuiso ampliatur ad supponendū pro eo q est ul pōrē. Uñ supposito q dens nihil creauit adhuc ista est uera. Creans necessario est dens. Et si arguas q cōuētiēs ei est falsa. s. deus necessario est creās: dico q non cōuētiēs in illa s; in ista. Illud quod necessario est deus est uel pōr esse creās. Sic illa: sedentes possibile est ambulare: in sensu diuiso designat q ille qui est uel potest eē sedēs pōr ambulare. nō sic in sensu cōposito: q tūc predicatū denotat inesse subiecto sub propria forma accepto. tūc sensus illi ppositionis est q illa ppositio sedēs ambulat pōr esse uera: pater qm ino sensu est falsa. Quarta regula est q terminus pstructus cū uerbis ul participijs actū anime iterioris significatibus ampliatur ad supponendū pro eo q est uel fuit uel pōr eē uel potest imaginari esse. ut beatitudo a me desiderat. Quinta regula est q terminus positus a parte ante respectu nominis termini natorum in bile uel in turum ampliatur ad supponendum pro eo q est uel pōr esse: ut homo est amabilis uel amaturus.

Circa restrictiones notādus q restrictio fit multis modis. vno modo per uerbum. Terminus enī supponens uel apponens uerbo presentis temporis restringitur ad supponendum pro his qui sunt: nisi in illa ppositione ponat aliq terminus ampliatus: ut si ponat participiū pteriti ul futuri tēporis uel aliquis alius terminus ampliatus. Predicatum uo sequens uerbum pteriti tēporis restringit ad pteritum tēpus. Sequēs autē uerbum futuri restringitur ad futurū tēpus. Tres terminus minus cōis addit cōioi per appositionē restringit terminum magis cōez ad supponendū pro suppositis termini minus cōmuni: ut aīal hō ul aīal rationale uel homo for. currit. fit etiā restrictio per illaz implicationē qui ut omnis hō qui est albus currit. Ubi sciendū q fm Seco. xij. di. primi sententiarum. Ista distinguitur in sensu cōposito uel in sensu diuiso. In sensu enī cōposito fit restrictio per illaz implicationē qui est: q ille terminus hō determinat ad standū solū pro hōibus albis. Uñ sensus est q ois ille hō qui est albus currit non sic in sensu diuiso. In illo nāq sensu intelliguntur ibi due categorice: in quarū vna asseritur esse albū de oī hoīe: et in alia eē currentē. Uñ sensus est q ois hō est albus: et ois homo currit. fit etiā per adiectiuū: siue sit nomen: siue participiū. ut hō prudens recte dicit qd sit agendū. Et intelligit hic nō tū de adiectiuis grāmaticilibus: que declinantur per tres articulos: uel per tres uarias uoces: s; etiā de his que significāt aliquid adiacere illi cū quo cōstruunt: que s; sint substantiua possunt tamē sumi adiectiue fm logicos et theologos: ut omnis hō pater habet filiū: ois hō sacerdos debet celebrare missaz

Et homo restringit ad pēse supponendū pro illis quibus inest paternitas uel sacerdotiū. Intelligitur etiā hoc de terminis nō distrabētibus: q termini distrabētēs uel mortuū uel corruptū nō restringūt significatū illius cui addūt s; tollūt. Homo enim mortuus nō est hō: ut dictū est in pcedētibus. Si etiā adiectiuū sit masculini generis restringit substantiū ad mares: ut hō albus currit. Si uo sit feminini restringit ad feminas: ut hō alba currit. Et pdictis patet q signū vniuersale adueniēs termino cōi restricto nō distribuit ipsū nisi pro his ad que coartatur ut ois hō albus mouet. Non distribuitur homo nisi pro his quibus inest albedo.

Appellatio fm quosdam est acceptio termini cōmuni pro suppositis actu existentibus: et differt a suppositione sicut inferius a suo superiori. Suppositio enim est acceptio termini non solum pro suppositis actu existentibus: sed etiā in potentia. Suppositio etiam nō solū est acceptio termini cōmuni pro suppositis: s; etiā pro natura cōi. Appellata etiā dicitur supposita actu existētia. appellat enī senominat pprie qd est: et nō qd non est: hinc est q appellatio dicit acceptio termini pro suppositis existentibus. Sed alios uo appellatio est acceptio termini pro suo formali significato qd denotat adiacere uel non adiacere suo determinabili. Qm ratio pōr eē quia denominatiua habet appellationē ab abstractis ipas formas iporantibus: ut aliquid dicit albus ab albedine. Uñ appellatio hoc modo sumpta pro prie conuenit denotatiuis siue adiectiuis. Et sicut ampliatio conueniētius est a parte subiecti: sic appellatio pprie uenit pdicato. De appellatione sic accepta ponitur aliq regule: quarū pma est q pēdicatū sequens uerbum pteriti tēporis appellat suaz formā pro tēpore pterito: ut sanū fuit egrum. Unde sensus est qd est uel fuit sanū: aliq fuit egrū. Subiectum autē istius ppositionis nō appellat s; ampliat. Ad ueritatē nāq huius non requirit q hec aliquādo fuerit uera. Sanū est egrū: s; requirit q hec fuerit uera. hoc est egrū demonstrato illo pro quo supponit subiectū. Et his inferitur ab istis q hec conuentia nō ualeat de ueritate sermonis. Carnes coctas tu emisti: ergo tu emisti carnes coctas: q positio casu q tu ueri emisti carnes crudas et hodie sint cocte: tunc illa est uera. Carnes coctas tu emisti. q subiectū non appellat suā formā s; sufficit ponere loco subiecti pnomē demonstrās illud pro quo ipi subiectū supponit et ampliatur ad supponendū pro illis que sunt uel fuerūt cocte disiunctiue: et sufficit q vna pars sit uera. Secunda regula est q predicatū sequens uerbum futuri tēporis appellat suā formā pro tempore futuro. Et quo sequit q hec est concedenda. album erit quando nō erit album. Sensus enim est q illud quod est uel erit albū erit in aliquo tēpore in quo sibi nō ierit albedo. Similiter dicendum est de istis. puer erit qm nō erit puer. uirgo erit quando non erit uirgo: sic de cōsimilibus. Tertia regula est q dictiōes sequētes uerba uel participia significatiua actū aīe iteriores appellāt suas formas non autē dictiones talia vba pcedētes. vñ ista est concedenda. deū trinum et vnum cognouit Aristo. non autē ista Aristo. cognouit deū trinum et vnum. Sensus enim pme est q Aristo. cognouit deū qui est trinus et vnus et hoc est uerum: non cognouit eum subtilioriōne: s; sub rōne pmi motoris uel entis in finiti. Sensus autē scdē est q Ari. cognouit deū esse

esse trinu in psonis cum vnitae eēntie ⁊ hoc est falsū sicut dicēdum est de ista. uenientem cognosco lz nō cognosco uenientes. Alie regule possunt poni de appellationibus de quibus breuitati studens super sedeo. tūz qz iste appellationes non sunt multuz usitate apud doctores theologos qui semp loquuntur pprie. Unde in expositione earū non est attendēda pprietas sermonis: s; intentio ⁊ pcessus eoz.

Sequitur tractatus de distributionibus.

Distributio est multiplicatio termini cōmunis per signum vniuersale facta: ut cum dicitur oīs homo. iste terminus hō distribuit siue confunditur pro quolibet suo inferiori per hoc signū oīs ⁊ sic est ibi multiplicatio. dico aut termini cōis quia terminus singularis non potest distribui. An iste sunt incōgrue oīs sortes oīs plato ⁊ sic de alijs. ⁊ sic ibi ē solocism⁹ per partes oionis. Signoz vniuersaliuz alia sunt distributina substantie ut oīs nullus. Alia sunt distributina accidentiū ut qualis quātus. Signū autē distributiūz substantie distribuit res se habētes per modū eius qd est quid. ut oīs nullus ut cū dicitur oīs albedo oīs nigredo. Substantia autē cōmuniter sumitur ad res cuiuslibet generis: ut cum dicitur signū distributiuū substantie. Signū distributiuū accidentis est quod distribuit res se habentes per modum accidentis ut per modū qualis uel quātū ut qualiscūqz quantuscūqz. Itē signoz distributiūz substantie alia sunt distributina partium integraliū ut totus: alia sunt distributina partū subiectiuarū ut oīs nullus. Item signoz distributiūz partū subiectiuarū alia sunt distributina duoz ut uter neuter. Alia sunt distributina pluriūz ut oīs nullus ⁊ similia. Horum autē signoz pmo dicendū est de signis distributinis substantie ⁊ inter hec pmo de hoc signo oīs. Sciēduz qd oīs in plurali numero dupliciter sumitur. Uno modo collectivē: ut omnes apostoli dei sunt duodecim nō sequit̃ ergo isti apostoli dei sunt duodecim demonstratis aliquib⁹ de ipis. Alio modo sumitur distributivē: ut hic oēs homines naturaliter scire desiderāt.

Tunc querit̃ quid significet hoc signū oīs ⁊ videtur qd nihil significet. qz oīs res aut est vniuersalis aut particularis. s; hoc signū oīs nō significat rē vniuersalē ul' particulare: ergo nullā rē significat. Itē ad idē oīs neqz est predicabile de vno neqz de plurib⁹: ergo nec est vniuersale uel particulare ⁊ sic nihil significat. Sed contra ab eo qd res est uel non est oratio dicitur uera uel falsa. ergo si oīs nihil significet propter appositionē uel remotionē eius non causabitur ueritas uel falsitas in oratiōe

sed hec est uera aīal est hō. ergo ⁊ hec. omne animal est homo quod est falsū. ergo ⁊ pma s. qd oīs nihil significat. Solutio Ad dubiū dicitur qd oīs nō significat vniuersale s; vniuersaliter qz facit terminū cōmunem suū stare pro oībus suis inferioribus: ut omnis hō currit. ⁊ sic omnis significat aliquā rē. S; duplex est res. qz quedam est res subicibilis uel predicabilis: ut homo aīal currit disputat. ⁊ sic uerū est qd oīs nihil significat qz quolibet talis res aut est vniuersalis aut particularis. Alia est res que est dispositio rei subicibilis uel predicabilis ⁊ talē rem significat hoc signū oīs ⁊ tam ab ista re qd ab alia causatur ueritas uel falsitas in oratiōe. Obicitur autē qd oīs nō significat dispositionē rei subicibilis qz in syllogismo medium debet reiterari cū suis dispositionibus in minori ppositione ergo debem⁹ syllogizare sic oīs homo est aīal sortes est omnis hō ergo sortes est aīal. quia oīs est dispositio in maiori ppositione: ergo debet reiterari in minori quod est falsū in: ergo oīs nō est dispositio subiecti. Solutio sicut pater duo dicit. illud qd est pater ⁊ pater inquantum pater. Similiter subiectū duo dicit. illud quod est subiectū ⁊ subiectū inquantum subiectū. ⁊ fm hoc est duplex dispositio subiecti. qz quedā est dispositio illi rei quod est subiectum. ut albus niger ⁊ sic de talibus dispositionib⁹ actualib⁹. ⁊ iste debet reiterari in minori ppositione cū medio. Alia est dispositio subiecti. s. subiecti inquantum subiectum videlicet in ordine ad predicatū ut omnis nullus ⁊ oīa signa tā vniuersalia qd particularia. ⁊ talis dispositio nō debet reiterari cū medio in minori ppositione. quia est respectiua. disponit enim subiectū in comparatione ad predicatū: ut cum dicitur omnis homo albus currit. ista dispositio albus debet reiterari in minori ppositione cū medio cū sit dispositio eius qd est subiectū qz est absoluta. Ista autē dispositio omnis nō debet reiterari qz est respectiua subiecti ad predicatū ⁊ ita subiecti inquantum subiectum est. An debemus dicere sic. omnis hō albus currit sortes est hō albus: ergo sortes currit. ⁊ nō sortes est omnis homo albus.

Abito quid significet hoc signū oīs ⁊ cuius dispositionē significet: consequenter queritur utrum omnis erigit tria appellata. Et videtur qd sic. qz oīs pfectio est in tribus. ut habetur primo celi ⁊ mīdi. ⁊ sic omne perfectū est in tribus. s; omne ⁊ perfectum idem sunt ut habetur ibidez. ergo oēs est in tribus ergo omnis vult habere tria appellata. Ad idē dicit aristoteles in eodē loco

q̄ de duobus viris non dicimus omnes. s; de trib⁹ viris dicimus omnes: ergo omnis vult habere tria appellata. Sed cōtra in qualibet demōstratione sunt propositiones vniuersales sed demonstrationes sunt ex sole & luna: ergo oportet dicere omnis sol oīs luna sed sol non habet nisi vnicū suppositum & si militer luna: ergo oīs nō vult habere tria appellata. Ad idē oē priuatū lumine a terre obiectu deficit hec ppositio est pcessa cū habeat ab auctorib⁹: s; omne priuatū lumine a terre obiectu non habet nisi vnicū suppositum. s. hanc lunam singulārē. ergo oīs non vult habere tria appellata. Ad idē hoc signū omnis significat quoniam vniuersaliter s; hoc quod dico quoniam vniuersaliter est modus ppius vniuersalis. Propter autē diuersificat sū diuersitatem sui subiecti: ut si homo est & risibile est. diminutū ut si homo est mortuus risibile est mortuum. s; vniuersale aliquādo saluatur in pluribus: ut homo equus. aliquādo in vno tñ. ut sol luna. ergo oīs quandoq; vult habere tria appellata. & qñq; nō. immo vñū solum. Ad idē duplex est forma. qz que daz est forma materie: ut anima est forma corporis & ista forma est pars & nō predicat de eo cui⁹ est pars. Alia est forma que est forma p̄dicabilis & sic oīa superiora ut genera & spēs & differentie dicuntur forme inferiorū: ut hō equus & sic de alijs. & indiuidua hui⁹ forme p̄dicabilis sunt materia eius: ergo cu; forma neutro predictorū modorum suam excedit materiā nec exceditur ab ea nullū vniuersale excedit sua indiuidua nec excedunt ab eo: ergo cum oīs dicat adequationem vniuersalitē cū suis indiuiduis ut omnis homo. tñ oportet q̄ sol habeat vnicū suppositū: ut uere dicat omnis sol qd̄ concedimus dicēdo predictas ppositiones esse veras & q̄ omnis nō semp̄ erigit tria appellata s; quando adiungitur termino cōmuni habenti plura supposita. tunc erigit plura appellata. Quando vō adiungitur termino habēti solum vñū suppositum tunc erigit solum vñū appellatum. Ad illud qd̄ primo obiebat q̄ omnis perfectio est in tribus dicitur q̄ uersū est: & hec tria sunt scilicet substantia rei virtus eius. & operatio eius Et hec tria tāgit aristoteles sub breuib⁹ uerbis cū dicit natura apta nata sic facit. per hoc enī q̄ dicit natura tangit substantiā rei. & per hoc q̄ dicit apta nata tangit virtutē eius. & per hoc q̄ dicit sic facit tangit operationē debitā ei. Similiter hoc signū omnis habet substantiam signi vniuersalis & virtutes que est distribuere & operationē eius quando distribuit & in his tribus est perfectio eius. Ad se-

cundum dicendū est q̄ homo & hoies differunt qz homo dicitur ita spēm s; se que est de pluribus predicabilibus. sed hoies in plurali numero non dicit speciem sū se. s; multiplicatam actu sū materiā indiuiduorū numero diuersam. An oīs in plurali ratione multitudinis facit distributiones per diuersas materias & vult hēre tria appellata. Sed oīs in singulari numero ex quo recipit specie sū se & nō materiā indiuiduorū erigit eēntiam aptam nata; predicari de pluribus siue actu participet de pluribus siue ab vno & idē erigit tria appellata. aut vñū solum s; naturā vniuersalem cui adiungitur. Quidam tamē dicūt q̄ omnis vult habere tria appellata ad minus & dant talem rationē. Quoniam qz si gnum vniuersale addit termino cōmuni nō habenti sufficientiam appellationū recurrit ad non ens: ut cum dicitur omnis fenix est. quia ly fenix non habet nisi vnicū suppositū ideo recurrit ad nō existētes fenices: & idē cu; dicit omnis fenix est. sensus est: vñ⁹ fenix qui est. est. & duo fenices qui nō sunt: sunt. & ideo dicunt has duas propositiones esse falsas. quidam fenix nō est: & omnis fenix est. & non eē contradictorias qz in negatiua supponitur fenix qui est. & in affirmatiua supponunt duo fenices qui non sunt: & sic non est idem subiectum in utraq; Hoc autē potest multipliciter improbari qz hec inconueniētia sequunt ex falso quod supponit quia supponit q̄ omnis semper vult habere tria appellata qd̄ superius ostensum est esse falsū. Propterea vult aristoteles q̄ ppositio in qua subicitur vniuersale vniuersaliter sumptū alicui p̄dicato tradicat illi ppositioni negatiue in qua subicit vniuersale nō vniuersaliter sumptum eidem p̄dicato. sed iste sunt tales omnis fenix est. quidam fenix non est. ergo sunt contradictorie q̄ tamē ipsi negāt: ergo regula eorū est falsa. Itē ad idem alia regula talis est. Terminis cōis supponens uel apponens uerbo p̄sentis tēporis simpliciter sumpto nō habēti viz ampliandi nec ex se nec ab alio restringitur ad supponendum pro his qui sunt sub forma termini supponentis. ergo cum dicitur omnis fenix ly fenix restringitur ad supponendum pro fenice tñ qui est. cum ipsius non sit nisi vnicū suppositum: ergo per illam regulam pri⁹ datam. Si signum vniuersale adueniat ei nō distribuit ipsū nisi pro vnicō supposito. ergo regula eorum est falsa & supra falsum fundat quod concedimus. Circa predicta queritur de hoc sophismate oīs homo est. & quodlibet differens ab illo est nō homo. probatio hec est vna copulatiua cuius utraq; pars est vera

uera ergo ipsa est uera. Improbatio omnis homo est et quodlibet differens ab eo est non homo: sortes est homo: ergo quodlibet differens a sorte est non homo quod est falsum. quia hec est una copulatiua cuius altera pars est falsa. ergo ipsa tota est falsa. Solutio. Prima est simpliciter uera. et improbatio peccat penes fallaciā consequētis. quia ly differens ab omni homine in minus est quam differens a sorte: quia differens ab omni homine supponit solum pro alijs rebus ab homine. sed differēs a sorte supponit pro eisdem et etiam pro alijs hominibus a sorte. Unde bene sequitur differēs ab omni homine. ergo differens a sorte et est locus a parte subiectiua ad suū totū. sed si huic propositioni differens ab omni homine apponatur signus erit processus ab inferiori ad superius cum distributione et sic incidit fallacia consequētis in improbatione secundus unum processum. quia duplex est processus in improbatione quia bene sequitur omnis homo est. ergo sortes est. et est locus a toto in quantitate sed non sequitur hoc est differēs ab omni homine ergo differēs a sorte sed est fallacia consequētis sicut hic. omnis homo est. ergo omne animal est. Item querit de hoc sophismate omnis homo et alius homo sunt. probatio. sortes et alius homo sunt plato et alius homo sunt. et sic de alijs. ergo omnis homo et alius homo sunt. Improbatio alius est relatiuus diuersitatis substantie. ergo supponit pro diuerso ab homine sed non est alius homo ab omni homine ergo prima est falsa. Solutio prima est simpliciter falsa et probatio peccat secundū fallaciā figure dictionis a pluribus determinatis suppositionibus ad unā determinatā quia iste terminus alius habet determinatam suppositionem in premissis et in conclusione. Item probatio peccat secundū fallaciā accidentis quia ly sortes et plato et sic de alijs inferant omnes hominem secundum se non tamen sub hac copulatione que est omnis et alius homo sunt. ut cum dicitur omnis homo et alius homo sunt. sicut cognosco coristum secundū se non tamen sub hoc accidente quod est uenire. unde talis datur regula. Quotiescūque aliquid sequitur siue conuersum siue non si aliquid conueniat uni quod non conueniat alteri et per illud cui conuenit inferatur de eo cui non conuenit. semper est fallacia accidentis. uerbi gratia. homo est. ergo substantia est et species conuenit homini et non substantie: ideo si per hominem inferatur species de substantia est fallacia accidentis ut homo est species. ergo substantia est species. similiter hic risibile est propriū ergo homo est propriū. Horum autem que co-

sequuntur quedam consequuntur conuersis ut homo et risibile. alia uero non ut homo et substantia. Dicto de hoc sophismate restat dicere de isto omnis homo est omnis homo. probatio. sortes est sortes. plato est plato et sic de alijs. ergo omnis homo est omnis homo. Et ut uult boetius nulla propositio est uerior quam illa in qua predicatur idem de seipso sic est hic. quia omnis homo predicatur de omni homine: ergo nulla est uerior ista et per consequens est uera. Improbatio sua contradictoria est uera scilicet ista quidam homo non est omnis homo: ergo ipsa est falsa. Item ad idem omnis homo est omnis homo sed sortes est homo: ergo sortes est omnis homo. syllogismus est in dario. Conclusio est falsa: ergo aliqui premissarum: non minor: ergo maior: sed maior est sophisma: ergo est falsus. Solutio prima est simpliciter falsa et probatio peccat secundū consequens ab insufficienti enumeratione singularium quia cum illis quas assumit debet sumere has a parte subiecti. sortes est omnis homo plato est omnis homo et etiam istas a parte predicati omnis homo est sortes omnis homo est plato et sic de alijs quas dimittit et sic peccat secundum consequens ab insufficienti enumeratione singularium. Ad aliud dicitur quod ibi idem non predicatur de seipso sed predicatur omnis homo de homine sumpto pro qualibet sui parte.

Equitur de hoc signo nullus quod significat quoniam uniuersaliter negative.

Unde significat idem sicut hoc signum omnis cum negatione postposita. et ideo omnis non et nullus egredient. De hoc signo nullus talis datur regula. Quotiescūque hoc signum nullus immediate adiungitur termino communis confundit ipsius mobiliter et distributive. similiter terminum communem sibi adiunctum mediate: ut nullus homo est asinus. Unde potest fieri descensus sub subiecto sic ergo sortes non est asinus nec plato et sic de alijs et etiam sub predicato. Circa predicta queritur de hoc sophismate nullus homo est omnis homo. Probatur sic sortes non est omnis homo. plato non est omnis homo et sic de alijs. ergo prima est uera. uel sic sua contradictoria est falsa scilicet ista quidam homo est omnis homo: ergo est uera. Contra ibi predicatur oppositum de opposito: ergo locutio est falsa. Solutio prima est uera et ad improbationes respondetur per interemptiones: quia ibi non predicatur oppositum de opposito sed remouet omnis homo ab homine sumpto pro quolibet suo supposito et hoc est uerum.

Equitur de hoc signo nihil quod significat idem quod nullus: sed includit in se terminum recipientem suam

distributione. quia nihil est signū vniuersale cū negatione et res est terminus recipiens ei⁹ distributione. Circa p̄dicta querit de hoc sophismate. Nihil vidēs est aliqd videns. Probatur sic. non hanc res videns est aliqd videns: quia non videns sortez est videns platonē: non illam rem videns est aliquid vidēs et sic de alijs. ergo nihil videns est aliqd vidēs: ergo prima est vera. Contra ibi p̄dicta tur oppositū de opposito: ergo locutio est falsa. Quidam distinguūt nihil vidēs est aliqd videns eo qd hec dictio nihil pōt eē accusati ui casus: et est sensus nullā rem videns est aliquid videns. uel pōt esse nominatiui casus et est sensus nulla res videns est aliqd videns et scdm hoc ponunt amphibologiā ex parte casus. sed hoc non soluit quia in utroq; sensu est falsa. Sed alij distinguūt hāc iterūz nihil vidēs eo qd negatio in hoc termino nihil pōt negare participium primo positum et est sensus nullā rem videns est aliquid videns et sic est diuisa: uel potest negare hoc uerbū est: et tūc est sensus quālibet re videns nō est aliquid videns et sic est cōposita. sed hoc nō soluit qz in utroq; sensu est falsa cū opposita ponant circa idēz. Solutio. dicendū est qd p̄ma simpliciter est falsa. et p̄batio peccat cōtra fallaciam figure dictionis a plurib⁹ determinatis ad vnā determinatā respectu hui⁹ termini vidēs. qz in p̄missis habet suppositionem determinatā et in cōclusionē similr. Vel peccat p̄m fallacia accidentis: quia quis videre cōmunicetur omnibus p̄m se non tū secūdu qd vniūnt in hoc toto nihil videns. vñ totūz accidit parti et esse videns aliquid. assignatur inesse utriq;. Sciendum est qd oēs p̄misses sunt duplices qz negatio potest determinare uerbū uel participiū ut dictū est prius: vñ antiq postuerūt p̄missas esse duplices ppter talē regulā quā dabant. Quotienscūq; negatio et distributio includunt in vno termino ad qd cūq; refertur vnū et reliquū. An cum distributio posita in obliquo nō possit in predicta orōne attingere urebū ita neq; negatio. Itēz idēz est iudiciū de istis sophismatibus. Aut lum caput habens est aliquod caput habēs a nullo homine differēs est ab aliquo homine differens et cetera.

Equit de signis distributinis duorū et talia sunt neuter et uterq;. Et differūt a predictis quia omnis nullus et similia distribuūt pro omnib⁹ indiuiduis termini cōmunis. s; uterq; et neuter distribuunt solum pro duobus per demonstrationē ut uterq; istorū neuter istorum. Circa p̄dicta queritur de hoc sophismate ab utroq;

istorum enunciaturū est uerū p̄posito qd sortes dicat deum esse. Plato vō dicat homines esse animal et ambo dicant simul hominē eē asinū. Et illi duo demonstrantur per hoc pronomen istorū. Probatio. a sorte enūciaturū est uerū a platone enunciaturū est uerū: ergo ab utroq; istorū enunciaturū est uerū. Cōtra. ab utroq; enunciaturū est uerū s; nihil enunciaturū est ab utroq; istorū nisi hominē esse asinū: ergo hoīez esse asinū est uerū quod falsum est. Solutio prima est vera et probatio peccat s; fallaciam accidentis sicut habetur ab aristotele hec p̄positio ponitur esse uera oīum cōtrariorū eadem est disciplina et tū nulla particularis disciplina est oīum contrariorū s; disciplina cōiter sumpta. vñ hic est fallacia accidentis oīum contrariorū eadē est disciplina. s; nulla est disciplina nisi hec ul' illa et sic de alijs. ergo oīum contrariorū hec eadē est disciplina uel ista qd falsū est. Similiter hic hō est spēs s; nullus est hō nisi sortes uel plato et sic de alijs: ergo sortes est species ul' plato et sic de alijs: et sic est fallacia accidentis in p̄posito qz hec dictio enunciaturū est et hec dictio uerū tenet pro ipso in cōmuni et sic ab utroq; istorū enunciaturū est uerū: vñ enunciaturū nō tenet pro particulari enūciato ab utroq; unde particulare enunciaturū ab utroq; accidit enūciatio in cōsicut particulare inferius accidit suo supiori et uerū assignatur utriq; inesse. Et appellat superius hic omne qd est mai⁹ siue sit eēntiale siue accidentale. Quidam tū dicunt qd p̄ma est simpliciter falsa et dicunt qd enunciaturū accipitur pro particulari enūciato ab utroq; et similiter uerū pro particulari. Et probatio peccat scdm fallaciam figure dictionis a plurib⁹ determinatis ad vnā determinatam huius termini enunciaturū et hui⁹ termini uerū. s; p̄ma solutio melior est et subtilior.

Equitur de hoc signo neuter quod significat idem qd uterq; cū negatione sibi p̄posita. Unde sicut nullus de se habet distributionē et negationē similiter et neuter: s; neuter est distributiū duorum tū Itē querit de hoc sophismate neuterū oculū habēdo tu potes videre. Probatio. dextrū oculū non habēdo tu potes videre: sinistrū oculū non habēdo tu potes videre: ergo prima est vera. Contra. neuterū oculū habēdo tu potes videre: ergo si neuterū oculū habes ul' dū neuterū oculū habes tu potes videre qd falsū est. cōsequētia patet: qz gerēdia terminata in o. hūit resolui per dū per si ul' per qz s; utroq; mō est falsa: ergo p̄ma est falsa. Solutio p̄ma est falsa et p̄batio peccat s; fallaciā accidentis qz posse videre cōuenit partibus s; se scilicet

se scilicet prout sunt diuise sed non puenit eis prout sunt vnite in suo toto vñ hoc patet per primā regulam cū ad partes sequatur totum ut potestas videndi conuenit partibus ⁊ nō toti ideo si partes inferantur de toto ibi est fallacia accidentis ⁊ cetera.

Abito de signis distributiuis partium subiectiuarū consequēter queritur utrum negatio hēat viz distribuenti sue cōfundendi. Et videtur q̄ sic. qz Aristoteles in pmo pyarmenias dicit q̄ ille p̄tradicūt hō est iust⁹ non hō est iustus: ergo altera est vniuersalis cū subiciatur terminus cōis s; non nisi hec nō hō est iustus: ergo ille terminus homo distribuit: sed nō est ibi ali quid a quo distribuatur nisi negatio: ergo distribuit a negatione. Cōtra si negatio habeat viz cōfundendi: ergo sicut ista est incōgrua oīs sortes currit similiter hec non sortes currit quod est falsum. quia quāuis signū distributiuum non possit addi termino singulari tamen negatio bene potest addi. Itē ubiqz est distributio ibi est termin⁹ cōmunis sumptus vniuersaliter: ergo oportet q̄ ibi sit dictio significans quoniam vniuersaliter sed signum vniuersale significat quoniam vniuersaliter tantūmodo negatio nō non. ergo nō habet vim distribuenti quod concedimus dicentes q̄ negatio non confundit sed negat hoc quod post se inuenit. Unde cum adiungitur termino cōmuni negat ipsuz. sed ad negationez superioris sequitur negatio cuiuslibet inferioris eo q̄ destructo superiori destruitur quodlibet eius inferioris: ergo negatio nō confundit sed negat quod post se inuenit siue sit vniuersale siue particulare. Solutio autē patet ad hoc qd obicitur qz q̄ hec est vniuersal non hō est iustus: hoc nō est propter naturā distributionis existētis in negatione: s; hoc est qz negat hō in cōi: quod remoto remouet qd libet eius inferioris. Itē solet poni qdaz distributio aptitudinis: ut oīs hō timet in mari. i. aptus nat⁹ est timere in mari. Itē solet poni distributio accōmoda: ut celus tegit oīa p̄ter seipsuz ⁊ deus creauit oīa alia a se. s; ista duo genera distributionis non sunt ita propria si cut alia.

Equitur de hoc signo tot⁹ quod est distributiuū partiū integraliū: ut hic tot⁹ sortes est albus. Est enī sensus sortes scōm quālibet sui partem est albus. Unde ad istaz totus sortes est albus immediate sequitur ista. sortes secundū quālibet sui partem est albus ad quaz sequitur quēlibet pars sortis est alba. Probatio in hac: totus sortes est albus. sortes subicitur albedini scōm se ⁊

partes eius non s; se sed put sunt in suo toto: siue sub forma totius: ergo nō subiciunt albedini nisi per totū: ⁊ sic per prius sequitur hec sortes secundū quālibet partem sui est albus ⁊ postea illa quēlibet pars sortis est alba. Itē in hac totus sortes est albus. tot⁹ subicitur albedini in rectitudine. partes autē in obliquitate: qz in eo qd est totum partes intelligunt in obliquis: ⁊ in eo quod est pars totū sumit oblique: quod patet per diuisionē ei⁹ quod est totus: ut dom⁹ est ex pariete tecto ⁊ fundamēto ⁊ sortes est ex parietibus: ergo illud qd est totū dat intelligere partes obliquas. ergo ad hāc totus sortes est albus immediate sequitur hec sortes secundum quālibet sui partem est albus: ⁊ mediate sequit ista: quēlibet pars sortis est alba. Itē ad idē illud qd est pars non habet esse nisi ab eo qd est totū: qz non habet pfectionē nisi ab eo: ergo nō subicit alicui nisi per totū: ergo totū prius subicitur: ergo ad hanc sortes est albus immediate sequitur sortes secundum quālibet sui partem est albus: ⁊ mediate quēlibet pars sortis est alba. Circa predicta queritur de hoc sophismate tot⁹ sortes est minor sorte. probatio quēlibz pars sortis est minor sorte. ⁊ sortes secundum quālibet sui partes est minor sorte. ergo totus sortes est minor sorte. Contra. totus sortes est minor sorte: ergo sortes est minor sorte. Solutio prima est uera scilicet hec tot⁹ sortes est minor sorte. ⁊ probatio peccat secundum accidens: qz in ista totus sortes est minor sorte predicatum attribuitur partibus quibus uere conuenit: sorti autem non cōuenit: ⁊ ideo hec est simpliciter falsa: sortes est minor sorte ⁊ ideo si partes inferant esse minores sorte de toto siue de sorte erit fallacia accidentis: per vnā regulam supradictam. unde totus sortes est res subiecta. ⁊ sortes accidit ei. ⁊ eē minor sorte assignatur utriqz inesse. Etiam im probatio peccat secundum quid ad simpliciter quia ista totus sortes est minor sorte non ponit sortem secundum se sed secundū suas partes. ⁊ ideo ponit sortem secundum quid esse minorem sorte. ita cum simpliciter inferatur: ergo sortes est minor sorte peccat secundū quid ad simpliciter sicut sortes secundum pedem est minor sorte: ergo sortes est minor sorte. Itē in quibusdā sequitur tot⁹ sortes: ergo sortes ut totus sortes est albus ergo sortes est albus ⁊ in quibusdā non. Queritur in quibus est ⁊ in quibus non. Dicendum est q̄ sunt quedam accidentia que indifferenter conueniunt parti ⁊ toti ut albus niger: calidum: frigidum: augeri: minui: ⁊ in talibus bene sequitur. totus sortes: ergo sortes.

Alia sunt accidentia que conueniunt partib⁹
et non toti: ut eoduerso toti et non parti et non
partib⁹ ut totalitas. minoritas. paruitas: et in
talib⁹ nō sequitur. totus fortis ergo fortis.

Equitur de signis distributiuis acci-
dentium. inter que primo dicendum
est de signis distributiuis qualitatis

Dicitur autem signum distributiuū qualita-
tis quod distribuit res se habētes per modū
qualitatis: ut qualelibet. cuius particulare est
aliqualibet. Sed tunc obicitur qd si accidens
multiplicetur multiplicato subiecto. ergo cuz
signa distributiuā substantie distribuāt siue
multiplicent subiectum oportet qd multipli-
cent siue distribuāt ipz accidens: ergo signa
distributiuā accidentiū superfluum. Ad hoc
dicendum est qd duplex est multiplicatio acci-
dentis. quia quedā est multiplicatio accide-
tis fm numerum: et hec fit per signum distri-
butiuū substantie: ut omnis homo albus cur-
rit. Alia est multiplicatio fm species et hec fit
per signa distributiuā accidentis: ut qualeli-
bet currit: id est res habens qualencūq; qua-
litatē currit. Circa predicta queritur de hoc
sophismate: quodlibet: qlelibet de quolibet
tali scit ipsum esse tale quale ipsum est: posito
qd fortis sciat grāmaticam logicam rhetoricā
et plato et cicero similiter et sciat se habere eas:
et sint alij tres homines quorū vnus sciat lo-
gicam alter grāmaticam et alius rethoricam:
et isti nesciant se habere eas et de alijs nihil sci-
ant et alij sciant de se: et de istis et non sunt plu-
res homines neq; plures qualitates. Pro-
batio hoc qualelibet de quolibet tali scit ipz
esse tale quale ipz est. et sic de secūdo et tertio
et non sunt plura qualelibet ergo. quodlibet
qualelibet de quolibet tali scit ipz eē tale qle
ipz est. Contra quodlibet qualelibet et.
ergo quodlibet grāmaticus de quolibet tali
scit ipsum esse tale quale ipm est. Solutio pri-
ma est uera et improbatio peccat fm fallacias cō-
sequentis ab inferiori ad superius cuz distri-
butione superioris. quia qualelibet supponit
tñ pro tribus scilicet pro trib⁹ primis: s; grā-
maticus supponit pro eisde; et etiam pro ali-
quo qui habet grāmaticam tñ: et ita grāmati-
cus est in plus qd qualelibet. vnde si apponat
signū vniuersale distributiuū sic quodlibet
qualelibet et cetera. ergo qdlibet grāmaticum
fit consequens: ut hic omnis homo: ergo oē
animal. et similr in ultimo ut de quolibet qua-
lelibet: ergo de quolibet grāmatico cum di-
cit de quolibet tali.

Equitur de signis distributiuis quā-
titatis et sunt illa que distribuūt res se
habentes per modū quantitatis. ut

quotienscūq; quantuscūq;. Et fm hoc queri-
tur de hoc sophismate quotienscūq; fuisti pa-
rius toties fuisti homo. Probatio. vna vi-
ce fuisti parisi⁹ et illa vice fuisti homo. alia vi-
ce fuisti parisi⁹ et illa vice fuisti homo et sic de
alijs. ergo quotienscūq; fuisti parisi⁹ toties
fuisti homo. Improbatio quotienscūq; fuisti
parisi⁹ totiens fuisti homo: sed bis fuisti pa-
rius: ergo bis fuisti homo quod falsum est.
quia hec dictio bis importat interruptionē
eius cui adiungitur s; actus essendi homines
non fuit interruptus in te. Solutio prima
est falsa. Ad probationem autem responden-
dum est per interruptionem. quia scda pars
copulatiue est falsa: scilz illa vice fuisti homo
quia adhuc nulla vice fuisti homo: eo qd nun-
dū vita fuit terminata. ut iterū inciperes vi-
uere: et postea terminaretur. quod tñ requirit
ad hoc qd bis fuisses homo. sicut bis incipitur
cursus et bis terminat ad hoc qd aliquis bis
currat. Et nota qd bis non importat interrup-
tionē temporis sed tñ actus illius cui ad-
iungitur. Ad terminum autē sequitur inter-
ruptio si autem formaretur sic paralogismus
quandocūq; fuisti parisi⁹ fuisti homo. s; bis
fuisti parisi⁹ ergo bis fuisti homo. prima est
uera et improbatio peccat fm fallacias figure
dictionis ex mutatione predicamēti. qz quā-
doq; est in pdicamento qñ et bis in pdicamē-
to qñ titatis. qz est de genere qñ titatis discrete.

Equitur de infinito quod quicq; mo-
dis dicitur. Primo modo dicitur
infinitum quod non potest pertransi-
ri. ut uox dicitur inuisibilis quantū ad visu
quia est inuisibilis eo qd non est apta nata vi-
deri. Alio modo dicitur infinitum quod ha-
bet transitum imperfectum eo qd nundū est
terminatum: tñ aptum natum terminari. ut
dum aliquis transit spatium et nundū per-
uenit ad suum fines. Tertio modo dicitur in-
finitum fm appositionem: ut numerus aug-
mentalis est in infinitum appositione vni-
tatis uel alterius numeri. Quarto modo di-
citur infinitum scdm diuisionem ut continu-
um. omne autem continuum diuisibile est in
infinitum. vnde sic diffinitur ab aristotele in
quarto physicorū. Continuum est diuisibi-
le in semper diuisibilia. alio modo dicitur in-
finitū utroq; mō. s. per appositionē et diuisio-
nē ut tps: cū enim tēpus sit cōtinuū est diui-
sibile in infinitū in diuisione: et cū post vnū
tps ueniat aliud tps sic per appositionē vni-
temporis ad aliud est finitus. Et quo ad has
tres ultimas significationes diffinitur sic in
finitū. infinitum est cuius quātitatem accipiē-
tib⁹ semper est extra sumere ut si post ultimā

partem lineae accipiat alia post alteram tertiam et nunquam possit attingi terminus eius ideo linea dicitur infinita. Solet autem poni quod infinitum quandoque sumitur pro termino communi et tunc ista propositio infinita sunt finita: equivalet huic aliqua infinita sunt finita, quandoque sumitur pro signo distributivo et tunc illa equipollet huic quo ad distributionem quolibet plura sunt finita. Et probatur sic, uno plura sunt finita duobus plura sunt finita: tribus plura sunt finita et sic de alijs, ergo quolibet plura sunt finita et sic dicitur facere intrascalam distributionem vel interruptionem vel disunctionem quia hec dictio plura in prima propositione supponit pro duobus et deinceps in secunda pro tribus et sic gradatim et scalariter ascendendo et sic ista oratio quolibet plura facit distributionem intrascalam quia pro alijs supponit hoc quod dico quolibet et pro alijs hoc quod dico plura secundum numerum ascendendo ut dictum est. Circa predicta queritur de hoc sophismate infinita sunt finita. Probatio, duo sunt finita tria sunt finita et sic in infinitum ergo infinita sunt finita. Improbatio ibi predicatur oppositum de opposito ergo locutio est impossibilis. Probatur etiam sic per baronem quilibet plura sunt finita ergo infinita sunt finita. Solutio, Quidam distinguunt eo quod infinitum est equivocum ad infinitum quo ad nos et ad infinitum simpliciter. Unde si sumatur infinitum quo ad nos prima potest esse vera et non predicatur oppositum de opposito, quia infinita quo ad nos sunt stelle et arena maris que non sunt infinite simpliciter. Si autem sumatur infinitum simpliciter est simpliciter falsa et predicatur oppositum de opposito. Alij autem distinguunt eo quod infinitum potest esse terminus communis et sic prima est falsa, vel potest esse dictio sine categorizumatica importans in se distributionem sicut dictum est: et sic ponunt eam esse veram. Sed neutra istarum solutionum valet, quia si remoueat utraq; distinctio et sumatur infinitum simpliciter et secundum quod est terminus communis: adhuc remanet probatio et improbatio huius sophismatis, unde dicendum est quod prima simpliciter est falsa, et probatio peccat secundum quod ad simpliciter, quia infinitum appositione est infinitum quodammodo et non simpliciter. Unde cum accipit partes numeri secundum appositionem ut duo et tria non accipit infinitum simpliciter sed quodammodo siue secundum quid, et ideo non potest ex his inferri infinitum simpliciter.

Distributio est multiplicatio termini communis per signum universale facta: ut omnis homo cur

rit. Iste terminus homo distribuitur pro quolibet suo inferiori per hoc signum omnis. Signorum autem universalium alia sunt distributiva substantie que scilicet distribuunt res se habentes per modum substantie: siue sint de genere substantie, siue de generibus accidentium: ut omnis nullus et sic de alijs. Sicut enim dicitur omnis homo ita potest dici omnis albedo et nigredo. Alia vero distribuunt res se habentes per modum accidentium vel inherētis: et horum quedam sunt distributiva qualitatibus ut qualiscunque et quantuscunque, alia quantitatibus continue: ut quantuscunque et quantuscunque, alia quantitatibus discrete: ut quotquot quotque et sic de alijs. Signorum autem distributivorum substantie: quedam sunt distributiva partium integralium: ut totus, quedam partium subiectuarum: ut omnis nullus. Signorum vero distributivorum partium subiectuarum: quedam sunt distributiva duorum: ut uterque neuter Alia plurimum: ut quilibet quicunque et cetera. Et notandum quod signis universalibus correspondent signa particularia: ut quidam et aliquis correspondent illis signis omnis quilibet et nullus. Sed alter et aliquis correspondent istis uterque et neuter. Aliqualis autem correspondet illis signis qualiscunque vel quascunque. Sed aliquantus correspondet istis quantuscunque et quantuscunque. Aliquot vero correspondet ad illa, quotquot et quoruncunque. Quomodo autem omnis habeat summi distributivum et collectivum et totum categorizumate dictum est capitulo de quantitate propositionum: quod vero signa ponuntur esse dispositiones subiecti. Sciendum est quod duplex est dispositio subiecti. Quedam enim est dispositio eius quod est subiectum: ut album nigrum: que dicuntur dispositiones subiecti absolute: et hoc modo signa non sunt dispositiones subiectivorum. Alia est dispositio subiecti in quantum subiectum sumitur in ordine et respectu ad predicatum: et hoc modo signa sunt dispositiones subiecti. Notandum insuper quod illud signum omnis potest distribuere terminum commune se sequentem pro singulis generum vel pro generibus singulorum. Unde dicunt quidam quod illa propositio, Deus animal fuit in archa Noe est falsa pro singulis generum: quod non omnia individua cuiuslibet speciei siue generis animalium ibidem fuerunt. Sed est vera pro generibus singulorum: quod de quolibet genere animalium fuit ibi aliquod individuum. Posset etiam verificari illa propositio pro singulis generum cum animal amplietur ad preteritum, tempus ratione illius verbi fuit sic intelligendo quod omne individuum animalis quod fuit tempore diluvij fuit in archa Noe. Ponitur etiam quedam distributio accommodata: quoniam videlicet fit tamen distributio respectu singularium que notantur in verbo vel participio vel aliozumi a se, ut celum tegit omnia que scilicet tegunt: vel illa, deus creavit omnia que scilicet creata sunt: vel oia alia a se. Et dicitur accommodata id est alijs a se accommodata, vel dicitur accommodata: quod talis distributio proprie loquendo non debetur termino sic se habenti: sed est ei accommodata ex communi usu loquendi: sic a quibusdam exponitur illa, Deus vult omnes homines salvos fieri illos videlicet qui salvabuntur. Aliter ponitur a doctore subtili circa finem primi sententiarum: quod deus vult omnes homines salvos fieri quoniam est ex parte sui et voluntate sua antecedente pro quanto dedit eis dona naturalia: et leges rationis et adiutoria sufficientia ad salutem cuius salutis nos participes efficiat Jesus salvator seculi. Amen.

Sequitur tractatus de exponibilibus.

Propositio exponibilis est propositio habens obscurū sensus expositione indigentē propter aliquod sine cathegoreuma in ea implicite uel explicite positū in aliqua dictiōe ut in hac tñ. homo est animal fortes incipit esse albus infinita est linea et sic de alijs. Pro quo sciendū est qd ea que faciūt ppositionē exponibile sunt in multiplici differentia. Quia quedā sunt signa exclusiua. ut tñ solum. quedā exceptiua ut preter nisi. quedā reduplicatiua ut in qñtū hz. quedā vō iporāt inceptiōē uel definitionē ut incipit definit. quedā iporāt priuationē finis ut infinitū. quedā iporāt excessus cōparatiui et suplatiui gradus. quedā vō distinctionē ut differt aliud ab et sic de alijs. quedā vō iporāt speciale modū distributiōis. ut tot⁹ quilibet et sic de alijs. An ppter illa: ppositio reddit obscura sic qd idiget expōne. Et id dicunt facere ppōne exponibile. quare de ipsis videndum est per ordinē. Et primo de exclusiuis.

Equit de signis exclusiuis. unde si signa exclusiua sunt que ex sua cōsignificatione exclusionē iporāt et a quibus reddit ppositio exclusiua. ut sunt iste dictiones solus vnicus tñ tantūmodo duntaxat et sic de alijs. Decenim signa quādoq; excludunt gratia alietatis: et quādoq; gra pluralitatis. et quādoq; ponuntur in orōne sine negatione. et quādoq; cū negatione pcedēte aut sequente. De istis autē dant tales regule. Prima est qd ppositio exclusiua sine negatione exponitur per vnā copulatiuā affirmatiuā cuius prima pars est preiacens exclusiue. et secunda pars est negatiua iporātans negationem pdicati de omnibus alijs a subiecto: ut tñ homo currit. i. homo currit et nihil aliud ab hoīe currit. uel tñ apostoli dei sunt duodecim: id est apostoli dei sunt duodecim et nō sunt plures qd duodecim. Secūda reglā est qd ppositio exclusiua huius generis infert copulatiuā cōpositā ex duabus exponētibus siue cōponentibus et quālibet earum seorsus et non ecōtra. ut tñ homo currit ergo homo currit: et nihil aliud ab hoīe currit. Tertia reglā est qd ab exclusiua affirmatiua ad vniuersalem de terminis transpositis est bona cōsequētia si fiat exclusio gratia alietatis et nō ecōtra ut tñ animale est homo. ergo omnis homo est aīal. Quarta reglā est qd exclusiua cōtradictoria prioris exponit per distinctiuā affirmatiuā de partibus contradicētibus prioris exclusiue. ut ista nō tñ homo currit. i. nullus hō currit uel aliō ab hoīe currit. patet

ex virtute contradictionis qd utrobiz seruatur oppositio contradictionis. ex hoc etiā patet qd iter in eis ualeat cōsequētia. Quinta reglā est. exclusiua in qua ponit vna negatio sequens exclusionem exponitur per vnā copulatiuā affirmatiuā cuius prima pars est negatiua preiacens. alia est affirmatiua in qua predicator affirmatiue enuntiatur de quolibet alio ut tñ accidens nō est substantia: id est accidens non est substantia: et omne aliud ab accidente est substantia. Et per hoc patet qualiter contradictoria eius est exponenda: et qualiter ualeat consequentia in exclusiuis.

Equitur de dictionibus exceptiuis dicitur autē dictiones exceptiue que significant exceptionē alicuius contenti sub aliquo distributo. cuiusmodi sunt preter preter qd et sic de alijs: de quibus dantur tales regle. Prima est qd oīs exceptio fit a toto in quantitate seu a termino sumpto sub signo vniuersali. Est autē totum in quantitate terminus cōmuniter sumptus cū signo vniuersali. ut omnis homo pter fortē currit. Secūda reglā est dictio exceptiua nō ipedita facit terminū cōmunem super quē cadit imediate supponere simpliciter. ut oē aīal preter homines est irrationale. ibi hoīem supponit simpliciter. Tertia reglā est qd vniuersalis affirmatiua exceptiua exponitur copulatiue per tres cathegoricas exponētes quarū prima affirmat pdicatū de subiecto sumpto cū aliō ab. secūda affirmat pdicatū de termino excepto. tertia est negatiua in qua pdicatum negatur de termino excepto. ut oē aīal preter hominē est irrationale. ista exponitur sic. omne animal aliō ab hoīe est irrationale. homo est animal et homo non est irrationalis. Quarta reglā est qd vniuersalis negatiua exceptiua exponit copulatiue per tres ppositiones exponētes. An quarū prima pdicatū negat de subiecto sumpto cū aliud et ab. in secūda affirmatur subiectum de termino excepto. in tertia affirmatur vniuersaliter pdicatū de termino excepto ut hic nullū animal preter hō est risibile. exponitur sic nullū aīal aliō ab hoīe est risibile. hō est aīal et omnis hō est risibilis. Ex his patet qd iter sue pdictorie sunt exponēde et qualiter ualeat cōsequētia in ipsis.

Equitur de dictionibus reduplicatiuis. dicuntur autē dictiones reduplicatiue que importāt rōnem scdm quam aliquid alteri attribuitur. ut in quantū secundū qd ea ratione qua. et sic de alijs de quib⁹ dantur tales regule. Prima est qd dictio reduplicatiua presupponit aliquod pdicatū inesse alicui subiecto et denotat qd illud super

qđ cadit imēdiate eē causam inherētie illius. Secūda est qđ dictio reduplicatiua semp fer-
tur ad predicatū et nunq̄ reduplicat ipsū. Tertia est qđ ppositio reduplicatiua affirma-
tiua exponitur per quatuor exponentes affir-
matiuas: quarum prima affirmat predica-
tū pncipale de subiecto. Scda autē affirmat
reduplicatū de subiecto. Tertia vō affirmat
p̄dicatū pncipale de reduplicato. Quarta est
vna causalis in cui⁹ aīcedente ponit dictio
sup quā cadit reduplicatio de aliquo trāscen-
dente et in psequēte predicatū pncipale affir-
matur de relatiuo illius trāscendentis: ut hic
hō in quātū rōnalis est flebilis. i. hō est flebi-
lis. et hō est rōnalis et omne rōnale est flebile.
et qđ aliqd est rōnale illud est flebile. Quarta
regla est qđ ppositio reduplicatiua in qua po-
nit negatio post dictionē reduplicatiuā expo-
nit copulatiue per quatuor exponentes. qua-
rum pma negat predicatū de subiecto. scda
affirmat reduplicatū de subiecto. tertia negat
vniuersaliter predicatū pncipale de redupli-
cato. quarta est vna causalis in cui⁹ aīcedēte
affirmat reduplicatio de suo trāscēdēte: et in
psequēte negat p̄dicatū de relatiuo illius trā-
scendētis: ut hic nullus hō in quātū rōnalis
est rudibilis: idest nullus hō est rudibilis oīs
homo est rōnalis et nullū rōnale est rudibile.
et qđ aliquid est rōnale ip̄s nō est rudibile. Ex
quo patet per legē p̄dictoriarū qualiter expo-
nende sunt contradictorie istarū et q̄liter ualet
psequētia in ip̄is. Sequit de incipit et desi-
nit: pro quorū expositione notandū est qđ rerū
quedā sunt quarū totū esse in instātū et simul
acquiri ut hō ul' binari⁹. siue sit mediāte ali-
qua mutatione successiua pcedēte. ut in p̄du-
ctiōe naturali sine nulla mutatiōe pcedēte. ut
in creatiōe angeli. Alia vō sunt quarū eē ac-
grit successiue et pars post partē ut sūt res na-
ture pmanētes. ut albū et nigrū quarū deno-
miatio depēdet a dñio p̄trarij supra cōtrariū
sicut albū nigrū et calidū. et etiā res nature suc-
cessiue ut motus et tēpus. et similiter aliquarū
rerū quarū esse dep̄dit totū simul et in instātū
Aliarū autē quarū totū esse dep̄dit successiue
et fm has dictiones ponūtur quatuor regule
Prima est qđ ppositiones de incipit rerū
quarū esse totū simul acquiri exponūtur
per vnā copulatiuā cuius pma pars est affir-
matiuā de p̄senti. secūda negatiua de p̄terito
ut hō incipit esse. i. homo nūc est. et imēdia-
te ante hoc nō fuit. Scda regula est qđ pposi-
tiones de incipit rerū quarū esse acquiri suc-
cessiue exponūtur per vnā copulatiuā cui⁹ p-
ma pars est negatiua de p̄senti et secūda affir-
matiuā de futuro: ut hic sortes incipit eē alb⁹

idest sortes nūc nō est albus et imēdiate post
hoc erit albus: uel sic motus incipit esse: idest
motus non est et imēdiate post hoc erit. Ter-
tia regula est qđ ppositiones de desinit rerū
quarū eē dep̄ditur totū simul exponūtur per
vnā copulatiuā cui⁹ pma pars est affirmati-
ua de p̄senti et de secūda negatiua de futuro:
ut sortes desinit eē hō. i. sortes est hō et imēdi-
ate post hoc nō erit hō. Quarta regula est qđ
ppositiones de desinit rerū quarū eē dep̄di-
tur successiue: exponūtur copulatiue per vnā
negatiuā de p̄senti et aliā affirmatiuā de p̄te-
rito: ut hic sortes desinit eē alb⁹. i. sortes nūc
non est albus et imēdiate ante hoc fuit albus.
Ex p̄dictis patet q̄liter p̄tradicatorie istarū
sunt exponende et qualiter ualeat consequen-
tia in ip̄is.

Equitur de noīe infinito cuius solēt
s assignari quedā distinctiones. P̄ma
est qđ infinitū quādoq; tenetur ne-
gatiue et est illud qđ nō est finitū neq; aptum
natū finitari: ut deus. Alio modo p̄t p̄uati-
ue capi et est illud qđ non est finitū tñ est aprū
natū finitari: ut motus nondū p̄fectus est in
finitus et illud est triplex. s. infinitū per appo-
sitionē: ut numerū infinitū per diuisione: ut
p̄tinuū. Et infinitū per appositionē et diuio-
ne: simul sicut est tēpus. Scda distinctio est
de infinito qđ p̄t distingui quilibet modorū
p̄cedētū qđ aliud dicit infinitū in actu qđ est
quantum non terminatum. aliud est infini-
tum in potētia: ut sunt continua. aliud est in-
finitus quo ad nos et non fm rē. Tertia disti-
ctio est qđ infinitū vno mō capī cathegore-
matice significatiue ut est termin⁹ cōis et sic si-
gnificat q̄litatē rei s̄biecte ul' p̄dicatē: ut cū di-
citur mundus est infinitus. alio modo finca-
thegoreumatice non prout dicit qualitatem
rei subiecte uel p̄dicatē s; q̄liter se habet sub-
iectum in ordine ad p̄dicatū et sic est distribu-
tio subiecti et signū distributiū. et de his dā-
tur quedā regule. P̄ma est qđ infinitū finca-
thegoreumatice captū positum in subiecto fa-
cit terminū cōem sequentē stare cōfuse tñ ut
hic infiniti hoīes currūt. ibi hoīes supponit
cōfuse nō tñ mobiliter. Scda regula est qđ pro-
positio de infinito fincathegoreumatice ca-
pto exponitur per vnā copulatiuā cuius pri-
ma pars affirmat p̄dicatū de subiecto sum-
pto sub aliq̄ quāritate p̄tinua ul' discreta. et se-
cūda negat p̄dicatū in eē tali s̄biecto s; deter-
minatā quāritatē ut ista. infiniti hoīes currunt
que sic exponitur. aliq̄ hoīes currūt et nō tot
quin plures duobus uel tribus. uel sic homi-
nes aliqui currunt et quotlibet plures. Ter-
tia regula est qđ propositio de infinito capto

categorice exponitur per vnam copulatiuā cuius pma pars affirmat q̄titatē de subiecto ⁊ scda negat terminū illius quātitatis ut hic. linea est infinita. i. linea est quāta ⁊ non habet terminū sue quātitatis. ⁊ hoc est si infinitū sit in p̄dicato s; si sit in subiecto pma affirmat p̄dicatū de subiecto quātu; ⁊ scda negat terminū illi⁹ quātitatis ut hic. aliqd corpus infinitū est albu; id est aliqd corp⁹ quātū est albu ⁊ idē corpus non habet terminū sue quātitatis. Et nota q̄ oportet negare terminū illius quātitatis s; quē dicē infinitū; ita q̄ si sit infinitū in actu negādus est termin⁹ illi⁹ q̄tatis ⁊ si sit in potētia ita q̄ sit infinitū s; quātitate; potētiales; ⁊ nō s; actualē negādus est termin⁹ quātitatis potēntialis ⁊ non quātitatis actualis siue sit infinitū s; appositionem ul' diuisionem.

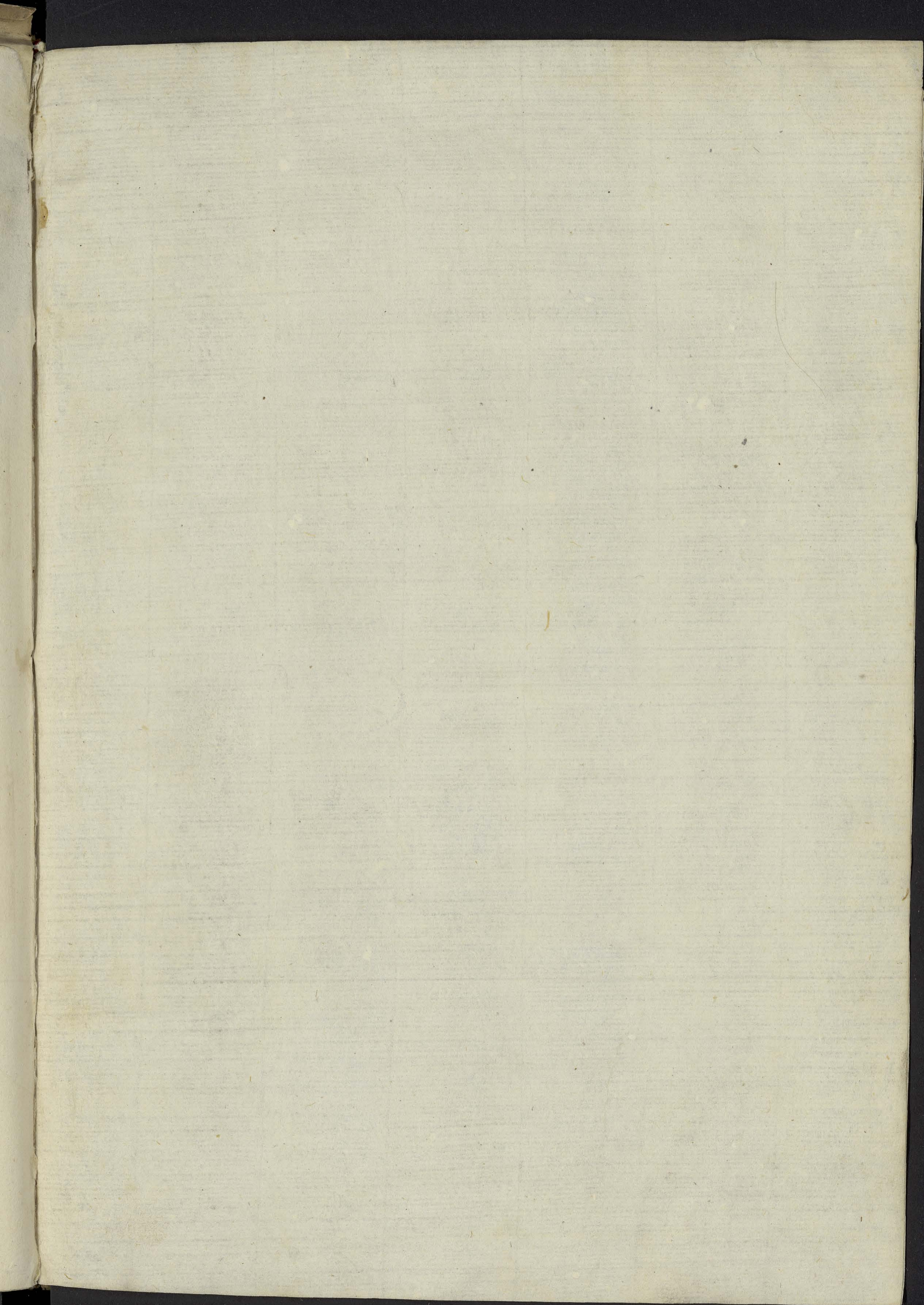
Equē de cōparatiuis ⁊ suplatiuis
 s de q̄b⁹ dant tales regle. Prima est q̄ ppositio habēs cōparatiuū pprie capiti ⁊ non abusiue exponit copulatiue per tres exponentes: q̄rū pma affirmat posititiuū de re excedēte. scda affirmat eundē de re excessa. ⁊ tertia affirmat excessū de re excedēte respectu rei excessē ut hic. sortes est albi⁹ asino exponit sic. sortes est albus asin⁹ est alb⁹ ⁊ sortes est magis albus q̄ asinus. ul' negādo eq̄litate forme iesse excessio respectu excedētis ut hic sortes est albus asin⁹ est albus s; asin⁹ nō est eque albus sicut sortes. Scda regula est q̄ suplatiuis distribuit terminū cōez sequentē qui significat rē excessā; ut leo est fortissimus aialū. aialium distribuit. Tertia regula est q̄ suplatiuis pprietētus denotat rē excessā cōuenire rei excedēti. pater q̄ hec est ipropria locutio leo est fortissim⁹ lincū. Quarta regula est q̄ ppositio de superlatiuis pprie capto exponit copulatiue per tres exponentes: quarū pma affirmat posititiuū de re excedēte. ⁊ scda affirmat eundem de re excessa. ⁊ tertia negat vniuersalr excessū de re excessa per respectū ad rē excedentē ut hic. rosa est pulcherrimus flos floz. i. rosa est pulchra: ⁊ ois flos est pulcher: ⁊ nullus flos est pulchrior rosa. Si vō suplatiu⁹ teneat affirmatiue: tertia exponēs debet eē affirmatiua affirmās excessū de re excedēte per respectū ad rē excessā acceptā vniuersalr: ut dicēdo rosa est pulchrior oīz floz. Et oēs ppositiones de maximo ⁊ minimo ⁊ sic de alijs suplatiuis his duob⁹ modis possūt exponi dūmodo ponat genitiu⁹ iportans rē excessā. ⁊ si nō ponitur ille genitiuus debet omitti scda exponēs: ut hic sortes est fortissimus. i. sortes est fortis ⁊ nullus est fortior ipso. Et p̄rie istarū debent exponi

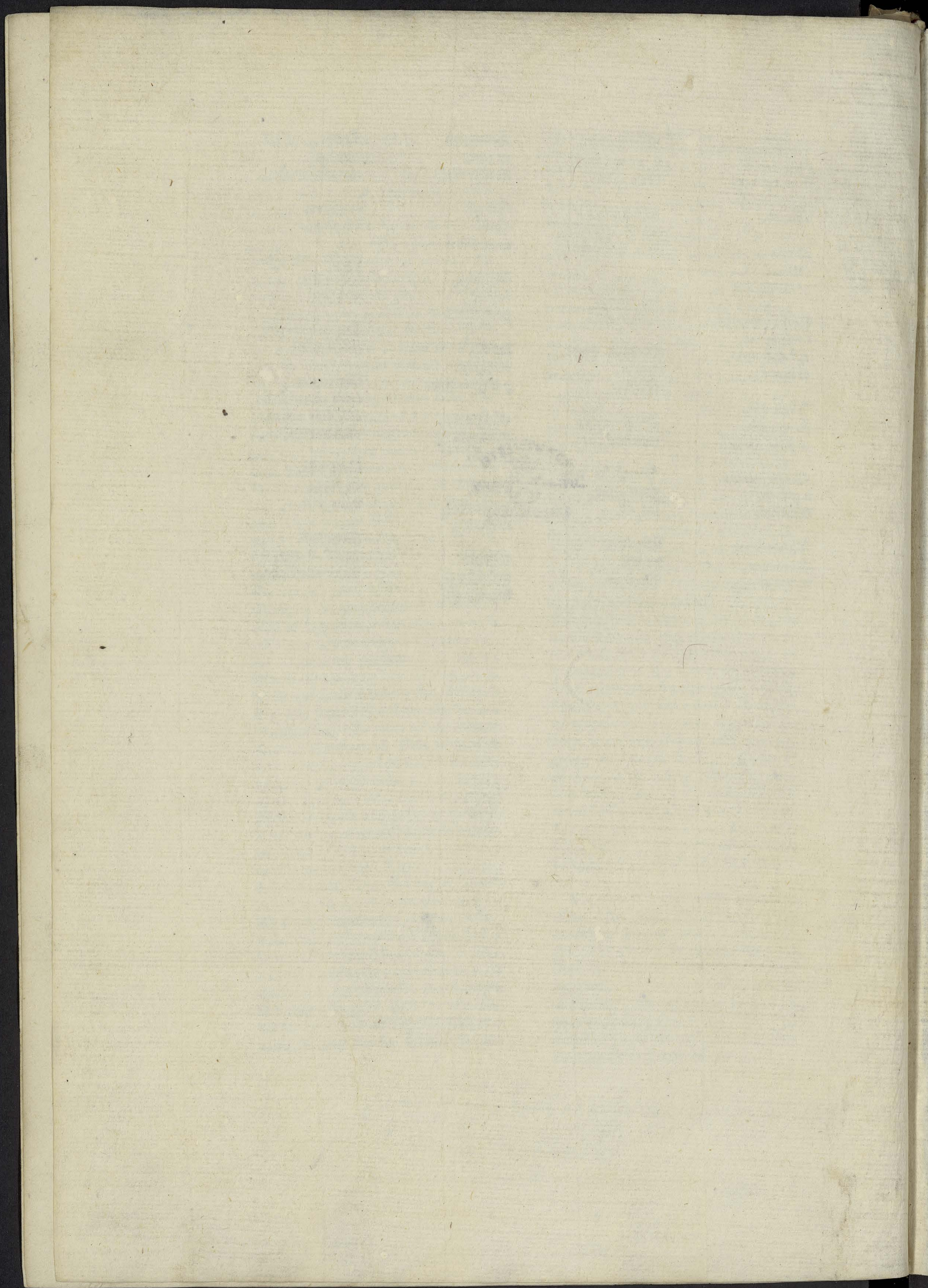
per disiunctiuas de partib⁹ cōtradicientibus.

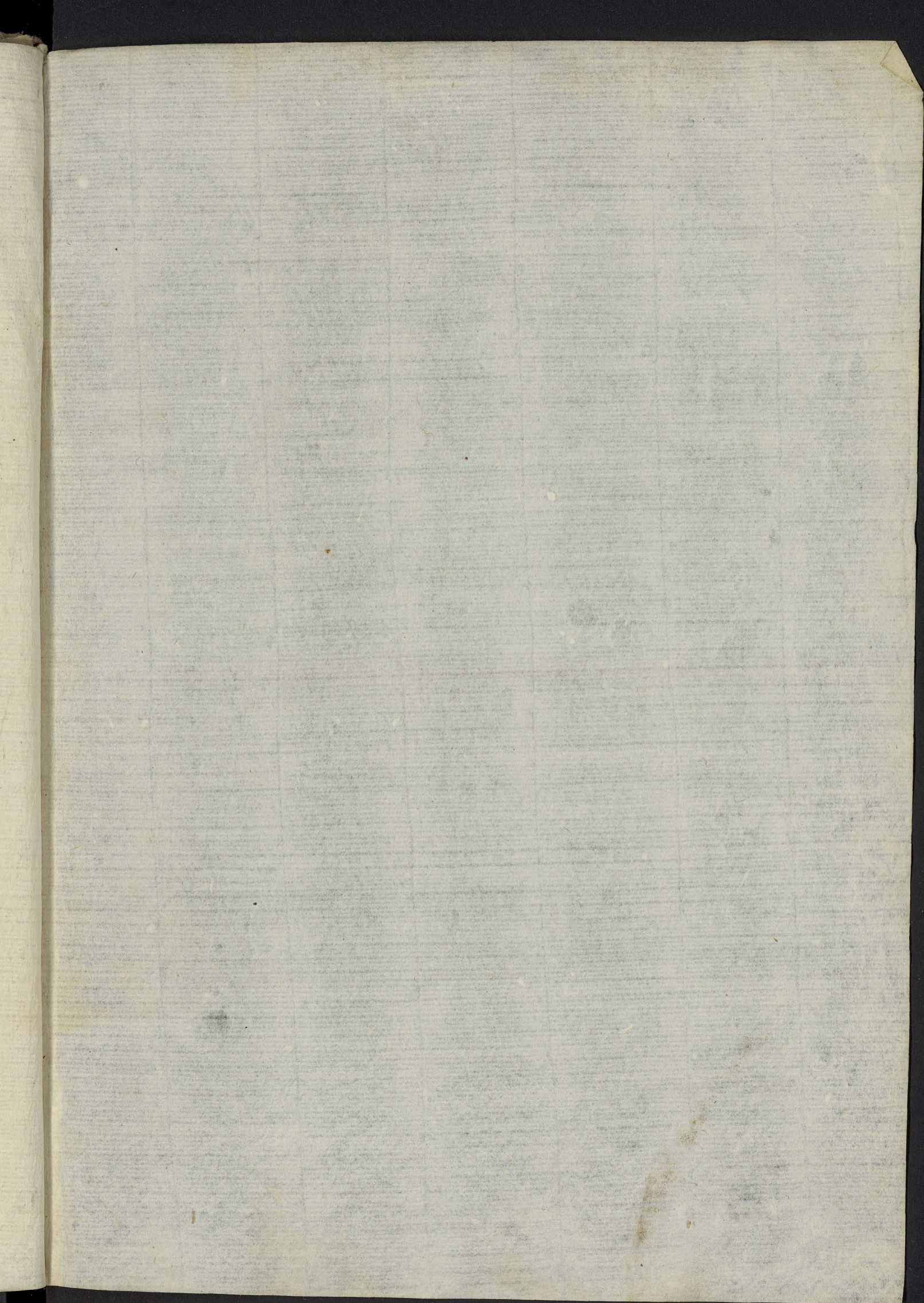
Equitur de differt. aliud. ab. de quib⁹
 s datur tales regle. Prima est q̄ differt aliud ab ⁊ diuersū conueniūt tñ entib⁹. Nam ut dicitur q̄rto metaphysice necnō ens entī: nec ens nō entī ē idē ul' diuersū. Scda regula est q̄ ablatiuus rect⁹ ab istis dictionib⁹ mediāte a uel ab distribuitur si sit distribuibilis nisi habeat aliud impedimentum. Tertia regula est q̄ ppositio de differt affirmatiua exponitur per tres exponentes affirmatiuas in quarū pma affirmatur hoc uerbū est de eo qd differt. in scda affirmatur idē de eodē a quo differt. tertia negat vñū illorū de alio ut hō differt ab asino. i. hō est ⁊ asin⁹ est. ⁊ hō non est asinus. Quarta regula est q̄ ppositio negatiua de differt debet exponi per vñā disiunctiuā de partib⁹ cōtradicientibus: ut sortes nō differt ab asino id est sortes non est. uel asinus non est uel sortes est asin⁹ ⁊ ualēt psequētie in istis sicut in p̄cedētib⁹.

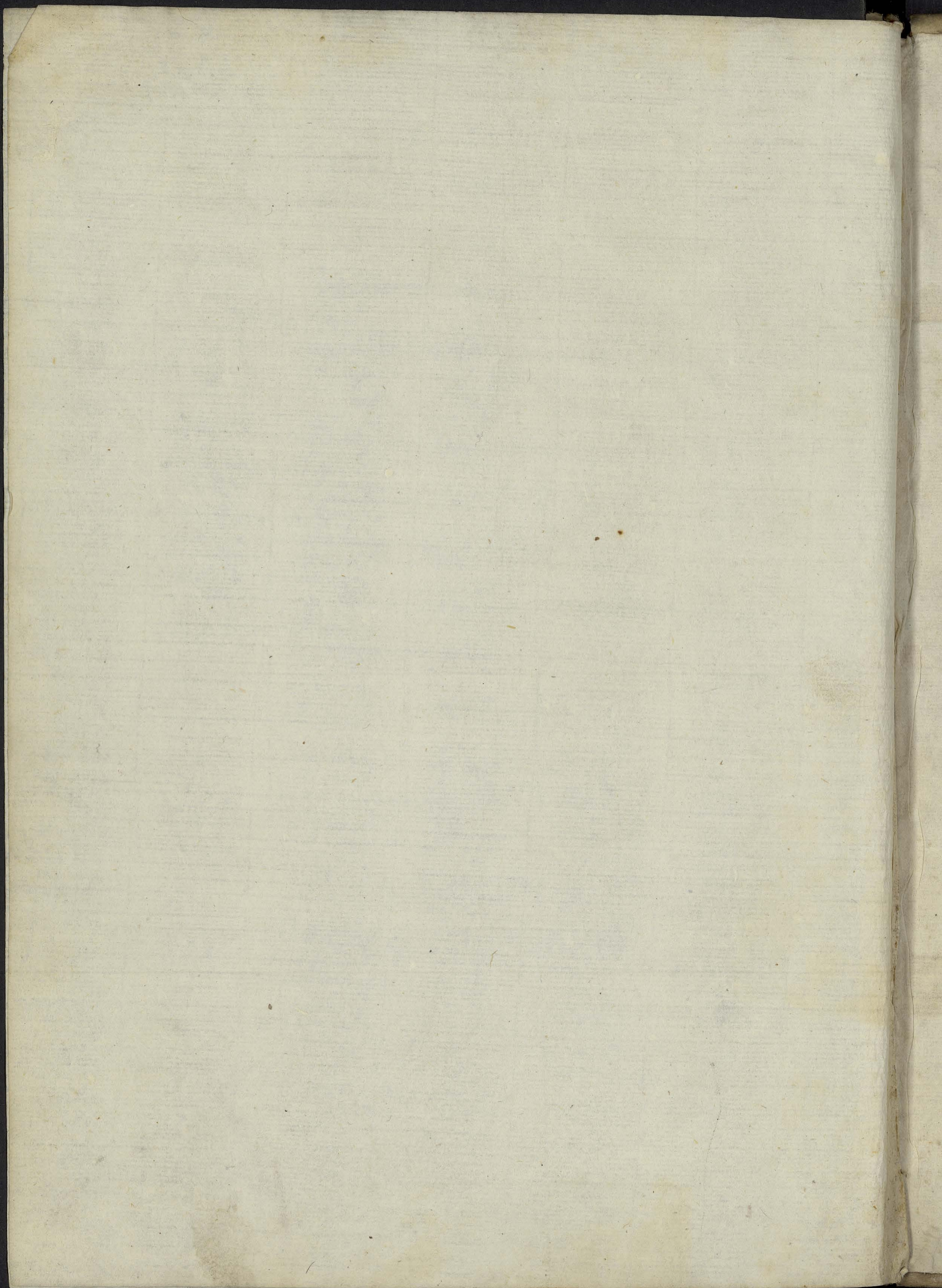
Equē de hoc signo tot⁹ pro quo sci
 s endū est q̄ hoc sūcathegoreuma tot⁹ p̄pōt capiti trib⁹ modis. Vno modo cōiter. poi illo qd habet partes vñ cōponit. Alio modo capiti magis pprie pro oī illo qd ex oibus suis partib⁹ est p̄fectū sicut domus dicit tota qñ est cōpleta ⁊ his duob⁹ modis totus tenet significatiue. Tercio modo capitur sūcathegoreumatice. put includit signū distributiū ut hic. tot⁹ sortes est albus ⁊ sic nō dicit quale sit subiectū s; qualiter se habet ad p̄dicatum: ⁊ hoc modo reddit ppositionem exponibilē de quo datur dueregle. Prima est q̄ totus distribuit terminū cui adiungit pro qualibet parte integrali eius: ut tot⁹ sortes est albus. i. quelibet pars sortis est alba. Secūda regula est q̄ ppositio affirmatiua de toto exponit per vñā categoricā trāsmutādo ly totus in hoc qd est s; quālibet sui parte; ut totus sortes est minor sorte. i. sortes s; quālibet sui parte est minor sorte. P̄dicterea notandū est q̄ hec signa quālibet q̄tūlibet nō pprie faciūt ppositionēs exponibiles s; faciūt distributionē nō absolute s; in modū reliquorū signorū. sicut sūt ista ois quilibet: s; p̄bunt ad determinatū genus p̄dicamētale. ut q̄tūlibet distribuit pro quātitate p̄tinua. ⁊ tñ ualēt sicut hñs oēs q̄titatē p̄tinua: ⁊ quālelibet pro oī qualitate: ⁊ tñ ualēt sicut hñs oēs qualitatē. Et sic dicūtur mētaliter cōplexa: quarū ppositiones fiunt per cōpositionē. Et hec de exponibilibus dicta sufficiant.

Explicit Logica magistri Nicolai de orbellis vna cū textu Petri hispani feliciter.

[Faint, mostly illegible text in a Gothic script, likely representing a liturgical or historical document.]

[Faint, mostly illegible text in a Gothic script, likely representing a liturgical or historical document.]

[A small, rectangular piece of parchment or paper, possibly a label or a fragment of text, attached to the right edge of the manuscript.]

Tractatus

Orbelli,

Met.

Logica

Aristoteles

les

1481